

SZALAY GYULA

# A VILÁGJÁRÓ CSENDŐR



Gálos Nyomdász Kft.



A  
világjáró  
csendőr

magyar szeretettel

Julekény  
Sergő.

# A VILÁGJÁRÓ CSENDŐR

Szerkesztette és lektorálta:

Szalay Gyula  
tiszteltbeli csendőr

A M.Kir. Csendőr Bajtársi Közösség okmányai alapján



Az egyes cikkek hitelességéért íróik felelősek.

© Szalay Gyulá

© Gálos Nyomdász Kft.

Fénykép: Beöthy Kálmán m.kir. cs.ezds.



## MEMENTÓ

v. Kőrössy Zoltán, m.kir. csendőr százados emlékének s mindazoknak a csendőröknek, akik hősi halált haltak, vagy üldöztetés áldozatai lettek, és azoknak, akik megjárták az orosz bolsevista kálváriát

<b>•ELŐSZÓ</b>	9
<b>BEVEZETÉS</b>	11
<b>KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS</b>	13
<b>CSENDŐR A BÉKÉBEN</b>	15
<b>KIS EMLÉKEK KÉMELHÁRÍTÓS SZOLGÁLATOMBÓL</b>	16
<i>Körmendi Ferenc, csendőr őrmester</i>	
<b>EGY PRÓBACSENDŐR IJEDELME</b>	18
<i>Körmendi Ferenc, csendőr őrmester</i>	
<b>KÉT NÉVTELEN LEVÉL</b>	19
<i>Körmendi Ferenc, csendőr őrmester</i>	
<b>A KIVÁLÓ REJTEKHELY</b>	21
<i>v. baranchi Tamáska Endre, csendőr százados</i>	
<b>MIKOLAI EMLÉKEK</b>	24
<i>v. Kiss Gábor, csendőr főhadnagy</i>	
<b>DANI BÁCSI HALÁLA</b>	27
<i>Dajka István, csendőr őrmester</i>	
<b>EGY GONDOLAT</b>	30
<i>Hógye Mihály, csendőr őrmester</i>	
<b>CSENDŐRNAPLÓ (RÉSZLETEK)</b>	30
<i>v. Nagy Lajos, csendőr főtörzsőrmester</i>	
<b>A NYÁRI BUNDA</b>	37
<i>id. Serényi István, csendőr alhadnagy</i>	
<b>ELSŐ NYOMOZÁSOM</b>	41
<i>Soós Péter, próbacsendőr, Bajtársi Levél</i>	
<b>A KARDNYELŐ</b>	43
<i>v. baranchi Tamáska Endre, csendőr százados</i>	
<b>JÁRÓRBEN</b>	46
<i>Nagy György, csendőr őrmester</i>	
<b>A PÁRTFUNKCIONÁRIUS</b>	48
<i>Nagy János, csendőr őrmester, Bajtársi Levél</i>	
<b>BÁRÓ APOR GÁBOR TÁSKÁJA</b>	51
<i>P. J. főtörzsőrmester</i>	
<b>HAMIS LÉGIRIADÓ</b>	53
<i>Kultsár Lajos, csendőr alezredes</i>	

<b>JÓAKARATÚ SEGÍTSÉG</b>	55	<b>A ROMÁN CSENDŐR ÉS A SZÉKELY EMBER</b>	103
<i>P. J. főtörzsőrmester</i>		<i>Kövári István, csendőr tiszthelyettes, Csendőrségi Lapok</i>	
<b>A HÚSDARÁLÓ</b>	56	<b>HÁBORÚS ÉVEK</b>	107
<i>v. Tamás Gyula, csendőr százados, Bajtársi Levél</i>		<b>A BÁNFFYHUNYADI CSENDŐRSZÁZAD HARCAI</b>	108
<b>GYILKOS A CSENDŐR ELŐTT</b>	60	<i>Dr. Hidvégi Fábián, csendőr főhadnagy</i>	
<i>Varga Alajos, csendőr őrmester</i>		<b>CSENDŐRÖK HÓSTETTEI</b>	110
<b>TILTOTT MŰTÉT</b>	63	<i>Kövendi Károly, csendőr százados</i>	
<i>Mészáros Gusztáv, csendőr tiszthelyettes, Csendőrségi Lapok</i>		<b>A TISZA VÉDELMEBEN</b>	111
<b>HAMIS DOLLÁROSOK</b>	64	<i>Király Ferenc, szakaszvezető, Bajtársi Levél</i>	
<i>Mészáros Gusztáv, csendőr tiszthelyettes, Csendőrségi Lapok</i>		<b>CSENDŐRÖK ÉS HONVÉDEK HARCA SZOVJET</b>	
<b>AZ EMBERISMERET HASZNA</b>	65	<b>EJTŐERNYŐS PARTIZÁNOKKAL</b>	114
<i>Papp István, csendőr törzsőrmester, Csendőrségi Lapok</i>		<i>Forgács N. csendőr alhadnagy, Bajtársi Levél</i>	
<b>BIZONYÍTÉKOK HIÁNYÁBAN</b>	69	<b>EGYÉB PARTIZÁN TEVÉKENYSÉGEK</b>	117
<i>Bérény István, csendőr tiszthelyettes, Csendőrségi Lapok</i>		<i>Bajtársi Levél</i>	
<b>PÉNZHAMISÍTÁS NYOMOZÁSA</b>	75	<b>CSENDŐRFELADAT?</b>	122
<i>Pálinkás János, csendőr tiszthelyettes, Csendőrségi Lapok</i>		<i>Dr. André László, csendőr százados</i>	
<b>TŰZESOTEK NYOMOZÁSA</b>	81	<b>EGY LOVASCSENDŐR ÉLETÉBŐL</b>	125
<i>Bíró István, csendőr tiszthelyettes, Csendőrségi Lapok</i>		<i>Gonda Zsigmond, csendőr törzsőrmester, Bajtársi Levél</i>	
<b>MAJDNEM NEM SIKERÜLT</b>	83	<b>A PARTIZÁNOK FOGSÁGÁBAN</b>	127
<i>Kőmíves Pál, csendőr tiszthelyettes, Csendőrségi Lapok</i>		<i>v. Polgár L., törzsőrmester, Bajtársi Levél</i>	
<b>ÚSZIK A CSEMPÉSZÁRÚ</b>	84	<b>MEGBIZATÁS</b>	130
<i>Fábián István, csendőr őrmester, Csendőrségi Lapok</i>		<i>Tátrai József, őrmester</i>	
<b>AKI MEGIZZADT</b>	85	<b>A MÁRAMAROSI CSENDŐRÖK KITARTANAK</b>	131
<i>Dékány Sándor, csendőr törzsőrmester</i>		<i>v. baranchi Tamáska Endre, csendőr százados</i>	
<b>HA TÖRIK, HA SZAKAD</b>	86	<b>EGY TÁBORI CSENDŐROSZTAG</b>	
<i>Vig Imre, csendőr törzsőrmester, Csendőrségi Lapok</i>		<b>MEGSEMMISÜLÉSE</b>	135
<b>EGY TŰZKŐÁRUS UTOLSÓ ÚTJA</b>	88	<i>v. Baranchi Tamáska Endre, csendőr százados</i>	
<i>Kalmár Péter, csendőr tiszthelyettes, Csendőrségi Lapok</i>		<b>ZORD IDŐK</b>	145
<b>TRAKTORLOPÁS NYOMOZÁSA</b>	94	<b>A DÉLVIDÉKI RAZZIA</b>	147
<i>Kiss József, I. o. csendőr törzsőrmester</i>		<i>Szalay Gyula, tiszteletbeli csendőr</i>	
<b>GRÓF TISZA ISTVÁN MEGGYILKOLÁSA</b>	96	<b>DEPORTÁLÁSOK</b>	150
<i>Bajtársi Levél</i>		<i>Szalay Gyula, tiszteletbeli csendőr</i>	
<b>ELSŐ UTAM ERDÉLYBEN</b>	100	<b>REMÉNYTELJES ELVÁRÁS</b>	151
<i>Veres János, II. o. csendőr</i>		<i>Simon Ferenc, csendőr őrmester</i>	
<b>A ROMÁN CSENDŐR BORA</b>	101	<b>A LEGYŐZÖTTEK</b>	155
<i>Ismeretlen</i>		<i>v. baranchi Tamáska Endre, csendőr csendőr százados</i>	
<b>ROMÁN ASSZONY MONDJA</b>	103	<b>CSENDŐRODISSZEA</b>	155
<i>Szabó János, csendőr tiszthelyettes, Csendőrségi Lapok</i>		<i>v. baranchi Tamáska Endre, csendőr százados</i>	

<b>ÖSSZEDŐLT VILÁG</b>	163
<i>v. Dobolyi Árpád, csendőr hadnagy</i>	
<b>CSENDŐRPORTRÉ</b>	168
<i>v. Domonkos Sándor főhadnagy, Hadifogoly Híradó</i>	
<b>CSENDŐRTISZT A NÉPKÖZTÁRSASÁGBAN</b>	170
<i>v. baranchi Tamáska Endre, csendőr százados</i>	
<b>CSENDŐRÖK AZ EMIGRÁCIÓBAN</b>	173
<b>KÉTSZER EMIGRÁLTAM</b>	175
<b>MÁSODIK EMIGRÁCIÓ</b>	176
<b>ANGLIA</b>	177
<b>AMERIKA</b>	178
<i>Körmendi Ferenc, csendőr őrmester</i>	
<b>EMLÉKEZÉS AZ EMIGRÁCIÓBÓL</b>	179
<i>gróf czegei Wass Albert</i>	
<b>LEGIO PATRIA NOSTRA</b>	182
<i>dr. Kún Imre, csendőr százados, Bajtársi Levél</i>	
<b>A TÖRVÉNY LOVAGJAI</b>	185
<i>Kocsor Sándor, tiszteletbeli csendőr</i>	
<b>ADALÉKOK</b>	189
<i>Körmendi Ferenc, csendőr őrmester</i>	
<b>CSÖBÖRBŐL-VÖDÖRBE</b>	190
<i>v. Dienes Gyula, csendőr főhadnagy</i>	
<b>A CSENDLAKI CSENDŐRŐRS VÉGZETE</b>	196
<i>v. Szakaly János, őrnagy</i>	
<b>AZ ÁRULÓ VÖRÖS BÚZA</b>	198
<i>Szabó Gyula, csendőr őrmester</i>	
<b>A „BINDER” SZÁZAD</b>	200
<i>Kálmán-Vadon Sándor, csendőr őrzvezető</i>	
<b>EGY „CSENDŐRGYEREK” EMLÉKEI</b>	201
<i>Tokay László, honvéd alezredes</i>	
<b>ZÁRÓSZÓ</b>	211
<i>Szalay Gyula, tiszteletbeli csendőr</i>	
<b>OBITUÁRI</b>	213

## ELŐSZÓ

*Ez a könyv nem történelemkönyv, nem a csendőrség története. Csupán csendőrök által átélte s általuk elmondott történetek bokkrétába gyűjtése azzal a szándékkal, hogy az új nemzedék láthassa és érthesse azok mindennapi elfoglaltságát azokkal az általánosításokkal, kiemelt és elszigetelt esetekkel szemben, amelyeket a bolsevista éra alatt kiemeltek, felnagyítottak vagy meghamisítottak.*

*De irodalmi igénnyel sem lépek fel, mert a történetek írói pontosságra törekedtek, és nem szépirodalmi sikerekre.*

*A könyv eseményeit nem időrendben, hanem tárgykör szerint tárgyalom. Ezért az alábbi felosztást választottam.*

### BÉKEBELI ÉVEK

*Ezekből a történetekből kiderül, miért volt rend és béke addig, amíg a csendőr járta az utakat. Nem volt elhanyagolható bűntény, kihágás vagy lopás. Egy húsdarálóért lejárta a lábát a járőr, hogy megtalálja; semmi sem volt olyan jelentéktelen, amiért ne lett volna érdemes nyomozni.*

### HÁBORÚS ÉVEK

*Csendőr a háborúban – hadi események, mint partizánharcok, személyes tapasztalatai a résztvevőtől. A történelem ezekből elevenedik meg.*

### ZORD IDŐK

*Zord idők alatt tárgyalom azokat az eseményeket, amelyekbe a csendőrök politikailag keveredtek, mint a délvidéki razzia és a deportálások néven ismerteket, továbbá azokat a deportálásokat, amelyeket a csendőrökön hajtottak végre különféle ürüggyel. Így az orosz hadifogság és az ÁVH jogos vagy jogtalan üldözései is ide tartoznak.*

*Itt kénytelenek leszünk kitérni elvi argumentumokra, mivel a szövetségesek és a kommunisták által írt reminescenciákat korrigálnunk kell a mi felfogásunk alapján.*

### EMIGRÁCIÓS ÉVEK

*Röviden összefoglaljuk azt a szüntelen elvi harcot, amelyet a csendőrség idegenben szorított része kifejtett becsületének helyreállításáért.*

### ÖSSZEFOGLALÁS, ZÁRÓSZÓ

*Mint a cím mondja, nem mentegetőzünk, hanem megpróbálunk pillanatnyi nyertesek és pillanatnyi károsultak között olyan megállá-*

podást találni, amely elejét veheti további, talán még nagyobb genocid bosszúból elkövetendő rémségeknek.

#### OBITUÁRI

Itt felsorolom, elég hiányosan bár, azokat a csendőröket, akik **szolgálat közben** vesztették el életüket, a törvényen kívüliek erőszakos cselekedetei által. Mert minden hírsztelés ellenére a csendőrellet, még akkor is, ha puszka volt a vállon, életveszélyes volt.

A csendőröket sokan szerették, sokan elnyomókat látták bennük. Minden országban vannak szubverzív elemek, akik nincsenek megelégedve azzal, ami van, sokszor jogosan, sokszor a hatalom megkaparintása érdekében. Ami a félelmetes és visszataszító, az a módszer ennek elérése érdekében. Az erőszak erőszakot szül, s a trónviszályok véres küzdelmei emlékeztetnek erre. A köztársaság megszületésével ezek ugyan megszűntek, helyette pártviszályok keletkeztek, s ezek ma is tartanak.

„Népuralom” nincsen, hanem ezek küldöttei vagy választottjai vannak nyeregben, s ezek hatalmának védelmére mindig megtalálják a jogalapot és a fegyveres erőt, ha kell.

1919-ben a kommunista erőszak berobbant a magyar történelembe, s ahogy ez történt, elég volt ahhoz, hogy szubverzív elemeknek tartsák őket, s ellenőrzésüket gyakorolják.

A zsidókról is szó lesz többször, s erre kényszerítve vagyunk, mert a csendőrtisztület sorsa és a zsidóké keresztezték egymást történetük 3–4 hónapjában, s ez végzetes lett mindkettőjükre.

Szalay Gyula, szerkesztő-tiszteletbeli csendőr

\*

Könyvünk címét Beöthy Kálmán csendőr ezredesnek az 1930-as évek végén, a Csendőrségi Lapokban írt magas nivójú, érdekes leírásából vettük.

Mint e lapok akkori szerkesztője, hiteles adatok alapján bizonyította, hogy a csendőr portyázó gyaloglása elégséges lett volna a Föld körbejárására.

2000-ben, amikor a föld minden országába szétszórt csendőrök világjárókká kényszerültek, a cím meggyőzően és szomorúan időszerű.

Szerk.

## BEVEZETŐ

Ez a könyv a „kakastollas” múltjukra büszkén visszaemlékező öreg csendőrök szívének hűséges terméke.

A M.Kir. Csendőrséget az 1960/1945. sz. M.E. rendelet a háborús bűnös szervezetek listájára helyezte. Ez a rendelet több szempontból nem állja meg a helyét. Formailag helytelen, hogy az 1881/III. törvénycikket egy rendelettel negligálják.

Kutassuk tehát az **igazi** okot, és adjunk választ arra a kérdésre, hogy kinek vagy kiknek állt érdekében a magyar törvények betartását biztosító és kétségbevonhatatlanul kiváló és eredményes rendvédelmi testületet feloszlatni?

Erre a kérdésre 55 év után lényegileg csak két felelet van.

Az egyik a csendőröknek a zsidók deportálásában való részvétele, a másik az orosz kommunista megszállók meggyőződése, hogy a magyar csendőrség kemény fegyelme, szilárd hivatásteljesítése kiirhatatlan és átnevelhetetlen.

A zsidóságot mint vallást 1867-től 1895-ig a bevetttség alapján határozta meg a törvény, s ennek értelmében mint nem teljes jogú állampolgároknak megkötöttségeik voltak (pl. az ingatlanszerzésben). Kihágás esetén 1881-től, a csendőrség felállításától egészen 1895-ig a törvényesegők ellen hivatalból jártak el

A zsidóság túlnyomó része teljesen egyenértékűvé gyar polgárokkal. Csendőri vonatkozásban éberségével, rendszerető és együttműködésre kész magatartásával komoly segítségére volt a megelőző szolgálatban. Alig volt csendőrör, amelynek ne lett volna „bizalmi egyénként” működő, megbízható magyar zsidó állampolgára, aki felismerve a közrend elleni veszélyt, önként figyelmeztette a járőröket.

Ezért érthetetlen, miért jött Kun Béla és Szamuely Tibor után egy Rákosi, Gerő, Farkas, Péter Gábor, Piros Gábor stb. garnitúra? A szovjet megszállással ezek ismét önkéntes szolgálói lettek a bolsevik lázalomnak, s számtalan honfitársunk kínzása, kiirtása s halála szárad rajtuk.

Hamis az az állítás, miszerint a csendőrség háborús bűnös testület lett volna. Ami felróható a csendőrségnek, az a részvétel a zsidó-

ság deportálásában. Ebben a tekintetben bünbaknak tekintették a csendőrséget. Amikor a német megszállás nyomán kényszerítették a zsidó lakosság összegyűjtését és átadását a németeknek, azt csak vidéken végezte a csendőrség.

Városokban ez a rendőrség feladata volt. Ismereteim szerint a zsidó lakosság többsége a városokban élt. A vasúti szerelvények mozgását azonban már a csendőrség felügyelte. A rendőrség és a csendőrség számára az összegyűjtendő személyek listáját a helyi közigazgatás állította össze. Mindezeket figyelembe véve szerintem megkérdőjelezhető a csendőrség kizárólagos felelőssége. Ezért nem helytálló a kollektív felelősség elve a csendőrség tagjaira. Nyugat kultúrájában mindenki csak a saját tetteiért felel.

A csendőrség elmarasztalásának politikai okai voltak, amihez eszköznek használták fel a zsidó lakosság üldözése miatti felelősségre vonás jogos igényét. Ugyanis ez a szervezet még a háború által megtépázottan sem látszott alkalmasnak arra, hogy asszisztáljon a sztálini monolitikum kiépítéséhez.

Ennek ellenére a zsidókat summásan elítélni éppen olyan lelketlen és becstelen tett, mint ami a csendőröket érte.

Lássori hát napvilágot ez az emlékkönyv, hogy azokat a kommunistákat, akik még 2000-ben is csendőrellenesek, kiközösítse a rend és csend őrzését megérdemlő magyar állampolgár.

Összegezve a Bevezető mondanivalóját, jelen sorok írója a magyar csendőrtiszt kötelezően tárgyilagos véleményével indítja útjára ezt az emlékkönyvet.

v. Kiss Gábor főhadnagy  
a Csendőr Bajtársi Közösség  
központi vezetője

\*

Megjegyzés. A csendőrség hivatalosan Magyar Királyi Csendőrség, röviden M.Kir. Csendőrség. Ez a jelző mint cím kijárt minden rangnak. Egy róluk szóló munkában felesleges ismétlések miatt e jelzőt (m.kir.) kihagytuk, folytatva a békebeli csendőr kiadványok szokásait.

Szerk.

## KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ennek a könyvnek megszületését köszönhetjük a bajtársaknak és a bajtársi közösség vezetőinek, akik hűen megőrizték a megjelent emlékezeseket, leveleket, lapokat.

Köszönetet mondok azoknak a bajtársaknak, akik saját maguk által átélt élményeikről számoltak be első fokon.

Köszönetet mondok v. Kiss Gábornak, a bajtársi közösség vezetőjének, aki rendelkezésemre bocsátott egy óriási anyagot, amelynek feldolgozása még az utókorra vár.

Köszönet jár Piroskának, a feleségemnek, aki cenzúrázta a könyvet, és rengeteg hibát kijavított. Ha ez mégis akadna, az már nem az ő hibája, az teljesen az enyém.

Köszönetünket mondjuk még a Körössy családnak, akik a múltban is számtalanszor bőkezűen hozzájárultak a Bajtársi Közösség kiadásaihoz, és példaadó hűséggel támogatják a Bajtársi Közösség törekvéseit.



Külön köszönetet mondunk – én és a bajtársi közösség –  
v. Bánkuty Géznak,  
aki nemcsak a könyv ötlete mellett volt és bízott, de elvállalta az anyagi kiadások oroszlánrészét is. Az ő segítségével nélkülül a könyv csak tervezet maradt volna.



Forrásmunkák.

1. **Braham R.L.,** *The Politics of Genocide* (condensed)
2. **Bajtársi Levél**
3. **Egyesületi Értesítő**
4. **Dr. Rektor Béla:** *A M.Kir.Csendőrség Oknyomozó története*
5. **Arendt, Hannah:** *Eichmann in Jerusalem,*  
*Totalitarianism*
6. **Jászi Oszkár:** *Magyar Kálvária, Magyar Feltámadás*
7. **Dr. Parádi József:** *A Magyar Rendvédelem Története*
8. **Vágó Béla:** *Jews and Non-Jews in Eastern Europe*
9. **History Channel Video:** *G.I Looters*
10. **N. Ausubel:** *The Book of Jewish Knowledge*
11. **Révai:** *A Pesti Hírlap Lexikona.-1936 évi kiadás*

A csendőr kakastollas kalapjával éppúgy hozzátartozott a magyar tájképhez, mint a búzavirág vagy a mákföldek. Maguk is faluról jöttek, a falu termékei voltak, akárcsak a kalászos búza vagy a tüzes bor. Ezért ismerték a falut, a falusi ember észjárását, ezért voltak olyan hatásosak. Városban, Győrött, ahol éltünk, csak kevés csendőrt lehetett látni szolgálatban. A város szélén laktunk, s a határban láttuk néha a várostól távolodni őket párosan.

Győrött a 20-as évek végén és a 30-as évek elején május elseje még mindig „meleg” nap volt. Még mindig emlékeztek a gyászos őszirózsás forradalomra, s a város stratégiai helyein géppuskák voltak felállítva, amiket a honvédség szolgált. Apámért két fegyveres katona jött, hogy a hivatalába kísérje. De incidens, zavargás nem történt. Csendőröket sehol nem láttam.

A 30-as évek azután „csendben” teltek el, a készültség megszűnt, május elsejét azzal tüntették ki, hogy két rendőr strázsált egy helyett a szokásos posztokon, s a korzón is kettesben sétáltak.

Az iskola mellett, ahol érettségiztem, volt az ún. csendőrlakattanya. Magánháznak nézett ki, nem volt benne több hat csendőrnél.

A háború alatt megváltozott a közvélemény, „jobbra” tolódott el, s bár a szovjettel harcban voltunk, a közhangulat miatt speciális előkészületekre nem volt szükség. A városban amúgy is annyi magyar és német katona tartózkodott, hogy tömeges zavargást előidézni reménytelen lett volna.

A kormányzói kiáltvány 1944 októberében visszaidézte a 19-es zavaros helyzetet, de semmi nem történt. A biztonság kedvéért tiszték és tiszthelyettesek, akik szolgálaton kívül karáddal jártak, most a pisztolyukat viselték egészen a háború végéig.

Szerk.

**Betoldás.** Ez az oldal véletlenül kimaradt a nyomdai munkák sietségében. Ugyancsak az erre való hivatkozások a szövegben, amelyeket külön közlöm egy cédulán a könyv végén. Az olvasó elnézését kéri a szerző.

## KIS EMLÉKEK KÉMELHÁRÍTÓS SZOLGÁLATOMBÓL

Mielőtt e kis epizódot leírom, szeretném ismertetni, hogyan is kerül egy csendőr ilyen kényes, leleményességet és emberi lényét igénylő szolgálatba.

Hazánkban minden honvéd hadtestparancsnokság székhelyén csendőrnyomozó alosztályok teljesítettek szolgálatot polgári ruhában. Ahol a szolgálat ezt megkívánta — az elkövetett bűntény súlyossága, fondorlatossága és esetleges nehézsége esetén —, ezek szolgálatát igénybe vették az őrsök. Ezek elkeveredhettek a nép között, és esetleg olyan híreket tudtak szerezni, amelyeket egyenruhában nem lehet. Minden nyomozó általában hat hónapi nyomozótanfolyamot végzett az egyéb tanulmányok mellett, ahol tapasztalt elöljárók tudásukkal járultak hozzá a kiképzéshez.

Minden honvéd hadtestparancsnoksághoz általában négy csendőrnyomozó volt beosztva, akik a fent említettek mellett még kémelhárító tanfolyamot is végeztek. A beosztott csendőr rendszerint egy főtörzsőrmester, egy törzsőrmester és egy őrmester mellett szolgált. Tehát tapasztaltabbakkal. A hazaszerezetet a szolgálat feltétlen követelménye volt.

Ez a szolgálat leginkább gyanús elemek, mint gyakran külföldre utazó vagy onnan érkező, külföldieket fogadó és ezekkel kapcsolatot tartó személyek megfigyeléséből állt. Háború esetén szabotázs megelőzése és nyomozása is ezekhez tartozott.

1942-ben a szegedi volt honvéd hadtestparancsnokság kémelhárító osztályán teljesítettem szolgálatot, mint nyomozó. Mivel a román határ egész közel volt hozzánk, az onnan érkezők és oda utazók megfigyelésével voltunk elfoglalva. Egy alkalommal egy Aradról idelátogató egyetemi tanár és nőbarátja megfigyelésére kaptam parancsot, akik a hajnali négykor induló gyorsvonattal Budapestre utaztak. Az irodánkban volt egy olyan tükrökör, amely megmutatta a szomszéd szobában tartózkodókat. Így jól megfigyelhettem, hogy kik azok, akiket követnem kell.

Korán reggel villamossal kimentem a nagyállomásra, hogy az indulás előtt még, jól elbújva megláthassam őket.

Nektünk minden MÁV osztályra állandó szabadjegytünk volt, jegyet váltani nem kellett. A jegyváltásuknál még sikertült észrevétlenül megfigyelni őket. A hibát ott követtem el, amikor a mozgó vonaton benéztem a fülkékükbe, hogy biztosan tudjam, hol utaznak.

A férfi gyanút fogott, s utána többször kijött megnézni, hogy én hol utazom. Tehát lebuktam, s a további figyelést csak arra használtam, hogy megtudjam, a vonaton vannak-e. Úgy beszéltek meg a pesti nyomozókkal, hogy a mozdony mellett adom majd át őket további megfigyelésre. Igen ám, de hiába vártuk őket ott, ahol a kijárat volt, bizony nem voltak sehol. Az oldalajtón szöktek ki. A pestiek elmentek, de tudva a telefonszámukat, kimentem az oldalajtón, s megvártam, míg a taxisok visszajönnek. Sorba kérdeztem őket, s körülbelül negyven perc múlva jött is egy, akitől megtudtam, hová vitte őket. Azonnal felhívtam a nyomozó központot, ahová a címet leadtam. A megfigyelés nem szakadt meg, mert szerencsére a pestiek rájuk táltak, és tovább figyelhettek.

Másnap kimentem a délután négy órakor induló szegedi gyorsvonathoz, ahol újra megtaláltam őket, de figyelést nem folytattam és bevonultam.

Általában ezek kétkulacos kémek voltak, akik ide is, oda is dolgoztak, ezért volt szabad bejáratuk az osztályhoz.

*Körmendi Ferenc, csendőr őrmester*

## EGY PRÓBACSENDŐR IJEDELME

Az egyeki őrsön (Hajdú megyében) sűrűn mentem szolgálatba Kiss Antal törzsőrmesterrel, az őrsparancsnok fiatal helyettesével. Az őrsön ő szolgált legrégebben, minden gyanús elemet és körülményt ismert.

Egy januári este, amikor farkasordító szél fúj a Kárpátok felől, parancsot adott nekem, hogy este nyolc órakor indulunk szolgálatba az egyik őrzáratba, ahol én még nem voltam. Mondta, vegyem fel a köpenyem alá a bőrmellényt, mert nagyon hideg van. Este nyolc órakor pontosan indultunk.

Az első tereptárgyunk a Patkós csárda volt a debreceni műút mellett. Onnan dűlőúton menve vagy nyolc kilométerre egy másik csárda, a Meggyes következett. Útközben benéztünk a juhászokhoz, hogy az akloknál nem történt-e birkalopás?

Aki ismeri a Hortobágyot, annak nem kell mondani, milyen dermesztő hideg tud ott lenni januárban. A szél ugyan elállt, de zúzmara lepte el az orrunkat a lélegzésnél. Ott minden egyforma, és még nappal is el lehet tévedni, mert beláthatatlan távolságra még fa sincs, hogy tájékozódni lehessen. Csúnyán el is tévedtünk.

Már akartam mondani a törzs úrnak, hogy egy befagyott pocsolján már négyszer mentünk át, mikor ő megszólalt:

— Öcsém, eltévedtünk. Már nyolc éve járom ezeket az utakat, de ez még nem fordult elő velem.

Úgy éjfél tájt lehetett, tanácstalanul jártuk a kört tovább, de már a nyelvünk sem forgott, mint rendesen, a hidegtől. Ha megállunk, talán meg is fagytunk volna. Sok ilyen körbejárás után egyszer csak a sötétségben két mancs nehezedett a vállamra. Egy borjú nagyságú bernáthe gyi kutya nyalogatta a homlokomat. Fegyveremhez kaptam, de a törzsúr leintett mondva, hogy ez a kutya mentett meg bennünket a további tévelygéstől. Nagy nehezen lefejtettem magamról a kutya két első lábát, de a nagy hideg ellenére teljesen leizzadtam az ijedtségtől. Megsimogattam a kutyát, az pedig farkát csóválva vezetett bennünket a csárdához.

Ezt a kutyát nagy becsben tartottuk és szeretettel kezeltük. Soha nem ugatott meg bennünket. Talán az egész tanyavilágban ez volt az egyedüli kutya, amelyik ragaszkodott hozzánk. Minden alkalommal megsimogattuk, és élelmünket is megosztottuk vele.

Ez az éjszaka 62 év múlva is sokszor eszembe jutott.

*Körmendi Ferenc, csendőr őrmester*

A makói csendőrrjártárs iskolából 1938. július és augusztus hónapokra, a három hónapos gyakorlati kiképzés után, próbaszolgálatra a Bihar megyei pocsaji őrsre helyeztek a román határszélre. Az őrsparancsnok, Hegedüs István tiszthelyettes mellett még két törzssőrmester, egy őrmester és két véglegesített csendőr teljesített szolgálatot.

Az őrsparancsnok egy jóságos szívű, kedves ember volt. Mint fiatal és mindenre kíváncsi próbacsendőrt hamar megszeretett, s majdnem mindig magával vitt járőrszolgálatba. Két hónapon keresztül nem sok minden történt egy ilyen álmos kis községben, amelynek egyik oldalát a román határ zárta el.

Egy reggel, amikor a napos csendőr az utcaajtót nyitotta ki, egy borítékba zárt levelet talált az udvaron, amelyet a kapun keresztül dobtak be. A levél írója a történetet dióhéjban ismertette, de nevét nem írta alá. Mivel az őrsök a névtelen leveleket nem nagyon vették figyelembe, mert ezekben rendszerint irigység vagy bosszú szokott lenni, ezt is hasonlóan kezelték. Ebben az ügyben már 1932-ben kapott hasonló levelet az őrs, de nem vették komolyan, tehát iktatva sem volt. Csak az idősebbek emlékeztek rá.

Amikor reggel 8 órakor a szomszédban lakó őrsparancsnok megérkezett, s a levelet elolvasta, rögtön beiktatta és számmal látta el. Utána nekem szólt, hogy szereljek fel, mert helyi szolgálatba fogunk menni. Menetközben a község házához Hegedüs tiszthelyettes úr elmagyarázta, milyen ügyben fogunk személyeket kihallgatni, és nyomozást megejteni.

A község házában a főjegyzőtől két bizalmi embert kért, akik a kihallgatáson jelen lesznek. A kisbíróval beidéztetett egy lányt T. Margit néven. Fél óra múlva megérkezett egy 18 éves, gyönyörű, fekete hajú, fekete szemű leányzó. Nagyon előzékenyen egy székre ültette le az őrsparancsnok velünk szemben. A névtelen levelet felmutatva kérdezte, hogy ő írta-e? Igenlő válasz után felvette személyi adatait, majd barátságosan így szólt hozzá: tudjuk, hogy az eset elég régen történt, de próbáljon visszaemlékezni, és mondjon el mindent, hogy minél több adat legyen a kezünkben.

T. Margit zokogva kezdte mesélni, hogy 12 éves volt 1932-ben, és a helybeli görög katolikus elemi iskola 6. osztályába járt. Bacsó György nőtlen tanító többször megkérte, hogy az esti zárás után maradjon ott az ő lakását takarítani. A tanító többször ott járt körülötte, és megtapogatta hol a mellét, vagy pedig a combját. Ő mint fiatal gyermek, megbízott a tanítóban, és nem mert ellenkezni, gondolván, nem fogja bántani.

Ez így is ment pár hétig, amíg egyszer a tanító hálószobáját takarította. A tanító itt elkapta, az ágyra fektette és mellé feküdt. Nagyon erősen magához szorította, és a ruháját húzta le róla, majd reá feküdt. Ő csak kisebb fájdalmat érzett, de amikor a tanító leszállt róla, látta, hogy alatta véres lett az ágyhuzat. Ekkor ő nagyon megijedt és el akart futni, de a tanító megragadta és bevezette a konyhába, hogy mossa le magát, és utána menjen haza. Szerencsére az ő ruhája nem lett véres, így hazament az öltözködés után.

Ez az eset többször megismétlődött, de ő nem merte elmondani senkinek, még a szüleinek sem, mert a tanító megfenyegette. Az eset akkor ért véget, amikor jött a nyári szabadság, és ő nem járt többet iskolába.

Most 18 éves, és ha a jövőendő férjek ezt megtudják, akkor azzal hagyják ott, hogy múltja van, és nem tud férjhez menni. Ez készítette történetének elmondására.

Az őrsparancsnok kérésére, hogy tud-e valaki mást, akitvel ugyanez megtörtént, T. Margit megnevezte egy barátnőjét, aki a szomszéd faluban volt férjnél. Sajnos a barátnő nem volt hajlandó nyilatkozni, mert nem akarta házasságát próbára tenni.

Mivel a fiatakorúakon elkövetett nemi közösülés mindenkor erőszaknak minősítendő, még beleegyezés esetén is, Bacsó György tanítót idéztük be kihallgatásra. A személyi adatok felvétele után az őrsparancsnok feltette neki a kérdést, hogy a sértett által előadott történet megfelel-e a valóságnak? Kezdetben tagadta, de a terhelő adatok nyomására beismerte tettét. Elmondta, hogy nőtlen ember lévén nem tudott ellenállni a kínáló alkalomnak, és így elégítette ki magát.

T. Margit sértett már 12 éves korában erősen fejlett volt. Ezután nem történt hasonló eset vele, amit kérésünkre a körzeti

orvos is igazolt, Bacsó György tanító román területről származott, Margitta községből. Így egy esetleges szökéstől tartani lehetett.

Nemkülönben ügye az ügyészséghez tartozott, így mint gyanúsítottat a debreceni kir. ügyészségnek adtuk át az összes iratokkal együtt.

Mivel én szeptember 1-jén visszamentem Makóra, az egy éves elméleti tanfolyamra, ezért a tárgyalás eredményét nem tudom.

*Körmendi Ferenc, csendőr őrmester*

## A KIVÁLÓ REJTEKHELY

A hernácsi őrsnek volt egy befejezetlen ügye. Hotya Illés kétszeres gyilkos, katonaszökevény és kémgyanús egyént még mindig nem tudta kézre keríteni az őrs. Közben áthelyezték az őrsparancsnokot, és így az új örökölte ezt a kellemetlen és befejezetlen ügyet Máramarosszigéten.

Egy este vacsorán voltam nagy társasággal, mikor a napos csendőr jelentkezett nálam. Távmondatot hozott Hernécsről. Fegyverhasználat. Hotya Illést agyonlőtték.

A hegyi erdei vasúttal már hajnali ötkor indultam is a honvéd laktanya sarkától. Itt volt a végállomás. Prüszkölve indult a kis mozdony, és a II. osztályú fülkében egyedül voltam. Azt nem lehetett mondani, hogy túl meleg volt, mert még a kis masina nem fejlesztett annyi gőzt, hogy az éjszaka kihűlt vagonokat hamar felmelegítse.

Ismerős tájakon mentünk, hisz Bárdfalván és Barcánfalván is volt őrsöm. No meg arrafelé jártam vadászgatni is. Még sötét volt, amikor a végállomásra, Aknasugatagra beért a vonat.

Csípős reggel volt, s a jeges hó csikorgott csizmám sarka alatt. A napos csendőr várt és egy román paraszt kétlovas szánal. Hamar felugrottam a hátsó ülésre, s jól bebugyoláltam magamat a csergével, mert így hajnalban még hidegebbnek mutatkozott az idő.

A két ló csilingelve kocogott az úton, a román szótlanul ült a bakon és hajtott. Lassan kezdett szürkülni az ég alja. A hat kilométert hamar megtettük, s már kezdett feljönni a nap vörösen a Gutin bércei fölött. A csípős hideg szélről a bajuszomon már jégcsapok is lógtak a kilehelt páráról.

Hamarosan elértük Hernécs község szélső házait. A román kocsis megállította a lovakat. Ott állott készen már az őrsparancsnok, és röviden jelentette, hogy végre kézre került Hotya Illés, de az ellene történt fegyverhasználat következtében meg is halt.

Egy kis tűzrakás mellett ott feküdt a havon egy csergével letakarva. Két román paraszt, a falubeli hites emberek topogtak a tűz mellett. Bocskorban voltak, de halinanadrágjuk és zekéjük jól védte őket a hidegtől. Fekete báránybőr kucsmájuk jól a fülükre volt húzva, s az alól jóformán csak a vörös orruk látszott ki.

Balogh főtörzsőrmester őrsparancsnok már a helyszínen folytatta jelentését. Amikor tudomására jutott az őrsnek, hogy Hotya Illés újra lenn van a faluban, két járőr azonnal felszerelt, és futva közelítette meg Hotya Illés nagyanyjának a házát. Ugyanis, ha néha lejött a faluba, legtöbbször a nagyanyjához vagy a szeretőjéhez ment, ahol élelmet kapott, s esetleg újabb ruháneműt vitt fel magával a hegyekbe. Mert ott több sziklabarlangban tudott elrejtőzködni.

Amikor az első járőr megérkezett a nagyanya házához, ott már nem találta Hotyát. A nagyanya kéztördelve mondta a járőrnek, hogy nem tudja, hol is van Illés. A másik járőr meg a szeretője lakására ment keresni. De közben az őrsparancsnok is a helyszínre érkezett.

A járőr nem elégedett meg a nagymama válaszával, s mindjárt a házzal szemben lévő istálló felé közeledett. Jó szimatja volt a járőrnek, mert Hotya Illés oda ugrott be a szénapadlásra elrejtőzni. Miután az ajtót egy kicsit kinyitotta a járőrvezető, bekiáltott: Hotya adja meg magát s jöjjön elő, mert tudjuk, hogy itt rejtőzködik. Erre kis mozgolódás támadt, majd a következő pillanatban egy óriási robbanás. Hotya az ajtóhoz vágtatott egy kézigránatot. A járőrt a félig bezárt ajtó megvédte, s mindjárt puska lövéseket adtak le a padlás felé.

Az őrsparancsnok ekkor a kert végénél állott, s a nagy gránátrobbanást ott hallotta. A következő pillanatban a tetőn levő szellőzőnyíláson keresztül próbált kiugrani Hotya Illés. De nem volt szerencséje, mert ott állott készen az őrsparancsnok, aki a kiugró Hotyára egy lövést adott le, és az holtan zuhant alá.

Igazi mesterlövés volt. Hotya meg sem mozdult többet. A fegyverhasználat jogos volt és eredményes. Átvizsgálva Hotya zsebeit, egy töltött katonai pisztolyt és egy kézigránatot találtak nála. Ezeket mint katonaszökevény hozta magával.

Az őrsnek be kellett fejezni az ügyet, s így másnap egy járőr bement Hotya Illés nagyanyjához, hogy őt kikérdezzék. A jelentéshez még egy-két dolog kellett, s a főtanú éppen az Illés nagyanyja volt. Sőt, ő bújtatta legtöbbször a járőrök elől a lakásán. De mire a járőrök ilyenkor kimentek, neki már csak hült helye volt. Ez bizony nagyon bosszantotta az őrsparancsnokot, mert ha időnként Meggyes Béla alhadnagy szakaszparancsnok kiment az őrsre, mindig megkérdezte: mi van Hotyával? Még mindig nem sikerült kézre keríteni?

A járőr most is bekopogott Hotya nagyanyjának ajtaján. Az öregasszony kinyitotta a nyikorgó ajtót és állva várt. A járőr lábához tette a fegyverét. De a járőrvezetőnek feltűnt, hogy amikor a fegyver tusa a küszöböt toppantotta, az mély hangú dobbanást adott vissza. Nem sokat teketóriázott, hanem a szuronyával elkezdte piszkálni a küszöb szélét, és az engedett a piszkálásnak. Mint csapóajtót nyitotta fel azt a járőrvezető. Ezen a résen keresztül egy tátongó üres vermet láthatott. Mindjárt gyertyát kért az öregasszonytól. Azzal bevilágított az üregbe, s látta, hogy ott még egy kisebb szoba van. A járőr mindjárt le is ereszkedett a négyfokú kicsi falétrán. Ott egy fekvőhelyet, mondjuk „dikót” talált meg csergetakarókat. A fekvőhely mellett egy karnélküli széket, s azon kenyeret, almákat s gyertyát meg gyufát. De ott volt még két elrongyolódott könyv is. Az egyik Avram Jankuról, míg a másik Savanyú Jóska és Angyal Bandi tetteiről íródottak.

Ez a felfedezés mindjárt világosságot derített Hotya titokzatos eltűnéseire. Mikor a járőr megjelent, mindig volt ideje ar-



ra, hogy hirtelen lemenjen a padló alatti üregbe. Ott nyugodtan feküdt a dikóján, s a padló résein hallgathatta a járőr beszédét. Ha azon a végzetes napon nem az istállóba szalad, hanem a verembe ugrik, még a mai napig sem találták volna meg, olyan kiváló rejtékhelyet készített magának.

Mindenesetre az új őrsparancsnok ezzel az eredményes fegyverhasználattal kiktűszöbölte a csorbát az őrs életéből.

*v. baranchi Tamáska Endre, csendőr százados*

## MIKOLAI EMLÉKEK

A csendőrtiszti tanfolyam sikeres elvégzése után választani lehetett őrsbeli próbaszolgálatra. Én Budapestet (ahol összekötetésem voltak), Szombathelyt (ahol menyasszonyom volt) és Székesfehérvárt (ahol még egy menyasszonyom volt) választottam. Így biz' a Mikolára, egy lovas őrsre kerültem.

Másnap reggel öt órakor, 1943. március 1-jén megkezdtem az őrszolgálatot. Hőgye Mihály, vizsgázott őrmester és járőrvezető és még két másik csendőr társaságában, lóháton. Egész napi erőltetett és „hullámozó” lovaglás után megérkeztünk már estefelé Varcására, az „átvonulási szállásra”.

Útközben feltűnt, hogy Hőgye mindig csak menyecskékkel tárgyal, sőt be is megy hozzájuk, de a járőrtárs megnyugtattott, hogy ezek csak „az őrmester úr bizalmi egyénei”.

A hosszú lovaglás utáni tisztálkodás közben Hőgye maga bekopogott s jelentette, hogy azonnal indulnunk kell a faluba, mert az éjjel betörték Köves-Tóth Balázs házába, s a tetőn nyitott résen át a kéményfüstölő tartalmát ellopták.

— Cigányok voltak, de nem kezdők, még csak nem is haladók, hanem hivatásosak — magyarázta Hőgye. Mivel O. Milviusz Attila bátyánk a tiszti iskolán ezt az osztályozást elfelejtette tanítani, megkérdeztem, ugyan mi a különbség e kategóriák között?

— A kezdők libát, kacsát, tyúkot, malacot lopnak, de azok gágognak, sápgognak, kotkodácsolnak meg visítanak. A haladók okosan lopnak, de nem okosat. Biciklit, ruhákat, cipőket,

órákat, ékszereket, csecsebecséket. De se eladni, se használni nem tudják, csak dugdosni. A hivatásosak ésszel lopnak, kizárólag olyan dolgokat, amelyek könnyen elrejtethők, vagy éppen megrághatók. Ha pedig ami már a gyomorba került, annak azonosításával nem nagyon érdemes foglalkozni — magyarázta Hőgye.

A nyomozási oktatás végére Köves Tóth Balázs házához értünk. S valóban egy négyzetméternyi cserép elmozdítása volt látható. Se bűnjel, se nyom, csak a lyuk a tetőn.

— Az első feladatunk — suttogta Hőgye — meggyőzni a gazdát, hogy a betöréses lopás az ő mulasztása vagy hibája volt. Talán túl fáradt volt, talán sok bort ivott, talán hagyta, hogy a felesége „elterelje” a figyelmét, talán a kuttyója öreg, süket, talán a cselédje máshol hált, stb. Elejét kell venni a szemrehányásnak, hogy „magik csendérek sosincsenek ott, ahol kőne”.

A helyszíni szemle meg kikérdezések után Hőgye őrmester váratlanul bejelentette:

— Holnap estére meglesz a tettes. — Én ugyan tamáskodtam, de akkor még nem ismertem Hőgye őrmester urat „igazándibul”.

Aznap éjjel megrázó álmaim voltak. Macskaköves úton, féder nélküli szekéren rázódtam, valószínűleg annak a lovaglásnak következtében, amelyet az a Szarka nevű ló okozott, amit alám adtak.

Másnap hajnali hat órakor már útban voltunk a cigánysor felé, hét órakor pedig már visszaérkeztünk a falu tanácstermébe, három őrizetbe vett cigánnyal. Kolompár Lajos, Brácsás Balog Mózes és egy vén cigány, akinek nem volt más neve, mint Tuta.

Büszkén meneteltek előttünk. Nem ez volt az első eset, hogy csendőrökön voltak, s mint „hivatásosak” ismerték a dűrgést.

A kikérdezés még csak távolról sem hasonlított azokhoz az irányelvekhez, amiket a csendőrtiszti Szolgálati Utasításokkal oltottak belénk, és egyszerre csak benne találtam magam abban a furcsa helyzetben, hogy három csendőr három cigányt egy teremben, egyidőben kérdez ki mindenről, csak a lopásról nem.

Ez a módszer Hőgye őrmester találmánya volt, de be kell valljam, fél tíz felé a cigányok egyre halkabban válaszoltak kérdéseinkre, s inkább társaik vallomására kezdtek figyelni.

Tíz órakor Hőgye félrehívott bennünket, s közölte, hogy mostantól kezdve „csak ő beszél”.

A járőrtársat átküldte a Hangyába két liter muskotályért és egy üveg szódaért, majd felnyitott nyeregtáskájából elővett kolbászt, szalonnát, zöldpaprikát, madárlátta rozskenyeret, és mi hárman elkezdtünk módosan früstökölni. Szó nem esett vagy tíz percig, de Tuta nem bírta tovább szótlanul.

— Hát mán talál a naccságos főtörzs úr éhül akar pusztítanyai bennünket, mer tuggya, hogy amugy is ártatlanok vagyunk. Semmi válasz.

— Hát azt tuggya-e az alhadnagy úr, hogy csak azok idvezilnek, akik a szegínnek enni meg inni adnak?

Semmi válasz.

— Legalább egy pofa italt aggyanak, mán vallani sem tudunk többet.

Végre Hőgye megszólalt:

— Járőrtárs, adjon nekik egy pohár fröccsöt.

Elámultam. Olcsvári Milviusz Attila elájult volna. A járőrtárs töltött. A három cigány ürített. A járőrtárs újra töltött, a cigányok lelkesen ürítettek.

— A hadnagy úr is igyon! — így Hőgye.

— Szolgálatban soha! — így én.

Hőgye rám nézett a „csak ő beszél” tekintettel, aminek igazat megvallva könnyű volt engedelmeskedni, mert a szivacs-természettel megáldott szalonna és kolbász is a fröccs pártjára állt. Így én demokratikusan leszavaztattam.

A bor és a szóda elfogyott. Hőgye a cigányok asztalához ült és szemükbe nézve megszólalt:

— Tegnap éjjel az egyik gazda házából ellopták a füstön lógó szalonnákat, kolbászokat, húsokat. Szerencsére a tolvaj a bűncselekmény elkövetése előtt izgalmában a kerítésre vizelt. A kerítés idevonatkozó részét felküldtük a bűnügyi laboratóriumba vegyi kiértékelés céljából. A vizelet éppen olyan, mint az ujjlenyomat, minden emberé más. A vizelet vegyi összetételében a

sav, a foszfor, a magnézium, a cink és a szifilizs minden egyénél más. Mi most itt addig várunk, míg nektek a budira kell menetek, és akinek vizelete megegyezik a kerítés lécén találttal, az nemcsak börtönbe kerül, de szégyenbe is, mert az izgalmában pisáló cigányt még a purdék is kinevetik.

A cigányok, de őszintén megvallva én is, alig hittünk a fülünknek.

— Én inkább a gatyámba vizelek — mondta Tuta —, de az én izémet ne küldjék sehová, hogy bámulják meg buzerálják.

Mindhárom cigány izzadva tartotta vissza, amit veséjük követelt. Elsőnek Kolompár kért kilépési engedélyt, s a járőrtárs és egy beföttes üveg társaságában eltűntek. A másik két cigány hamarosan követte társa példáját hasonló feltételek mellett.

Mikor Brácsás Balog visszajött, a beföttes üveg egészen csurdulásig tele volt. Csak ennyit mondott:

— A rosseb egye meg az eszit, aki ezt a fineszt kitalálta! De ha ebben az államban szabadon hugyolni se lehet, megyek vissza Romániába — és előrenyújtotta karját, hogy megbilincseljék. Hőgye tudta, hogy estére meglesz a tettes. Meg is lett.

*v. Kiss Gábor, csendőr főhadnagy*

## DANI BÁCSCI HALÁLA

Mi csak így hívtuk, mert községi pénztárnok volt ott a nyíri vidéken, ahol az egész tájat Szabolcs vezér szelleme lengte körül.

Különben a becsületes nevén Papp Dániel volt. Végigharcolta az első világháborút. Majd olasz fogságból hazatérve kivándorolt Amerikába. Ott szénbányában dolgozott négy évig. Mígnem egy súlyos bányaszerencsétlenség alkalmával elvesztette a bal kezét, és nehéz sérülések miatt nyugdíjas lett.

Amiért a családot idehaza hagyta, visszatelepedett végleg. Sikerült neki egy kis dollárkészletet összetakarítani. Meg azután kapta havonta az átutalt sérülési nyugdíját az amerikai bányától. Szép kis házat építtetett, meg egy szép, 15 holdnyi Tisza-menti földet vásárolt. Különben olyan „célszörü szögénembör” volt, hogy ilyen Szögéd környéki módon fejezzem ki magam.

A háza az őrstől úgy a harmadik volt. Ahogy megözvegyült, a Juliska lányával és annak férjével — Bíró Sándorral — lakott együtt. De volt neki egy kétszoba-komfortos lakása is, amit minden alkalommal az őrsön szolgáló nők egyike bérelt.

Sokat panaszkodott szegény a fejére. Mert ez is megsérült. Különösen időváltozásokor rettenetes fájdalmai voltak. De ettől függetlenül a kisközségi pénztárnoki teendőket szépen el tudta intézni. Köztudott az, hogy az ilyen súlyos fejsérültek idegei nagyon meg vannak terhelve. Általános vélemény az, ilyenkor csak az segít, ha az illető kiadja a mérgét, amit a fejfájás idéz. Ő már kora reggel elkezdte — ilyen fejfájós napokon, amit mi is hallottunk — veszekedését a lányával meg a vejével. Rajtuk adta ki szegény a mérgét.

Egy kora reggeli napon az őrsre rohan a veje, és nagy ijedten tudatja, hogy az apósa az éjjel felakasztotta magát. Nosza, gyorsan felszereltem, és egy járőrtársat véve magamhoz, pár percen belül már ott is voltunk. Az éléskamrában találtuk meg — ahová a sonkát, meg az oldalszalonnát akasztják — egy horogra felakasztott istrángon függve a mi Dani bácsinkat. Egy konyhaszék volt még ott eldőlvé alatta.

Hívtuk a jó Kocsáncsi doktor urat, aki megvizsgálta és kiadta a halotti levelet. Így levágtuk, és az összeszaladt rokonsággal elkezdtek Dani bácsit fűrésztetni és a temetéshez előkészíteni, ahogy ez így szokás...

Én a járőrtárral az éléskamrában maradtam, s elkezdünk azon tanakodni, hogy mi válhatta ki szegényből az öngyilkosságot akkor, amikor a fejfájáson kívül semmi gondja nem volt? Feltűnt nekem különösen az, hogy földes kamra lévén, az akasztás alatti rész nagyon össze-vissza volt karistolva. Ez adta azután azt a gondolatot, hátha nem is lett öngyilkos?

Egyszer csak a stélánc alatt megláttam egy kerekded lajbigombot. Mint a villám csapott belém az a jelenet, amikor a veje kora reggel jött jelenteni az esetet: a lajbijáról hiányzott egy gomb. Nyomban zsebre tettem és bementem a szobába, ahol már öltöztetni kezdték Dani bácsit. Kiküldtem mindenkit, és alapos testi vizsgálatot kezdtem el rajta. Hogy a fején kezdtem, mindjárt kiderült, hogy nincsen öngyilkosság. Sőt gyilkosság van!

Dani bácsinak a haja kopaszodónak indult. Így a hátsó felén még sűrű volt a haj. A koponyabőröt tapogatva egy rozsdásnak induló szögfejebe akadt az ujjam. Gyorsan lezártuk a szobát. Ide senki be nem jöhet. Őrségnek otthagytam a járőrtársat. Én meg az őrsre mentem, s jelentettem mi történt.

Nyomban telefonon bejelentettük a nyíregyházi törvényszéknek, és törvényszéki orvos kirendelését kértük. Azoknak akkoriban nem volt más dolguk, és úgy egy jó óra múlva már ott is volt a törvényszéki ügyésszel az orvos.

Megmutattam az orvosnak, hol van a szeg beverve a fejbe. Boncolás. Meg is állapították, miszerint a kisagyba bevert szeg okozta a halált, és ezért egy súlyos bünténnel állunk szemben. Megmutattam a bűnjelet is, a kis lajbigombot meg a felkaristolt földet. Közöltem az ügyésszel, hogy a lajbigomb tulajdonosa a vő. De közben láttam, hogy Dani bácsi lánya meg a vő hol az istállóból, hol a pajtából jönnek elő idegesen.

Előbb hívtuk a vőt. Én kezdtem vele. Még mindig ugyanaz a lajbi volt rajta, amiben az esetet jött jelenteni. Elővettem a kigombot és összehasonlítottam a többivel. A jelenet az éléskamrában játszódott le. Azután megkérdeztem tőle:

— Nemde? Elég nehéz volt az apóst felakasztani, hogy az a kis gomb is leszakadt, meg azután nézze csak itt, ezt a felkaristolt földet, amit maga csinált akkor, amikor a feleségével húzták fel Dani bácsit?!

Látva azt, hogy itt nincs kiút, beismerte tettét azzal, hogy felesége, tehát Dani bácsi lánya kérte meg: tegyék el láb alól az öreget, mert már a rettenetes székírozástól ők kerülnek a bolondok házába. Sőt egy ízben öngyilkosok is akartak lenni.

Az ügyet lezártuk, s a két tettest átadtuk a nyíregyházi ügyészségnek. A két kiskorú gyermek pedig Dani bácsi húgához került, és ő nevelte fel őket.

Volt még Dani bácsinak egy ugyancsak Dani nevű fia, akit orvosnak nevelt. Végig kitűnően végzett, és 1943 telén az egyik Kassa környéki őrskörletben történt gyilkosság alkalomával találkoztam vele. Már, mint törvényszéki orvos volt Kassán. Jól ismertük egymást, és szót ejtettünk az akkori esetről. Ekkor közölte azt, hogy a húgát kiengedték gyermeke nevelése

miatt. Még sógorát is, úgy, hogy a frontra került, és ott halt hősi halált.

Hát így végződött Dani bácsi halála.

*Dajka István, csendőr őrmester*

## HÓGYE MIHÁLY

### EGY GONDOLAT

*Kerestem vágyam, messze országban,  
Sok tenger partján, idegen hazában.  
Hol a nap nyugodott, tengernek síkján,  
Intett lágy szellővel simítva orcám.*

*Simítva orcámról a bánat ráncait,  
Keresve békét, a lelkem nyugalmát.  
Telítve énem, mint méhek a kaptárt,  
Őszbe fordult éltem, a levelek hullnak már.*

*Engedni a mának, keresve a jövőt?  
Éltem csak úgy telne, veszítve az időt?  
Hová is tartoznék a remény vesztével?  
Ha engednék bánatnak, hogy eltiporjon engem.*

## CSENDŐRNAPLÓ (részletek)

A sárospataki próbacsendőr tanfolyam idején, 1922-ben két nevezetes esemény rögzítődött emlékezetemben. A Lórántffy Zsuzsánna által alapított főiskola jubiláris ünnepségére megjelent főméltóságú kormányzó urunk is. A jubiláris ünnepség befejezésének utolsó mozzanata a tanítóképző udvarán játszódott le. Ott álltunk mi az akkori nyomorúságos helyzetünknek megfelelő felszereléssel, hogy tisztelegjünk legfelsőbb hadurunk előtt.

Ellépett arcvonalkunk előtt, és a következő szavakkal búcsúzott tőlünk:

— ..Igyekezetek méltó utódai lenni elődeiteknek, s akkor hazánk éppen olyan büszke lesz rátok, mint elődeitekre.

Kézfogással búcsúzott parancsnokunktól, Tölgyesi Győző századostól.

Ezen a napon Kokas törzs úr, az iskola konyhafőnöke nem darás nudlival, hanem bőséges marha cupákokkal vegyes babgulyással vendégelte meg társaságunkat, akiket ő méla gúnnyal csak „sokorópátkaiaknak” titulált, hangoztatva, hogy csak azok az igazi csendőrök, akik még Ferenc Jóska idejében tették fejükre a kakastollas kalapot.

>•<

Másik esemény egy amerikai úriember, név szerint Zukor Adolf látogatása volt. Zukor úr, amikor a Zemplén megyei Ricse községben gyerekeskedett, a Cukor névre hallgatott. Nem sokáig, mert nyakába vette a fél világot, s kikötött a Új Ígélet földjén: Amerikában.. Milliomos lett, vagy talán még annál is gazdagabb. A MÁV külön hat kocsiból álló szerelvényt bocsátott rendelkezésére. Amikor a különvonata megérkezett a sárospataki állomásra, Pács úr, az állomásfőnök a Várszly testvérek eternit gyára előtti — később lett szeszgyár — kitérőre tolattatta, és őrzésével belügyminiszteri rendelettel az ottani próbacsendőr iskola hallgatóit rendelte ki.

Két napot időzött az illető úr szülőfalujában, ahol minden kortársát megajándékozta kisebb-nagyobb összegekkel, csupán a falusi kovácsnak nem adott egy fületlen gombot sem, azért, mert a kovácsmester lévén Zukor úrral egyívású, és gyerekkorukban megrángatta a kis Cukor pajeszát.

Megköszönte titkárával, hogy vonatját megőriztük, és mint később megtudtuk, hálája jeléül küldött egy hordó szárított tejport, amit az iskolaparancsnokság udvariasan visszaküldött a feladó címére.

>•<

1925. évben az Abaúj megyei kerületben időszaki választást írtak ki. Én anyaórsömről, Egerből lettem a választókerület Gatyapáti nevű községébe vezényelve. Tizenkét csendőr, egy

egész raj szállta meg az erősen ellenzéki községet. Parancsnokunk Hollóka nevű öreg tiszthelyettes volt. Tiszti parancsnok: v. Király Gyula csendőr főhadnagy Pétervásárról.

A kormánypárti képviselőjelölt valami Borhy nevezetű úr volt, állítólag a kormányzó urunk valamiféle rokona. Ellenzéki jelölt egy Szikszóra való nyugalmazott hadbíró, Nagyatádi-féle kiszgazdapárti programmal.

Az elemi népiskola egyik termében voltunk elszállásolva. A község nyugodt volt. Semmiféle törvénytörés nem fordult elő. A kormánypárti korteseket meghallgatták, s utána útjukra eresztették őket. Annál nagyobb lelkesedéssel fogadták, hallgatták és köszöntek el az ellenzéki jelölttől.

Egyik este éppen terem-, jobban mondva szállásügyeletes voltam, amikor egy urasan öltözött fiatalember nyitotta ránk az ajtót. Semmiféle köszönés vagy bemutatkozás nélkül hangosan, szinte kiáltva kérdezte:

— Ki itt a parancsnok?

Pihenőben levő bajtársaim felütötték fejüket, valamit morogatok, amit én nem értettem meg, de az illető urasan öltözött fiatalember elé álltam, és kérdésére röviden, bár, beismerem, udvariatlanul — de amilyen a mosdó, olyan a törülköző módon — válaszoltam:

— Mi köze önnek ahhoz, hogy itt ki a parancsnok? Talán megmondaná, hogy tulajdonképpen ki Ön?

A fiatalember szemei szikrát szórtak, s ha ölni tudott volna velük, azt hiszem, elköszöntem volna ettől a vén sárgolyótól.

— Dr. Zebegényi főszolgabíró vagyok! Megértette?! Vigyázzon, mert kigomboltatom az egyenruhájából... Maga!

Nem tudta befejezni, amit akart volt mondani, mert Gyüre nevű bajtársam, aki közben észrevétlenül a háta mögé állt, megszólalt helyettem:

— Ha pedig el nem hordja magát gyorsan, én gombolok be magának olyant, hogy hason csúszik Szent Péter elé. Nekünk van előjárónk, aki most parancsnokunk, v. Király főhadnagy úr... Ha óhajt valamit, megtalálja a község házában. Hogy ön főszolgabíró, az lehet, bár én nem ilyenek ismerem a főszolgabírókat.

Az illető állt az ajtónyílásban, mint aki megbálványosodott, majd hirtelen megfordult, s úgy vágta be maga után az ajtót, hogy porzott az ajtóráma.

Talán egy fél óra telt el, amikor v. Király főhadnagy úrral visszatért. Mintha mi se történt volna, jó estét köszönt és elkezdte mondókáját:

— Magas helyről jött kívánság, miszerint a kormány jelöltjének kell kijönni győztesen a választásból. Elvárja, mint a járási közigazgatás feje, hogy ezt az óhajt a rendfenntartásra idevezényelt csendőrök is támogatják! Szigorúan ellenőrizni kell azokat a tűz és egészségügyi rendelkezéseket, amelyeket a csonka Abaúj és Zemplén vármegyék szabályrendeletei előírnak. Például a kifolyó trágyalé, széna és szalmaboglyák távolságát a lakóházaktól, kutak és trágyadombok távolságát, valamint a kutak kávéja magasságát és a többi kötelmeket, amelyeket a fent jelzett szabályrendeletek előírnak. Papírt és írószerszámokat vetetett elő velünk, és valami negyven nevet diktált be egy papírdarabról mint szigorúan ellenőrizendő személyeket. Ezek a kommün alatt súlyosan kompromittálódtak, és jelenleg ellenzéki agitátorok.

Ahogy befejezte beszédét, felállt Gyüre Károly bajtársunk, akinek mellén két sorban voltak a háborús kitüntetései sávjai, s a főhadnagy urunk felé fordulva a következőket mondotta:

— Főhadnagy úrnak alázatosan jelentem, én ezt a rendelkezést, amit a főszolgabíró úr imént közölt velünk, nem hajtom végre. Az a trágyalé tegnap és tegnapelőtt is kifolyt, a kutak sem voltak távolabb a trágyadomboktól, miért nem jártak el az illetékes őr járőrei? Miért most lett olyan sürgős vigyázás a polgárok egészségére, éppen most, a választások ideje alatt? Parancsnemteljesítésért tartóztasson le a főhadnagy úr és kíséretesen Miskolcra a körletfogházba, de én inkább megválok a testületünkől, mintsem én, aki a törvény öreként jöttem ide, kövessek el törvényteleniséget. Mert főhadnagy úr kérem, amit a főszolgabíró úr akar, az megtestesült törvénytörés.

Még akart valamit mondani, de a főhadnagy úr felállt, s a főszolgabíróval eltávoztak.



Gyűre bajtársunkat másnap reggel hazaküldték őrsére, Vámosgyörkre. 1927. év nyarán Gödöllőn találkoztam vele a különleges szolgálat idején.

A szikszói kerületben a Nagyatádi-féle Kisgazdapárt jeleltte győzött, és sohasem szereztem arról tudomást, hogy az állítólagos magas helyről jött óhaj nem teljesevé végett valakinek a hajszája is meggörbült volna.

>•<

Egerben Nagy János nevezetű kanonok öngyilkos lett. Mivel ő képviselte az egri kerület népét az Országházban, ezért időközi választásokat írtak ki. Két jelölt harcolt ott is a mandátumért. Haller István a kormánypart és Budavári László az Ébredő Magyarok Egyesülete részéről. Haller István volt a sokak által kifogásolt Numerus Clausus kodifikálója, amivel a zsidóság egyetemekre való jutását akarták korlátozni.

Ennek dacára az egri és Eger környéki izraeliták az egri főpappal karöltve a kormányparti Haller megválasztásáért korteskedtek. Az érseki és kanonoki hintók vitték szavazni az egri és környékbeli rőfösöket, Preszler, a milliomos borkereskedő gépkocsiján a már járni alig tudó polgárokat.

Amerre Budavári László járt, a nép lelkesen fogadta. Tőle hallottam először, hogy: „Azé legyen a föld, aki megmunkálja és azt vérrel védi”.

Ebben az időben járt le a káptalani birtokok bérlete. Budavárral egy népes küldöttség kereste fel Ridarcsik nevezetű kanonokot, aki a káptalani birtokok ügyeinek intézője volt. Az illető főpap azzal küldte el a küldöttséget, hogy a bérlet ügye be van fejezve. Ha egy summában kapják a bérlet díját, az jobb, mintha kisbérletben adnák ki, mert ezen esetben nem győznének törvénybe járni, hogy a bérleti járandóságokhoz hozzájussanak.

Az egri „szikrák” felzendültek. A máskor csendes kanonoki paloták utcáján zúgott a nép. A főszékesegyház előtti ligetekben Budavári képviselőjelölt csillapította a népet. Riadókézsütségbe helyezték az Újlaktanyában elhelyezett honvéd alakulatokat, valamint a várban levő próbacsendőr iskolát. Ez utóbbi vette körül az érseki palotát. Még aznap letartóztatta a rend-

őrség a földet követelők népes küldöttségét izgatás címén, akik Budavárral és az illetékes kanonokkal tárgyaltak.

A következő nap Egerszalókon beszélő Budavárit Okolicsányi főszolgabíró utasítására az egri őrs járőre vette őrizetbe, és ugyanennek a főszolgabírónak indoklásával, mint az államra és társadalomra veszélyes egyént az egri járásból való kitiltó végzéssel adta át a Fiumei úton levő toloncháznak Budapesten.

Az egri szikrák igen sokáig emlegették a földet követelő Budavárit, és a kormánypart minden erőlködése ellenére csak csekély szavazatkülönbséggel tudta jelöltjük számára a mandátumot megszerezni.

>•<

1926. évet jegyezték a krónikások. Nyár volt, csodálatosan szép nyár. Időszaki választást írtak ki a Heves megye hatvani választókerületében. A kormányparti jelölt báró Petrichevich Horváth Emil, volt államtitkár, míg az ellenjelölt, aki fajvédő programmal indult, Koháry nevezetű volt.

Hogy mi volt a foglalkozása, nem tudom, de megválasztása érdekében nem kisebb személyek, mint Jákfay Gömbös Gyula és páter Bónis Arkangyal — úgy emlékszem pálosrendi szerzetes — korteskedtek.

Petrichevich Horváth Emilnek kezdett rosszul állni a szénája. Gömbös Gyula és a társa, a páter után úgy ment a nép, mintha egy új magyar élet apostolai lennének. Engemet Egerből a Hatvani járáshoz tartozó Csány nevű községbe vezényeltek a választás időtartamára. Voltunk valami húszan gyalog és négy lovas csendőr. Parancsnokunk a hatvani csendőr szárnyparancsnok., Zavilla — később Zalántai — nevű százados, áldott jó ember volt.

Előjáróban szeretném megemlíteni, hogy a hatvani választókerület területén feküdt a hatvani Deuchok terjedelmes birtoka. Itt is, mint máshol az országban, ahol a fokhagymaszagú bérlők gazdálkodtak, nemcsak a föld, de munkásaik, azaz a cselédnepségük utolsó csepp zsíráját is igyekeztek kipréselni profitjuk növelésére.

Ennek a szerencsétlen, magára hagyott munkásrétegnek úgy jött Gömbös Gyula izzó, magyar igazságot hirdető beszéde,

mint a száraz földnek a májusi eső. A kormánypárti korteseket kikergették a tanyákról. Több helyen lefogták őket markos béreslegények, és teletömték a szájukat földfeketé kenyérrrel, amit asszonyaik a komenció béréből kapott csírás lisztből sütöttek.

Jöttek a segédtsztek, intézők, kulcsárok és botos ispánok, hogy tegyünk valamit, mert a tanyák népe köszönni is elfelejtett, és „Pecsenyés Emilhez” — ami a báró jelölt csúfneve volt a nép száján — küldik őket parancsolgatni!

Századosunk áldott jó ember volt, amikor kijött hozzánk Csányra. Figyelmeztetett bennünket, hogy nem szeretne hallani semmiféle túlkapásról. Adjuk meg Szitovszky belügyminiszter úrnak az övét úgy, hogy vigyázunk a rendre, de magyar fajtánknak, a föld népének is úgy, hogy arra szavazhat, akire akar.

Egyik reggel népiskolai szállásunk előtt egy gépkocsi állt meg. A kocsni a hatvani cukorgyár tulajdona volt. Kiszállt belőle Okolcsányi alispán, aki főszolgabíróból lépett előre, és a hatvani főszolgabíró. Csányban parancsnokunk Gazsi tiszthelyettes Egercsehiből volt. Ott is névsort kaptunk a fajvédők embereiről, akiket mindenképpen, még ha szükséges, őrizetbe vétel útján is meg kell akadályozni munkájukban.

Mert ha az ezek leszakadnak is, itt Gömbös Gyula jelöltje nem fog mandátumot szerezni! Utána elhajtottak, hogy pár perc múlva visszatérjenek, de hogyan! Elérett sárgadinnnyével dobálták meg őket!

A főszolgabíró úr megírta a „Felhívás”-nak nevezett intézkedését, amelyben elrendelte az összes gyanítható ellenzéki szavazók őrizetbe vételét csendőri nyomozás végett, hogy felderítve legyenek azok a tettesek, akik a méltóságos alispán urat tettelesen akadályozták hivatali működésében dinnyedobálással, stb.

Egy óra sem telt el, amikor a fél falu népe a községház udvarán szorongott, mint gyanúsítottak! Estefelé még négy lovascsendőr és hat főből álló gyalogos bajtárs érkezett erősítésül. De megjött vitéz Gömbös Gyula ny. vezérkari százados páter Bónis kíséretében. Amikor az udvaron szorongó gyanúsítottak meglátták őket, olyan éljenzéssel fogadták, hogy a házak tetején tollászokodó madarak rémülten röppentek bele az esti alkonyba.

Hiába volt vitéz, hiába volt vezérkari tiszt, nem tudta az őrizetbe vettek szabadon bocsátását elérni. Így ment ez a választókerület többi községében is. Okot mindenütt találtak, és a végrehajtással minket, magyar királyi csendőröket bíztak meg.

Mumusnak használtak bennünket saját fajtánk megfélemlítésére. Tragédiánk volt, hogy nem voltak közöttünk Gyűrék és tiszt karunkban kevés v. Király századosok. A v. Gömbös Gyula támogatta fajvédő jelölt megbukott, és a kormánypárti Petrichevich Horváth győzött. Az alispán úr is elfelejtette a dinnyedobálást, csak Mi, csendőrök saját fajtánk gyűlöletével tarisznyánkban vonultunk be örseinkre.

A választási komédiák iskolapéldáját Heves vármegyében, Gyöngyösön láttam. Ekkor már évek óta Keresztes Fischer Ferenc volt a belügyminiszter, s velünk, csendőrökkel hajtatva végre ijesztő akcióit.

*v. Nagy Lajos, csendőr főtörzsőrmester*

## A NYÁRI BUNDA

1928. augusztus elején, egy nem éppen elsőrangú budapesti napilapban egy Siófokot és az ottani fürdőéletet dicsérő cikk jelent meg, melynek utolsó bekezdése így hangzott:

„Minden szép és jó volna Siófokon, ha az ember lépten-nyomon nem csendőrökbe ütközne, kik a fürdőközönséget folyton molesztálják, és őket a nyaralás ártatlan örömeiben zavarják. Pedig inkább sajnálni valók szegénykék, mert fekete kalappal fedett homlokukról csurog a veríték. Így bizonyára csak az irigység beszél belőlük, hogy nem vehetnek részt a nyaralás örömeiben.”

Az előírt kivizsgálás a cikk háttéréről az alábbiakat derítette ki: Egy július végi csütörtöki nap délelőttjén egy nyári eleganciával feltűnően csinos, platinaszőke hölgy állított be a siófoki őrre, ahol az őrparancsnoknál, id. Serényi István tiszthelyettesnél azt a panaszt tette, hogy az előző napon 11 és 2 óra között, strandolás közben Hullám szállóbeli bezárt szobájának bezárt szekrényéből ellopták nyári bundáját, annak zsebében le-

vő pénztárcájával együtt, amelyben egy briliánsgyűrű is volt meg 200 pengő.

— Egyedül lakik a szobában, asszonyom? — tette fel a kérdést az őrsparancsnok.

— Ilyenkor hétköznap igen, mert a férjem nagyon elfoglalt tüzetember Pesten, aki csak a hét végén tud lejönni, s hétfőn korán már megy vissza.

— Feltörési nyomok voltak a záracon? — érdeklődött tovább az őrsparancsnok.

— Nem, hiszen tudja, hogy az ilyen szekrényeken olyan gyenge zár szokott lenni, hogy azok egy rántásra kinyílnak, a szobaajtóhoz pedig a személyzetnek is van kulcsa.

— Szóval a személyzetre gyanakszik, asszonyom?

— Isten ments! — felelte elhárítólag a hölgy.

— Én nem gyanakszom senkire sem. Önök állapítsák meg, hogy ki a tettes.

— Rendben van, asszonyom. Még ma utána fogunk nézni a dolognak, az eredményről majd értesítjük. Szabad kérnem a személyi adatait?

A déli ebédszünetben helyszíni szemlét tartott a polgári ruhás állandó nyomozó járőr, akinek az őrsparancsnok sok minden mással együtt azt az utasítást is adta, hogy minden feltűnés nélkül ejtsék meg a szemlét, a személyzetet ne zaklassák, hiszen tudhatják, hogy azok mind évek óta ott levő kipróbált és megbízható alkalmazottak.

A járőr ebéd után ezt az ügyet vette elsőnek, melynek során a helyszíni szemlét a még ebéden levő panaszos távollétében, de a személyzet jelenlétében ejtette meg, amely azonban a panaszos előadásához híven — nem vezetett eredményre. Utána a szobalányt kérdezték ki, aki előadta, hogy a panaszos szokásos életét éli, délelőtt a strandon van, ebéd után lepihen, majd 5 óra körül sétálni megy, vacsora után estélyi ruhában újra távozik, s rendszerint későn éjjel, sőt néha virradat után jön haza, de mindig egyedül, senki által sem kísérve.

Az utóbbiak a járőrvezetőnek igen szegyet ütöttek a fejébe, mert Siófokon mindenütt éjjel 2 órakor volt a záróra, kivéve a Casino zártkörű játéktermeiben, ahol záróra egyáltalán nem

volt. Így a járőr a szállodából egyenest odament, ahol a játéktér melletti kis fülkében délutáni álmait alvó főpincért felköltötte, annak kikérdezéséhez kezdett.

— Mondja főúr — kérdezte a járőr —, szokott esténként itt lenni néha egy fiatal, platinaszőke hölgy?

— Mi az, hogy néha? — felelte szemét dörzsölve a főúr. — Itt van az, kérem, minden este, azaz bocsánat, úgy rémlik, mintha tegnap nem láttam volna. Szóval kedden este volt itt.

— S mit gondol, főúr? Nyert vagy veszített?

— Vesztett kérem, az utolsóig veszített.

— Honnan tudja ilyen biztosan, főúr?

— Én ne tudnám? Hiszen háromszor is hozzám fordult kölcsönért. Harmadszor ugyan már nem adtam néki, hogy azt is elveszítse, de kétszer azért segitettem rajta 250—250 pengővel.

— Csak úgy puffira? — kérdi a járőr.

— Hát minek néz engem a törzs úr? Gondolja, hogy mesztige (azaz hülye) vagyok én? Hogy csak úgy puffira adjak, s azután meglógjon a pénzemmel? Persze, hogy zálogot kértem tőle, mire először a nyári bundáját kanyarította le a válláról, azután pedig a briliáns gyűrűjét húzta le az ujjáról.

— Itt vannak ezek a főúrnál?

— Itt, kérem, hiszen még máig sem váltotta ki. De ne-hogy elvegyék tőlem, mert akkor sohasem látom a pénzem.

— Dehogy vesszük, főúr, hiszen nincs itt semmi bűnügy. Csak írja alá ezt a kis jegyzéket, ami éppen arról szól, hogy főúrnál hagytuk ezeket.

A járőr ezután folytatta a rábízott ügyek elintézését, majd vacsorára újra betérve az őrsre, jelentette az eredményeket az őrsparancsnoknál, aki ezeket elég bosszankodással fogadta.

Mert büntető jogszabályaink ugyanis ilyen hamis feljelentésekre nem tartalmaznak intézkedéseket, mert a Kihágási Büntető Törvénykönyv a hatóság félrevezetését csak akkor büntette, ha az harangok félreverése, vagy más vészjelzés által történt. Így a hamis feljelentő ellen csak akkor lehetett eljárni, ha panasza során valakit meggyanúsított, ami határozatlan formában, magánindítványra üldözendő rágalmozással, határozott formában pedig hamis váddá minősül.

A mi panaszosunk azonban — mint láttuk — óvakodott bárkit is gyanúsítani. Id. Serényi István őrsparancsnok azonban nemcsak karakán ember és leleményes csendőr volt, hanem a humor iránt is volt érzéke. Így pár pillanat múlva feltette a kérdést a járőrvezetőnek:

— Kiertésítették-e már a panaszost az eredményről?

— Még nem, tiszthelyettes úr, hiszen más sok elintézni valónk is volt.

— Helyes! — mondta felderült arccal az őrsparancsnok. — Most vacsorázzanak meg, de utána jöjjenek be újra, hogy megbeszéljük a dolgot.

Szombat délután szinte óránként futottak be Siófokra a „bikavonatok” Budapestről. Ezen a szombaton a polgári ruhás nyomozó járőr tagjai is ott sétálgattak a várakozó közönség között a peronon, hideg közönnnyel menve el az ott levő egyenruhás egy fős járőr mellett, aki szintén nem látszott tudomást venni róluk. Az 5 és 6 óra tájban befutott vonatoknál még hiába vártak, de a 7 órai érkezés előtt néhány perccel végre megérkezett az őrsparancsnok által leírt platinaszőke hölgy. Azonnal a közelébe férkőztek. Pár perc múlva a beérkezett vonat egyik kocsijából egy jól öltözött és jó megjelenésű fiatalember szállt ki.

A szokásos puszilkodás, ölelkezés után elindultak a szálló felé, de a járőr észrevétlenül hol követte, hol keresztezte őket. Az elkapott szavakból, a nagy gesztikulálásokból nem volt nehéz kitalálni, miről beszélnek. A platinaszőke előadta vagy beadta a szomorú történetet gavallérjának. A lopást próbálta elhittetni vele, s valószínűleg még azt, hogy ilyen esetekben a vidéki csendőrségre nem lehet számítani.

Milyen nagy volt a meglepetésük, mikor még aznap este, vacsorájuk előtt kopogtak az ajtón, s azon nem lépett más be, mint az őrsparancsnok jól szabott kimenőruhájában, s kézben tartott fehér kesztyűben.

— Asszonyom, nagy örömhírt hozok, megvan a bunda és gyűrű is.

— Szent Isten! Hát hol találták meg?

— Ott tetszett felejteni, asszonyom, még kedd este a Ca-

sinóban, az egyik szék támláján, de a főpincér magához vette, akinél kis jutalom ellenében bármikor átvehető.

— A zsebében benne volt a tárcsa és a gyűrű is, ami a főúrnál ismét egy kis jutalom ellenében vehető át. Pénz sajnos nem volt a tárcában, de a főúr erről is tud felvilágosítást adni. Így tehát — fordult az őrsparancsnok a férj felé —, szíveskedjenek még ma este a Casinóba elfáradni, s ott átvenni az említett tárgyakat, mert mi a magunk részéről ezzel befejeztük az ügyet.

Az őrsparancsnok ezután mosolygós udvariassággal köszönt, s eltávozott, de az ajtó becsukása közben még látta, hogy a hölgy magasra tartott kezekkel, értelmetlen szavakat kiáltozva zuhant az ágyra. Még másnap elutaztak.

Egy pesti újságíró ismerősük cifrázta ki az ügyet.

*id. Serényi István, csendőr alhadnagy*

## ELSŐ NYOMOZÁSOM

1941. húsvét másnapján vonultam be a szekszárdi tanalosztálytól őrsmre, Balatonkenesére. Rácz József főörzsőrmeister őrsparancsnok e szavakkal fogadott:

— Soós, maga most jött ki a gyárból, tudja meg: Varga Béla helybeli plébános az őrön feljelentette, hogy a községhez tartozó Fővárosi üdülőtelep templomából, a Szent Antal perselyből ismeretlen tettes vagy tettesek kiszedik a pénzt.

Őrsparancsnokom a nyílt nyomozást beszüntette, mert az őr ez ideig semmiféle eredményt nem tudott felmutatni. Ezért elrendelte a lesállást. Kenesei őrmestert s engem bízott meg főlváltva a lesállással. Még annyit mondott:

— Soós, meghagyom magának, mint fiatal csendőrnek, hogy nagyon, de nagyon óvatos legyen, el ne rontson semmit, mert tudja-e, mi következik? Egy áthelyezés, semmi más.

Az ajtóhoz megkaptuk a kulcsokat, mert a templom nappal nyitva állt az imádkozók részére, de éjjel zárva volt.

Mi elkezdtük a lesállást, s úgy cseréltük egymást éjjel és nappal, hogy az oltár alatt való fekvés fárasztó ne legyen, senki ne vegyen észre és ne is lásson meg minket. A lesállás kb. 10—

14 napig tartott, s éppen én voltam a soros, mikor déli ebédidő tájban nyílik a templomajtó, és nagy *dicsértessék* köszöntéssel lépnek be a templomba B. úr, a kertészetnek intézője és M. Mária nevezetű leány, aki a templom takarításával, a virágok gondozásával és öntözésével volt megbízva. B. mondta Máriának :

— Kedves Mária, mióta maga dolgozik itt, ragyog minden, köszönöm mindezt magának, mert többé nincsenek a virágtartóban hervadt virágok. Előzőleg, Juliska miatt, aki ugyanezekkel volt megbízva, állandóan, alattomban dorgáltak. Köszönöm ezt még egyszer magának, legalább megmentett a dorgálástól.

Én az oltár alatt úgy helyezkedtem el, hogy mindent lássak tisztán a függönyön keresztül. Amikor az oltárhoz jöttek, megsimogatták az oltárterítőt, s mondogatták, milyen gyűrődött. Melegem volt, s csak akkor örültem meg, mikor B. mondta, hogy siessenek ki, mert lejár az ebédidő. El is indultak, s becsukták az ajtót maguk mögött.

Vagy 10—15 perc múlva Mária egyedül lopódzott vissza, s maga után nyomban rá is fordította a zárat. Én azonnal tisztában voltam, hogy ez a lány a tettes. Egyenesen jött a padok között az oltárig, s a Szt. Antal persely előtt megállt. Körülnézett s leemelte Szt. Antalt a perselyről, hátra fordulva, hajtűjével szépen piszkálta ki az ezüst és a papír pengőket. Amikor befejezte a munkáját, egy pár lépést tett a másik persely felé, megállt és gondolkodott, közben nézte az óráját, majd gyorsan megfordult és kifelé vette az irányt. Erre felhajtottam az oltárterítőt, és egy gyors mozdulattal már kint is voltam, s rákiáltottam:

— Álljon meg, a törvény nevében foglyom!

Erre összeesett és annyit mondott: megadom magam.

Jönni azonban nem akart, inkább tettette magát. Elkaptam a karját, és húztam ki a szőnyegen a padok között. A templomtól nem messze laktak a sofőrök családjai. Éppen kint voltak, odakiáltottam, hogy jöjjenek, mert M. Máriát lopáson értem.

— Kicsoda maga — kiáltották vissza, mire megmondtam, hogy Soós csendőr vagyok. Nem ismerhettek ugyanis meg, mert úgy néztem ki, mint egy turista. Odajött két asszony, egyiket elküldtem a postára telefonálni az őrre, hogy megfogtam a

tettetst. A másik asszonnal és Máriával visszamentem a templomba, ahol előkerestem egyenruhámat s felszerelésemet, s mint „hivatásos” vártam a járőr megérkezését.

*Soós Péter, próbacsendőr*

## A KARDNYELŐ

Forgalmas napra virradtunk, hisz ezen a napon országos kirakodó és állatvásár volt Aszódon. A szomszéd őrsokról is befutottak a vásártüyeleti járőrök, s így az őrslaktanya olyan volt, mint egy felbolygatott darázsfészek. A járőrök egymásnak adták a kilincset.

Reggel megkérdezte tőlem őrsparancsnokom, Herczeg főtörzsőrmester, hogy van-e kedvem kimenni vele járőrellenőrzésre? Örömmel válaszoltam, hogy igen. A vásárokat mindig szerettem látogatni, s ott el tudtam ödöngeni a komédiások és a mutatványosok között. De ahogy cseperedtem, szerettem elmenni az állatvásár ama részére, ahol a lovak voltak. Ezeket az állatokat kedveltem a legjobban, az első rajzaim is lovak voltak. Jó időtöltés volt némán figyelni a furfangos lókupeceket, de a néha még furfangosabb magyar parasztokat is. Külön látványosság volt egy-egy lónak az eladása vagy megvétele. No, meg a hátborzongatóan hideg napokon jólesett leülni a közelben álló kecskelábú asztalok mellé, s ott a finom lacipecsenyét elfogyasztani. Ezt természetesen ajánlatos volt leöblíteni, ha másnal nem, egy kis vinkóval, nehogy a hidegben az embernek a torokára fagyjon a sok zsír.

Tíz óra előtt szereltünk fel, s már haladtam is Herczeg főtörzsőrmester jobbán a hömpölygő tömegben, az út közepén. Egy-egy forgalmasabb helyen megálltunk, és figyeltük a vásár forgatagát. Közben itt is ott is találkoztunk járőrökkel. Fényes szuronyuk meg-megcsillant a tavaszi napban, s kakastollasuk vidáman lengett a tömeg között.

Már elég magasán járt a nap, s a sarat majdnem szárazra dagasztotta a sok csizma és cipő. Egy nagy akácfa mellett álltunk meg ismét, hogy figyeljük a földre kirakodott bazáraruso-



kat. Herczeg főtörzsőrmester halkán odasúgta nekem, hogy figyeljem csak azt a rikítóan tarka ruhás, sokszoknyás cigányasszonyt. Már harmadszor tér vissza a játékosokhoz. Felveszi a tárgyakat, majd visszateszi, mert sokallja az árát. Eddig még nem vett semmit.

Éppen negyedszer jött vissza arra a helyre. Majd a portékát ismét visszatéve elindult. Mi pedig mentünk utána. Közébe érve Herczeg főtörzsőrmester közölte velem, hogy menjen be a község házába. Előbb szabadkozott, de az erélyesebb felszólításra elindult. Mi távolabbról — őt szemmel tartva — követtük. Benn, a község háza egyik termében megkezdődött a kikérdezése. Sipítozott, átkozódott a cigányasszony, s a devlát is elég gyakran emlegette. Herczeg azonban nem jött ki a sodrából. Főleg pedig nem hitte a védekezését. Hamarosan előkerült a községi bába is, így minden kiderült. A cigányasszony szoknyája alól, a lelógó zsineghurokról majdnem egy fél tucat kisebb-nagyobb játék, bazáráru került elő. Sikerült egy notórius vásári tolvajt fognunk.

Nemsokára mi is visszatértünk a laktanyába, hogy meg ebédeljünk. Herczeg főtörzsőrmester átment a lakására, s miután én is elfogyasztottam az ebédemet, kimentem az udvarra. Ott vagy négy csendőr álldogált. A csoport közepén egy erősen vásott ruhában keszeg fiatalember állott. Én is közelebb mentem, hogy megnézzem, mit csinálnak. Szabó törzsőrmester — ki szerette a vicceket — szintén ott volt az udvaron. Kérésre közölte velem, hogy ezt a gyanús személyt azért kísérték be a laktanyába, mert nem tudta igazolni magát, s meglehetősen furcsán viselkedett. Majd így folytatta, amíg telefonon megtudjuk a valóságot, addig én akarom kipróbálni, hogy az ipse igazat mond-e? Erre Szabó közelebb lépett a vásott fiatalemberhez s így szólt:

— No, ha maga kardnyelő, azt bizonyítsa be.

A fiatalember meghökkenett. Egy kis várakozás után így válaszolt:

— Én be is bizonyítanám, de nincs itt a felszerelésem. Azt elvitte a vonat, talán Hatvanba.

— Sose búsuljon! — válaszolta Szabó őrmester. — Van itt a laktanyában elég kard, amivel megmutathatja a tudományát.

Majd félre fordulva, az éppen közelben állóhoz így szólt:  
— No csak, Nagy-Mengyi! Hozzon ki egy kardot!

Nagy-Mengyi próbacsendőr már pattant is, s szélesre nyúlt mosollyal jött vissza egy gyalogtiszti karddal. Szabó törzsőrmester kihúzva a hüvelyéből a kardot, hüvelykujjával annak élet és kiköszörült fonákját szakszerűen végigtapogatta, s már adta is át a megszeppent fiatalembernek.

Az végigmustrálva a 108 centiméteres hosszú és élesre köszörült kardot, így szólt:

— Törzs úr! ... az a baj, hogy ez a kard nagyon éles.

Most már Szabó komolyabbra változtatta az arckifejezését, s keményebb hangon ezt mondta:

— Szóval rüncs rendben a szénája. Maga nem kardnyelő!

— Igen, de... A kard... — s be sem fejezhette a mondókáját, már Szabó ismét intézkedett.

— Nagy-Mengyi! — hozzon ki azonnal egy újságot a tanulószobából. Pár pillanat múlva Szabó már akkurátusan csomagolta be a kard élesített részét a Pesti Hírlap első lapjába. A kard ezután úgy nézett ki, mint egy hatalmas göngyölt palacsinta.

Maga nyújtotta át a kardnyelőnek. Az újonnan bejött járőrök s magam is közelebb léptem. Most következett a nagy pillanat. Még Juli néni, az őrsfőzőnő is kijött, kezeit a köténye alatt tartva nézett tágra nyílt szemekkel le az ámbitusról. Janinak, az udvaros gyerekeknek még a szája is tátva maradt.

A kardnyelő a síri csendben átvette a kardot, azt két kézzel fogva a feje fölé emelte. Lábaikat terpeszállásba helyezte, fejét egy kicsit hátraszegezte, s száját béka módra laposan kítátotta. Mi mindnyájan feszülten figyeltük. A csoda megtörtént. A kard centiméterenként csúszott lejjebb a keszeg ember torkán. Kissé megállt, s várta a hatást. Majd lassan óvatosan húzta kifelé a kardot. Az újságpapír egészen át volt ázva, sőt annak egy része benn is maradt. De ő azzal mit se törődött. A kard ismét kinn volt, s Szabó a diadalmasan körültekintő csenevész emberre tekintve csak ennyit mondott:

— Most már elhisszük, hogy kardnyelő!

Közben Kemecsi törzsőrmester is megjelent a hírrel, hogy valóban vásári mutatványos az illető, s engedélye is van.

Szabó törzsőrmester azonnal odaszólt mosolyogva a folyosó felé:

— Őrsfőzőnő! Adjon egy jó ebédet ennek az embernek. Megérdemli.

Ebben a pillanatban érkezett vissza a kerti kiskapun keresztül Herczeg őrsparancsnok. Kérdezte, hogy mi is történik az udvaron? Szabó törzsőrmester jelentette, hogy most bizonyította be ez az ember, hogy kardnyelő. Herczeg a rövid jelentés után még fel sem tudta mérni a helyzetet, mikor a kardnyelő így szólt:

— Van-e tiszthelyettes úrnak egy zsebórája? Adja csak ide. Mutatok valamit!

Már nyúlt is Herczeg a zsebébe, s leoldotta a nagy láncos ezüst Doxa zsebóráját. A kardnyelő nem sokat tétovázott. Az órát átvéve megint terpeszállásba helyezkedett, fejét hátrahajította, s most még szélesebbre nyitotta ki a száját. A Doxát már lógatta is láncon s eresztette lefelé a torkán. Majd később intett a kezével, hogy hallgassuk, hogyan ketyeg benn az óra. Csak Herczeg főtörzs volt egy kicsit megijedve s felkiáltott:

— Az ángyélusát, meg ne lökjék, mert elnyeli az órát. Jóízűen kacagtunk mindnyájan, mert rövidesen a Doxa ismét az ő zsebében ketyegett. A kardnyelő pedig jóízűen étkezett, mint aki életének legnagyobb mutatványát csinálta az imént.

*v. baranchi Tamáska Endre, csendőr százados*

## JÁRÓRBEN

Egy szolgálat alkalmával Gönyű községben (Győr m.) arról értesültem a vendéglőstől, hogy előző este egy gyanús külsejű fiatalember drágának látszó fényképezőgépet árusított vendéglőjében. Az illető záraskor távozott egy hajóssal. Utánuk nézett s látta, hogy a fiatalember egy kerékpárt tolt maga mellett, és Komárom felé indultak.

Föltevésem volt, hogy a gyanús egyén nem indult hosszú útra késő éjszaka, s az éjszakát valahol a közelben töltötte. A hajóállomásra indultam, hogy a hajós személyét megállapítsam, s tőle közelebbi adatokat puhatoljak, a gyanús egyénről.

A vendéglő és a hajóállomás között, egy étkezde előtt fához támasztva láttam egy kerékpárt, kis csomaggal a tartóján. Följegyeztem a tábláján lévő nevet, melyről láttam, hogy nem helybeli. Bementem az étkezdébe, s ott láttam a vendéglőstől kapott személyleíráshoz hasonló egyént. Érdeklődésemre az étkezde tulajdonosa közölte velem, hogy nem ismeri az illetőt. Míg az étkezdetulajdonossal beszéltem, vendége látható idegességgel fejezte be az étkezést és távozni akart. Követtem, mikor a kerékpárhoz ért, kértem annak az igazolványát. Mivel sem kerékpár, sem személyazonossági igazolványa nem volt, a főnnálló gyanús körülmények miatt őrizetbe vettem és személymotoszást tartottam, melynek során a kerékpáron levő csomagból fegyencruha került elő. Tagadta, hogy a ruha az övé. Állítása szerint a csomag a kerékpáron volt, amikor azt a Tósziget-csilizközi járás községháza előtt lopta, és a csomag tartalmát meg sem nézte.

Mivel alapos gyanúm volt, hogy veszélyes egyénnel járok el, elfogtam és járőrtársammal megbilincseltettem. További nyomozás során kiderült, hogy a fényképezőgépet Komáromban egy parkoló gépkocsiból lopta, s azt előző este egy hajósnak 70 pengőért eladta.

A hajóstól a fényképezőgépet, foglyomtól pedig annak árából megmaradt összeget, valamint a lopott kerékpárt bűnjelként őrizetbe vettem, és azokat további megőrzésre Gönyű község előljáróságának adtam át. Foglyomról ujjlenyomat alapján priust kértem, amely kimutatta, hogy szökött fegyenc, s e tényvázlat szerint átadtam a győri ügyészségnek.

Az ügy befejezése után két napra reggel, egy piros gépkocsit láttam az őr előtt parkolni. Mivel ez hasonlított az osztályparancsnok úr kocsijához, indultam jelentkezni, miután az őrön egyedül voltam. Folyosóra érve látom, hogy egy csinos hölgy jön az őrre. Bemutatkozott, hogy Nagy Jenőné grófnő Budapestről, és Nagy csendőrt keresi. Mondtam, hogy én vagyok. Erre elővett egy újsághirdetést, melyből azt olvasta, hogy ezer pengő jutalmat ígér annak, aki a fényképezőgépet kézre keríti. Mivel értesülése szerint az én vagyok, a jutalom az enyém.

Megköszöntem az ajánlatát s közöltem vele, hogy mi szolgálati kötelességünket hivatalból teljesítjük, és azért semmilyen egyéni jutalmat nem fogadhatunk el, de mivel a grófnő ragaszkodott a jutalom adásához, azt ajánlottam, hogy adja a csendőrségi jutalmazási alapra, mire a hölgy látható elégedetlenséggel távozott. Egy hét múlva egy komáromi ügyvédttől kaptam értesítést, miszerint egy komáromi bankban ezer pengő van elhelyezve számomra.

Ezt az összeget az infláció, pénzváltozás megsemmisítette, egy túlerőben lévő ellenség és azok kiszolgálói testületünket felmorzsolták, de az a tény megmaradt, hogy a magyar csendőrt nem megvesztegetni, de még megajándékozni sem lehetett.

*Nagy György, csendőr őrmester*

## A PÁRTFUNKCIONÁRIUS

Angyalföldön ismerkedtem meg „Rókával”, aki vöröszőke hajáról kapta ezt az alvilági nevet.

Kovács Laci rendőrdetektív barátommal nyomozás közben elhatároztuk, hogy körülnéztünk egy angyalföldi híres csapszékben. Kicsi helyiség, asztalok, székek. A szakállas kocsmáros, aki egyúttal a környék orgazdája is volt, bent ült a léces kármentőben. Innen adogatta ki az italokat. A teremben vágni lehetett a dohányfüstöt.

A személyek? Az élet hajótöröttjei: rakodómunkások, trógerék, fuvaroskocsisok, zsebmetszők, betörők és egyéb alvilági alakok. Ápolatlan emberarcok, a fáradt emberi testek izzadságszaga vegyült össze a pálinka szagával.

Állítólag Rejtő Jenő is sokszor megfordult itt, talán itt mintázta meg a regényeiben előforduló alakokat.

Kirándulásunkra alaposan nekiöltöztünk. Laci barátommal kettesben ültünk az egyik asztalnál. Kezemben a „Friss Újság”, Laci két könyökére támaszkodva nézte a mennyezetet. Kancsóban egy liter bor állt előttünk.

A szomszéd asztalnál négyen ültek, a hangadó Róka volt. Alvilági nyelven beszélt:

— Holnap elslisszolunk a kreháccal, iber vesszük a szivacsot, majd potováljuk egymás közt a dokküt a fickóból, de dekolnunk kell magunkat a hekusgóré miatt.

(Érthetően: holnap elmegyünk a kocssal és át vesszük az italokat, a pénzt a közös kasszából fizetjük egymásnak, de fedezniünk kell magunkat a rendőrpáncsnok miatt.)

A szöveg hallatára akaratlanul magam elé tettem az asztalra az újságot. Róka rögtön kapcsolt, rögtön felfigyelt, kissé meglökte a mellette ülő barátját, majd csendesen mondta:

— Nézd csak a frájert, hogy eszi a szalámit! (Érthetően: nézd csak azt a pasast, figyeli a beszédünket!)

Tudtam, hogy hibát követtem el, de Laci barátom feltalálta magát. Félig ittas embernek mozdulatait utánozva, csendesen, majd hangosabban magyar nótákat kezdtünk el énekelni.

A helyiségben csend lett, sokan közelebb húzódtak hozzánk. A fáradt arcokon halvány mosoly futott végig. Éreztük, hogy reménytelen sorsú emberi szívek ajtaján kopogtattunk.

Róka mellém ült, velünk énekelt, néha beszélgettünk. Eléjtett szavaiból lassan világossá vált előttem egész élete. Magasrangú polgári tisztviselő törvénytelen fia volt, büntetett előéletű, apja nem akart tudni róla, munkát sehol sem kap, lopásokból él, az élet hajótöröttje! Az édesanyját szeretettel emlegette, és nem ítélte el botlása miatt:

— Az én drága jó anyám mosónő, nedves pincedu a lakásunk, egész nap gürcöl.

Ezekből a szavakból megértettem, hogy egy jobb sorsra érdemes embertársam ül mellettem. Rókának jó kedve volt, vállamat veregette, és „rendes srác”-nak nevezett.

Hosszú évek után, ha erre az esetre gondolok, el kell ismerjem, jól éreztem magamat. Minden toprongyos alak egy lélektani tanulmány volt. Bármelyikkel is váltottam szót, a zsebmetsző, a betörő emberi arcát is észrevettem.

Bőven iddógtunk, későre járt az idő, közeledett a záróra is, búcsúztunk a társaságtól. Róka még egy jó darabon elkísért bennünket. A sötétben cédulát nyomtam a markába, és megígérttem vele, hogy a papírt olvasás után elégeti. A cédulára a

csapszék mellékhelyiségében a következő szöveget írtam: „Ha az életben bármilyen nehézséged, problémád van, bizalommal fordulj hozzám: Nagy Jancsi, nyomozó csendőr.”

Róka még aznap este megtudta, hogy kikkel szórakozott.

Hónapok teltek el. Egyik nap Róka jött felém a Böszörményi úton és megállított. Fáradtan, éhesen és rémült arckifejezéssel tekintett rám. Nézéséből láttam, hogy valami baj van. Bizalommal keresett, várt rám az utcán. Betöréses lopás miatt körorzta a rendőrség!

Rövid előadása alapján azonnal láttam, hogy ez esetben ártatlan. Mint egy gyereket, kézenfogva szüleim lakására vezettem. Értesítettem Kovács Lacit. Detektív barátom pedig teljes tárgyilagossággal kezelte ügyét. Pár nap múlva tisztázódott minden, Róka felszabadult lélekkel, nyugodtan koptathatta az aszfaltot.

Azután felkaroltuk Rókát, közös igyekezetünkkel munkát szereztünk neki a csepeli Weiss-Mánfréd gyárban, a csillagmotor osztályon. Róka megbecsülte magát, s később kiváló vasztergályos lett belőle.

Évek teltek el, a háború, az összeomlás, a börtön, a munkanélküliség már elmosta Róka emlékét is. Kint, a Hungária körúti csapszékben, fáradtan, szénporral tele, izzadtan, ápolatlan külsővel ittam fröccsömet, mint az élet új hajótöröttje.

Jómegjelenésű, 30 év körüli férfi lépett a vendéglőbe. Ápolt arc, vasalt ruha, gondosan kötött nyakkendő, kabátján a magyar kommunista párt jelvénye. Ismerős volt az arca, emlékeimben kutattam, ki lehet? Hamarabb ismert meg, pár ugrással mellettem termett, összeölelt, és „drága Jancsim”-nak nevezett. Elmondtam kálváriámat, jelen nehézségeimet. Most a régi Róka, most Pista fogott kézen, mint egy gyereket. Fáradhatatlanul kilincseltem velem az országos pártbizottságnál, minden osztályon ismerős volt.

Így lett belőlem szövetkezeti könyvelő.

Egyik vasárnap tiszta étteremben ebédeltem Pistával. A „Rókából” Pistává vedlett barátom mesélt a múltrol, jelenről és jövőről.

— Tudod Jancsi, a múltnak sok hibája volt. Sok keserűséget hagyott bennem a származásom, hiszen zabigyerek voltam. De a jelennek is sok hibája van, kár volt megszületni. Kár volt feloszlani, szétbomlasztani a csendőrséget, egy kiváló

szervezetet bomlasztottak szét veletek! Fel a fejfel öreg fiú! Eljön az idő, mikor benneteket egyenként fognak úgy lámpással megkeresni! Sajnos kevesen maradtatok, de jó srácok voltatok.

*Nagy János, csendőr őrmester*

## BÁRÓ APOR GÁBOR TÁSKÁJA

A budapesti csendőr vasúti szárnyparancsnokság arról értesült, hogy 1940. október 17-én, a Budapest—Nagykanizsa között közlekedő trieszti gyors olasz kocsjából báró Apor Gábor római magyar követ útibőröndjét ismeretlen tettes ellopta. A kár 2000 pengő.

Az ügy nyomozására több polgári és egyenruhás járőrt vezényeltek. A polgári ruhás járőrök a puhatolást, az egyenruhások az adatgyűjtést végezték. Természetesen az őr égett a vágytól, hogy a tettes minél előbb kézre kerüljön, és ennek érdekében el is követett mindent.

Az volt a kérdés, hogy milyen módon követhették el a lopást? Két lehetőség kínálkozott: vagy jól öltözött ember a tettes, akinek az I. vagy II. osztályon való utazása nem feltűnő, vagy pedig olyan valaki, aki a kocsikat végigjárja, és kilesi az alkalmas pillanatot a lopás elkövetésére.

A nyomozás során a járőrök a budapesti államrendőrség révén tudomást szereztek arról, hogy a kérdéses eset már nem az első! De mivel a vonat Budapest—Nagykanizsa között csak ritkán és másodpercekre áll meg, a lopásokról e két állomás között nem tudtak jelentést tenni, hanem csak Budapest Déli pályaudvarán tették meg a feljelentést.

Olyan egyént kellett tehát keresnünk, aki gyorsvonaton szokott utazni, és akinél nem feltűnő, ha egyik vagy másik állomáson leszáll, és nagyobb bőröndöt visz magával.

Az egyik járőr jelentette, hogy egy 20—21 év körüli, 165—168 cm magas, barna fiatalember gyakran érkezik Balatonszemesre gyorsvonaton. Az illetőt látásból ismerik. Úgy emlékeznek, hogy valamelyik vasúti állomáson van alkalmazva.

A kérdéses fiatalember kilétének megállapítása pár nap után sikerült is. Bizonyíték azonban nem állt rendelkezésre, ezért még nem lehetett ellene fellépni.

A lopások a nyomozás alatt teljesen megszűntek.

A sorozatosan elloptott bőröndök egyikében egy, abban az időben ritka, angol gyártmányú rádiókészülék is volt. Azt a bőröndöt, amelyben a rádió volt, a tettes az egyik vasúti hídnál, amelyet javítottak, a menetsebesség csökkentését kihasználva kidobta az ablakon. A bőrönd azonban és benne a rádió megsérült, így a tettes nem tudta üzembe helyezni, ezért egy villanyszerelőhöz vitte. A szerelő azonnal értesítette az őrsöt, hogy idegen típusú rádiókészüléket vittek be hozzá javítás céljából. A kapott személyleírás a fent említett fiatalemberével azonosnak bizonyult. Az őrs ezt távbeszélőn közölte a vasúti őrssel azzal, hogy a gyanúsított elfogására járórt vezényel.

A gyanúsított hat különböző vasúti lopást ismert be, amelyeket mind a trieszti gyorson követett el, alig másfél hónap alatt. A lopásokat — beismerése szerint — 1940. szeptember havában kezdte meg. Szántód-Köröshegy Balaton menti állomáson volt alkalmazva, mint MÁV-gyakornok. Kéthetenként járt haza, Balatonszentgyörgyre, szülei látogatására. Ezeket az utakat szabadjeggyel tette meg. 1940. szeptember 17-én otthagya állását, szabadjegye azonban a birtokában maradt, s ezzel gyakran beutazta a kérdéses vonal Balatonszentgyörgy—Balatonszemes közti részét. A vonatkísérő személyzet nem figyelte különösebben, mert úgy tudta, hogy a vasút alkalmazásában áll.

Ezeknek a lopásoknak egyik sértettje volt báró Apor Gábor, vatikáni követünk. Elismeréséül a külügyminisztérium útján 400 lírát juttatott el a M.Kir. Csendőr nyomozó osztály parancsnokságához, a vasúti őrs jutalmazására. Ezt az összeget az osztály parancsnoksága — a szolgálati utasítás 73. pontjának megfelelően — a csendőrségi jutalmazási alapnak szolgáltatotta be.

*P. J. főtörzsőrmester*

Helyszín: Gödöllő, 1941. szeptember közepe, vasárnap reggel 5 óra 30 perc. Élesen sikolt bele a nyárutói csendbe a légvédelmi sziréna vészes hangja három percen keresztül... Azonban ne vágjunk elébe az eseményeknek.

Még félálomban szendergek, amikor 6 óra 15 perckor brutálisan térít magamhoz a telefonom éles hangja.

— Halló, halló! — A drót másik végén az éjjel-nappal telefonügyeletet tartó törzsőrmester (hiszen az Udvar Gödöllőn nyaral) jelenti, hogy a kabinetirodából egy sürgős távmondattal érkezett számomra, jó volna, ha azonnal bemennék az irodába.

Pár perc múlva már rohanok is a közeli osztályparancsnokság épületébe.

A távmondattal kb. így szólt: Csendőrszárnynak. Helyben. Ma reggel 5 óra 30 perckor a helybeli légoltalmi központ szirénája hibásan légiriadót jelzett, amit 35 perc múlva feloldott. E szokatlan eset megzavarta az egész Udvar reggeli nyugalmát. Utasítom, hogy az ügyet vizsgálja ki, jelentését 10 órára várom. Keresztes-Fischer altábornagy.

Jegyzetblokk, ceruza, és a különleges szolgálat idejére rendelkezésemre álló gépkocsin sebesen lehajtok a községi házhoz, ahol a légóközpont is volt.

A kora reggeli órában szokatlan nyüzsgést találok a községi házán. Keresem a főjegyzőt, aki egyben a légoltalmi parancsnok is. Borotvátlan, sápadt, rögtön látom rajta, hogy ő már megkapta a magáét. Közlöm vele, hogy mi járatban vagyok, csak legyint — „csináld, nekem jobb volna ha már nem is élnék”, mondja letargikusan.

Felmászom a közeli tűzoltótoronyba „helyszíni szemlét” tartani. A toronyszobában megtalálom mind a tűzjelző, mind a légoltalmi sziréna egymás felett kb. 15 cm-re, a falra szerelt gombjait. Az egyik piros keretbe foglalva „tűz” jelzéssel, a másik fehér keretben „légó” jelzéssel.

Utána kikérdezem a főjegyzőt és a volt szolgálatos tűzoltót, aki a riadót jelezte, majd a kastélyban értekezem a csendőr-



különítmény parancsnokával, utána a testőrség segédtisztjével, s így a következő kép alakult ki előttem.

A soros tűzoltó kb. 5 óra 25 perckor észlelte, hogy a község szélén levő Korona uradalom szérűskertjében tűz van. Besiet a toronyszobába, s a hajnali szürkületben a légiriadó gombját nyomta meg, mely automatikusan 3 percig légi veszélyt jelzett. Ugyan ráeszmélt a tévedésre, azonban a szirénát megállítani nem tudta. Pánikba esve szaladt le segítségért. Az egyik segédjegyző hamar előkért, aki feloldotta a riadócsengőt.

A kastélyban a légósziréna jelzésre a csendőrkülönítmény megkettőzte az öröket, a testőrök pedig kissé hiányos öltözetben vitték a kastély tetején lévő tüzelőállásukba 2 géppuskájukat.

A szolgálatos belső testőrség riadóztatta a kastély lakóit, és kérték azokat, hogy siessenek a szükségóvóhelyre. Pizsama vagy hálóing feletti házi vagy öltözőkabátban mindenki igyekezett az óvóhelyre, miközben a légiriadót feloldották.

A gyerekek sírtak, a felnőttek álmosan zsörtölődtek, méltatlankodtak. A kormányzó úr is rosszallását fejezte ki. Mindenki visszament a lakosztályába, de a vasárnapi pihenőnek fuccs!

Én visszatértem az irodába, gépbe diktáltam a kivizsgáló jelentést, kiemelve, hogy a tűzoltó 20 éve szolgálja a községet, s 4 gyermek apja, valóban hibás, de a hiba főforrása a két szirénagomb helytelen felszerelése, s javaslom azok átszerelését. A kivizsgáló jelentést pontosan 10 órakor magam kézbesíttem.

A tűzoltó megúszta 5 pengő büntetéssel, a főjegyző fejét megmosták, a főszolgabíró sem vitte el szárazon, mert pár nappal rá az alispáni hivatal elrendelte a vármegyében felülvizsgálni a légóberendezéseket. Én sem maradtam ki. Kaptam egy „orr”-ot, bizonyára azon elgondolással, hogy „Gödöllön mindenért a csendőrség felelős”.(?)

Úgy hiszem, a csendőrség történetében egyedüli eset, hogy egy szárnyparancsnok közvetlen a kabinetirodából kapott rendelkezést egy kivizsgálásra. Végül egy önvallomás: én a légiriadót nem hallottam, amiben közbejárt, hogy előző nap, szombat lévén, kissé későn feküdtem le.

*Kultsár Lajos, csendőr alezredes*

1943 tavaszán portyázó járőröm ellenőrzésére indultam, mikor a községből kifelé haladva, lóháton, megállít egy 40 év körüli, rendes háziasszonynak látszó nő, mondván, panaszt szeretne tenni férje ellen. Azzal kezdte panaszát, hogy férje a helyi baromfivágó telepen dolgozik, és szépen keres. Már több mint egy fél éve azonban nem adja oda a keresetét, és még a fönntartásukat sem fedezi. Barátaival kártyázik és italozik. Ő két kislány gyermekükkel a saját szüleitől kért segítségből él. A férje kosztját is alig tudja előállítani. Keresete az utóbbi időben már a folytatott életmódjához sem elég, és a fehéreneműjét adogatja el (lepedőket, törülközőket stb.). Nagyon kért, hogy ha lehet, segítsünk rajtuk. Férjét térítsük vissza régi életmódjukra.

Gondolkoztam, hogy bár hivatalos útra az úgy nem terelhető, de jóakarató rábeszéléssel segíthetek, s talán rendbe lehet hozni helyzetüket. Az asszonynak meghagytam, mondja meg a férjének (ez pénteki napon volt), hogy a következő vasárnap, mivel akkor nem dolgozik, 9 órára jöjjön be az őrre, és keresse az alhadnagy őrsparancsnokot, aki őt odarendelte.

A férj pontosan megjelent az őrön. Köszönésekor kezelt fogtam vele, leültettem és megkínáltam cigarettával. Elmondtam vele családi állapotát. Ami hátrányos volt ránézve, azt persze elhallgatta. Megkérdeztem, van-e valami panasa a felesége ellen? Azt mondta, hogy nincs semmi panasa. Ha nincs — kérdeztem —, akkor miért adta magát az ivásra, kártyázásra? Barátaim vettek rá — volt a válasz.

Ezek után felvilágosítottam, hogy amíg a barátait el tudja látni itallal, addig azok a barátai lesznek. Ha majd már nem fizet nekik italt, a barátság is megszűnik. Ha nem fogadja meg a tanácsaimat, és tovább folytatja az ivást, amihez nem lesz elég pénze, bűncselekmény útján fogja majd azt megszerezni. Ennek folytatása börtön lesz és a társadalom megvetése. A szép családi életnek is vége lesz. Tehát nézze a feleségét és két szép leánygyermeküket. Végül szigorúan ráparancsoltam, hogy feleségét nehogy bántalmazza a panasztételért. Azt is mondtam még, hogy további életmódját figyelemmel fogom kísérni, s annak

örülnék, ha nem kellene szigorúbb rendszabályt alkalmazni vele szemben.

Majd vagy három hónap múlva ismét találkoztam az aszszonnyal, aki jó kedéllyel kérdezte, hogy mit csináltam a férjével? Amióta bent volt nálam, megváltozott. A keresetét a családra fordítja, nem iszik. A ruhaneműket is visszavásárolta, amiket eladogatott. Béke van közöttük. Kérdezte, mit kell ezért fizetnie? Feleltem, hogy semmit. Örülök, hogy férje jó útra tért.

*P. J. főtörzsőrmester*

## A HÚSDARÁLÓ

Járdánházi Gábor főtörzsőrmester, rétsági őrsparancsnok, miután a szolgálatba induló járőr eligazítását befejezte, a járőrvezető bal mellére tűzte az arany napkorongos szentkoronát, és parancsot adott az elindulásra.

A rétsági m. kir. csendőrőrs 14. számú rendes szolgálatba kivezényelt járőre, Székely Imre őrmester járőrvezető és Sajgó Imre szakaszvezető próbacsendőr, járőrtársa egy január eleji kora délutánon a legjobb hangulatban indult szolgálatba. Rétság elhagyása után Bánk községnek vették útjukat azzal a feladattal, hogy a község leportyázása után Romhány, Alsó- és Felsőpetény községeket is be kell járniok. Eközben egy-két hivatalos ügyet is el kell intézniök, majd az arra érdemesültekkel szóba elegyedve meg kell győződni a község közbiztonsága hangulatáról, valamint arról, hogy időközben nem kóborgott-e a falukban valaki gyanús idegen.

Nagy pihenőjük a romhányi csendőrpihenőben volt engedélyezve. Bevonulási időpontjuk — ha minden jól megy — másnap reggel hat órakor.

Így mindent tudva a szolgálat felől szép tempósan, magabiztosan taposták a havat, hol bokáig, hol csaknem térdig süppedve a rétság-bánki megyei úton. Előttük terült el a szelíden gördülő nógrádi táj, minden vastag szűzi hótakaró alatt: a fák, a bokrok, az utak. Az utóbbiak létezését csak a rendben elvonuló sürgönypóznák bizonygatták.

A levegő friss, mozdulatlan és éles volt. A határban senki emberfia. A csend fenséges volt, s azt nagy néha a járőr feje felett elhúzó, éhes, lármás varjúcsapat zavarta csak meg. A balra elterülő Csóványos nyúlványa már most, ilyen kora délután párás ködbe burkolódzott. A ferdén igyekvő és korán nyugodni készülő nap sugarai néha áttörtek a ködön, és bágyadtan tükröződtek vissza a járőr megbillenő, zöldes-fekete tollforgóján...

Bánk községet hamar elérték, benne mindent rendben találtak, így tovább mentek, s tőle kb. nyolc kilométerre fekvő Romhánynak vették útjukat, átlósan átvágva azon a síkságon, ahol valamikor a nagyságos fejedelem kurucái súlyos vereséget szenvedtek a császáriaktól.

Székely Imre őrmester és járőrtársa a nagy hóban csak lassan haladt, és egy idő múltán a két ember már szótlánul bukácsolt előre. Derüs hangulatuk a hó taposása közben elpárolgott, erősen húzta a vállukat a nyirkos köpeny, a puska, no meg a tömött járőrtáska. Kezdek kifáradni, s a csizmájuk is beázott már.

Lassan szürkülni kezdett, és Romhányban, a késő délutánban imitt-amott kigyulladtak az első lámpák. Ahogy a távolság fogyatkozott, úgy közeledett feléjük a falu. Már kivehetőek voltak az utcákon hazafelé siető asszonyok, emberek. A feltámadt enyhe alkonyati széljárás a vacsorát főző falu kellemes illatát, lágy moráját hajtotta feléjük.

Erről jutott eszébe az őrmesternek, hogy Romhány leportyázása után jó lenne nekik is megvacsorázniuk a csendőrpihenőn. Tervét közölte a „próbával”, aki erre egyszerre beszédes lett. A járőrtáskában levő fagyos füstölt szalonna, vöröshagyma és a puha fehér házikenyer gondolatára kiszáradt szája egyszerre nedves lett, s szinte már érezte a levegőben annak a frissen fejt, meleg tejnek az illatát is, amit ilyenkor a kisbíró két máztalan köcsögben szokott a pihenőszobába bekészíteni. A pihenő, no meg a vacsora gondolata mindkettőjükbe új erőt öntött, és megszaportázták lépteiket. Alig várták azt a fenséges pillanatot, amikor a csendőrpihenő melegében átázott csizmájukat végre lerúghatják.

És ekkor, egészen váratlanul, egyszerre szertefoszlott ez-zel kapcsolatban minden. A félhomályból, egy kis kapuból megtermett, kucsmás-bekecses, csizmás, bajszos ember üdvözölte őket:

— Már nagyon vártam a csendőr urakat...

Mint tavasszal a megáradt rétsági malomárok, úgy folyt belőle a szó, a panasz. A felesége „kedves” húsdarálójának eltűnéséről ilyen formában:

— A leányom lakodalmának napján, az elmúlt szombaton, az ünnepi lakoma után kihordtuk a két szobából a bútorokat az udvarra, hogy táncolni lehessen. A bútorok közt volt a konyhaasztal is, s annak fiókjában a feleségem kedvenc húsdarálója, amit nem régen vettünk a gyarmati vásárban. A lakodalmom végén megint behordtuk a bútorokat, számbaszedtük dögainkat, mindenünk megvót, csak a húsdaráló tűnt el. Nyoma veszett.

Székely őrmester fáradtan hallgatta végig a történeteket, de ahogy a károsult gazdától megtudta, hogy az udvarra kihordott bútorok között bámészkodó fiatalok sorában egy általa jól ismert felsőpetényi falurossza is ott volt, barna szeme egyszerre megélenkült. Fáradtsága sehol sem volt már, megigazította felszerelését, ruházatát, s teljes egészében úgy, ahogy a „Szolgálati Utasítás” előírta, mint a „közbiztonsági szolgálat ellátására rendelt, katonailag szervezett őrtestület” tagja állott polgártársa rendelkezésére. Közölte járőrtársával, hogy most azon nyomban indulnak Felsőpeténybe, és levezetik a nyomozást az eltűnt húsdaráló ügyében.

A „próba” nem akart hinni a fülének, hogy ilyen öreg este elinduljanak Felsőpeténybe azért a nyomorult húsdarálóért, feladva a kellemesen fűtött csendőrpihenő és a még kellemebb vacsora kényelmét, örömet — ez már több a soknál. Minthogy azonban az őrmester úr közlése határozott és világos volt, ezért erről nem is volt sok értelme beszélni, kérdezősködni. Megadta magát sorsának, s szótlánul követte parancsnokát.

Felsőpetény Romhányval csaknem egybeépült, így a járőr hamar ahhoz a házhoz érkezett, ahová szándékozott.

A házbeliek még nem feküdtek le, s a keresett legény is otthon volt. Az őrmester kihívta őt a pítvarba. A legény a járőr láttára, valamint a hozzá intézett kérdésre zavarba jött. Előadta, hogy a húsdarálót sohasem látta, erről még csak nem is hallott, bár a lakodalmom idején csakugyan az udvarban volt, és a konyhaasztalon ülve nézte a táncolókat. Ezután kínos csend következett. Az őrmester alaposan megmutráta a legényt, aki egyik lábáról a másikra állt, míg tekintete gondosan kerülte az őrmesterét, aki következőképpen búcsúzott el tőle:

— Jóska fiam, te tudod nagyon jól, hogy én milyen rettenetesen jó ember vagyok. De ha az a húsdaráló holnap reggel a Porpácsi gazda udvarában ott nem lesz, akkor jobban teszed édes fiam, ha ebből az őrskerületből elköltöazol. No, csak ezt akartam neked mondani. Jó éjszakát!

Ezután a járőr mindkét községet végigjárta, és éjjel is elmúlt már, mire a kihült, barátságtalan csendőrpihenőre megérkeztek. Ott már csak a két köcsög hideg tej fogadta őket. Sietve, fáradtan ettek pár falatot, köpenyüket levetették, csizmájukat lerúgták, s csak úgy ruhástól ledőltek a kemény priccse. A két, fáradt, elcsigázott ember pillanatok alatt el is aludt.

Hat órai pihenés után — mert csak ennyi volt engedélyezve — megvirradtak. Rendbe szedték magukat, s egyenesen Porpácsi uram portája felé vették az útjukat. Havazott...

A falu szinte aludt még, csak a járőr volt talpon, no meg a harangozó, aki a reggeli Úrangyalára csendített.

Amint a házhoz érkeztek, a kiskapuban megint a gazdát találták derült ábrázattal:

— Idenézzenek az urak! — és a kiskapu udvar felé eső végébe mutatott. Ott feküdt az udvarba hajítva, hóval félig betakarva történetünk hőse, a piros húsdaráló. Körülötte a frissen esett hóban — az őrmester legnagyobb csodálkozására — a gazda lábnymoi.

— Hát ezt nagyon köszönöm az uraknak! — lelkenedett a boldog tulajdonos.

— Szívesen, Poprácz uram. Ha megint előadódik valami, csak szóljon, majd helyre igazítjuk azt is... Na, Isten áldja. Mi pedig, Ferenc — szólott oda a járőrtársának —, bevonulunk.

A gazda kezében a megkerült húsdarálóval csak nézte az elköszönő járórt mindaddig, míg a sűrű hóesés el nem takarta szeme előtt a közbiztonsági szolgálat két távolodó katonáját.

*v. Tamás Gyula, csendőr százados*

## GYILKOS A CSENDŐR ELŐTT

A főváros egyik sötét bérháza a színhely, az áldozat egy kereskedő, a tettes annak régi ismerőse. Idő: esti üzletzárás. Szemtanú nincs. A rendőri bizottság lázasan kutat, az egyik tanú előadása után a tettes személye valószínűsítve van. A reggeli lapok pedig részletesen, színesen közlik, mi történt. A gyanúsított sehol. Megindul a nyomozás a gyilkos után.

>•<

Az északkeleti határszél egyik őrén, a hajasdi őrön másnap a következők történtek, amint azt Varga Alajos őrmester leírja:

December 21-én 14 órakor azt az értesítést kaptuk, hogy a községbe egy idegen érkezett gépkocsin Ungvár felől. Az a rend a mi őrskörületünkben, hogy mint a pókháló szálai, megbízottaink ott vannak mindenütt: az állomásokon, az utak mentén, a községekben, az erdőkben, a határra vezető csapásokon, és közlik velünk nyomban minden ismeretlen ottlétét, mozgását, beszédét. A pókháló közepén az őr áll készenlétben, és jeladásra azonnal a helyszínen terem.

December 21-én is így volt. A következő percben már az utcán voltam, és gyorsaságomnak meg is volt az eredménye. Velem szemben egy zsidó kinézésű fiatalember közeledett. Van erre elég zsidó, de ezt nem ismertem. Amint közelembbe ért, buzgón nézegette a túlsó házsort... Ismerem már ezt. Megállítottam, megkérdeztem, hogy kicsoda és hová igyekszik.

Mosolyféle volt az arcán, udvariasságféle a mozdulataiban, amint kérdés nélkül elővette igazolványait, nem is egyet. Nézem azokat: leventeigazolvány, MÁV arcképes évi bérlet, katonai személyi lap... Jó, jó, a személy igazolására ezek megfelelnek, de arra, hogy ez az így igazolt mit keres itt, ahol az orosz

határ mindössze néhány kilométerre van, arra még nincs semmiféle adat.

Azazhogy... „becsületes vásári kereskedő vagyok, akinek most bizony rosszul megy az üzlete, és ezért idejöttem karácsonyfát vásárolni.”

Karácsonyfát 21-én, itt, Hajasdon, és még innen el is akarja szállítani, úgy hogy még el is adhassa? Így gondolkodtam.

— Hová szállítja a fákat?

— Kiskőrösre.

Nagyszerű — gondoltam magamban, — innen Kiskőrösre vinni, mondtam, ilyen későn, 21-én?

Éreztem, hogy ez a zsidó fiatalember hurokra került. Nem tudtam ugyan, hogy milyen bünnel, legkevésbé tudtam azt, akivel szemben állok, az fél nappal előbb meggyilkolt egy embert. Ezt legkevésbé tudtam, mert az újságokat még nem olvastuk, a nyomozati értesítő még nem is közölhette, rádiókörözésről még nem tudtunk.

Bevittem az őrre. Őrsparancsnokom útmutatása mellett megkezdtem a részletes kikérdezését.

Mindenekelőtt elvettem tőle minden papírt. Akkor kérdeztem meg, hogy honnan jött? Budapestről, volt a válasz — ott egy textilüzletben harisnyaszámlát egyenlített ki, s ennek jegyzetei egyik papírszeleten meg is voltak. Mondta ő. Amikor azt kérdeztem, mióta adnak a budapesti kereskedők papírszeleten számlát, azt felelte:

— Tetszik tudni, háború van, kevés a papír, és már így adják Pesten a számlát.

Jó, gondoltam.

Azt kérdeztem tőle, mennyi a számla összege? Nem tudta. Még mindig azt hittem, hogy inkább Oroszországba akar menni. Mint ilyenre gyanúsít, ruházatát alapos vizsgálat alá vettem. Felső kabátja zsebeire került a sor. Egyik zsebbélése lyukas volt. Azon át a kabát hátbélése alá csúsztak az ujjaim, s ott egy csomó papírost tapintottak. Kivettem azokat. Papír volt tényleg, de pénz. Ötpengősök apró szeletei mellett százasok előkelő, díszes csapata is. Nagyszerű!

— Azért raktam azokat oda, mert féltem, hogy ellopják tőlem! — volt a válasz természetes kérdésemre.

Jó — gondoltam, míg az ifjú keservesen mosolygott.

— Biztosan azért jött Ungvárról gépkocsin, mert ilyen sok pénze van, nemde? Miért nem jött a reggeli vonattal?

— Nem tudtam, hogy van vonat onnan — volt a válasz.

Az orra alá dugtam a menetrendet, amit a kabátja zsebéből előzetesen kivettem. — Hát ez mi?

Nem tudott felelni.

— Mennyit fizetett a gépkocsiért?

— Kérem, 40 pengőt.

Jó, gondoltam ismét. Társamra hagytam az ifjút, és kiementem a községbe, ahol a gépkocsivezetőt még megtaláltam. A vele történt rövid értekezés után megtudtam, hogy az ifjú nem mondott igazat, mert reggel, mikor a gépkocsivezetővel beszélt, és az kérdésére azt mondta, hogy Hajasdra száz pengőért viszi el, az ifjú szó nélkül kifizette azt.

Aki vonatot nem, ellenben gépkocsit vesz igénybe, és ezért szó nélkül kifizet száz pengőt, annak nagyon sürgős az útja, s ha ez a határszél felé vezet, akkor meg már rendkívül gyanús! Sőt, az eddigi kikérdezés után már bátran állíthatom, hogy az bűnös. Ezekkel a gondolatokkal mentem vissza a laktanyába.

Leszámoltattam a pénzéről. Talált pénz, harisnyaszámla, vonatköltség, gépkocsi költség, több mint félezer pengő, holott az ifjú előzetes kérdéseimre azt mondta, hogy Kiskőrösről nem több mint háromszáz pengővel indult el.

Éreztem, hogy a hurok kíméletlenül és könyörtelenül össze fog szorulni az ifjú nyakán.

— Halló Kiskőrös őrs! ... — A válasz nyomban megjött:

— Aki ott kikérdezés alatt van, az tegnap este Budapesten, a Király utcában gyilkosságot követett el, és egyúttal kirabolta az áldozatát.

Amikor ezt az ifjú elé tártuk, vakmerően ismét hazudott. Azazhogy, már kétségbeesve kapkodott mentőgondolat után. Azt mondta: nem igaz! Ő is csak újságokból értesült a dologról, és az ő gyanúsítása onnan ered, mert az áldozatot ő is ismerte.

— Újságokból? — kérdeztük, mert tudtuk, hogy újság még nem is kerülhetett a kezébe, hiszen Budapestről este kellett elindulnia, hogy itt lehessen, és este még nem jelentek meg az újságok, csak éjfél után. Tehát máshonnan tud a gyilkosságról. Ezt meg is mondtuk neki. Levegő után kapkodva, vörösre és sápadtra váltott arccal nem is tagadott sokáig.

A rendőrség emberei másnap megbilincselve kivitték a gyilkost a laktanyánk kapuján.

*Varga Alajos, csendőr őrmester*

## TILTOTT MŰTÉT

1933. október 25-én a nyírbogdányi körorvos a kemecsei őrsöt távbeszélőn arról értesítette, hogy aznap a délelőtti órákban Béres Irma 4—5 hónapos magzatát elvetélte. Véleménye szerint tiltott műtét történt, s az elvetélés ennek a következménye.

Az ügy nyomozására járort vezényeltem, s ellenőrzésére magamat is kivezényeltem. A feljelentő körorvost az esetre vonatkozólag kikérdeztem. Előadta, hogy megállapítása szerint a tiltott műtétet ezelőtt 4—5 nappal hajthatták végre oly módon, hogy hegyes tárggyal a magzat burkolatát megsértették.

Béres Irén tagadta, hogy rajta tiltott műtétet hajtottak végre. Azt állította, hogy az elvetélést hűlés okozta. A nyomozás során a gyanú Kárász Józsefnére terelődött, akit a községben általában angyalcsinálónak neveztek. Kárásznét előbb mint tanút, később, amikor már több terhelő adat szólt ellene, mint gyanúsítottat kérdeztem ki. A bűncselekmény elkövetését először tagadta, de később beismerte, hogy a tiltott műtétet az elvetélés előtt 4 nappal valóban ő hajtotta végre oly módon, hogy egy tűvel felszúrt, és a méhmagzat burkolatát megsértette. Beismerte azt is, hogy a tiltott műtétet Béres Irma kérelmére hajtotta végre, s tőle ezért 20 pengőt kért és kapott. Egyiket sem adhatja elő, mert a pénzt elköltötte, a tűt pedig ismeretlen körülmények között elvesztette.

Figyelmeztettem, hogy házkutatásra kerülhet sor, ha nem adja elő a tűt. Nevezett ettől nem riadt vissza, sőt határozott ki-

vánsága volt, hogy kutassam át a lakását, és személyesen győződjem meg afelől, hogy a kérdéses eszköz nincsen a birtokában. A házkutatás megtartása végett a járőrökkel és a bizalmi egyénekkal a délutáni órákban érkeztem a gyanúsított lakására. Alkonyat előtt az udvaron lévő mellékhelyiségeket szándékoztam átkutatni. A kutatás megkezdése előtt a járőröknek szándékosan a gyanúsított előtt adtam ki a parancsot, hogy előbb a lakóház udvarán lévő faszínt, szekérszínt és a burgonyás vermet kell átkutatni. Közben figyeltem a gyanúsítottat, hogy milyen hatással lesz rá az egyes helyiségek felsorolása, mert az volt az érzésem, hogy a bűnjelet nem a lakásban, hanem az udvarán lévő mellékhelyiségek egyikében rejtette el, azt gondolva, hogy ott nem fogjuk keresni. Amikor a burgonyás vermet említettem, észrevettem, hogy a gyanúsított hirtelen lesüti a szemét s az arca elpirosodik. Zavarát kihasználva felszólítottam, hogy a tűt adja elő a veremből, ne várja meg, hogy azt teljesen szétbontsuk. Rövid szünet után gyanúsított azt felelte:

„Most már megmondom az igazat, mert látom, hogy valaki elárulta a tiszthelyettes úrnak, hogy hová rejtettem el.”

Azzal kinyitotta a verem ajtaját, és a szalmával fedett tetőzetéből egy rongyba becsavarva elővette a bűnjelet s átadta. Közben megjegyezte, hogy nem tudja, ki árulhatta el, hiszen arról, amit tett, senki sem tudott.

*Mészáros Gusztáv, csendőr tiszthelyettes*

## HAMIS DOLLÁROSOK

A budapesti kir. ügyészség a csengerújfalusi őrsparancsnokságot 1927. év őszén távbeszélőn felhívta, hogy Svarcz Dávid urai lakost fogja el, és a lakásán tartson házkutatást, mert alapos gyanú merült fel ellene, hogy hamis 20 dolláros terjesztésével foglalkozik.

Gyanúsított elfogására és a házkutatás megtartására Orbán József törzsőrmesterrel engem vezényeltek szolgálatba. Lakására két bizalmi emberrel megérkezve a járőrvezető közölte a gyanúsítottal az ügyészség felhívását, és az elfogás kijelentése

után felszólította, hogy a birtokában lévő hamis 20 dollárost adja elő, mert különben részletes házkutatást tart.

Gyanúsított kijelentette, hogy a birtokában hamis 20 dolláros nincsen, sőt még sértve érezte magát, hogy őt ilyenekkel gyanúsítják. Így nem volt más hátra, mint a házkutatást megtartani. A gyanúsított lakása két szobából és egy konyhából állott. Amíg a konyhát és az utcai szobát átkutattuk, olyan nyugodtan viselkedett, mintha ártatlan lenne. Amikor azonban az udvar felőli szoba kutatását megkezdtük, ideges lett. Különösen akkor tűnt ez fel nekem, amikor az egyik ruhásszekrényt átkutatására került sor. Ekkor az arca hol elfehéredett, hol elvörösödött. A ruhásszekrényt a járőrvezető kutatta át, de eredménytelenül. Az átkutatás után a gyanúsított újra megnyugodott, sőt újra méltatlankodni kezdett, hogy őt hamis pénz terjesztésével gyanúsítják. A kutatás befejezése után észleleteimet jelenttem a járőrvezetőnek azzal, hogy jó volna a szekrényt újra átkutatni, hátha valamelyik rejtett fiókban vagy fabetétben van a hamis dollár elrejtve. A járőrvezető azonnal neki is fogott a szekrény ismételt átkutatásához. Mindent kiszedett belőle, s az oldalait kopogtatni kezdte, hogy nincsen-e a szekrény kettős oldallal vagy tetővel ellátva? Rövid kutatás után kiderült, hogy a szekrény teteje kettős. A deszka közül előkerült 4 darab hamis húsz dolláros. Amikor a gyanúsított ezt meglátta, jajgatni kezdett., persze hiába! A bíróságtól hamis pénz terjesztése miatt 8 hónapi börtönbüntetést kapott.

*Mészáros Gusztáv, csendőr tiszthelyettes*

## AZ EMBERISMERET HASZNA

1931. augusztus 17-én 8 órakor megjelent a zirci őrsön Dr. Scherer János, a Zirci járás tiszteletbeli főszolgabírája, és feljelentette, hogy aznap virradóra a Bakonyi Kultúr Egyesület Zirc község határában lévő strandfürdőjében ismeretlen tettes több kabinba behatolt, és kb. 170—200 pengő értékű fürdőköpenyt, fürdőruhát, fürdőlepedőt és damaszt törülközőket lopott. Mint a fent említett egyesület elnöke kérte a nyomozás sürgős és eré-

lyes bevezetését. Elmondta, hogy a strand kb. csak egy hónapja van üzemben, s így nagyon szeretné, ha az eset kiderülne, mert, ha kideríthetetlen maradna, a nyaraló közönség idegenkedne a strand látogatásától.

Az ügy nyomozására engem vezényelt őrparancsnokom szolgálatba Hoffman Lajos őrmesterrel.

A helyszínen megállapítottam, hogy a fürdőgondnok által előző nap simára gereblyélt fővényben a gyanúsítottnak jól használható lábnyomai maradtak vissza. Ezt lemérés után biztosítottam. Ezután azoknak a kabinoknak zárait vizsgáltam meg, amelyekbe a tettes behatolt. A kabinok zárai egyszerű visszasikló zárral voltak ellátva. A záraikon nem találtam olyan elváltozást, amelyből arra lehetett volna következtetni, hogy azokat erőszakkal, hamis vagy tolvajkulccsal nyitották volna ki.

Az egyik kabinajtó deszkáján a földtől kb. 70 cm magasságban olyan karcolást észleltem, mintha azt felmászás közben valaki cipőjével okozta volna. Ezért a kabinokon lévő felső nyílásokat kezdtem szemügyre venni, hogy a tettes nem azokon keresztül hatolt-e be a kabinokba. Ezt a feltevésemet elvettem kipróbálás nélkül, mert a gyanúsított visszamaradt lábnyomának nagyságából arra következtettem, hogy a gyanúsított kb. 170—175 cm magas egyén lehet. Azt pedig kizártnak tartottam, hogy a szellőző nyíláson keresztül ilyen nagy ember be tudott volna hatolni.

A helyszíni szemle megtartása alkalmával a bizalmi egyéneken kívül jelen volt a főszolgabíró és a községi jegyző is. Midőn a lábnyomok mérésével voltam elfoglalva, a főjegyző úr odanyilatkozott, hogy azt hiába mérecksélem, mert abból a tettest úgysem tudjuk megállapítani. Ez a kijelentés bántott, de annál nagyobb alaposággal folytattam tovább.

A helyszíni szemle után járőrtársammal a fürdőkerítés mellé mentünk a hűvösre, és ott leülve a nyomozás folytatásán tanakodtunk. Járőrtársamnak még nem volt meg a kellő személyi ismerete Zircen és környékén, de annál nagyobb volt az enyém. Képzeletemben sorba vettem minden figyelembe vehető embert. Eszembe jutott az is, hogy az elmúlt június hóban, midőn a strandfürdő medencéjét ásták, helyi szolgálataim alkal-

mával több esetben megfordultam a készülő strand medencéjénél a munkások ellenőrzése végett. A kubikusok között dolgozott egy 170—175 cm magas, erősen barna, 23—25 év körüli egyén, aki az öltözetével nem hasonlított a többi kubikushoz, és megfigyelésem szerint a földmunkához sem értett úgy, mint a többi munkás. Már akkor arra következtettem ebből, hogy ezt a fiatalembert csak kiségitőként alkalmazhatják a sürgős munkánál. Igazoltattam is az illetőt, aki emlékezetem szerint azt mondta, hogy mint menhelyi gyermek Ajka községben nevelkedett, azonban a nevére már nem emlékeztem.

Járőrtársammal elhatároztuk, hogy ezt az embert akár honnan is előkerítjük, mert úgy éreztem, köze van a lopáshoz.

Zirc községben felkerestük az építőmestert, aki a strandmedence építését irányította, és elkértem tőle a munkások névjegyzékét, akik a medence ásatásánál dolgoztak. Ebből az építőmesterrel megállapítottam azt, hogy az általunk gyanúsnak vélt kubikust Sáska Istvánnak\* hívják, aki a medence megásása után — mivel munkát nem kapott — Gurdon János borzavári lakos szénégetőhöz ment dolgozni. Azonnal Borzavárra mentünk, ahol megtudtuk, hogy Sáska már nem dolgozik ott, hanem Felsőtündérmajorba szegődött el. Rögtön tovább mentünk Felsőtündérmajorba, ahol a majoros gazdától megtudtuk, hogy Sáska jelenleg az aratók konyháján favágással foglalkozik. Két bizalmi egyént magunk mellé véve elmentünk a párszáz méterre lévő arató konyhához. Ott a favágással foglalkozó Sáskában rögtön felismertem azt az egyént, aki a strandmedence ásásánál dolgozott. Mikor észrevett bennünket, annyira meglepődött, hogy a vágásra készülő fejsze a levegőben megállt a kezében. Elfehéredett és a fejszét leeresztette. A fejszét letétettem, s felszólítottam, hogy jöjjön előre. A lábán lévő bakancsot lemértem s örömmel állapítottam meg, hogy a méret teljesen megfelel. Erre megszólalt Sáska:

— Ne vesződjék velem, őrmester úr, én mentem be a kabinokba.

---

\* Név megváltoztatva.



Eszembe jutott a főjegyző úr megjegyzése, hogy hiába mérecksélem a homokban talált lábnyomokat, abból a tettest úgysem tudom megállapítani — és igen boldog voltam.

A gyanúsítással Zirc községbe mentünk, ahol a lopás elkövetésére vonatkozólag tüzetesen kikérdeztem. Előadta, hogy 1931. augusztus 16-án, az esti órákban Felsőtündérmajorból Zirc községbe ment, ahova este 10 órakor érkezett meg. A strandfürdő felé vette az útját. Ide a 170 cm magas kerítésen keresztül bemászott, hogy megfürödjön. Közben észrevette, hogy a kabinok felső szellőztető nyílása olyan nagy, hogy azon be tudna bújni. Gondolva, hogy a kabinokban értékes holmikot fog találni, 7 vagy 8-ba így be is bújt, és több fürdőköpenyt, fürdőruhát, fürdőlepedőt és törülközőt ellopot.

A lopás elkövetése után megfürdött, és a kerítésen ki-mászva, a lopott holmikot a közelben lévő szalmakazlak egyikébe elrejtette, hogy alkalomadtán, ha az ügy feledésbe megy, elvigye. Azt az állítását, hogy a kabinokba a szellőző nyíláson hatolt be, kétségbe vontam, ezért a műveletet a bizalmi egyének jelenlétében végrehajtottam. Ez a legnagyobb meglepetésünkre sikerült.

Az elrejtett bűnjeleket a gyanúsítással a szalmakazalból előszedtettem, és felismerés végett a sértetteknek felmutattam. Nagy volt az öröm. Mivel a gyanúsított rendes lakással és foglalkozással nem rendelkezett, elfogtam és az őrizetbe vett bűnjelekkel együtt a veszprémi kir. ügyészségnek átadtam. Bűnét 8 havi börtönnel torolták meg.

A nyomozás befejezése után dr. Scherer János tiszteletbeli főszolgabíró úr ismét megjelent az őrsön, és a nyomozás gyors — alig 7 órás — eredményes befejezéséért úgy nekem mint járőrtársamnak gratulált. Igen megtisztelve éreztük magunkat.

A „Zirc és Vidéke” hetilapban is megjelent egy dicsérő cikk, úgyszintén munkánkért kerületi dicsérő okiratot kaptam, járőrtársam pedig nyilvános megdicsézésben részesült.

*Papp István, csendőr törzsőrmester*

1924. január 16-án, hajnali 4 órakor Kánya János\* tunyogi lakos megjelent a győrteleki őrsön és jelentette, hogy szolgálatadóját, Weiner Jakab kereskedőt az éj folyamán ismeretlen tettesek a Győrtelek—Tunyog közötti országúton leütötték és pénzt elrabolták. Sértett a lakásán fekszik.

Az eset nyomozására az őrsparancsnokom magát, Tóti Lajos I. törzsőrmestert, továbbá engem és Boó Dániel csendőrt vezényelt ki szolgálatba.

Kánya János kocsis nem tudta megjelölni azt a helyet, ahol az eset történt, ezért előbb a sértett lakására kellett mennünk. Tunyog községbe reggel 6 óra tájban érkeztiünk meg. Sértett ágyban feküdt, fején kötéssel, körülötte hozzátartozói és szomszédok tárgyalták az esetet. A sértett az alábbiakat adta elő:

Január 15-én Vásárosnamény községben volt, az országos vásáron, ahol ökröket akart vásárolni, de nem tudott megfelelőt venni. Így Kádas Mihály nevű hajcsárjával együtt még aznap vonaton hazaindult. Győrtelek vasúti megállójához este 21 óra 15 perckor érkeztek meg. A vasúti megállótól gyalog indultak el a Győrtelek—Tunyog között vezető országúton. Az úton beszélgetve haladtak, s amikor kb. két km utat megtettek az 5 kilométernyi távolságból, amely e két helység között van, két egyént értek utol, akik szintén Tunyog felé igyekeztek. Az illetők lassan mentek, így ők azokat elhagyták. Az idő borús volt, ezért nem tudták felismerni a két egyént, csupán annyit láttak, hogy az egyik magas, erős, a másik alacsony, vézna termetű férfi volt. Pár száz métert haladtak, amikor a két egyén sietve elhagyta őket, de vagy ötszáz méter után újból utolérték azokat. Amikor Tunyog községtől vagy két kilométerre voltak, észrevették, hogy a két egyén újra utolérte őket. Ők nem gondolván semmire, Kádással tovább mentek. Kis idő múlva a fején erős ütést érzett, amitől megszedült és hanyatt esett. Amikor pár pil-

---

\* Név megváltoztatva.

lanat múlva magához tért, a nagyobbik egyén a mellén térdelt és azt mondta: „Büdös zsidó, pénzt vagy életet!” Láta, hogy az illető egyik kezében egy vasdarabot tartott ütésre emelve, a másik kezével az ő télikabátjának belső zsebéből fekete bőr pénztárcáját 1.780.000 koronával együtt kivette, s azután őt otthagya eltávozott. Előadta még, hogy amikor ő az ütést kapta, ugyanakkor a kisebbik egyén Kádas Mihály hajcsárt elgáncsolta, majd fojtogatta és pénzt követelt. Kádasnál nem volt pénz, így tőle nem vittek el semmit. Jól emlékszik, hogy mindkét tettes rövid prémes télikabátot, a nagyobbik bárányszőr sapkát, a kisebbik kalapot viselt. A nagyobbik előtt kötény is volt. Az illetőket egyébként nem ismerte fel. De a nagyobbik hangja ismerősnek tűnt fel, s ha hallaná, határozottan felismerné. Gyanúsítottként senkit sem tud megnevezni. Kádas hajcsár az esetet Weinerrel teljesen egybehangzóan adta elő.

Weiner Jakab sérülését a községi orvos megvizsgálta és megállapította, hogy a sérülés kemény, tompa tárgytól eredt, 12 napon túl, de 20 napon belül gyógyul.

Kádas Mihály elvezette a járőrt a helyszínre. A rablás elkövetése és a járőrnek a helyszínen való megjelenése közötti időben nagyobb mennyiségű hó esett. A hó mindent befedett, így sajnos helyszíni szemléről szó sem lehetett. Mivel a helyszín a tettesekre nézve támpontot nem nyújtott, sértettek előadását mérlegelve a járőrök a tettesek kilétére vonatkozólag az alábbi feltevéseket állították össze:

1. A tettesek a sértettekkel együtt utazhattak a vonaton. Tudták, hogy Weiner Jakabnál pénz van, ezért a győrteleki megállónál kiszálltak, és a sértettek előtt elindultak Tunyog felé.
2. A tettesek tunyogi vagy győrteleki egyének lehetnek, akik tudtak Weiner távollétéről, valamint annak érkezéséről, és a vonat érkezése előtt elindultak lassan a Győrtelek—Tunyog közötti országúton, várva, hogy a vonatból kiszálló és hazafelé tartó Weiner utolérje őket az úton.

A nyomozás során megállapítottuk, hogy a győrteleki vasúti megállónál a sértetten kívül nem szállt le senki a vonat-

ról. Maradt tehát az utóbbi feltevés, annál is inkább, mert Weiner előadása szerint a nagyobbik tettes hangja — aki őt leütötte és kirabolta — ismerős volt. Ezért a szokásos tunyogi és győrteleki büntetéseket, rovott előéletű és gyanús egyének között kerestük a tetteseket. Jól megjegyeztük, hogy az egyik tettes magas, a másik alacsony termetű volt.

Két napja folyt már a nyomozás. A számításba jöhető egyének elfogadható alibit igazoltak. Magas és alacsony gyanúsítottat nem találtunk, kivéve Tengő Béla szokásos büntetett, győrteleki lakost, akire a sértettek által megjelölt magas és erős testalkat ráillett. Nevezett kisebb lopásokért és testi sértésért több esetben volt büntetve. Nagyobb bűncselekményt még nem követett ugyan el, de ismerve nehéz anyagi viszonyait és vakmerőségét, rablás elkövetésére is képesnek tartottuk. A rablást tagadta, és alibit a családjával igyekezett igazolni. Bizonyítékokat ellene beszerezni nem tudtunk, a további kikérdezését ezért egyelőre abbahagytuk.

A nyomozás harmadik napján egy mezőőr bizalmasan közölte az egyik nyomozó járőrrel, hogy 1924. január 15-én este úgy 9 óra tájban, midőn mezőőri szolgálatát végezte, Győrtelek községtől mintegy kilométerre, az út melletti fasorból látta Tengő Bélát és Dani Balázst az országúton Tunyog felé haladni. Nevezettek lassan mentek és halkán beszélgettek.

Dani Balázs alacsony termetű, vézna, Tengő Bélának sógora, Tunyog község határában lakott, a Nyárfás-tanyán, büntetlen előéletű. Kikérdezése alkalmával előbb tagadta, hogy a kérdéses időben és helyen járt volna sógorával. Alibit családjával igyekezett igazolni. Később beismerte, hogy a kérdéses időben és helyen járt tényleg sógorával, akivel a győrteleki határban levő Luby-tanyáról akartak tengerit lopni. A lopás azonban nem sikerült, mert észrevették őket. A rablás elkövetését tagadta. Tengő Béla megmaradt előbbi állítása mellett, hogy a kérdéses időben lakásáról egyáltalán nem volt távol.

Nevezettek ellen — tagadásukkal szemben — a Weiner elleni rablás alapos gyanúja merült fel, mert:

1. A rablás elkövetését megelőzőleg vagy félórával azon az úton mentek, melyen később a sértettek elhaladtak.

Ezt a körülményt Tengő Béla tagadta, Dani Balázs pedig valószínű a kitalált enyhébb bűncselekmény mérsékelésével igyekezett a rablást palástolni.

2. A Dani Balázs által említett Luby-tanyáról a rablás éjjelén egy járomszeget ismeretlen tettes elloptott. Weiner sértett előadta, hogy amikor a tettes mellén térdelve pénzt követelt, annak a kezében egy vasdarabot látott. A vasdarab véleménye szerint járomszeg is lehetett.
3. Tengő Béla erős, magas, Dani Balázs alacsony, vézna természetű. Mindketten rövid, prémes télkabátot, Tengő bárányszőr sapkát és kötényt, Dani kalapot viselt.
4. A házkutatás alkalmával Tengő kötélyén apró, vérnek látszó barna foltot találtunk. Nevezett előbb azt adta elő, hogy a barna foltok bagótól származnak, majd amikor közöltük vele, hogy meg tudjuk állapítani, bagó-e vagy vér, azt adta elő, hogy baromfi véréből erednek a foltok.
5. Sértettek a nevezettekben — testalkatukból ítélve — támadóikat vélték felismerni. Weiner Jakab hasonló időben és körülmények között Tengő Béla hangjában határozottan támadója hangját ismerte fel.

Gyanúsítottak az eléjük tárt bizonyító körülmények ellenére is tagadták a rablás elkövetését. A házkutatások sem jártak eredménnyel. A pénzt, pénztárcát és a vasdarabot nem sikerült előteremteni. Ennek ellenére a felsorolt bizonyító adatokkal alátámasztott alapos gyanú alapján nevezettek — a bűnjelet képező véres kötélyvel együtt — a nyíregyházi kir. ügyészségnek adtuk át. Az ügyészség intézkedése folytán a vegyvizsgáló intézet a kötélyen talált barna foltokról megállapította, hogy azok emberi vértől származnak. Ennek alapján a vizsgálóbíró a gyanúsítottak vizsgálati fogságba való helyezését elrendelte. Az ügyészség a gyanúsítottak ellen vádat emelt, s egyidejűleg az őrsnek a pótnyomozás megejtésére felhívást adott azzal, hogy ennek során igyekezzék a pénzt, pénztárcát és a vasdarabot, mint bűnjelet kézre keríteni.

A pótnyomozás nem járt eredménnyel.

A két hónap múlva megtartott tárgyaláson a törvényszék a gyanúsítottakat bizonyíték hiányában felmentette és szabadlábra való helyezésüket elrendelte, egyben az őrsöt az ügy nyomozásának folyamatban tartására felhívta.

A felmentő ítélet ellenére is nemcsak az őrs tagjai előtt, hanem a lakosság körében is megmaradt az a meggyőződés, hogy a rablást a gyanúsítottak követték el. Ezért az őrs ezek után a szabadon bocsátott gyanúsítottak költekezését kezdte figyelni és figyeltetni, mert az elrabolt pénz nem került elő. Tudott dolog pedig, hogy a bűnözők cselekményük gyümölcset előbb-utóbb hasznosítják.

A figyelés eredménytelen maradt, a gyanúsítottak nem költekeztek. Más irányban levezetett nyomozás is eredménytelen maradt. Így az őrs kiderítetlen esetei eggyel szaporodtak.

## II.

A rablást követő évben, 1925. március elejének egyik napján este kilenc és tíz óra között Kóhn Mór győrteleki lakos, terménykereskedő megjelent az őrsön és feljelentette, hogy aznap a kora estéli órákban a nyitva levő magtárából egy zsákban lévő kb. 40 kg lucernamagot ismeretlen tettes elloptott. Gyanúsítottként senkit sem tudott megnevezni. Az ügy nyomozására kivezényelt járőr három napig tartó nyomozása eredménytelen maradt.

A lopás elkövetése után vagy hat nappal később este megjelent az őrsön egy b. egyén és közölte, hogy aznap délután Káldor Ferenc és Kocsis István győrteleki napszámos fiatalember a községi korcsmában feltűnően költekeztek, mulattak és finom cigarettákat szívtak. Ez gyanús előtte, bár nevezettek más alkalommal is szoktak a korcsmában megjelenni, de ilyen pénzszerzést nem tapasztalt.

A lopás ügyében nyomozó járőr nevezettek a költekezésükre nézve kikérdezte, s rövid kertelés után beismerték a lucernamag ellopását.

A gyanúsítottak kikérdezése alkalmával feltűnt az őrsparancsnoknak azok megjelenése: Káldor Ferenc erős, magas, Kocsis István alacsony, vézna, mindkettő rövid, prémes télkabá-

tot, Káldor báránybőr sapkát és kötényt, Kocsis pedig kalapot viselt. Őrsparancsnokomnak, aki ezzel a két személyleírással a rablás ügyében annyit foglalkozott, önkéntelenül is a kiderítetlenként nyilvántartott rablási eset jutott eszébe. Ezért nevezetteket a rablás elkövetésére kikérdezte, de mindketten tagadtak.

Tekintettel, arra, hogy az eset elkövetése óta már több mint egy év telt el, az alibi vizsgálattól nem sokat lehetett várni. Nem maradt más hátra mint a szembesítés. Ebben még reménykedtünk és nem csalódtunk. Hasonló időben és körülmények között lejátszottuk a rablást. Weiner Jakab Káldor Ferenc személyében határozottan támadóját vélte felismerni. Sajnálattal állapította meg, hogy annak idején Tengő Béla személyében, különösen hangjában ingadozott és tévedett. De Káldor hangja kétséget kizáróan azonos azzal a hanggal, amellyel annak idején támadója fenyegette, illetve a pénzt követelte. Mindkét sértett kijelentette, hogy a személyleírás is pontosan ráillik támadójukra. A gyanúsítottakra a szembesítés olyan hatással volt, hogy a rablást beismerték és egybehangzóan az alábbiak szerint adták elő:

1924. január hóban Káldor indítványára elhatározták, hogy valamilyen úton-módon pénzt szereznek. Erre a célra az estéli vonattal érkező, a győrteleki vasúti megállónál leszálló és a Győrtelek—Tunyog közötti országúton gyalog tovább utazó egyéneket szemelték ki. Abban állapodtak meg, hogy az úton gyanútlanul haladó utasoktól — azokat megfélemlítve — elveszik a pénzüket. E célból a rablást megelőzőleg, az esti vonat megérkezése előtt már több este kimentek az útvonalra, azonban vagy nem volt utas, vagy pedig többen voltak, és a rablást nem merték megkísérelni.

Január 15-én este újból kimentek. A vonat érkezése előtt az út közelében lévő Luby-tanyába is bementek, hogy ott valamilyen ütőeszközt vegyenek magukhoz. Úgy határozták, hogy ez alkalommal minden körülmények között szereznek pénzt. A tanya udvarán Káldor egy járomszeget vett magához, és azután újból kimentek az útra. Látták a vonat érkezését, majd nemskára Győrtelek felől az úton beszélgetést hallottak. Ekkor lassan megindultak az úton. Kis idő múlva két férfi érte utol őket,

akik mellettük elhaladva beszélgettek. A hangról Weiner Jakab tunyogi kereskedőt felismerték. Tudva azt, hogy Weiner — mint kereskedő — mindig sok pénzt hord magánál, végleg elhatározták, hogy a rablást végrehajtsák. Miután meggyőződtek, hogy más utas nem jön az úton, megbeszélték a végrehajtási tervet olyképp, hogy a két férfit megközelítik, Káldor a vas járomszöggel Weinert leüti, és a pénzt elveszi tőle, Kocsis pedig a gyengébb testalkatú másik egyénnel fog elbánni. Ezután jól kilépve a sértetteket utolérték, de közben a hold kibújta a fellegek mögül, és nagyon világos lett. Ezért a sértetteket megelőzve előre mentek azzal, hogy kedvezőbb helyen hajtsák végre a rablást, bízva abban, hogy a hold is talán elbújik addig. Nemsokára Tunyog községből hallották már a kutyaugatást, a községtől nem messze lehettek. Ezért, hogy a sértettek őket mielőbb utolérjék, Kocsis az út melletti árokba leguggolva azt a látszatot keltette, mintha természeti szükségét végezné. Eközben a sértettek utolérték őket, és megállapodás szerint Káldor a járomszeggel Weinert hátulról fejbe ütötte, aki az ütés következtében elesett. Ezután Weiner zsebéből kivette a bőr pénztárcáját. Ezalatt Kocsis Kádast elgáncsolta, és attól pénzt követelt, de állítólag nem volt pénze. Így nem vettek el tőle semmit.

A rablás elkövetése után nem az úton, hanem a szántóföldeken keresztül mentek haza győrteleki lakásukra. Útközben a pénztárcában lévő 1.800.000 koronán megosztottak, majd a pénztárcát és a járomszöveget a Győrtelek község alatt elhúzó Holt-Szamos vizébe dobták. A rabolt pénzt időközben élelemre, italra és ruházatra elköltötték. A gyanúsítottak külön-külön, bizalmi emberek jelenlétében megmutatták azt a helyet, ahol a tárgyakat a vízbe dobták. A megjelölt helyen a vas járomszöveget megtaláltuk, a pénztárcát azonban nem sikerült megkeríteni.

*Bérény István, csendőr tiszthelyettes*

## PÉNZHAMISÍTÁS NYOMOZÁSA

1937. évben mind több és több órs jelentette az alosztályhoz, hogy körletében hamis 5 pengős került forgalomba. A ter-

jesztő ismeretlen volt. 1938-ban már szűkebb térre korlátozódtak a bejelentések, és főleg az alagi és fóti őrsöktől érkeztek.

Az alagi őrs egyik ilyen jelentése alapján 1938. augusztus végén a nyomozó alosztály-parancsnokság engem vezényelt ki a hamis 5 pengősök terjesztői utáni nyomozásra. A gyanú Dezsér Imre\* kisalagi péksegédre terelődött, akiről a következőket állapítottam meg:

1. Dezsér csak ritkán dolgozott, tehát keresete alig volt.
2. Háromholdas telket, házat és istállót bérelt látszólag semmiből.
3. Igen jól élt öttagú családjával és jól ruházkodott.
4. Ha Dezsérhez érkezett József nevű öccse, mindig nagy mulatságokat rendeztek, ami 20—25 pengőbe is belekerült. Viszont nem barátkoztak senkivel, és igen vigyáztak arra, hogy magánéletükbe senki bele ne pillanthasson. Dezsérnek József nevű öccse már büntetve volt pénzhamisítás miatt, melyben Dezsérnek is gyanús szerepe volt, de annak idején tisztázta magát, és megszüntették ellene az eljárást. Dezsér Imre azzal is gyanúsítva volt, hogy kiszabadulása után az elfogása előtt készített vagy szerzett hamisítványokat János nevű bátyjával terjesztette.

Fenti adatok birtokában olyan egyének után kutattam, akikkel Dezsér érintkezni szokott, de ilyeneket nem találtam, mert mint a végén kiderült, öccsén kívül mással nem barátkozott.

Ekkor az Olcsváry-Ridegh-féle nyomozástan „Tettes jelenléte a helyszínen” alapján kíséreltem meg adatokat gyűjteni. Mert úgy gondolkodtam, hogyha Dezsér valahol megfordult, ott hamisítványnak is kellett utána maradnia. Ez azonban nem ment könnyen, és csak egy kereskedőt találtam, aki Dezsér távozása után egy hamis 5 pengőst talált, de az se merte állítani, hogy azt Dezsér adta volna neki. Sőt Dezsért kifogástalan embernek mondta.

Azután Dezsér megfigyelésére b. egyéneket szerveztem be, akiket felkértem, hogy észleletüket az alagi őrssel közöljék.

---

\* Név megváltoztatva.

Bevonulásom után a nyomozó osztály tárgynyilvántartójában érdeklődtem, hogy mely községekben tűnt fel utóbbi időben hamis 5 pengős, s megtudtam, hogy a legtöbb hamisítványt abban az időben Fót, Dunakeszi, Alag, Újpest, Rákospalota, Mogyoród, Cinkota, Csömör és Vecsés községekben találták, míg 1—2 hamisítványt Budapesttől távolabbi helységekből.

Rövid idő múlva bekövetkezett az 1938. évi felvidéki megszállás, ami háttérbe szorította a pénzhamisítási ügyek nyomozását, mert az akkori idők más irányú munkát követeltek meg.

Dezsér, mint aki teljes biztonságban érzi magát, még jobban tanújelét adta, miként lehet jól élni semmiből, 1939. év tavaszán nem dolgozott, munkába nem járt, és mégis kocsit, lovat, takarmányt vásárolt. Gyümölcs árusítására kért és kapott engedélyt, hogy jövedelmének legális színezetet adjon. Kereskedni azonban rendszeresen nem kereskedett. 1939. május utolsó napjaiban az egyik b. egyén az alagi őrsön jelentette, hogy Dezsér a lakása végén lévő fáskamrában késő éjjel dolgozik, és valószínűleg hamis pénzt csinál. E bizalmas bejelentés alapján az alagi őrs veszélyt látott a késedelemben, és egy járőre házkutatást tartott Dezsér lakásán, de eredménytelenül. Ugyanis a járőr közeledtét Dezsér kutyái jelezték, s neki ideje volt a bűnjeleket máshol elrejtetni. Időközben mind több hamis 5 pengőst jelentettek az őrsök.

1939. június hó közepén Kishalémi István törzsőrmester és Deák János őrmester polgári ruhás nyomozókat vezényelte ki a nyomozó osztály. E járőr megállapította, hogy a legtöbb 5 pengős hamisítványt az újpesti és a rákospalotai piacokon, valamint Fóton találták. E hamisítványokról az állami pénzverő intézet megállapította, hogy azok mind egy hamisítótól kerültek ki, és abból a típusból már 1360 darabot jelentettek be a pénzverőhöz. Azonkívül a nyomozók a hamisítványokat beszolgáltató személyektől a hamis 5 pengős terjesztőjére olyan személyleírást kaptak, amely Dezsér Imrére és öccsére illett. Ezeknek az adatoknak birtokában megindult az éjjeli lestartás és a nappali figyelés nyomkövetéssel, ami végre bizonyítékot is szolgáltatott Dezsér Imre ellen, mert Újpesten az egyik piaci árus hamis 5 pengőst észlelt azután, hogy tőle Dezsér eltávozott. A 14 na-

pon át folytatott kitaró les és figyelés meghozta a gyümölcsét. Ezalatt a polgári ruhás nyomozók megállapították, hogy Dezsér Imre sokkal többet költ, mint azt egy rendes keresettel bíró iparosember tehetné. Sőt sikerült tisztázni azt is, hogy Dezsér évente 8—9 hetet dolgozott az újpesti „Lang” gépgyárban, míg az év többi részében járt-kelt, nem dolgozott. A munkakönyvét azonban 4 éven át bent hagyta a gyárban, amivel a szomszédai között azt a látszatot keltette, hogy rendszeresen dolgozik, mert hazulról reggelenként, délelőtt és délután azzal távozott, hogy Újpestre megy munkába. A különböző napszakokban történt távozása nem keltett gyanút, mert a gyár éjjel-nappal dolgozott napi 3 váltással.

Fenti adatok birtokában a nyomozók már biztosak voltak Dezsér Imre bűnösségében, de megfelelő tárgyi bizonyíték még nem állott rendelkezésre. Megerősítette a gyanút az is, hogy Dezsér öccse bejelentés nélkül lakott Újpesten, mivel takargatni valója volt. E megállapítások alapján megindult a nyílt nyomozás.

Az alagi őr egyenruházott járőre két polgári ruhás nyomozóval házkutatást tartott Dezsér Imre lakásán. Ágyában a fejpárna alatt egy jól sikerült hamis 5 pengőst, az asztalfiókban egy darab antimont, egy rúd cint, egy kétágú, hamisítvány fűrésztéshez való drótot, a konyhaablakban forrasztólámpát talált a járőr.

A hamisítványra Dezsér azt adta elő, hogy azt Pesten kapta papírpénz váltása közben ismeretlen személytől, s feje alá tett pénztárcájából esett ki. Nem tudta, hogy hamis. A cint és az antimont találta. A fűrésztő drótra és a forrasztólámpára nem tudott jó választ adni. A talált tárgyi bizonyítékok dacára is mindketten tagadták, hogy pénzhamisítással vagy hamis pénz forgalomba hozatalával foglalkoztak volna. Bizonyítékok tisztázása végett a járőr Dezsért feleségével együtt őrizetbe vette és a Dunakeszi községhezátához kísérte, ahol megkezdte részletes kikérdezésüket.

Dezsér Józsefet is kereste a járőr újpesti lakásán, de az valami módon értesült a bátyjánál történt házkutatásról, és ismeretlen helyre megszökött. Így nem sikerült kikérdezni, a lakásán tartott házkutatás pedig eredménytelen maradt.

Dezsér Imre kikérdezése során két napon át tagadott, s igyekezett minden kérdésre elfogadható választ adni. Mikor Kishalmi törzsőrmester látta, hogy sem Dezsérral, sem feleségével nem megy semmire, otthagya őket az egyenruhás járőr őrizetében, és elment Dezsér kishalmi lakására, ahol Dezsér 13 éves nevelt lányának mosolygós ábrázattal elmondotta, hogy az „Imre bácsi” (mármint Dezsér) mindent elmondott, hogyan csinálta a pénzt. Majd leült és a lánykával elkezdett kedélyesen beszélgetni. Erre a leányka felbátorodva elmondotta, hogy amikor Dezsér a faskamrában pénzt csinált, Dezsérné őrködött, nehogy valaki meglepje őket, majd eldicsekedett vele, hogy ő látta már, Dezsér hová szokta elásni a dobozt, amiben a szerszámok vannak. Meg is mutatta a helyét a lakásuk előtt lévő virágágyban. Kishalmi törzsőrmester a Dezsér kamrájából magához vett ásóval ásni kezdett a lányka által mutatott helyen. Amikor 80 cm mélyre leásott, lemondott arról, hogy a hamisító készüléket megtalálja. 2—3-szor leszúrta még az ást a földbe. A harmadik szúrásnál az áso kemény tárgyba ütközött, mire tovább ást, és egy méter mélységben egy teljesen légmentesen elzárt 2 literes alumínium lábast talált, amelyben a hamisításnál használt, bronzból öntött 5 pengős minta, olvasztókanál, szélzetrotatózó, egy rövid reszelő, dörzsvászón és két darab egybeolvasztott cin-antimon volt.

Amikor Dezsér előtt Kishalmi törzsőrmester felmutatta a talált alumínium lábast és hamisító készülékeket, meg sem rebbent. Azt állította, hogy nem az övé, és nincs tudomása arról, hogy ki ásta el az ő udvarában. Eközben érkeztem meg én is újabb kivezényléssel a dunakeszi községhezátához, hogy segédkezzem a nyomozásban. Ekkor Dezsér elé tártuk az addig megállapított bizonyító adatok egy részét, miközben sejtetni engedték neki, hogy mindent tudunk a hamisításról. Elébe tártuk évi 8—9 heti munkaidejét, fűszerezéseknél havonta felmerült kiadásait, valamint ruhakiadásait, végül azt, hogy milyen ráfizetése volt az általa vásárolt két kocsi barackra, mire beismerte, hogy 1936. óta rendszeresen foglalkozott 5 pengős hamisítványok készítésével, melyeket részben ő, részben felesége, részben József nevű öccse adott ki Újpesten, Fóton, Rákospalotán

és Budapesten. A hamisítás részleteit az alábbiak szerint adta elő.

1936. év tavaszán Alagon lakott és dolgozott mint péksegéd. Rossz keresete volt. Elhatározta, hogy hamis egy és öt pengősöket fog készíteni. Egy alkalommal gipszből mintát öntött, és azzal néhány darab hamis 5 pengőst öntött ón-antimon keverékből, de ezek nem voltak tökéletesek. Azt követően hamarosan bement Újpestre az ócskapiacra, ahol egy kiló bronzot vásárolt, s abból öntött magának 5 pengős készítéséhez alkalmas mintát, amivel azután rendszeresen készítette a hamisítványokat. Alagról 1936. év végén Főtra ment lakni, hol lakása padlásán József nevű öccsével gyártották a hamisítványokat. Ebben az időben József öccse egypengősöket is hamisított, de hogy a hamisításhoz használt készüléket honnan szerezte be, azt nem tudja. Öccsét azonban ezek terjesztése közben, 1937 elején, Budapesten a rendőrség elfogta, és megmotozásakor több darab hamis 1 pengőst találtak zsebeiben. Öccsét pénzhamisítás miatt egy évre ítélte el a törvényszék. Öccse ekkor mindent magára vállalt, így őt nem vették gyanúba. Az eset után azonnal felmondta főtí lakását, és Kisalagra költözött, ahol sikerült neki olyan lakást bérelni, melyben zavartalanul folytathatta a hamisítást, mert lakását észrevétlenül nehezen lehetett megközelíteni. Azután rendszeresen készítette a hamis 5 pengősöket. Egyszerre csak 5–6 darabot csinált, annyit, hogy megélhetésüket biztosítani tudja. Igen csodálkozott azon, hogy reá terelődött a gyanú, mert szomszédai közül mindenki úgy tudta, hogy ő Újpesten dolgozik.

Dezsér Imre lejátszotta előttünk az egész hamisítást, 14 perc alatt, szabad helyen egy jólsikerült 5 pengőst készített. A fűrésztő drótot már az első házkutatás alkalmával megtalálták, de mivel a járőr rendeltetését nem ismerte, elkerülte a figyelmét.

*Pálinkás János, csendőr tiszthelyettes*

1934-ben a somlószi örsön mint őrsparancsnok teljesítettem szolgálatot. Az örskörlet 10 községében legtöbb dolgom a tüzesetek nyomozásával volt. Volt úgy is, hogy egy hónap alatt 8–10 tüzeset is előfordult. Leírok itt két esetet.

>•<

1934 tavaszán Nagyalásony községben a nappali órákban az egyik gazdának zsúppal fedett pajtája leégett. A helyszíni szemlén használható adatokat nem találtunk. A sértett pajtája a lakóházaktól külön, vagy 5 méter távolságra volt építve úgy, hogy a paja hátsó része a kerítést is pótolta a szomszéd kertje felé. Oldalfalai nádból voltak. A helyszín azt mutatta, hogy a tűz a pajtának a szomszéd kert felőli hátsó részén ütött ki. Mivel a 15 méter távolságra elhúzódó megyei útról a paja hátsó részét jól lehetett látni és megközelíteni, először gondatlanságra következtettem. A sértett zsúppal fedett lakóháza a szomszéd Epres János\* zsúppal fedett lakóházával egybe volt építve. A lakóházak nem égtek le.

A helyszíni szemle megejtése után kikérdezések fogantositása végett a község házához mentem. Alig beszéltem 20–30 percet a községi elöljárókkal a tűzről, amikor a harangokat félreverték, és az utcán „tűz van” kiáltás hallatszott. A tűz irányába futottam, mikor is láttam, hogy a sértett és Epres János egybeépített, zsúppal fedett lakóháza tetejének középső része lángokban áll. A tüzet hamar eloltották, de az utána azonnal megejtett helyszíni szemle nem járt semmi eredménnyel. Este a községben lakó egyik bizalmi emberemet felkerestem, akitől megtudtam, hogy Epres Jánosné a községben lakó egyik biztosító ügynökkel bizalmas ismeretséget tart fenn. A nyomozást ebben az irányban bevezettem, és az adatok összegyűjtése után Epres Jánosné és a biztosítási ügynök részletes kikérdezéséhez fogtam. Mind a ketten konokul tagadtak, de mikor Epresné elé tartam, hogy a biztosítási ügynökkel való viszonyáról mindent tu-

---

\* Név megváltoztatva.



dok, megtört és a két gyújtogatást beismerte. Elmondta, hogy a biztosítási ügynökkel már egy éve bizalmas ismeretségben áll. Egy alkalommal az ügynök megkérdezte, hogy, miért nem építik át zsúppal fedett lakóházuk tetejét? Azt felelte az ügynöknek, hogy nincs hozzá tehetségük. Az ügynök erre azt a tanácsot adta, hogy ő majd felveszi a házat magas biztosítási összegre, azután fel kell gyújtani, és a biztosítási összegből az új tetőt fel lehet építeni. A biztosítás megtörtént. A felgyújtáshoz az ügynök azt a tanácsot adta, hogy a szomszéd pajtáját a kert felőli részen gyújtsa fel, s majd attól az egybeépített lakóházak is leégnek. Epresné a tanácsot megfogadta, és saját kertjükből a szomszéd pajtájának hátsó részét gyufával meggyújtotta.

A tüzet idejében észrevették, és így a lakóházak teteje nem égett le. Ekkor az ügynök azt a tanácsot adta, hogy tegyen egy bögrébe parazsat, azt vigye fel a padlásra, és helyezze el a szomszéd padlását elválasztó szalmából font válaszfalhoz. Az ügynök tanácsát megfogadta. Kisgyermekének kávésbögréjébe faszénparazsat, tetejére pedig faszenet rakott. Az így elkészített bögrét addig, míg a járőr a leégett pajtánál a helyszíni szemlét tartotta, felvitte a padlásra, és a szalmából font válaszfalhoz helyezte. Utána átment a szomszédba beszélgetni, és vagy fél óra múlva az utcáról hallotta, hogy tüzet kiabálnak.

A biztosítási ügynök továbbra is megmaradt tagadása mellett.

>•<

1934 nyarán Noszlop községben a késő esti órákban Farkas István és társa zsúppal fedett és egybeépített lakóházának teteje leégett. A helyszíni szemlén felhasználható adatokat beszerezni nem sikerült. Egyik bizalmi (röv. b.) egyénem két nap múlva közölte, hogy Farkas István a kérdéses napon és időben a kb. 800 méter távolságra levő vásártéren, közös szérűskertben, cséplőgépen dolgozott, honnét a késő esti órákban észrevétlenül, rövid időre lakására hazatért. Ezek után Farkas István részletes kihallgatásához fogtam. Farkas tagadott és előadta, hogy neki a vacsorát vadházastársa a cséplőgéphez vitte. Kb. 21 óra tájban a cséplőgép megállt. Ekkor a többi munkástársával együtt a cséplő szalmába feküdtek. Mikor a tüzet észrevették, mun-

kástársaival együtt futott a tűzhöz. Állítását tanúkkal bizonyította. Elébe tártam, hogy előadása nem felel meg a valóságnak, mert otthon járt. Ezek után előadta, hogy este a cséplőgépnél tényleg lefeküdt, de nem aludt el, hanem megvárta, míg társai alusznak. Ekkor hazasietett vadházastársa meglátogatására. Hazaérve rágyújtott egy cigarettára, s ketten kimentek az épület végéig, ahol az égő cigarettát a pajta padkájára tette és ottfelejtette. Kb. fél órai beszélgetés után visszament a cséplőgéphez és társai közé lefeküdt. Egy fél órát pihent, mikor a községben tüzet kiabáltak. Ekkor társaival együtt a tűzhöz futott és látta, hogy a tűz a pajtából terjedt tovább a lakóházakra. Akkor jutott eszébe, hogy az égő cigarettát a pajta padkáján felejtette. Az esetet vadházastársa is ugyanígy adta elő.

*Bíró István, csendőr tiszthelyettes*

#### MAJD NEM NEM SIKERÜLT (Harc a csempészekkel)

1934. évben az ipolytarnóci őrson teljesítettem szolgálatot. Júliusban, szolgálat közben Mihálygerge és Ipolytarnóc község között levő kb. 450—500 méter magas hegyre felértünk, láttuk, hogy a kalondai határ felől, ami akkor még cseh megszállás alatt volt, a demarkációs vonal felé két alak közeledik. Mivel azok kb. 3 km-re voltak tőlünk, szemmel kísértük, hogy merre fognak menni. Mivel ők nyílt terepen mentek, nem gondolhatunk arra, hogy megközelítsük őket. Elhatároztuk, hogy egy közeli kis erdő szélében levő delelőkúthoz megyünk, és ott várjuk be az idegeneket. Kb. fél óra múlva egy férfit és egy nőt pillantottunk meg, akik az akkori országhatár felől jöttek. Nem volt náluk semmi.

Megállítottam és igazoltattam őket. A férfi elővett egy, a váci rendőrkapitányság által kiállított igazolványt, és azzal igazolta magát. Kérdésemre azt adta elő, hogy Mihálygerge községben nyaralnak, de hogy kinél, annak nevét nem tudta megmondani. A hölgyre vonatkozólag azt mondta, hogy a felesége. Ezt nem hittem, mert magázták egymást, és egyébként is nem

úgy viselkedtek, mint férj és feleség szokott. Mivel én nem tudtam arról, hogy ők Mihálygergén nyaralnak, és még a község fekvését sem tudták pontosan, őrizetbe vettem őket, és megindultunk azon az úton, ahol ők jöttek. Alig mentünk pár száz lépésre, egy csomagot találtunk. Mivel az imént azt mondták, hogy erre jöttek, a csomagról kérdeztem őket. Nem tudtak róla semmit. Közben a nő könyökével meglökte a férfit, aki elvörösödött. Mindjárt tisztában voltam vele, hogy ők megláthattak minket, és azért dobták el a csomagot. Ezt a feltevésemet mindketten megerősítették. Kérdeztem, mi van a csomagban, mire a férfi jassznyelven szólt, hogy egy pár sárga „Csuka”, azaz cipő. A csomagot kibontottam, és tényleg egy szép sárga „csuka” volt a csomagban.

Mivel tettenérésről volt szó, így az utamban levő ipolytarnóci vasútállomáson levő vámhivatalba kísértem a tetteseket, azért is, mert a vámhivatalban volt egy női motozó, akivel a nőt megmotoszni szándékoztam. A nőnél nem volt dugáru. Az őrse kísértem azután őket, s kilétük felől táviratilag a váci rendőrkapitányságon érdeklődtünk. Egy-két óra múlva az az értesítés érkezett, hogy a jövedéki kihágást elkövető egyének valódi nevüket mondták be, de általuk körözve vannak lopás és sikkasztás miatt. A nő pedig vadházasságban él a férjével. Ez az ügy is rákerült a dossziéjukra.

*Kőműves Pál, csendőr tiszthelyettes*

## ÚSZIK A CSEMPÉSZÁRU

Az eset igen egyszerű, a jutalék is oly csekély volt, hogy alig nevezhető jutaléknak, de azért mégis leírom, mert van benne olyan tanulság, ami a jövőben hasznosítható.

1934. év augusztus 7-én egyik tanyából a mezei közös dűlőútra kivezető úton haladtunk, ahol egy 40 év körüli, munkásruhába öltözött embert láttunk előttünk a falu felé haladni. Mikor 20—30 métert haladtunk, nevezett visszanezgett, és észrevéve bennünket futásnak eredt. Ezt látva a lovakat azonnal beugrattuk vágtaiba. Rövid volt a verseny. A személymotoszás alkal-

mával a nevezettnél 5 dobozt találtunk, azokban pedig mesteréges édesítőt, cseh gyártmányú cigarettapapírt és tűzköveket. A már eladott csempészárúért kapott pénz is előkerült.

Az előírások szerint az ügyet elintéztük.

Még mielőtt szabadon engedték volna a csempészt, az elmondotta kérdéseinkre, hogy a csempészáru honnan szokta beszerezni. Előadása szerint egyik gyulai embertől szokta azokat vásárolni, ki — még akkor román — megszállt területről szerzi be ottlevő egyik embere útján, aki átcsempészi a határon.

Ez az átcsempészés úgy történik, hogy levelben megbeszélt időben kimennek a határhoz, a Fehér-Köröshez, s annak szélén, a fűzfabokrok között megbújnak. A határon túlról jövő társa a már előre elkészített csempészáru egy 10—15 literes bádoghordóban, légmentesen lezárva a Körösbe ereszti. Az a vízzen leúszik, ő pedig kifogja. A távolság, amit a hordó a vízzen megtesz kb. 2—3 km, ezt a távolságot rendes vízállás mellett a vízrebocsátástól számítva 60—70 perc alatt ússza meg. Ez a szállítás nagyszerűen bevált, a hordó alig látszott a vízzen, nem volt könnyen észrevehető. Sajnos — mondotta —, a szállítással később fel kellett hagyniuk, mert valaki tudomást szerzett arról, amit onnét tudnak, hogy két ilyen küldemény nem érkezett meg.

Ez az eljárás bizonyítja, milyen ravaszsággal és agyafúrt-sággal dolgoznak a csempészek. A csendőrnek nagyon körültekintőnek és figyelmesnek kell lennie még olyankor is, amikor egy kis határ menti folyót nézeget. Mert sohasem lehet tudni, hogy mit hömpölyget át a víz a határon.

*Fábián István, csendőr őrmester*

## AKI MEGIZZADT

A biatorbágyi vasúti merénylet után a csendőrség őrizte — átmenetileg — a vasúti hidakat. 1931. szeptember 13-án éjjel őrsparancsnokom másodmagammal a Hármaskörös folyón épített vasúti híd őrzésére kivezényelt. Figyelőhelyül az egyik hídlábat jelöltem ki, ahonnan a figyelés minden szempontból előnyösnek mutatkozott.

Éjfél után két óra tájban arra lettem figyelmes, hogy a vasúti híd északi vége felől valaki a hídra ment. A lépésekből kivehető volt, hogy a hídon nem is egy, de két egyén megy, s az egyikük futni kezdett. Erre járőrtársammal a híd alól a hídra futottunk, s a hídon futó egyént 15—20 lépés távolságon belül megállítottuk. Kérdőre vontam, hogy mit keres a vasúti hídon és miért szaladt, hiszen jól tudhatta, hogy a hídon a gyalogközlekedés tiltva van. Azt válaszolta, hogy a vonatközlekedéstől félt, azért szaladt, hogy mihamarabb átjusson. Közben a másik egyén is odaérkezett, akit szintén igazoltattam. Kérdésemre, hogy honnan jönnek, miért jöttek a hídon, azt válaszolták, hogy tanyai lakásukról a Körös folyón túli tengeriföldjükre akarnak menni tengeriszárat kötni. Utóbbi vállán egy zsák volt, megkérdeztem, hogy benne mi van? Azt válaszolta, hogy élelmiszer. Csomagját átvizsgáltam, és abban leveles dohányt találtam.

De másra is rájöttem. A motozás során azt észleltem, hogy az egyik egyén hátán az ing izzadt volt, ami arra engedett következtetni, hogy az ő hátán is csomag lehetett. Míndjárt meg is kérdeztem tőle, hogy hol van a csomag, aminek terhétől úgy megizzadt? A bácsi hümmögött, váltogatta lábait és elindult velünk visszafelé. Kb. 50 lépésre mentünk, s ott a vasúti híd karfáján egy átalvetős zsákot találtunk. Abban is leveles dohány volt.

A két csempésznél talált 24 kiló dohányt bűnjegyzék mellett őrizet alá vettem, és a két dohánycsempéssel együtt a pénzügyi szakasznak átadtam.

*Dékány Sándor, csendőr törzsőrmester*

## HA TÖRIK, HA SZAKAD

1936. év tavaszán megjelent egy bizalmi egyén és közölte velem, hogy Nyárad községben egy ismeretlen férfi és egy nő tartózkodik, akik tűzköveket, szacharint és öngyújtót árusítanak. Kerékpáron vannak, és kb. 2 órája tartózkodnak a községben. Őrsparancsnokom az ügy nyomozására engem vezényelt ki. Közben a bizalmi egyént felkértem, hogy gyorsan menjen

vissza Nyárad községbe, és puhatolja ki, hogy a tettesek kinél vannak, majd jöjjön a község nyugati bejáratához, mi ott fogjuk várni. Gyalog indultunk járőrtársammal, mert a nagy sár miatt kerékpárjainkat nem tudtuk használni.

Az öt és fél kilométer utat háromnegyed óra alatt tettük meg ami egy kicsit a nehezünkre is esett, de a szolgálatot és az eredményt szem előtt tartva úgy találtuk, hogy olyankor nem nehéz semmi. Nyárad község nyugati bejáratához érve már várt ránk a bizalmi egyén, aki lehangolva közölte velem, hogy fáradásunk hiabavaló, mert a tettesek kb. egy órája elhagyták a községet. Úgy értesült, hogy állítólag Pápa irányába mentek. Lábaikban volt a háromnegyed órás sárdagasztás, de azért nem csüggedtem. Elhatároztam, hogy elmegyünk azon helyekre, ahol a tettesek megfordultak, bár tudtuk, hogy a polgárember, mikor valamiből neki is haszna van, akkor tartózkodó. A véletlen mégis közrejátszott, mert az egyik polgárember — talán félelmében — elszólta magát és azt mondta, hogy akiket keresünk, a temető melletti úton távoztak Pápa irányába, de van talán már 2 órája is. Nagy idő, nagy! De miután meggyőződünk, hogy a polgár igazat mondott, a kerékpárok nyomai tényleg megvoltak, elhatároztam, hogy a községbeli egyik jó ismerősömet megkérem, bocsássa rendelkezésemre kocsiját. Az készüléssel teljesítette is kérésemet. A fogattal Pápa felé 5—6 kilométer utat már megtettünk, de a tetteseknek semmi nyomát nem találtuk. Útközben egy emberrel találkoztunk. Megkérdeztem tőle, nem találkozott-e útközben egy férfival és egy nővel, akik kerékpáron mentek Pápa felé? A gyalogos azt mondta, hogy találkozott azokkal, de a kerékpárt úgy tolták, mert az úttest nagyon sáros, és nem tudnak vele menni. Ezen újabb adat hallatára kocsisunkat bízattam, hogy a lovait kicsit szorítsa meg, talán sikerül a tetteseket elfogni. Pápához kb. 1 km távolságra láttuk, hogy a mi „barátaink” szépen gyalogolnak a kerékpár mellett. Ekkor járőrtársamnak megparancsoltam, hogy a kakastollas kalapot fejünkről vegyük le — nem azért, mintha szégyellnénk azt viselni —, mert esetleg árulónk lehet. Ugyanekkor járőrtársamnak arra is parancsot adtam, hogy amikor a tettesekhez érünk, ő balról, én pedig jobbról ugorjunk le a kocsiról, és nyomban a tette-

sekre vessük magunkat, nehogy megszökjenek, vagy tárgyakat dobjanak el maguktól. Kocsisunknak is megparancsoltam, hogy amikor a tetteseket megközelítjük, a lovakkal nyomban álljon meg.

Így is történt minden. A „barátaink” szépen ballagtak, mikor az égből eléjük termettek a kakastollas csendőrök. Meglepetésükben csak annyit mondtak, hogy ne bántsuk őket, előadnak és megmondanak mindent. Mivel határozottan tudtuk most már, hogy csempészekkel állunk szemben, nyomban a motozáshoz fogtunk, amely meglepő eredményt hozott, mert 3 kg kristályos szacharint, 6000 tűzkövet, 250 különböző öngyújtót és 600 pengő készpénzt találtunk náluk. A pénzt már csempészdolgokból szerezték. Miért mondjam tovább? A többi már az öröm munkája volt — részünkre.

*Vig Imre, csendőr törzsőrmester*

## EGY TŰZKŐÁRUS UTOLSÓ ÚTJA

A Debrecen—Vásártér vasútállomásról 1940. november 17-én 11 órakor a szolgálatos vasúti tisztviselő a debreceni őröt távbeszélőn arról értesítette, hogy Debrecen—Józsa közötti vasútvonalon a 6 km jelző közelében ismeretlen férfi hullája fekszik.

Az ügy nyomozására az őrparancsnokság Nagy András törzsőrmestert és Bárdosi Károly csendőrt vezényelte ki szolgálatba. A helyszínre siető járőr útközben az említett vasúti tisztviselőtől még arról értesült, hogy az esetet távbeszélőn bejelentette a debreceni kir. ügyészségnek is, ahonnan közölték vele, hogy a bizottság azonnal kiszáll a helyszínre. A járőr a helyszínen megvárta a bizottság megérkezését, addig semmiféle intézkedést nem tett.

November 17-én, napstíteses vasárnap délután egy órakor érkezett a bizottság a vizsgálóbíró vezetésével a helyszínre. A közvetlen helyszín, a hason fekvő hulla megmozgatása nélkül semmi gyanús körülményt nem árult el, mert aznap virradóra igen kiadós eső esett. A bizottság a járőrrel már-már arra a

megállapításra jutott, hogy baleset történhetett olyképpen, hogy a férfit a vonat ütötte el, vagy az a vonatból kiesett.

Amikor azonban a járőrvezető a hulla fejről a kalapot levette, látszott, hogy a feje tele volt megalvadt vérrel. A törvényszéki orvos megállapította, hogy a hulla fején 4 éles és 7 tompa tárgyól eredő sérülés van. Mivel bűncselekmény látszott fennforogni, a vizsgálóbíró elrendelte a hullának az orvostani intézetbe való beszállítását és felboncolását.

Részletes helyszíni szemle alkalmával a járőr a hulla talá-lási helyétől 68 méterre Józsa felé, ugyancsak a vasúti töltés oldalában kisebb elmosódott vértócsát talált. Egyéb adat nem volt található a helyszínen, ami a nyomozáshoz támpontot nyújthatott volna.

Az őr jelentése alapján a nyomozó alosztályparancsnokság november 18-án Dávid Sándor őrmesterrel engem vezényelt ki polgári ruhában az őr támogatására, majd 19-én mint ellenőrző járőr, Hajdu László alhadnagy csatlakozott a nyomozáshoz. Rajtunk kívül részt vett a nyomozásban a debreceni őr legénysége és a debreceni 1. szakasz parancsnoka Kiss István alhadnagy is.

November 18-án a hullának a törvényszéki orvostani intézetben való levetkőztetésekor a járőr megállapította, hogy ruhájának minden zsebe ki volt forgatva. Nadrágja első zsebének csücskében 1 darab 10 pengős, nadrágja bal szárába lecsúsztatva 3 darab 50, 5 darab 20 filléres nikkel pénz, míg kabátja belső zsebében 2 méter hosszú öngyújtóbél és apróbb, új öngyújtó alkatrészek voltak. Nem volt nála semmiféle igazolvány vagy bármiféle olyan tárgy, amelyből kilétét meg lehetett volna állapítani.

A boncolás során a bizottság megállapította, hogy az elhalt bűncselekmény áldozata. A fej különböző részein 11 balta-csapástól eredő sérülés volt látható, melyekből 8 egyenként is alkalmas volt a halál előidézésére. Azt is meg lehetett állapítani a sérülésekből, hogy azon a baltán, amellyel az elhaltat agyonverték, a fok első oldalán 3 centiméteres hosszú és fél centiméteres kiemelkedés van.

A boncolás befejezésekor a vizsgálóbíró úr a bizottság tagjainak a következőket mondta:

— Uraim, mi már megállapítottuk, mi történhetett, most következik a csendőrség nehéz feladata, megállapítani, hogy ki az elhalt, s majd azután: ki a tettes. Várjuk az eredményt.

A hulla kilétének könnyebb megállapítása végett még néhány fényképet is adott a járőrnek a hulláról készített felvételekről.

Közel 48 óra telt el, hogy szétröppent a hír, hogy a csendőrség egy ismeretlen meggyilkolt ember hullájára bukkant, de senki nem jelentkezett, aki valamelyik hozzátartozójának az eltűnését jelentette volna.

A hulla zsebében talált öngyújtóalkatrészekből arra következtettünk, hogy az elhalt öngyújtó vagy tűzkő árusítással foglalkozhatott. Ebből kiindulva a nyomozást Debrecenben a hasonló foglalkozású emberek körében kezdtük meg. A fényképből Debrecenben az egyik zacharin- és tűzkőárus az áldozatot felismerte. Előadta, hogy az elhalt Nemes Lénárd\* balmazújvárosi lakos tűzkőárussal azonos.

Nemesné, aki a férjét a fényképen felismerte, előadta, hogy a férje november 16-án reggel az 5 órakor induló vonattal tűzkővásárlás végett utazott el Debrecenbe, s 47 pengőt vitt magával. Nemesné azt is elbeszélte, hogy férje Milkó János debreceni lakostól szokott tűzkövet vásárolni nagyobb mennyiségben.

A megállapítás szerint november 16-án a délelőtti órákban Nemes valóban vásárolt 500 darab tűzkövet Milkótól, de már akkor igen ittas állapotban volt. Nemesnek Debrecenben az azonos foglalkozású egyének között igen sok haragosa volt, mert mint a pénzügyőrök bizalmi embere, közüliük többet „lebuktatott”. Nemesnek november 16-án Debrecenben töltött idejét egyelőre nem lehetett lépésről lépésre követni, mert egyedül járt, s a legtöbb helyen nem is ismerték.

A nyomozás harmadik napján Hajós János, debreceni tűzkőárus az egyik polgári ruhás nyomozónak elmondotta, hogy Nemes november 16-án 21 óra 30 perckor megjelent a lakásán egy ismeretlennel, akiről neki csak azt mondta, hogy „tiszacse-

---

\* Név megváltoztatva.

gi” barátja. Nemes tűzkövet, míg az ismeretlen zacharint akart tőle vásárolni. Nem tudta őket kiszolgálni, így rövid ott-tartózkodás után lakásáról mindketten eltávoztak.

Hajós az ismeretlenről jó személyleírást adott azzal, hogy bal karján valószínűleg görbe botot viselt. Hajós szerint az ismeretlen embernek a két szemöldöke között, középen körülbelül 3 centi hosszú vágási sebhely volt.

Az ismeretlen egyén után puhatoltunk polgári ruhában, Tiszacseg községben, de eredménytelenül. A nyomozó alosztályparancsnokság a környékbeli őrsöknek meghagyást, a rendőrkapitányságoknak és a hírközpontoknak megkeresést küldött azzal, hogy körletükben, nyilvántartásukban nem ismeretes-e azonos foglalkozású és hasonló különös ismertető jelű egyén. Válasz bőven érkezett.

Időközben a tűzkőárusok közül számba vehetők alibijét megvizsgáltuk. Eközben Milkó János tűzkőárus felesége elbeszélte, hogy 2—3 ízben volt lakásukon egy magát józsai lakosnak nevező egyén tűzkövet vásárolni, akinek nevét azonban nem tudja, mert a tűzkőárusok úgysem mondják meg még egymásnak sem a valódi nevüket, mert félnek a leleplezéstől. Ez az ismeretlen neki felajánlotta, hogy vegyen tőle gallyfát. Az ismeretlen ugyanis a kis baltáját állandóan a kabátja zsebében hordja azért, mert Debrecenből Józsára menet az erdőből mindig fát szokott vágni és hazavinni. Így akart Milkóéknak is fát hozni.

November 19-én az egyik egyenruhás járőrnek jutott az a feladat (később látjuk, hogy polgári ruhában jobb lett volna), hogy a józsai tűzkőárus nevét állapítsa meg, és felismerés végett kísérje Debrecenbe. A tűzkőárus Tóth Márton józsai lakos volt, akit a járőr nem talált odahaza, mert ugyanakkor Debrecenben volt. Tóth lakása udvarán a járőr egy kis kézi baltát talált, amelynek fokán a már említett jellegzetesség megvolt. A járőr a baltát őrizetbe vette, és így már egészen biztos volt Tóth tettességében. A járőr Tóth hazatérését be sem várta, visszaindult Debrecenbe azzal a gondolattal, hogy Tóthtal útközben minden körülmények között találkoznia kell. Nem úgy történt. Elkerülték egymást.

Aznap este Tóth hazaérkezésekor felesége közölte vele a történeteket. Tóth megvacsorázott és — felesége szerint — eltávozott azzal, hogy Debrecenben az őrsön jelentkezik esetleges kikérdezése végett, amit azonban nem tett meg.

Másnap, november 20-án Tóth felesége a debreceni őrsön — jöllehet félrevezetésképpen — a férjét kereste. Ott tőle feltűnés nélkül megtudtuk régi lakhelyüket, hol vannak rokonaik és ismerőseik. Tóth személyi adatainak megszerzése után azt is megállapítottuk, hogy Tóthot a nyíregyházi királyi ügyészség 3 heti fogházbüntetésének letöltése végett a Nyomozó kulcs alapján körözi. Ekkor már minden adat Tóth ellen szólt, ezért kézrekerítése végett polgári ruhás járőr ment Józsára, Nyíregyházára és Börvely volt román megszállt területi községbe, mert utóbbi helyen Tóthné testvérei és szülei laktak. Tóth sehol sem volt található.

Időközben megállapítottuk, hogy Nemes november 16-án az ismeretlen emberrel, Hajóstól való eljövele után egy étkezdében, majd kisebb korcsmákban járt. Ezeket a helyeket kapott személyleírás Tóthra teljesen ráillett.

November 25-én arról értesültünk bizalmasan, hogy Tóth Józsan mindenét eladta és Börvelybe költözött. Tóthné aznap este a debreceni őrsön megjelentve azt mondta, hogy férje Romániába szökött, ezért ő kénytelen szüleihez költözött Börvelybe.

November 26-án egyik nyíregyházi fogház-örmmester — egy polgári nyomozó előző kérése alapján — levelező lapon arról értesítette a nyomozó alosztályt, hogy Tóth büntetésének letöltése végett a fogházban önként jelentkezett.

November 27-én a nyomozó alosztály kikérő átirata alapján a járőr a nyíregyházi királyi ügyészség fogházából Tóthot Debrecenbe kísérte a nyomozás lefolytatása végett. Tóth egy fél-napi tagadás után, nagy lelkitusa közben Nemes meggyilkolását beismerte.

Beismerését röviden ismertetem.

November 16-án 16 órakor indult el Józsáról Debrecenbe, Milkó Jánoshoz tűzkövet vásárolni. Milkó őt nem tudta kiszolgálni, ezért gyalog szándékozott hazamenni. Mivel akkor az eső nagyon esett, elhatározta, hogy vonattal utazik haza. Mire a

Debrecen—Vásártér állomásra ért, a Józsa felé induló utolsó vonat elment. A váróteremben csak néhai Nemes aludt az egyik padon, ahol ő is helyet foglalt. Nemes 20 órakor felébredt. Ezután neki elmondta, hogy aznap vásárolt 500 darab tűzkövet a zsebéből ismeretlen tettes ellopta.

A váróteremben megbeszéltek, hogy elmennek Hajós lakására, ahol Nemes tűzkövet, ő pedig zacharint fog venni. Hajós 21 óra 30 perckor nem szolgálta ki őket. Hajós lakásáról egy étkezdébe, onnan még két korcsmába is elmentek, ahol azonban csak Nemes ivott, ő nem. Ezután a részeg Nemest azzal a tudattal, hogy sok pénze van, elcsalta a cselekmény színhelyére, azzal az ürüggyel, hogy ő tud arrafelé egy tűzkőárust. Tóth szerint a helyszínen Nemessel összeveszték, mert Nemes ráfogta, hogy a tűzkövet ő lopta el, és őt arcul ütötte. A pofonra ő kikapta zsebéből a kisbaltát, s azzal Nemest fejbe ütötte. Nemes az ütéstől elesett, de azonnal felugrott és szaladni kezdett Debrecen felé. Erre ő Nemest a helytől számított 60 méterre utolérte, és a többi baltacsapást ott mérte a fejére, amíg csak ki nem szenvedett. Ezután zsebeiben pénzt keresett, de nem talált, majd a hullát a helyszínen hagyva hazament Józsára, és lefeküdt.

Később Tóth elbeszélte azt is, hogy a nyomozás mikénti állásáról állandóan tudomással bírt a helybeli lapokból. Már abban a hitben ringatta magát, hogy a járőr megunja és abbahagyja a nyomozást. Azért jelentkezett a nyíregyházi ügyészség fogházában büntetésének letöltése végett, mert ott biztonságban érezte magát. Úgy gondolta, amíg a büntetését tölti, a nyomozás befejezést nyer. Feleségének is azért mondta, költözzön Börvely községbe, mert kiszabadulása után ő is oda szándékozott menni, gondolva, hogy így tettére sohasem derül fény.

November 29-én Tóth tanúk jelenlétében megmutatta a cselekmény színhelyét és bemutatta a cselekmény lefolyását is. Hajós János Tóthot öt hasonló személyleírású és öltözetű egyén közül felismerte. A Tóthon levő télikabát — bár azt kimosta — néhai vérétől még akkor is vérfoltos volt.

Tóth 3 heti fogházbüntetésének letöltése után várta méltó büntetését.

*Kalmár Péter, csendőr tiszthelyettes*

## TRAKTORLOPÁS NYOMOZÁSA

Nyomozták: Takács Imre törzsőrmester és Bánföldi János csendőr a keszthelyi őrsről, Kiss József VI. és Tóth Ferenc II. őrmesterek a szombathelyi 3. nyomozó alosztálytól.

1938. április 12-én a keszthelyi őrsparancsnokság a szombathelyi 3. nyomozó alosztály-parancsnokságnak távbeszélőn jelentette, hogy a M.Kir. Állami Gépgyárak tulajdonát képező és Pollák Dávid keszthelyi lakos fuvarozó bezárt pajtájában elhelyezett „Fordson” gyártmányú traktort ismeretlen tettesek szétszedték, és 1938. április 1-től 9-ig terjedő időben ellopták. A kár 2400 pengő. Az őrs egyenruhás járőr kivezénylését kérte.

Szombathelyről még aznap a délutáni órákban megérkeztünk Keszthelyre, s az őrsön való jelentkezés után a nyomozást végző járőrrel értekeztünk. A járőr közölte, hogy már negyedik napja nyomoznak, de ez ideig nem sikerült megállapítani semmit.

Első utunk a helyszínre vezetett. Pollák pajtája, amelyben a traktor volt, Keszthely község északi kijáratánál, a Hévíz felé vezető útvonalától keletre, kb. 80 méterre egy udvarban fekszik. A pajta 8 téglalábon áll, közei pedig deszkázva vannak. A pajta kapujában az erős biztonsági lakat teljesen sértetlen állapotban volt. A pajtában a traktornak csak a négy kereke volt található, a többi részét a legkisebb csavarig elvitték a tettesek. A pajta utca felőli oldalán a deszka mintegy egy négyzetméter területen ki volt bontva, ahol a tettesek a szétszerelt traktoralkatrészeket kirakták. Mind a pajtában, mind a kibontott deszkafal külső oldalán olajnyomok voltak láthatók. Az általános és részletes helyszíni szemle megtartása után szakértőt vettünk igénybe, akitől megkérdeztük, hogy hány kiló lehet az elloptott traktornak az a része, melyet tovább nem lehet szétszerelni, tehát egyben marad. A szakértő közölte, hogy kb. 140—180 kiló. Erre azért volt szükség, hogy következtessünk arra, hányan lehettek a tettesek. Gondolhattuk tehát, hogy a tettesek legalább hárman, esetleg többen is voltak. Az udvarban tovább kutattunk olajnyom után, de csak egy tenyérnyi nagyságot találtunk az utcai kijárat kapunál. Szekérkeréknyom az udvarban nem volt. Arra következ-

tettünk, hogy a traktor alkatrészeit a tettesek az utcára vitték, ott kocsira rakták, és elvitték vidékre, esetleg egy közeli lakásba.

Abból kiindulva, ha kocsin vitték el a részeket, a kocsinak olajosnak kell lennie, azt határoztuk, hogy olajos kocsit keressünk. Ha ez eredményre nem vezet, akkor a helyszín közelében keressük az alkatrészeket. Erre azért gondoltunk, mert Keszthely elég forgalmas még az éjszakai órákban is, így a tettesek esetleg féltek messzire vinni a bűnjelet, nehogy a járőrelők meglássák. Nem ejtettük el azonban azt a lehetőséget sem, hogy valamely szomszédos községbe szállították a traktor részeit.

Első utunk a közeli Hévízre vezetett. Ott nyomozásunk eredménytelen maradt. De itt megtudtuk, hogy a szomszédos Alsópáhokon van három Pap\* testvér, akik kisebb lopások elkövetésére hajlamosak. Az egyik Papot azelőtt pár nappal a keszthelyi határban orvvadászaton tetten érték. Pap a hévízi őrs járőrének egy sörétes vadászpuskát önként átadott, miért is a járőr lakásán házkutatást nem tartott. Alsópáhokra érve bizalmi egyének kíséretében elmentünk a Pap testvérek lakására, ahol a puska keresés ürügyével házkutatást tartottunk.

A házkutatás alkalmával a fősúlyt a ruhadarabokra helyeztem, gondolva, hogy akik a traktort szétszedték, a ruhájuk feltétlen olajos, de a kezük is az maradt. A kutatás alkalmával egy ládában, szennyes ruha között egy télikabátot találtam, melynek bal váll részén egy kb. 30 cm átmérőjű fogaskerék olajos nyoma volt látható. Érezni lehetett, hogy az olajnyom nem régen került a kabátra. A kabátot őrizetbe vettük. A házkutatásnál több eredmény nem volt. A házkutatás alkalmával csak a középső fiú, Pap István volt odahaza, míg bátyja és öccse távol voltak. Az otthon levő Pap a traktorlopásról hallani sem akart.

Alsópáhokról még aznap az esti órákban elindultunk abban a reményben, hogy a két Pappal Keszthelyig találkozni fogunk. Találkoztunk is a hévízi falu végén két ismeretlen egyénnel, kiktől nevüket megkérdeztük. Közölték, hogy Pap Gábor és Péter a nevük. Közöltük velük, hogy náluk voltunk, és ki akar-

---

\* Név megváltoztatva.



juk kérdezni őket rejtegetett puska ügyben, ezért velünk kell jönniük Keszthelyre.

Amikor az illetőkkel összetalálkoztunk, villanylámpával megvilágítottam őket. A fiatalabb Pap ruháján és kézfején olajnyomokat lehetett látni. Másnap megkezdttük a gyanúsítottak kikérdezését.

Azokra a napokra, amelyeken a lopás történt, az alibit csak egymással és családtagjaikkal tudták igazolni. Arra vonatkozólag, hogy az őrizetbe vett kabátra hogyan került olajos fogaskeréknyom, valamint arra, hogy a ruhájuk és kézfejük mitől olajos, nem tudtak feleletet adni. A fiatalabb Pap arra hivatkozott, hogy út közben a vele levő kerékpár tengelye letört, azt csinálta, attól lett olajos a keze meg a ruhája. Amikor felszólítottam, hogy mutassa meg azt a helyet, ahol a kerékpárját javította, és nevezze meg a kereskedőt, akinél az új tengelyt vette, nem jutott szóhoz. Így sarokba szorítva a gyanúsítottak a lopás elkövetését beismerték.

Elmondták, hogy a traktorlopást 1938. április 1-től április 8-ig követték el az éjszakai órákban. Sötétben 4 éjszaka hárman szétszedték a traktort. Amennyi it egy éjszaka leszereltek, azt Keszthelyen a helyszíntől vagy egy kilométerre elvitték Kósa József istállójába. Az apró részeket (csavarokat) zsákban, a nehezebb részeket dorongon hátukon vitték el. Az alkatrészeket a jelzett istállóban a legkisebb csavar hiánya nélkül megtaláltuk. Elmondották, hogy az volt a szándékuk, ha a gyár a megmaradt traktorkerekeket alkatrészek hiánya miatt árverésen eladja, ők megveszik, s lesz egy traktorjuk.

*Kiss József, I. o. csendőr törzsőrmester*

## GRÓF TISZA ISTVÁN MEGYILKOLÁSA (csendőri vonatkozásban)

Az 1918. októberi, ún. „őszirózsás” forradalom egyik legvetemültebb gáztette gróf Tisza István, a hatalmas és igaz magyar államférfi meggyilkolása. E gyilkosság híre még a forradalomtól mámoros tömegben is mélységes megdöbbenést keltett, és azt a többség minősíthetetlen gázságnak, gyávaságnak tartotta.

Ennek a bűncselekménynek csendőri vonatkozásai is voltak, ezért érdemes arra visszaemlékezni, de meg azért is, hogy a még suttogó tévhitet vagy rosszakaratú véleményt a megfelelő értékre szállítsuk le.

Az esemény teljes megértése és tárgyilagos mérlegelése érdekében érintenem kell a Hadügyminisztérium 1914 augusztusában kiadott azon rendeletét, amelyben felszólította a csendőrség tagjait arcvonalbeli szolgálatra való jelentkezésre. E rendelet kapcsán a lelkesedés és jelentkezés nem számított méreteket öltött. Jellemző ennek arányaira, hogy az önként jelentkezők közül jó páran nem bírták bevárni a szolgálati úton való döntést, hanem engedély nélkül, elhagyva béke beosztásukat, a volt honvéd csapattesteknél jelentkeztek harctéri szolgálatra.

A tömeges jelentkezés következtében a testület máról holnapra elvesztette drága, szakképzett tagjainak jó részét, amit a háborús viszonyok közepette pótolni nem lehetett.

Elősorban a nagy létszámbíány mért komoly csapást a közbiztonsági szolgálatra, pedig a háborús körülmények folyamatosan termelték ki az újabb és különleges teendőket. A felső vezetés úgy próbálta a közbiztonsági szolgálat csődjét elkerülni, hogy a csendőrsöket népfelkelőkkel töltötte fel. Ez az intézkedés a létszámot számszerűen javította ugyan, de az alapvető bajok nem segítettek. A népfelkelők egyenként és összesen igen derék magyar emberek voltak, csak a csendőr szolgálatra alkalmatlanok. Koruk 35—50 év között mozgott, közbiztonsági szolgálatra való kiképzésükre sem idő, sem alkalom nem volt, de még ha lett volna is, koruknál fogva nem sok eredménnyel történhetett az.

Ahogy nem lehet műveletlen földbe eredményesen vetni, ültetni, úgy nem lehet szakképzettség nélkül közbiztonsági szolgálatot sikeresen teljesíteni!

A tapasztaltak alapján meggyőződéssel állítom, hogy ha a karhatalom egészében hivatásos csendőrökből állott volna, akkor a söpredék nem csinál forradalmat, és gróf Tisza István is életben marad.

A gyilkosság lefolyása: október 29-én a 7. karhatalmi század parancsot kapott, hogy Tiszáék által lakott Aréna úti villa őrizetére egy parancsnokból és 8 főből álló osztagot vezényeljen

24 órás felváltással. A vezényeltek parancsnoka egy Rákóczi nevű csendőr őrmester volt, a többiek népfelkelők.

Helyszínre érkezése után a parancsnok azonnal jelentkezett Tiszánál, aki a villa szuterén helyiségét jelölte ki tartózkodási helyül azon leghatározottabb kívánságával, hogy az őrség tagjai teljesen fegyvertelentül, a legkisebb feltűnés nélkül mozoghatnak csak a villában. Neheztelését is kifejezte kirendelésük miatt, s nyomatékosan kijelentette, hogy ő, mint huszár ezredes, semmiféle fenyegetéstől meg nem ijed.

Október 30-án olyan óriási tömeg mozgott a Mosonyi utcai rendőrlaktanya környékén, amely a 7. század elhelyezési körlete volt, hogy a kirendeltek felváltására gondolni sem lehetett, de élelmezésük — nagyobb nehézség leküzdése után — biztosított.

Október 31-én a kora délelőtti órákban két ismeretlen, rossz kinézésű fiatal ember ment a villába, s egyenesen az őrség elhelyezését keresték fel. A népfelkelőktől érdeklődtek Tisza hogyléte és körülményei felől. Rákóczi őrmesternek azt mondták, hogy szeretnék látni Tiszát, de az ő kitérő válasza után kifogástalan magatartást tanúsítva elhagyták a villát. E terepszemle után, 5 óra tájban öt férfi jelent meg a villában azzal, hogy Tiszával beszélni szeretnének. Rákóczi őrmester a helyzetet és kívánságot jelentette Tiszának, aki hajlandó volt fogadni az ismeretlen embereket. A válasz közlése után az öt közül három Rákóczival együtt Tisza dolgozó szobájába ment, kettő pedig azon helyiségben maradt, ahol a népfelkelők tartózkodtak. A dolgozószobában Tisza a három embert felesége és egy nőrokona társaságában fogadta, ahol rövid szóváltás után azok egyike fegyverének használatával a hírneves államférfit meggyilkolta.

A gyilkosság után, pár óra múlva parancsot kaptam az őrség magatartásának kivizsgálására. Éppen csak megkezdtem ezt, amikor ténykedésem megszüntetését rendelték el. Mégis sikerült a következőket megállapítanom:

Tisza az őrszolgálatot teljesen megbénította azzal a makacs elhatározásával, hogy annak még fegyvertelen teljesítését sem engedélyezte a villában vagy annak környékén. A népfel-

kelők unottan üldögéltek a kijelölt tartózkodási helyükön, meg a történések hatása alá is kerültek, s a gyilkosokkal szemben nem voltak elővigyázatosak. Előnytelenül befolyásolta az embereket, hogy több mint két napja voltak szolgálatban, és az utolsó 24 órában nem volt ennivalójuk. Tudomásunkra jutott az is, hogy a század népfelkelő legénységének 95—98%-a engedély nélkül elhagyta beosztását és hazament.

A forradalom lezajlása után Rákóczi őrmester magatartása mind fegyelmi, mind hadtörvényszéki úton is elbírálattott, de hanyagságot vagy mulasztást nem állapítottak meg terhére. Sőt a polgári vádlottak törvényszéki tárgyalásán beigazolást nyert, hogy a szerencsétlen körülmények összetalálkozása folytán nem tudhatta megakadályozni a gyilkosságot.

A háború időtartamának kitolódása, a fokozódó reménytelenség és egyéb körülmények a közbiztonság fenntartását igen megnehezítették. Az egyensúlyt csak nagy erőfeszítéssel és fokozott felelősségérzettel sikerült fenntartani. Nagy tehertételt jelentett a szolgálat ellátására, hogy államrendőrségi területen is igénybe vették a csendőrséget. Magában Budapesten két csendőr karhatalmi századot állítottak fel 1916-ban, amelybe beosztott jelentős csendőr erő a háború végéig ott maradt. Az említett karhatalmi egységek 10%-a hivatásos csendőrökből állott, a többi népfelkelőkből. E cikk írója a 7. karhatalmi századnál teljesített szolgálatot, mint beosztott tiszt.

Az itt leírtakból tárgyilagosan megállapíthatjuk, hogy a felső vezetésnek 1914 augusztusában kiadott, fent ismertetett rendelkezése a forradalom alkalmával és annak függvényeiben is éreztette előnytelen hatását.

Végül nem lesz érdektelen megjegyezni, hogy a gyilkosság egyik súlyos szabadságvesztésre ítélt vádlottja, Kéri Pál ma (1962-ben) New Yorkban szabadon írja gyalázkodó cikkeit a Horthy rezsimről. \*

X.

---

\*Megjegyzés: Kéri Pál újságíró halálra ítélték, de a szovjet kicserélte.

## ELSŐ UTAM ERDÉLYBEN

Amikor a bécsi döntés megtörtént, remegve vártuk, hogy kinek jut az a nagy megtiszteltetés, hogy a 22 évig ellenség dulta kincses Erdélyben szolgálhasson. Én a tiszacsegi őrsön teljesítettem szolgálatot akkor, és hála Istennek, nekem is kijutott a kitüntetésből.

Autóbuszon Biharkeresztes felé vettük az irányt. Ábránd és Bors között átléptük a gúnyhatárt. Bors község lakossága gyönyörű diadalkapuvál, sírva fogadott bennünket. Biharpüspökibe érve mindenki kezet akart velünk fogni, és láttunkra elkezdtek énekelni a Himnuszt. Itt bizony az én szememből is kicsordultak a könnyek. Nagyvárad alá érve, a vasúti hídnál magyarba öltözött aradi menekültek álltak és sírva kiáltották, hogy „Arad, Brassó, Temesvár, magyar csendőrök titeket sírva vár.” Szívemarkoló látvány volt.

A Szent László téren óriási, ujjongó tömeg fogadott, meghozták az autónkat, elárasztottak virággal, s amint parancsra gyorsan leugráltunk az autóról, simogatták a poros ruhánkat, csókoltak, öleltek, sírtak, mintha nem hittek volna a szemüknek. Nehezen is volt hihető ez a nagy boldogság, mi is úgy voltunk. Egy kislány jobbról-balról megnézett, megölelt és azt mondta, hogy ne haragudjak, de ő ilyen szép katonát még nem látott. Nem is haragudtam.

Sietnünk kellett a rend helyreállításával, mert jött a kormányzó úr, mi tartottuk fenn a rendet a felejtethetlen bevonulásnál, amiért dicséretet is kaptunk.

Délután 18 órakor tovább indultunk teherautón a váradlesi őrsre. Az úton találkoztunk magyar legényekkel, akik a román hadseregből szabadultak, és 4—5 napi gyaloglás után egy ingben, gatyaszárban és mezítláb ballagtak hazafelé.

Az őrsre megérkezve a laktanyán sem ablakot, sem ajtót nem találtunk. De nem tett ez semmit, mi igen boldogok voltunk. Másnap reggel az őrsparancsnokom kivezényelt a közeli községek leportyázására. A kapun kiérve találkoztunk a község kis létszámú, de annál nagyobb magyar református egyházának lelkészével, ki könnyezve üdvözölt bennünket. Az utóbbi idő-

ben azzal vigasztalta az ott élő testvéreket, hogy higgyenek, imádkozzanak és dolgozzanak a hazáért, a magyar nem olyanak született, hogy le lehessen törölni Európa térképéről. Ezt meghallotta Brajtelezsku román csendőr őrmester, és szeptember 5-én orra verte érte.

Tovább mentünk és találkoztunk egy földbirtokossal. Azzal fogadott, hogy a román jegyző előző nap ment el, és magával vitte a község pénzét, a Wertheim szekrényvel együtt, valamint a községi anyakönyvet. De ha utána megyünk — úgy mond — Váradpósán még megtalálhatjuk, mert tudomása szerint ott van. Felajánlotta erre a célra az autóját, amit mi szívesen fogadtunk, és rögtön indultunk is Váradpósára. Azt hittük, hogy a honvédség azt is megszállta már, és egyenesen bementünk a község házára. Ott azt mondták, hogy ebben a pillanatban mentek el a granicsárok és velük a jegyző. A község házában megtaláltuk a Wertheim-szekrényt üresen, és Váradles község anyakönyvét. Felpakoltuk egy szekérré és elindítottuk Váradlesre, mi pedig leportyáztuk a községet a lakosság nagy üjjongása közben, azután elindultunk vissza. Amikor újra Váradles alá értünk, találkoztunk egy szakasz magyar határvadász katonával, útban voltak Váradpósa birtokba vételére. Váradles község főjegyzője meleg kézzel köszönt meg az anyakönyvet azzal, hogy nem is hisszük, micsoda értéket mentettünk meg ezzel a községnek.

(1941. február)

*Veres János, II. o. csendőr*

## A ROMÁN CSENDŐR BORA...

1940. október 21-én, a délelőtti órákban beállított a szilágysomlyói őrs laktanyába egy magyar ember, kosárral a karján. Én az őrsparancsnokkal a laktanya zárt folyosóján tartózkodtam. Az embert megkérdeztük, hogy mit óhajt? Erre elpirulva azt kérdezte, hogy melyikünk az őrmester úr? Az őrsparancsnok szólott, hogy ő az. Az illető erre azt mondta, hogy négy szemközt szeretne vele beszélni. Őrsparancsnokom megnyug-

tatta, hogy beszélhet előttem éppúgy, mintha ketten volnának. Az illető csak tekingetett ide-oda, s láttam, hogy mondana valamit, de nem meri elkezdni. Végre a karján volt kosarat kettőnk felé nyújtotta úgy, hogy az közénk esett. Megkérdeztük, hogy miért hozta azt nekünk? Mire azt felelte, hogy volna egy kis panasza, de tudja, hogy biztosabban elintézzük, ha hoz a nyomozás ellenében egy kis almát. Ő szegény ember, a Magurán, a Pokol-tónál lakik mint vincellér, mást nem adhat.

Izzadó atyánkfíát leültettük és bátorítottuk, csak mondja el a panaszát egész nyugodtan, meghallgatjuk mi azt alma nélkül is.

Erre elmondta, hogy a román uralom alatt, kb. a visszatérés előtt egy hónappal, egyik éjjel megjelent a lakásán három győrtelki román, és baltákkal felszerelve követelték, hogy a pincét nyissa fel és adjon nekik bort, mert ha nem, agyonütik. Könnyörgött az illetőknek, hogy ne bántsák, mert nem az ő tulajdona a bor, s gazdája nem fog neki hinni, hogy azt nem ő vitte el. Az illetők azonban hajthatatlanok maradtak, sőt azzal fenyegették meg, hogy kivégzik, ha gazdájának felfedi kilétüket. Erre átadta a pincekulcsot az illetőknek, azok lementek a pincébe, ő pedig leste, hogy mit visznek el. Láta, hogy egy hordó bort felhozna a pincéből. Amikor bekiáltottak neki, hogy bezárhatja a pincét, ott már román csendőrt is látott. A román csendőr azonban nem fogta el a tetteseket, hanem irányította őket a borral együtt a román csendőrlaktanyába.

Bizony pirultunk őrsparancsnokkal e szégyenletes eset hallatára, mert akárhogyan, benne szerepelt a csendőr is. De azóta már megtanultuk, hogy semmiféle közösséget nem vállalhatunk azokkal a csendőrökkel.

Az őrsparancsnokom felvette a panaszt, kifizette az ajándékba hozott alma árát a panaszosnak, és két napon belül a tettesek — sajnos a román csendőrök kivételével — hordóval együtt a laktanyánk udvarán álltak.

(1941. február)

X.

1940. október 20-án a szilágysomlyói őrsön X. Y.-né, krasznahídvégi lakos bejelentette, hogy 125. sz. alatti lakásának ablakát az előtte való nap éjjel ismeretlen tettesek kifeszítették, és a szobából 9 párnát, 7 saját szövésű zsáknak valót, 3 házilag szőtt lepedőt, két rongyból szőtt pokrócot és egy pár hosszúszerű női boxcipőt, 200 pengő értékben elloptak.

A panaszvétel után az őrsparancsnok negyedmagával az ügy nyomozására indult, és csaknem egy heti megfeszített nyomozás után a tetteseket négy cigány személyében a bűnjelekkel együtt a krasznahídvégi községhezátára kísérte.

A bűnjelek jegyzékbe foglalása után az őrsparancsnok a sértettet a községhezátára hívatta, hogy az őrizetbe vett tárgyakat tekintse meg, felismeri-e azokat sajátjának? Amikor a sértett meglátta ellopott dolgait, térdre ereszkedett, és előbb az őrsparancsnok, majd a jelen levő csendőrök kezeit erővel megcsókolta, és siránkozva ismételte románul, hogy: „Köszönöm uram.”

Térdelő helyzetéből talpra állva kijelentette, hogy soha nem merte volna remélni, hogy az ellopott dolgok megkerülnek, mert a román uralom alatt bármit loptak el, soha nem derült ki, még akkor sem, ha nagy összeget fizetett a sértett a csendőröknek. Azóta sokszor hallottuk már ezt...

(1941. február)

*Szabó János, csendőr tiszthelyettes*

## A ROMÁN CSENDŐR ÉS A SZÉKELY EMBER

Őrskertütem egyik székely községének unitárius lelkésze beszélt el az alábbi megtörtént esetet.

1940 tavaszán megjelent az Udvarhely megyei Kobátfalva községben állomásozó román csendőrőrs parancsnoka az egyik község unitárius lelkészénél, és a községben lakó cigányokról véleményt kért. A lelkész közölte az őrmesterrel, hogy neki a cigányokra semmi panasza és kifogása nincs. Emlékezete

óta még lopást sem követtek el a községben. Felhívta az őrmester figyelmét az udvaron száradó fehérneműre, amely már napok óta ott van. A cigányok állandóan mellette járnak el, és még sohasem történt meg, hogy abból egy darabot is elloptak volna. Az őrmester erre körülnézett az udvarban, majd eltávozott.

Másnap reggel a lelkész szakácsnője a legnagyobb meglepetéssel észlelte, hogy a fehérnemű nagy része eltűnt a kőtélről. Közölte a lelkésznel, aki a lopás meggyőződése után azonnal Kobátfalvára ment, s a román csendőrőrsön feljelentést tett. Az őrmester szemére vetette a lelkésznek, hogy nagyon megbízott a cigányaiban, és máris meglopták. A panaszt felvette és az egyik csendőrrel szolgálatba vezényelte magát. A helyszínen rövid szemlét tartottak, majd — aki jól végezte dolgát — a szokásukhoz híven szolgálatból bevonultak.

A járőr távozása után a lelkész a hátrahagyott nyomokat vizsgálta és észlelte, hogy a tettes nyomai a helyszíni szemlét tartó őrmester nyomaival teljesen megegyeznek, még jellegzetességek is voltak találhatóak, melyekből kétséget kizáróan megállapították, hogy a lopás tettese nem más, mint a nyomozást végző őrmester. Erről azonban említést nem tettek senkinek, mert a várható következményekkel tisztában voltak.

Az őrmester nemsokára üzenetet küldött a lelkésznek, hogy küldjön egy véka búzát. A lelkész visszaüzente, hogy neki nincs. A következő nap reggelén az őrmester megjelent a lakásán és közölte, hogy értesülése szerint fegyvert rejteget, azonnal adja elő, mert különben házkutatást fog tartani. A lelkésznek persze nem volt fegyvere s a legnagyobb lelki nyugalommal szólta az őrmesternek, hogy csak tartsa meg a házkutatást, nála fegyvert nem fog találni. Az őrmester rövid nézelődés után egyenesen a csűrbe ment, és az egyik sarkából egy hasznavehetetlen, katonai eredetű puskát hozott ki. Gúnyosan közölte vele, hogy neki hiába hazudik, mert ő ilyen hazugságoknak hamar a végére szokott járni. A lelkész abban a pillanatban tisztában volt azzal, hogy a puskát a csendőrök helyezték el az éjszaka folyamán a csűrbe a búza megtagadása miatt. 2000 lejre büntették meg.

A székely testvéreink sok panaszából ragadom ki az alábbi esetet még.

A székely gazda elment bevásárolni Székelyudvarhelyre. Dolga végeztével betért az egyik vendéglőbe, borozgatni kezdett, s amikor már hevíteni kezdte a virtus, elindult hazafelé. A város egyik utcájában rágyújtott a Kossuth-nótára. De alig kezdte el: „Kossuth Lajos azt üzente”, román csendőrbe botlott, aki galléron fogta, és rablógylkos módjára hurcolta az őrszobára. Útközben megkérdezte tőle a csendőr: „Mit üzent Kossuth?”, mire a székely megmagyarázta: „Nem most üzente, héj”.

250 lejbe és 8 napon alul gyógyuló testi sértésbe került a Kossuth-nóta.

A kolozsvári román hadbíróóság elé került a másik székely. A bűne csak az volt, hogy éppen akkor toppant be a házába egy román csendőrrjárőr, mikor ő egy régi iskolai térképen Nagy-Magyarországot nézegette. A román állam elleni bűncselekmény miatt több mint száz lej pénzbüntetésre ítélték. Amikor a székely a román hadbíróóság küszöbét átlépte, kifutott a száján: „Hiába, no! Meghalt Mátyás király...” Tovább nem mondhatta, mert a román rendőr kabátjánál fogva visszarángatta az őrszobába, ahol nékitámadtak s faggatni kezdték, hogy mit beszél Mátyás királyról és mi történt vele? A székely nagy nyugalommal válaszolt, hogy csak azt akarta mondani: „Ilyen gyönyörű palotában lakhatott Mátyás király is, aki már rég meghalt és eltemették”.

Ebből azután nem tudtak kisütni semmiféle bűncselekményt, s a székelyt rövid idő múlva elbocsátották.

Napirenden fordultak elő hasonló esetek, amikor a székelyt jogtalanul és embertelentül zsarolták és bántalmazták, csupán azért, mert magyar volt minden ízében, gondolatában, s az is maradt a szenvedések minden megpróbáltatásaiban.

Kiállták a legnehezebb próbát, áldja meg őket a magyarok Istene.

(1941. január)

*Kövári István, csendőr tisztihelyettes*

## HÁBORÚS ÉVEK

1953-ban, amikor a Katolikus Magyarok Vasárnapját még Takács Gábor atya szerkesztette, az erdélyi ferencesek főnöke egy békebeli csendőrtörténetre azt mondta, hogyha az I. világháború folyamán nem vitték volna ki a csendőröket a harcmezőre, Kosice ma is Kassa volna, mint ahogy Kolozsvár sem lenne Cluj. De bizonyára nem ölték volna meg Tiszát sem, a pesti őszirózsás forradalom sem következett volna be, talán Trianon sem.

Ez megtörtént a csendőrséggel a II. világháborúban is. Hazaszeretetüknél fogva könnyen felhasználták őket, hogy betömjenek velük hirtelen támadt réseket. Ez már az „úgyis mindegy” jelszóval történt, mert tudták, hogy a bolsevisták kiirtják a csendőrséget mindenképpen, mint tették Oroszországban 48.000 csendőrrel. Románia bár megadta magát, de a román csendőrséget kiirtották, mert a bolsevizmus ebben a szervezetben elvei alapján az elnyomó osztályok kopóit látta. Helyettük felállították az indoktrinált politikai rendőrséget, amely már pártvonalas volt, és csak az egészen tökfegyűek nem látták, hogy e címen a párt hatalmasait védik.

A magyar csendőr nem politizált, de erős nemzeti érzelme volt, bár sajnos politikai célra is felhasználták, ha sikerült a politikai célból nemzeti célt csinálni. Ez még ótestamentumi recept, s sikerül akármilyen rendszerben, legyen az demokrácia, parlamentarizmus vagy kommunizmus. Csak veszélyt kell hirdetni, a másokban veszélyt kell látni, s a pacifistákat vádolni kell hazaszeretet hiányában.

Ez működik ma is Amerikában és Izraelben.

A csendőr hősiiesen vállalta új szerepét, bár nem volt felszerelve a modern háborúra, de a mindent letipró orosz áradat ellen bátran harcolt.

Szerk.

## A BÁNFFYHUNYADI CSENDŐRSZÁZAD HARCAI

Mint résztvevő, leírom ennek az alakulatnak 1944 őszén vívott harcát az áruló oláhok ellen.

A század szeptember 2-án 22 órakor a kolozsvári csendőrkerületi parancsnokság távbeszélő parancsára tehergépkocsi szállítással Kolozsvárra érkezett, ahol elszállásolt.

Szeptember 3-án, a századot megerősítve idősebb korosztályú honvédekkel, egy pótgyalozezrednek rendelték alá azzal a feladattal, hogy a határainkon egyre betörő románok ellen indítandó támadás során a (Kolozsvártól délre kb. 8 km-re) kétoldalt támadó gyalozezred után előnyomulva, az esetleg visszamaradó ellenséges fészkeket nyugatról keletre sodorítsa fel, majd a falut az ellenségtől tisztítsa meg, s védje Kolozsvárt az ellenség esetleges visszavágásával szemben.

A támadás szeptember 5-én hajnalban indult meg élénk ellenséges tüzéségi, aknavető, géppuska, golyószóró és puska-tűzben. Két küzdő zászlóalj Feleket megkerülve, csekély ellenállás után a határt átlépte, s a védőállásokon túljutott. Sólymosi főhadnagy csoportja, amely 20 csendőrből és 20 honvédből állott, 4 golyószóróval a jobb küzdő zászlóalj mögött balra kanyarodva az ellenséges állások oldalába került és közelharcban, kézigránátokkal felsodorította, nagy veszteséget okozva nekik. Közben 30 foglyot ejtett, 2 páncéltörőt, 2 aknavetőt, 3 gránátvetőt, 1 géppuskát, 8 golyószórót és sok puskát, lőszert és felszerelési cikkeket zsákmányolt, majd feladata szerint az elfoglalt állásokat megszállta, hogy a falut biztosítsa.

Süveges főtörzsörmsester csoportja, 2 golyószórós raj erőben, az ellenség nehéz és könnyű fegyvereinek igen erős, kétoldali tüzében állott, melyet hatásosan viszonzott, miközben a később hősi halált halt Hjúber Lajos próbaszolgálatos őrzetű egy ellenséges aknavetőt is kilőtt a golyószórójával.

Szeptember 5-én fél nyolckor bánffyhunyadi századbeli csendőr tüzte ki a feleki román figyelő kilátóra a nemzeti lobogót.

Az én csoportom a műút bal oldalán előnyomuló részeivel aknamezőn áthatolva jutott a faluba, amelynek megtisztítá-

sát 11 órára befejezte. A század vesztesége 1 halott és 1 könnyebben sebestült csendőr, a beosztott honvédek közül pedig több könnyebben sebestült volt. Egy súlyosan sebestült később meghalt.

Miután a falu megtisztítása befejeződött, a század a zsákmányolt hadianyagot összegyűjtötte, s később, nagyobb honvéd erők beérkezése után a századot bevonták, s egyes biztosító részek kivételével bevonult Kolozsvárra.

A harcokban különösen kitűnt Solymosi Miklós főhadnagy, aki rettenthetetlen bátorsággal mindig kis csoportja élén járt, s hatalmas lendülettel a többszörös túlerőben lévő ellenséget leküzdvé megakadályozta, hogy az a küzdő zászlóaljaink hátába kerüljön.

Szeptember 6-án a század, portyázókkal megerősítve, parancsnokságom alatt a Gyalura már több ízben betört román erők ellen vállalkozásra indult. Ennek folyamán a század a kiterjedt erdőségekben az ellenségen rajtaütött, elfoglalta a határon túl lévő Hidegszamos községet, és környékét az ellenségtől megtisztította, nagy veszteséget okozva annak. Közben 2 golyószórót, sok puskát zsákmányolt nagy mennyiségű lőszerezellel, és több foglyot ejtett. Saját veszteség 1 súlyosan sebestült csendőr és 4 könnyebben sebestült honvéd volt.

Szeptember 8-án a vállalkozást Melegsamos felől ismételte meg a század parancsnokságom alatt, 1 honvédszázad és 1 nehézfegyver szakasz bevonásával. Ez alkalommal az ellenséget a gyalui havasokba verte vissza, s Melegsamos községet birtokba vette. Ettől kezdve az ellenség betörései ezen a helyen megszűntek.

A század legénysége minden alkalommal példát adó lelkesedéssel és vitézséggel küzdött. Mindenki az élen akart járni, s mindenkinek nagy része volt a szép eredmények elérésében.

Az ellenség előtt tanúsított vitéz és önfeláldozó magatartásáért a hősi halált halt Huber Lajos próbaszolgálatos őrzetűnek a Magyar Kisezűstöt, míg Daróczi István próbaszolgálatos szakaszvezetőnek, Bíró István, Bereczki Sándor, Dodoczi Mihály, Bata Lajos és Péter András próbaszolgálatos őrzetűknek

a Magyar Bronz Vitézségi érmet juttatták. Az utóbbi kettő a Gyalu melletti, a többiek a feleki harcokért.

Romocsa Károly próbaszolgálatos őrzetöt Nagyezüst Vitézségi éremre terjesztették fel. Ugyancsak Solymosi főhadnagyot kitüntetésre javasolták.

*Dr. Hidvégi Fábián, csendőr főhadnagy*

## CSENDŐRÖK HÓSTETTEI

1944. október 11. ... Az ungvári csendőrzászlóalj 2. százada napok óta súlyos védelmi harcot vív a százszoros túlerőben támadó szovjet hadsereggel szemben a Vereckei-szorosban. A zászlóalj ezzel az öngyilkos haditettével biztosítja — az előrsbe bevetve — a Kárpátok előterében elvérzett és tizedére ritkult honvédségünk berendezkedését az utolsó erődömbbe: az Árpád-vonalba.

A Sztálin-orgonák és szovjet aknavetők tüze után megindul a szovjet gyalogsági támadás az Alsóverekét védő 1. századunk ellen. Nemsokára tetőfokára lép a harc. Géppuskák, golyószórók és géppisztolyok zakatolásába egyre hevesebben vegyül bele a Vécsey-kézigránát hangja... A szovjet meglepődik, ilyen kemény ellenállásra nem gondoltak. Miféle új és friss csapat áll az útjukban? Több szovjet géppuskát hoznak előre, és a kétségbeesetten védekező csendőrszázad vesztesége csak növekszik. Az egyik szovjet géppuska különösen merész helyen foglal tüzelőállást, és szinte megbénítja a század mozgási lehetőségeit. Szerencsére leszáll az est, s az áldott sötétség nyugodtabb órákat hoz a védőknek.

Lovas István próbacsendőr önként vállalkozik a fenti szovjet géppuska kiemelésére. Útjára elkíséri Földes Domokos szakaszvezető is. A két csendőr nesztelenül kúszik előre az éjszaka sötétjében, és megközelíti a szovjet géppuskás fészket. Kibiztosítják nyeles kézigránátjukat, és egyszerre dobják az ellenség árkába. Másodpercek után fűlszagató robbanás hangja! A csendőrszázad parancsnoka: Láczy-Szabó főhadnagy lélegzetét visszafojtva figyel az előterepet, vajon nem indul-e el újabb szov-

jet gyalogsági tömegtámadás? De nem, támadás nem történik, csak pár percig tartó veszett tüzelés vakon az éjszakában. Aztán csend... Majd vagy 15 perc múlva bevonul és jelentkezik a két csendőr a század parancsnoknál. Eredmény: 6 szovjet halott, zsákmányul ejtették a géppuskát, és magukkal hoztak 4 géppisztolyt is.

Másnap reggel 6 órakor újabb zenebonába kezd a szovjet, géppuskáik megszakítás nélkül lövik a csendőrök állásait. Most másik irányból tüzel igen hevesen egy szovjet géppuska. Az előző esti vállalkozás két végrehajtója ismét vállalkozik az ellenséges géppuska kifüstölésére. Feladatuk most nehezebb, a nap egyre emelkedik a szorosban, s fény önti el az erdőségeket.

Egy kisebb tisztáson kell átrohanjanak, Lovas tizedes elől. Váratlanul megszólal egy másik szovjet géppuska, és nevezett rostává lőtt mellel zuhan a föbe. A géppuska nem hallgat el, hanem órákig eregeti sorozatait az erdő sűrűbb részeibe, Földes szakaszvezető mozdulatlanul lapul órákig az avarban, míg be nem áll egy tűzszünet s visszakúszhat állásainkba.

A két vitéz csendőrt a Magyar Nagyezüst Vitézségi éremre terjesztették fel.

Lovas István, próbacsendőr tizedes, legyen áldott dicső emléked!

*Kövendi Károly, csendőr százados*

## A TISZA VÉDELMÉBEN

Súlyos rokkantságom ellenére él emlékezetemben a Tisza-híd, csak a hely nevét felejtettem el. 1944 október eleje volt, mikor 8 pótcsendőrrel őrsömről védelembe mentem a Tisza bal partján fekvő töltés oldalában a füzesek alá. A hídfőt egy honvéd főhadnagy parancsnoksága alatt vagy három szakasz öreg, tartalékos honvéd védte, és így a főhadnagy alárendeltségébe kerültünk. A honvéd alakulatnál volt még egy idős tartalékos őrmester, aki 1918 óta nem látott fegyvert.

A főhadnagy urat reggel visszarendelték a Tisza túlsó partjára, és más beosztást kapott. Távozása előtt magához szólí-



tott és a parancsnokságot nekem adta át, mondván, hogy tényleges szakaszvezetőnek nagyobb tudása van, mint az öregnek, aki vonakodott is helyébe lépni. A főhadnagy parancsa szerint a hídfőt délután 3 óráig minden erővel védeni kell, 15 perccel 3 előtt át kell vonulnunk a hídon, mert azt pontosan 3 órakor az utászok robbantani fogják, a hidat aláaknázták!

Átvettem a parancsnokságot, végigjártam az állásokat, hogy jobban megismerjem a kis 60 fős egységet. Fegyverekkel igen jól álltunk, volt két géppuskánk, két cseh golyószórónk, négy géppisztolyunk, rengeteg lőszerartalék s több láda kézi-gránát. Miután iskolánkon volt cseh golyószóró, annak kezelését jól megtanultam, az egyiket magamnál tartottam. Parancsot adtam embereimnek, hogy az ellenséget közel kell engedni az ártér füzesében, mert csak úgy lehet igazán aratni! Nem kellett sokáig várnunk, néhány perc múlva orosz előrsők leptek meg, és 3 oldalról kezdtek ránk géppisztolyozni. Mi sem voltunk restek, viszonoztuk a tüzet. A harc egyre erősödött, a szovjet túl-erőben volt, így sorozatfegyvereink megállás nélkül dolgoztak. Cseh golyószóróm tárjai egymás után ürültek. Tározni a kis tűzszünetben tudtam, egyben bekötöztem sebesültjeinket is ilyenkor. A szovjet csapat erőteljesebb támadásba kezdett és tömegben támadtak 3 oldalról, és mindenáron a hídra akartak feljutni. Géppuskáink jól dolgoztak, teret nem tudtak nyerni!

Délután fél három órakor elrendeltem a visszavonulást, magam 10 emberrel közvetlen a híd előtt előre elkészített, pompás fedezékből védtem a honvédek átjutását. Az ellenség meglátta a visszavonulást és még nagyobb tüzelésbe kezdett. Azonban hirtelen erősödő fegyvertüzet, kézigránát robbanásokat hallottam az ellenség felől, s láttam, hogy egy magyar csapat az oroszok között tör a híd felé. Kétségbeesetten lövöldöztek, és közelharcban vágták magukat felénk. Véres, sebesült magyar katonák tántorogtak a hídra. A helyzet válságos volt, a magyar csapatot minden áron át akartam engedni a hídon. De már csak tíz perc volt a robbantás előtt, s kétségbe esve gondoltam, mi lesz, ha pont akkor robban, amikor mi is rajta leszünk! Fogtam a távbeszélő készüléket, s hívtam a robbantó utászokat. Egy főhadnagy jelentkezett. Tájékoztattam a helyzetről és

kértem, ne robbantsa a hidat addig, míg ismét nem jelentkezem. A főhadnagy nyersen válaszolt és közölte, hogy nincs változás, a felső parancs szerint 3-kor robbant. Elfogott az elkeseredés, elveszítettem a fejemet, és a következőket ordítottam a készülékbe:

— Itt Kerekes csendőr főhadnagy beszél, a legszigorúbban megtiltom, hogy robbantsa a hidat. Ha parancsomat nem teljesíti, hadbíróság elé állítom! A felelősséget én vállalom!

Az utász főhadnagy ezután már nyugodtabban beszélt és megígérte, hogy vár addig, míg a magyar csapatok átérkeznek. A zavar még nagyobb lett a hídfőben! A velem maradt honvédek közt székelyek is voltak, akik azt mondták, hogy ők nem jönnek át a hídon, inkább itt pusztulnak, közelebb Erdélyhez. Magam is szinte hasonlóan éreztem, tudtam, hogy túl a nagy folyón végleg elszakadtunk szülőföldünkötől. De a kötelesség erősebb volt, s harcoltunk tovább.

Az utász főhadnagy telefonált, s parancsomat írásban kérte! Nem volt választásom, egy füzetlapra ráírtam óhajomat, s főhadnagyként írtam rendfokozatomat. A cédulát egy honvéddel átküldtem a hídon.

Azután összefolyt a fegyverzaj. Összes fegyvereink zakatoltak, a kézigránatok robbantak, a véres magyar csapat visszavonulását is fedezték át a hídon, magam veszettül lőttem a közeledő ellenséget, s azután, kábult, mély álomból fehér ágyon ébredtem fel...

Fejemen kötés volt és rettenetesen fájt. Megtapogattam magam, csontjaim épek voltak, de a fejem zúgott s időnként nagyokat nyílalt. A teremben ágyak voltak, s mindegyikben bepólyázott katona... Végre jött egy magyar nővér, és megkérdeztem tőle, hol vagyok? A nővér kedvesen, barátságosan közölte, hogy a legjobb helyen, a szekszárdi hadikórházban. Aztán valaki megszólalt az egyik ágyon:

— Szakaszvezető úr, magát fejbe lőtték a Tisza-hídnál, rohamsisakja beszakadt, úgy hoztuk át magát a hídon eszméletlenül és vérezve. Lassan derengeni kezdett a közelmúlt előttem. Igen, a Tisza-híd, azt védtük a rohamozó szovjet csapatokkal szemben.

Már felkelhettem, és gyógyulásom közeledett, mikor egy hadbíró százados jött hozzám és közölte, hogy függelemsértésért, hamis rendfokozat használatáért hadírótság elé állítanak. Elkészültem a legrosszabbra, de nem így történt.

A bíróság előtt egy csendőr százados volt a védőm. Neki elmondtam mindent, ahogy történt. Az illetőt nem ismertem, sohasem láttam, nevét is elfelejtettem. A százados úr gyönyörű beszédben felmentésemet kérte. Indokolásában kifejtette, hogy végszükségben cselekedtem, visszavonuló magyar bajtársaim megmentése céljából. Miután magyarázkodásra nem volt idő, ezért használtam írásban a főhadnagyi rendfokozatot. A tárgyalás nem tartott még öt percig sem, felmentettek. S tetejébe, az ítéelő hadbíró őrnagy úr azt parancsolta a százados úrnak, hogy vitéz magatartásomért terjesszen elő kitüntetésre! Minden így történt, pár hét múlva parancsot kaptam, hogy Sümegen jelentkezek a csendőr zászlóalj-parancsnokságon kitüntetésem átvétele céljából. Örömmel indultam, immár gyógyultan. Sümegen azonban semmi sem lett, a zászlóaljat riadóztatták, új beosztásomat megkapva az egyik században ismét a frontra vonultunk valahol a Duna mentén.

Új, súlyos harcok követték egymást szakadatlanul, kitüntetésem sohasem érkezett meg, valahol elakadt a szovjet hadsereg jóvoltából, mert szakadatlan harc közben visszavonultunk Németországba, és véget ért a háború.

*Király Ferenc, szakaszvezető*

## CSENDŐRÖK ÉS HONVÉDEK HARCA SZOVJET EJTŐERNYŐS PARTIZÁNOKKAL

Az első szabotázs csoportot 1941. szeptember 1-jén virradóra dobták le Miskolc—Martintelep és Görömböly község között elterülő mezőn. A csoportot tulajdonképpen nem ide, hanem Németországba szánták. Erre voltak kiképezve, és németországi tevékenység érdekében állították ki hamis igazolványaikat is.

A csoport Ukrajna egyik repülőteréről indult, azonban akkor olyan szélvihar volt, hogy a gépet eltérítette útjából. Az

első partizán, aki Magyarországra került, megérdemelten fejezte be életét. Görömböly közelében egy eperfán akadt fent, az ejtőernyő zsinórja nyakára csavarodott és megfojtotta. Munkába igyekvő emberek találtak rá, s azonnal jelentették az esetet a hatóságoknak.

A második partizán Miskolc és Nyékládháza között ért földet. Bement egy vasúti őrházba. A szolgálatot teljesítő vasúti őrré ráfogta pisztolyát és követelte, hogy tájékoztassa, hol, melyik országban, melyik város közelében van? A kérdést németül intézte az őrhöz, de mivel látta, hogy az nem érti, és magyarul mond valamit, ijedtében ő is magyarul kérdezett. Kellő tájékozódás után, figyelmeztetve a vasúti őrt, hogy agyonlövi, ha valakinek elmondja, vagy feljelenti, nekiindult egy nagyobb kukoricatáblának.

A vasúti őr azonnal jelentést tett a miskolci személypályaudvar katonai parancsnokságának, ahonnan motorhajtányon egy szakasz katona ment ki a partizán elfogására. A kukoricatáblát körülfogták, és sikerült is elfogni az első élő partizánt, aki előadta, hogy négyüket dobták le Miskolc közelében abban a tudatban, hogy Németországban vannak, a feladatukban megjelölt város közelében.

Feladatuk volt Németország egyik repülőgyárába bejutni munkára, s a munkások között bomlasztó tevékenységet végezni, és szabotázs cselekményeket elkövetni. A csoportnak minden tagja beszélt németül. Egyesek gyengén magyarul. El voltak látva tökéletesen hamisított igazolványokkal. Volt német anyakönyvi kivonatuk, lakásbejelentő lapjuk, stb. Gyári munkakártyájuk, lebélyegezve visszamenőleg 1 évre. Úgy tüntette fel őket, hogy a gyárban mint szakmunkások dolgoznak. A város által kiállított élelmiszerjegyek is birtokukban voltak előre egy fél évre. Szóval minden olyan igazolvány együtt volt, ami szükséges egy hadiüzembe való bejutáshoz, elképzelhetetlenül tökéletesen hamisítva. Amikor a németek megvizsgálták azokat, kijelentették, hogy ezeknél jobb hamisítványokat még nem láttak. Készpénz mindegyiknél 5000 márka volt.

Parancsnokuk született orosz, vezérkari százados volt. Ruházatuk: polgári ruha, jó állapotban és német cégjelzéssel el-

látva, rendes cipő, három-három selyeming és alsónemű mind-egyiken. Fegyverzetük: Mauser önműködő 9 mm-es pisztoly 30—30 darab tölténnyel, egy-egy kis tojás kézigránát, borotvaéles törkés és robbantóanyag.

A partizánparancsnok és társa elfogására a miskolci csendőrparancsnokság és rendőrkapitányság nagyobb szabású razziát tartott. Eredményként a szikszói határ vízenyős rétjén megtalálták az egyik ejtőernyős partizánt úgy, hogy a talaj szintjénél mélyebben feküdt a földbe bevágódva holtan, minden csontja összetörve. Mellette ki nem nyílt ejtőernyője.

A razzián a partizánparancsnok átcsúszott Miskolc területén, ezért a Sajószentpéteri, Edelenyi, Putnoki és Ózdi járások területén razziát terveztek 3-án a csendőrparancsnokságok.

Sajószentpéterre összpontosították a csendőrséget, hová a miskolci csendőriskolát is kirendelték. Ezzel egyidejűleg a honvédelmi minisztérium elrendelte a vasúti műtárgyak és nagyobb hidak őrzését.

Nagy volt az izgalom a csendőrök között, hogy vajon sikerül-e elfogni az orosz partizánparancsnokot. Egyedül talán e sorok írója, Forgács alhadnagy maradt nyugodt, aki a razziára vonatkozó parancsot a sajkóközi őrsön kapta, ahová meglepő szemléről egy másik őrsről érkezett 2-án este 10 órakor.

Hajnali 2 órakor Forgács alhadnagy elindult Sajószentpéterre kerékpáron. Egyedül ment, mert az őrs többi részlege már előző este útnak indult. Kissé borult, de csillagos idő volt.

A Sajokazát bekötő 2 km-es útról kiérve a Miskolc—Bánrévei műútra, a vasútállomást körülbelül 500 méterre elhagyva úgy észlelte, mintha egy sötét árnyék az út melletti eperfa mögé ugrott volna. Erősen figyelte a fát, alacsony koronája alá nem tudott belátni, de elhaladtában ösztönszerűen visszatekintett, s ekkor jól kivehetően látta, hogy egy ember ugrott át a másik eperfához. Kerékpárjáról leugorva az eperfa mögé ugrott éppen idejében, mert a másik eperfától lövést kapott. Találat nem érte, és a lövésre ő is lövéssel válaszolt. Többszöri lövés után az ismeretlen alak karján megsebesülve, az erélyes felszólításra a pisztolyát eldobva, feltartott kezekkel előjött az eperfa mögül. Az alhadnagy hozzáugrott, és még idejében elkapta a partizán

felemelt jobb karját, mert a kezében tartott borotvaéles törkésével akarta őt leszúrni. Az alhadnagy keze, mint acélbilincs kapcsolódott az orosz partizán csuklójára, és egy erős rántással, minden erejét megfeszítve hátracsavarta, melynek következtében a törkés a földre esett. A patentbilincs pillanatok alatt a partizán kezén volt. A törkést, kerékpárját magához véve bekísérte a sajkóközi állomás épületébe, ahol alaposan megmotozta. Volt nála 5000 márka, hamis névre szóló anyakönyvi kivonat, lakásbejelentő lap, apja, anyja születési anyakönyvi kivonata (német nyelven kiállítva), a német repülőgépgyárba ki- és belépő kártya, úgy lebélyegezve, hogy már egy éve a gyárban dolgozik, fizetési bárca, élelmiszerjegyek.

Az alhadnagy kérésére először azt mondta, hogy ő Hlinka-gárdista, és Eperjesről szökött meg, megelőzőleg pedig Németországból, azért vannak német okmányai. Mivel azonban látta, hogy az alhadnagy nem hiszi el, és szinte úgy érezte, hogy az agyveleje mögé lát, beismerte, hogy ő a keresett partizánparancsnok. Vezérkari százados, 28 éves, odesszai születésű.

Ledobásukkor, mivel nem tudtak egy helyre összejönni, befeküdt Görömbölyön egy gazdaember csűrjébe a széna alá, és ott volt 24 óráig. Otthagyta a rádió adó-vevő készüléket is, mert tudta, hogy nem Németországban van, és az hamar árulója lehet, ha igazoltatják és megtalálják nála.

Az alhadnagy telefonon értesítette a Sajószentpéteren razziára összpontosított csendőrparancsnokságot, hogy a razziát ne kezdjék, mert az orosz partizán parancsnokot elfogta.

*Forgács N. csendőr alhadnagy*

## EGYÉB PARTIZÁN TEVÉKENYSÉGEK

A keleti arcvonalon az orosz haderő 1944-ben elérte a Kárpátok vonalát, s a partizán-tevékenység megélénkült. Magyar hadifogolytáborokban igyekeztek partizánokat toborozni. A szervezéssel a Rákosi—Gerő—Vas triót bízták meg az oroszok. A kevés jelentkezőt Kijevtől délnyugatra egy kastélyba gyűjtötték hat hetes kiképzésre, ami főleg robbantások, szabotá-

zsok és kommunista propaganda terjesztésére szolgált. Nagy ígéretekkel és előmenetellel bíztatták őket egy sikeres partizán-tevékenység után.

A jelentkezőknek nagyobb része Miskolc és Ózd vidékéről tevődött össze, akik a megelőző időkben illegális mozgalmakban már részt vettek, s ezt tudták valamiképpen igazolni is.

Kiképzésük után, bedobásra kiválasztottak 7 oroszot és 6 magyart, akiket géppisztoly, kézigránát, törkés és robbantóanyagokkal láttak el, valamint két hétre való élelemmel, főleg konzervekkel, csokoládéval, melyet külön ejtőernyővel dobtak le.

A kiválasztottak parancsnoka egy orosz főhadnagy, magyar részről egy repülő hadnagy és rádiósnak egy orosz nő jelentkezett, aki hadnagyi rangban volt. Adó-vevő rádiókészülékkel látták el az orosz nőt, mellyel Oroszország távolabb eső részére is lehetett adni és venni.

Az eligazítást egy orosz ezredes végezte, pontosan leírva a helyet és kiugrás körülményeit, megadva a gyülekezési helyet. Feladatuk: az ózdi és diósgyőri vasgyárak működésének megbénítása és az anyagok szállításának megakadályozása. Ez úgy érhető el legbiztosabban, ha Ózd és Bánréve között — amit 12 km-es országút és vasút köt össze — felrobbantják a hidakat, főleg a Sajón lévő vasúti hidakat. Ugyanez a feladatuk a Borsodnádasd és Ózd közötti ipari vasútvonalon is, hogy a borsodnádasdi lemezgyárban gyártott páncéllemez-szállítást megbénítsák. A lakosság körében, főleg a gyári és bányamunkások között végezzenek felvilágosító munkát kommunista szempontok szerint.

Az Ózd környékén lévő titkos ügynököknek rádióüzenetet adtak a csoport érkezéséről, aki egyben a terepen való eligazításban és mozgásban lesz segítségükre. Megérkezésükkor rádióüzenetet kértek róluk.

A kijeji repülőtérről ezekkel az utasításokkal indultak útnak 1944. szeptember 8-án 22 órakor, 13 partizán, német felségjelzéssel ellátott repülőgépen.

A gép az éjjeli órákban Ózd felett egészen alacsonyan reptül el, amit a légvédelmi figyelők is elég jól észleltek, de mivel azon német jelzés volt, és ki is volt világítva, nem tüzeltek rá. Ezt igazolták a később elfogott partizánok is.

Másnap a tarnaleleszi csendőrőrs irodájában egy Kozsoniné nevű asszony, akit a falu hírhordójának ismertek, jelentette Demeter törzsrőrmesternek, hogy a cigánytelepen eldobált ejtőernyőket látott. Gombázó cigányasszonyok aznap reggel 7 óra körül Vályus-puszta közelében, az erdőben, a fákra felakadva 3 darab ejtőernyőt találtak, s azokon cirill betűs felírások voltak. Demeter az ejtőernyőket a csendőr laktanyába szállíttatta, és jelentést tett a hadtestparancsnoknak, valamint a csendőrparancsnoknak Miskolcra. A ledobási zónába a következő községeket lehetett számításba venni: Pétervásár, Bükkszenterzsébet, Tarnalelesz, Borsodnádasd, Arló, Zabar és Domaháza.

A felsorolt községek egy nagy erdőterületet négyszögben határolnak. A csendőrparancsnokság e körül záróvonalat létesített a közbeeső csendőrség, leventeintézmény és zászlóalj erejű honvédségi erővel, hogy a partizánok kitörését az erdőből megakadályozza. A lezárást 9-én 19 óráig végre kellett hajtani, ami nagyobb erővel ózdi, borsodnádasdi és diósgyőri vasgyárakat biztosította, mert előre látható volt, hogy a partizánok támadása csak ez a három hadiüzem lehet.

Egy szakasz csendőr az ejtőernyők megtalálási helyére ment, ahol az erdőt átkutatta partizánok és elrejtett ejtőernyők után. Találtak hat ejtőernyőt az avarban. Megállapították továbbá a partizánok gyülekezési helyét, mert az 542-es magassági pont körül eldobott cigarettavégeket és kettő darab üres konzervdobozt találtak, cirill betűs felírással. A partizánok e helyről északnak, Arló irányában távoztak.

Nyomukat aznap már nem lehetett tovább követni a beállt este miatt. Ezért az erdő átkutatását másnap kora reggelre rendelték el. Az erdőt kutató járőrök 10-én 4 órakor indultak a kijelölt magassági pont irányába, s az útjukba eső területet alaposan átkutatták, hogy a partizánok nyomára bukkanjanak. Egy zászlós vezette 12 fős járőr a járdaházai erdő őrházat megközelítve a hegytetőről tüzet kapott. A harccsoport a meredek hegyoldalon előnyomulva a partizán fészkeket 100 méterre megközelítette.

Itt az erdőből nyílt terepre jutottak, amit a partizánok hatásosan pásztáztak géppisztolyaikkal. A helyzet megítélése után

a zászlós parancsot adott a golyószórósnak és két géppisztolyosnak, hogy a partizánokat tűzzel kösse le, míg a részlege többi részét kétfelé osztva, saját tűzcsapása két oldalán támadást rendelt el. A támadás — bár lendületes volt — harminc-negyven méteren belül megakadt, mert a golyószóróst, két géppisztolyost és három honvédet a partizánok összpontosított tűzzel harcképtelenné tettek.

A zászlós a nagy veszteség láttára visszavonulást rendelt el. Maga a golyószóró mellé ugorva tűz alá vette a partizánok fészkeiket, és fedezésre kényszerítette őket, melynek következtében a sebesülteket tűzmentes területre vitték és bekötözhatték. Kórházba szállításuk iránt intézkedés történt.

A zászlós vezette csoporttal párhuzamosan 500—1000 méter távolságra egy 11 fős csendőr csoport haladt Forgács alhadnagy parancsnokságával, akik az első lövések hallatára azonnal a megtámadottak segítségére siettek.

A partizánfészkeket kb. 100 méterre megközelítve, azt egy golyószóróval és 3 géppisztollyal tűz alá vetette, így azokat fedezésre kényszerítette. A parancsnok többi emberével a partizán fészkeket oldalról megközelítve, merész támadással fészkeikből kivetette, melynek következtében négy partizán harcképtelenné vált, három megadta magát, hat fő pedig elmenekült a támadás ellentétes oldalán, amit az erdő sűrűsége miatt nem vettek azonnal észre. Létszámukat csak az elfogottaktól tudták meg.

A csendőrpáncsnok az elfogottakat illetékes helyre bekísértette, a sebesülteket elszállította, majd embereivel a megszökött partizánok üldözésére indult. A begyulladt hadnagy elvtársnő a rádió alkatrészeit menekülés közben darabonként eldobálta, így a menekülő partizánok nyomát az üldöző csoportnak nem volt nehéz követni.

A menekülő partizánok beleütköztek a Hangony felől előnyomuló erdőt kutató csendőr járőrbe, s azokkal erős tűzharcba keveredve visszafelé akartak menekülni, de az utánuk nyomuló csendőrökkel találták szemben magukat. A harc kemény volt, mindkét oldalról veszteséggel. A partizánok közül három halott, köztük a repülő hadnagy is. Az orosz főhadnagyot napok múlva megtalálták a harc helyétől kb. 2 km távolságra, egy sűrű bo-

zótos helyen halva. Valószínű, hogy súlyosan sebesülten került oda, mert több lövés érte. A hadnagynőnek és egy társának — amennyiben a szorgos kutatás ellenére sem kerültek elő — valószínűleg sikerült kijutniuk Szlovákiába, és csatlakoztak az ott működő partizánokhoz.

Az Ózd közelében ledobott első partizáncsoport felmorzsolása ezzel véget ért.

Az oroszok által rádió adó-vevő készülékkel ellátott ügynök szeptember 8-án éjjel kézre került, mert a szovjet repülő érkezésekor irányjelző rakétát lőtt fel, amivel gyanússá vált, és szerencsétlenségére a közelben tartózkodó csendőrrjárőr elfogta. Így a partizánok fogadására már nem mehetett ki a megjelölt helyre. A nyomozás kiderítette még, hogy ezt az ügynököt 1941 márciusában a Budapesten székelő orosz követség egyik tisztviselője szervezte be és látta el rádióval. Az első világháborúban sokáig tartózkodott kint mint hadifogoly és utána is, mert onnan 1921-ben tért haza egy orosz nővel, akit később törvényesen feleségül vett. Már ekkor is gyanúsak voltak kommunista szempontból, mégis sikerült a férfinek állami szolgálatba kerülnie.

>•<

Az első csoportot követően 10 nap múlva 12 fő partizánt dobtak le az oroszok Hangony, Domaháza, Gesztete hármastárok erdejébe, ugyanazzal a feladattal, hogy az ózdi, borsodnádasi és diósgyőri gyárak működését bénítsák meg. Ezt a csoportot még a ledobás napján felmorzsolták a csendőrcsoportok, ami a felállított őrségek és a lakosság éberségének volt köszönhető.

Ennek a partizáncsoportnak leküzdésénél fordult elő, hogy az egyik községi jegyző tized magával, fegyveresen kereszte az erdőben a partizánokat, és egy tisztásra érve rájuk talált. Ezek közül öt magyarul beszélő kivált a csoportból, és a jegyző csoportjához ment. Ott kezét fogtak, cigarettára gyújtottak és elbeszélgettek, főleg arról, hogy merre vannak a partizánokat kereső járőrök. A jegyző, anélkül, hogy sejtette volna tévedését, a partizánokat kellőképpen tájékoztatta. Majd azok visszamentek csoportjukhoz és az erdőben eltűntek.

A jegyző csoportja pár száz métert haladva találkozott egy csendőrcsoporttal, akiknek elmondta, hogy éppen most ta-

lálkozott egy csoporttal, akik szintén a partizánokat keresik. Az adott személyleírás és ruházatról a csoport parancsnok, Forgács alhadnagy azonnal tudta, hogy a jegyző a partizánokat tájékoztatta, így nyomban üldözésükre indult csoportjával. Alig haladtak az erdőben 6—700 métert, rábukkantak a partizánokra, akiket csak erős tűzharcban tudtak leküzdeni. A harcban 6 fő megsebesült, 6 fő megadta magát.

Egy 11 főből álló csoportot, október 3-ára virradóra Borsodnádásd és Egercsehi községek határában dobtak le ugyanazon feladatokkal, mint az előző két csoportot. Ezek sem voltak szerencsésebbek, mert az első napon felmorzsolódtak. Közülük négy meghalt, három megadta magát, és négy partizánnak sikerült Szlovákiába átmenekülni.

Az oroszok látták, hogy a partizánokkal való kísérletezésük ezen a területen eredménytelen, ezért itt több partizánt nem dobtak le.

A lakosság körében érzékenyen hatott a partizánok megjelenése, olyannyira, hogy minden kicsi és gyanúsnak látszó körülményt jelentettek a hatóságoknak.

X.

## CSENDŐRFELADAT?

A háború utolsó évében, 1944 októberében a galántai csendőrzászlóalj pán célos századánál mint főhadnagy, rangidős alantos tiszti minőségben és egyben pán célgépkocsi szakasparancsnokként szolgáltam. A zászlóalj összes egységeivel, az akkor üres honvéd Ludovika Akadémia területén nyert elhelyezést, a pán célos század pedig az ugyancsak üres lóistállók térségében rendezte be szálláskörletét.

A zászlóalj gyalogos részei különleges feladatot teljesítettek a főváros területén, mi pedig a pán célos járművek karbantartásával és kiképzéssel foglalkoztunk.

Október 16-án a napos tizedes jelentette, hogy a most vett telefonértesítés szerint azonnal jelentkezmem kell a zászlóaljparancsnokságon. Körülbelül 10 percig tartott, amíg a század kör-

letéből az Akadémia törzsképtületében lévő zászlóaljparancsnokságra értem.

Itt Horváth Árpád százados segédtsízt azonnal bevezetett a zászlóaljparancsnok, Péterffy Jenő ezredes irodájába. Az egyébként nyugodt természetű parancsnokom szokatlanul idegesnek látszott. Jelentkezésem után a következő parancsot adta:

— Azonnal riadóztass két pán célgépkocsit lőszer kiszabattal, és gyorsított menetben érj el az Eskü tér 6. számú házat, ahol a Gestapo fogva tartja ifj. Horthy Miklóst, a kormányzó úr idősebb fiát. Feladatod, kiszabadítani ifj. Horthy Miklóst a németek fogságából! Végeztem!

A parancs elhangzása után vártam, hogy valami néven nevezendő kíségető utasítást kapok, tekintettel a politikai természetű feladatra. Miután ez nem történt meg, kértem a parancsnoktól irányelveket, hogy a várható eseményeket a helyszínen mérlegelni és megítélni tudjam.

Erre a hivatalos hangot atyaira változtatta és közölte:

— Laci fiam, sajnos nem tudok többet én sem mondani a dolgról, a parancsot közvetlenül a kabinetirodától kaptam, és azt most neked továbbítom. Sok szerencsét.

Tisztelegtem, s a parancsnokságot elhagyva visszasi tettem a századkörletbe, ahol két Csaba pán célosgépkocsit riadóztattam teljes lőszer kiszabattal, én magamhoz vettem „Király” géppisztolyomat, és máris kihúztunk az Akadémia Orczy úti oldalkapuján.

Az Üllői úton haladtunk a Duna felé, a forgalom által megengedett sebességgel.

A kocsiban próbáltam rendezni gondolataimat, és megálapítottam magamban, hogy a kapott feladat nem egy karhatalmi vagy felderítő pán célgépkocsi szakasz, hanem egy gyalogos rohamszakasz feladata kellene legyen. Kérdéses, hogy mit fogok tudni elérni a 8, hiányosan és nem az adott körülményekhez felszerelt csendőr és próbacsendőreimmel. De nem töprengtem tovább, elhatároztam, hogy a gyöngye kilátásaim ellenére a parancsot teljesíteni fogom, az adott körülmények szerint.

Körülbelül másfél órával később, a parancs vételétől számítva, leérkeztünk az Eskü tér sarkához. Azonnal láttam, hogy a tér és környéke le van zárva a Honvédség alakulatai által.

Rögtön jelentkeztem a honvéd karhatalmi erők parancsnokánál, Vaska István gépkocsizó gyalogos ezredesnél.

Tőle a következő tájékoztatást kaptam: a németek tudomást szereztek ifj. Horthy Miklós Titó megbízottaival való megbeszéléseiről az Eskü tér 6 sz. házban. Október 16-án a Gestapo még a kora reggeli órákban megszállta az épületet, és a kormányzó fiát letartóztatta. Amikor ezt hírül vitték a kormányzó úrnak, azonnal intézkedett, és egy megerősített testőr szakaszt küldött ki fia kiszabadítására. A túlsúlyban lévő németek visszaverték a testőrök kiszabadítási kísérletét, akik közül néhányan életüket is veszítették a Gestapo elleni rövid tűzharcban. A testőrök leküzdése után a németek ifj. Horthy Miklóst szőnyegbe göngyölték, és ismeretlen helyre távoztak vele.

Eddig tartott Vaska ezredes úr tájékoztatója, aki szintén már az események után érkezett a helyszínre. További parancsot kértem, s mivel semmiféle katonai műveletre nem volt már szükség, a tér északi és déli sarkán készenléti állásban páncélosainkkal vártuk a további parancsot. Vagy két órát voltunk még az Eskü téren, amikor az egyik bérház ablakából kitett rádióból értesültünk a kormányzói deklarációról, amelyben a kormányzó úr a harcok beszüntetését rendelte el, és fegyverszünetet kért az oroszoktól.

A hír hallatára azonnali bevonulást rendeltem el. A Ludovikán a zászlóalj már mint megbolygatott méhkas nyüzsgött. Péterffy százados úr tiszti gyűlést hívott össze, s ezen a tisztikar javasolta a zászlóaljparancsnoknak, hogy ürítse ki az Akadémiát, és vonuljon át Budára, ahol hatásosabban tud védekezni az ellenség támadásaitól.

Ez megtörtént, és a menetoszlopok elindultak a Horthy-híd irányában. Amikor a zöm elérte a pesti hídfőt, egy tiszti futár a Honvédelmi Minisztériumból leállította a mozgásban levő zászlóaljat és visszairányította egy parancs szerint a Ludovika Akadémiára.

A hír szerint új kormány alakult, és az ország tovább folytatja a harcot.

Ez lett volna az én különleges feladatom, amit a közrejátszott események miatt nem voltam képes végrehajtani.

Sokszor eszembe jut azóta, hogy mit történt volna, ha én érkezem elsőnek a helyszínre?

*Dr. André László, csendőr százados*

## EGY LOVASCSENDŐR ÉLETÉBŐL

1944. október havában, a nagy magyar Alföldön utolért bennünket a háború. Ez időben Bajor Kálmán alezredes úr, kecskeméti osztályparancsnok a kiürített szabadszállási lovas őrs vezetésével bízott meg. Az osztályparancsnokság is visszavonulóban volt nyugati irányban, a Duna felé.

Egy napon, délben, Mészáros István lovas szakaszvezető bajtársammal szolgálatba indultunk. Én egy szép lipicai kancán ültem, ő pedig hasonló termetű fekete lovon. Könnyű nyergelést rendeltem, a kardokat is az őrsön hagytuk. Lovam igen élénk vérmérsékletű állat volt, a szárukba nagyokat rántott. Felvettem az érintkezést, simán haladtunk a főtér felé. Éppen jött a tábori csendőr szakaszparancsnok főtörzsőrmester és közölte, hogy siessenek a községháza tanácstermébe, a vezérőrnagy úr hívat.

Percek alatt elértük a községházát, járőrtársam átvette a lovamat, én pedig a vezérőrnagy úr elé pattantam és jelentkeztem, mint szabadszállási őrsparancsnok. A vezérőrnagy úr a következő parancsot adta:

— Fiam, Izsák felől a faluba vezető úton egy német zárt páncélos oszlop áll arccal felénk. A községen akarnak keresztülvonulni, de nem tudnak, mert a néptömeg elállja az utat — kimutatva az ablakon —, s nem hajlandók félrevonulni, a németek pedig nem akarnak beléjük gázolni. Maguknak különös képességük van a néptömeg szétosztatására, tehát az a feladata, hogy az embereket parancsolja félre, és az utat tegye azonnal szabaddá!

— Igenis, vezérőrnagy úr! — feleltem, keményen tiszteltem, villámgyors hátraarccal és kemény kilépéssel távoztam.

Míg a lovamhoz értem, átfutottam emlékezetemben a néptömeg elosztatására vonatkozó utasításokat a szolgálati utasításokból, s arra is gondoltam, hogy hívatom a hat lovas és hat

gyalogos csendőromet. Nem tettem. Átvettem lovamat és nyeregbe szálltunk. (Kiképzésünk értelmében a néptömeg elosztása a „kardot ránts” vezényszóval kezdődött, de kardjainkat az őrsön hagytuk.)

Gondoltam, értenek magyarul is ezek a jó népek és nem kell erősítés. Igazam lett. A néptömeg felé fordultunk, jól kihúztam magam a nyeregben, és a törvény nevében hangosan felszólítottam az embereket, hogy menjenek a piactérre, és hagyják szabadon az utat. Szavaimat még a legtávolabbiak is jól értették. Egy pillanatra halálos csend lett, azonban nem mozdult senki!

A csendet egy mély hang törte meg, úgy négy lóhossznyi távolságra előttem: „Könnyű maguknak ott a ló hátán, de bennünket elbolondítottak, kiűztek az otthonunktól, melyért egy életen át dolgoztunk. Azt dobolták ki, hogy csak pár napra kell eljőnnünk, míg az új csodafegyvereket használják, azután visszamehetünk. Most látjuk, hogy a németek is, a magyar csapatok is menekülnek, mi innen egy lépést nem megyünk tovább! Verjék vissza az oroszokat, hogy hazamehessünk.

Valahogy csak eddig volt ideje mondania, de részben igaza volt. Nem volt időnk megnyugtató szavakat válaszolni néhány km-re a front mögött, különben is lovam nyugtalanodott. Lábszáraimat egyenlően a szürkém oldalához szorítottam, a hang irányába fordítottam, szárat adtam, lovam két hátsó lábára állt, és egy erőteljes ugrással a tömeg közepében termett, kb. ott, ahol az atyafi beszélt. Lovam nyugtalanlansága a tetőfokon járt, körbe forogtam. A nép pedig rémülten, de hangtalanul, olyan gyorsan tolt le magát az útról, ahogy csak lehetett!

Nem éreztem, hogy lovam bárkinek a lábára lépett volna, de lényeg az, hogy fél perc alatt lesodorta magát a néhány ezer főnyi tömeg az útról, s az szabaddá vált. Ott álltunk ketten az út közepén, a községháza előtt. Az ablakból a vezérőrnagy úr végignézte a jelenetet, a fejét csóválva mosolygott örömeiben.

Még egyszer felszólítottam az embereket, hogy maradjanak a piactéren, s az árkon senki se jöjjön át. Jobbra tekintettem, s megláttam a német páncélos oszlopot az út jobb oldalán. Intet-

tem az élen járó parancsnoknak, hogy indulhamak. Az oszlop motort indított és megindult. A német parancsnok előtt keményen tisztelegtem, a nehéz páncélosok elhúztak előttünk, a német parancsnok tiszteletadást vezényelt, a fiatal német katonák egyenest a szemünkbe tekintettek. Vagy 10 perc után elvonultak. Odaszóltam a tömegnek, hogy máskor se állják el az utat, hisz soha sem lehet tudni a harcos egységekről, hová mennek, hová csoportosítják őket. A katona sohasem menekül, hanem parancsot teljesít. Lehet, hogy két nap múlva visszajönnek.

A tömeg harag nélkül maradt, mi pedig folytattuk szolgálatainkat. Másnap a tábori csendőr-főtörzsőrmester szokatlanul barátságosan üdvözölt. Nyomatékosan kijelentette, hogy ezután előre tiszteleg, ha lovas csendőrt lát. Mondotta, hogy ők előtte megpróbálták, de nem tudták a tömeget elmozdítani az útról. A vezérőrnagy úr különösen szívébe zárta most a magyar lovascsendőrt!

Rég volt... Az emlékek még élnek, csak a nevek mosódnak el lassan...

*Gonda Zsigmond, csendőr törzsőrmester*

## PARTIZÁNOK FOGSÁGÁBAN

1941 késő nyarán a 22. gyalogezred mozgósított és indult a szovjet frontra. Magam az időben tényleges katona voltam: tizedes, és időm a kiképzéssel telt. A következő év tavaszán azonban engem is vittek, többszörös frontszolgálati kérelmemet előljáróim meghallgatták.

Nehézpuskás rajparancsnoki beosztást kaptam. Nehézpuskával mesterlövő voltam, és ezredünk előnyomulása során sok partizánütközetben vettem részt. Ezen harcok során elnyertem a Bronz, majd később a Kisezüst Vitézségi érmet.

Partizánveszélyes területen meg kellett motozzuk a terhes anyáknak látszó orosz hölgyeket is. A legtöbb ruhájából kizigránát és pisztoly hullott ki.

Részt vettem a timi áttörésben, és akkor csapatcsendőr beosztást kaptam.



1942 nyarán Orel környékén hadosztály tartalék volt ez-redünk. A németek plakátokat ragasztottak ki mindenfelé és megtiltották, hogy a lakosság a városba jöjjön. A szigorú felhívás orosz nyelven magyarázta, hogy partizánnak tekintik a polgári ruhás oroszokat, kik letérnek az utakról.

Egyszer negyedmagammal járőrbe küldtek, feladatomból volt az utak ellenőrzése és a terep megfigyelése. Egy orosz nő jött velünk szembe három gyermekével, a kecskéjüket is maguk előtt hajtották. A nő sírva panaszkodott, hogy menekült, és elszakadt a falujabeliektől. Kért engem, hogy engedjem tovább. Egyik emberem délvidéki lévén tolmácsolt, a szerben kívül értette az oroszot is. Figyelmeztettem az anyát, hogy ne térjen le az útról, mert partizánnak tekintik és életével játszhat. Majd útba igazítottuk, és továbbengedtük.

Jó fél órás menet után elértük a végcél, az út menti tisztáson leültünk a fűbe pihenni, és evéshez kezdtünk. Úgy ültünk, hogy mind a négyen más irányba figyelhessünk. Valamilyünk azonban nem vette komolyan parancsomat, és nem látott kellően.

Mire zörgést hallottam, már késő volt! „Hore ruki, dolej pusku!” — ordította valaki, és 8 géppisztolyos, civil ruhás partizán vett körül bennünket. A meglepetés oly hirtelen jött, hogy nem tudtam mást cselekedni. Megadtuk magunkat.

Másfél óra távolságra gyalogoltattak bennünket, elszedett fegyvereinket a partizánok vitték. Egy partizán földkunyhóhoz értünk, ahol új partizánok vettek kezelés alá. Részletesen kikérdeztek, alakulatunk, létszámunk, fegyverzetünk érdekelte őket. A kikérdezés könnyen ment, mert magyarul beszélő is volt közöttük, vagy kárpátjai vagy galíciai lehetett. A kikérdezés után egy másik kunyhóba kísérték, és ránk zárták az ajtót. Az ajtó előtt géppisztolyos partizán őrködött.

Ideges lettem, és féltünk. Éreztem, hogy nem sok idő maradt számunkra, a partizánok kivégeznek! Életünk talán órák vagy percek kérdése. Beesteledett, de enni és innivalót nem adtak.

Másnap reggel ismét velünk foglalkoztak. Előlről újra kérdeztek mindent, s agyonlövással fenyegettek, néhányszor dur-

ván megütöttek. Dél tájban a gyomrunk korgott az éhségtől és iszonyú szomszomság gyötört.

A vallatások végén megkérdezték, hogy éhesek vagyunk-e, mert magyar gulyást főztek nekünk. Valóban megkaptuk a „magyarszki” gulyást, de igen furcsa íze volt, és valami különleges szaga. A hús olyasféle lehetett, mint az autógumi, fogunk alig fogta, hiába rágtuk. Éhesek lévén valamit mégis ettünk belőle.

Majd az egyik partizánparancsnok megszólalt:

— Doszta! — Tolmáccsal beszélt és nem értettem semmit. De magamban azt gondoltam, hogy ez volt az utolsó ebédünk és nemsokára megyünk a másvilágra.

A tolmács érdeklődött, hogy „nem ízlik az ebéd?” Nyugodtan feleltem, hogy mi a gulyást másképp főzzük. A tolmács rám mordult, hogy azt kérdezte, jó-e vagy nem? Már úgy látszott, hogy mindegy, mit felelünk, határozottan feleltem, hogy nem jó. Járőröm tagjai ugyanezt mondták.

Erre felállítottak bennünket és kísérték tovább. Azt hittem, hogy az utolsó útra visznek. Egy távolabbi bunkerhez értünk, ajtaját kinyitották. A mestergerendán három akasztott német katona hullája lógott, az egyiknek nadrágja leszakítva csüngött, combjából egy jókora darab hiányzott. Ebből a húsból főztek nekünk a „magyarszki” gulyást.

Majd a tolmács lelki prédikációba kezdett, és azt magyarázta, hogyha nem jó az ilyesféle német húsból való ebéd, akkor miért harcolunk velük? A partizánok parancsnoka pedig kijelentette, hogy megkegyelmez nekünk és nem lönek agyon, de meséljük el ezeket minden magyar katonának, és együttesen álljunk át az oroszok oldalára. Majd két partizán visszakísért bennünket cikk-cakk menetben a sűrű erdőn át a tisztásig, ahol elfogtak, és utunkra bocsátottak.

Mi pedig „erőltetett menetben” igyekeztünk vissza körletünkbe. Parancsnokunk már szinte az eltűntek listájára tett bennünket. Késéseim okát jelentettem, minek az oka az lett, hogy tábori csendőrök érkeztek mindannyiunkat kikérdezni. Az esetnek nem lett folytatása, mert nem jutott rá idő. Zászlóaljunkat riadóztatták és bevetésre kerültünk, megállás nélkül harcol-

tunk, és ősszel elértük a Dont. Itt súlyosan megsebesültem, lábfejemet szétroncsolta egy szovjet lövedék. Táborig kórházba, majd hadikórházba kerültem, és hazavittek.

De soha el nem felejttem a partizánok fogságában töltött 24 keserves órát, hátam még ma is borsószik, ha eszembe jut.

*v. Polgár L., törzsőrmester*

## MEGBÍZATÁS

1944. december 10-én megbízatást kaptam felderíteni, mi történt az alsószolnai csendőrörssel. Az orosz erősen nyomul irányukban.

Reggel 8 óra volt, amikor 12 km-es kerékpározás után Miskolcra Felsőszolna felé a Sajó hídjához értem. Itt már az újra felvett német védővonal volt. A hidat őrző németek nem akartak tovább engedni. Mivel beszélek csehül és szlovákul, jött egy tolmács közvetíteni. Tetszett nekik a vállalkozásom. Tovább engedtek azzal, hogy várnak vissza a felderítés eredményével.

Felsőszolna község előtt útelágazás van. A főút megy Budapest felé, a mellékút pedig Miskolc felé. Ebben az utcakeresztesben feküdtem és figyeltem a mozgást. A budapesti utat erősen lövik az oroszok.

Ahogy az árokban feküdtem és terveztem a következő lépést, látom, hogy közeledik felém egy aranyos pónilovacska ügésben, egy kétkerekes talicskát húzva. Amikor hozzám ért, megállt, szinte „könyörgött”, és a fejét hátra fordítva segítséget kért. Felugrottam, és akkor láttam, hogy a taligában súlyosan sebesült honvéd szakaszvezető van, mindkét lába szét van szakítva. Kezében nehéz puska. Arra kért: „bajtárs, ölj meg, sokat szenvedek!”

A pónilovacska a miskolci útra vezettem. Megcsókoltam, szemébe néztem, a nyakát megveregettem, és a gyors ütemben elindult a német állások felé.

Amint visszatértem előző figyelő helyemre, hátulról géppisztolysorozatot kaptam. Három lövés a téli köpönyegen ment át, de nem sérültem meg. A jó Isten velem volt. A ruszkinak nem volt határátlépési igazolványa, nyugodjék békében.

Körülfogtak, mert fontos volt nekik az útkereszteződés. Megvártam a sötétséget, s ennek leple alatt sikerült visszahúzódnom a Sajó hídjához. Itt mondták, hogy a pónim megérkezett, s a szakaszvezetőt kórházba szállították.

Hála Isten! Ez jó hír. Még 12 km van előttem a sötétben vissza állomáshelyemre, de nem tudtam teljesíteni a rám bízott feladatot. Hogy fogok aludni! Másnap újra útban voltam egy rám bízott feladattal. Ez a katonasors.

*Tátrai József, őrmester*

## A MÁRAMAROSI CSENDŐRÖK KITARTANAK

1944. Egy októberi délután sikerült Bustyaházánál, a Talabor hídjánál megakadályozni a szovjet-oroszok áttörését. Kelemen nap volt. Alig hunytuk le a szemünket, máris jött egy hajnali futár, hogy azonnal jelentkezsem a 24-es csendőrszázal parancsnokságnál Nagyszöllösön. Csendőrszázadom, amely a máramaroszigeti szárny állományából alakult, és a vonatrészlegem útban volt szintén Nagyszöllös felé. Magam a szólómotorral hirtelen beszáguldottam Ugocsa székhelyére.

A kis város főutcája tele volt magyar és német alakulatokkal. A harci zaj jól hallatszott, hisz hadosztályunk küzdő részei a Talabornál, Szálsebes, Técső, Visk vonalán vívta harcukat. Az ősi boltíves megyeházához érve már láttam is hadosztályunk jelzéseit. Leszálltam a motorról, s máris igyekeztem felfelé az erősen megkopott lépcsőn. A megyeháza most egészen más képet mutatott. Távbeszélő huzalok, a különféle katonai jelzések tették tarkává a folyosókat, s a régi képekről a megye főispánjai nyugalommal nézték a nagy sürgés-forgást.

Megkapván az útbaigazítást azonnal abba a szobába igyekeztem, ahol a hadosztályunk vezérkari főnöke volt. Szinte egymásnak adtuk a kilincset akkor. Benn a félhomályos irodában vitéz Padusiczky vezérkari százados, vezérkari főnökünk fogadott. Még ki sem fújhattam magamat, már mondta is a parancsot számomra:

— Csendőrszázadával azonnal induljon útba Beregszász, Vásárosnamény, Nyíregyháza, Tokaj irányába. Ott Rakamaz és Tiszalök közötti szakaszon, a Tisza jobb partján szervezze meg tábortábori őrségeit, ugyanis ez lesz később hadosztályunk védősávja. Mivel Debrecen térségében folyik a küzdelem, szovjet előőrsek és partizánok tevékenysége várható a Tisza nevezett szakaszán. A tábortábori őrsők az összes vízi járműveket vitessék a Tisza jobb partjára, a hidakat őrizték, és a folyó mentét erősen portyázzák.

Majd kis szünet múlva így folytatta:

— A többi részét a parancsnak részletesen írásban, ill. Endrődy ezredes úrtól később fogja megkapni.

Majd befejezésül hozzátette: a parancsot azonnal végre kell hajtani. Mivel nekem gyors szállítási eszköz egyáltalán nem állt rendelkezésemre, így azonnal két MÁVAG autóbust rendelt századomnak.

A parancsot tudomásul vettem, s így a megoldás már rám tartozott. A vezérkari főnök kezét szorított velem, s így búcsúzott: „Katona szerencsét! Lovagkereszt, vagy fakereszt!”

A nap szépen sütött már, és az októberi hideg is egy kicsit felengedett. A közben beérkezett alakulatóból 60 csendőrt vettem magamhoz, kétnapi táskaelelemmel. Egy pár láda lőszer és két kerékpárt tettem be az autóbuszba. Helyettesemmel intézkedtem, hogy a legénység többi részével és a málhavonattal utazó menetben induljon útba a végcél, Tokaj felé.

Az autóbuszok motorjai felzúgtak, és már indultunk is.

A Tiszán átkelve, már Szatmárban folytattuk utunkat, de a vidékből magam nem sokat láttam, mert a térképemen már jelöltem is ki a felállítandó tábortábori csendőrszék helyeit: Zalk, Tiszaladány, Tardos, Prügy...

A kora délutáni órákban érkeztünk újra a Tiszához Vásárosnaménynél. Távolról, Debrecen felől jól hallatszottak a tűzérzési tűznek tompa morajai.

A híd német őrséggel volt megszállva, s minden már robbantásra kész. Légvédelmi és páncéltörő ágyúk mindkét végén légi és földi célokra kész tüzelőállásban. A kis városban nyomasztó, szinte temetői csend uralkodott. Izgalmas órák előtt ál-

lottak. Polgári lakost alig lehetett látni az utcákon. Csak egy német páncélelhárító oszta-lyparancsnokságot találtam. Ott tájékozód-  
zódtam. Miután a német parancsnoknak mondtam, hogy alakulatómmal utamat Nyíregyháza, Tokaj irányába akarom folytatni, ő közölte velem, hogy az előző napon szovjet páncélos és lovas egységek Nyíregyházán keresztül egészen Záhonyig jutottak előre, így a tervezett útvonalon már nem tudok menni. Egyébként is ő készen áll egységével, mert legkésőbb estére délnyugat felől szovjet támadást vár.

Közben a kiküldött kerékpáros járőröm is visszatért, aki egészen Ilk községig ment előre puhatolódzni. Ott értesült a nyírségi térségben csatározó, gyorsan mozgó szovjet alakulatókról.

Gyorsan kellett intézkednem. Miután az autóbuszokat vissza kellett küldenem a hadosztályhoz, kevés lőszerünket, málháinkat két országos járműre átrakva, erőltetett menetben folytattam utamat csendőreimmel együtt a Tisza jobb partján.

Négy nap múlva már álltak a tábortábori őrszeim Zalkadtól le Tiszalökiig, s teljesítettük a hadosztályparancsnok parancsát. Két szakasznyi erőben állandó portyázásban, egy szakasznyi erőben pedig mint tartalék Tokajban. Az ellenséges páncélosok Rakamazig jutottak, de sikeres és meglepetésszerű ellentámadással nagy veszteséget okozva, azokat visszaszorították. Csapataink német egységekkel együtt visszafoglalták Nyíregyházát is. Örömünk nagy volt, s magam mindjárt a küzdő csapatok után azonnal mentem szülővárosomba, amely akkor még füstben s lángban állott. Szétlőtt szovjet tankok, elesett szovjet katonák és lovak hullái tették az utcákat járhatatlanná. Villanyvezetékek, kidőlt oszlopok egész pókhálószerűleg zárták el az utcákat. A szép vármegyeháza kiégett ablakokkal nézett. A Bessenyei téren a hősök szobra is egy-két lövedéktől megsérülve állott, a nem régen lezajlott véres küzdelem után. A Kossuth tér feldúlva, ahol hevenyészve bekapart halottak kezei, lábai meredtek az ég felé, látva azon, hogy akik ezeket a temetéseket végezték, nagyon sietniük kellett.

Ott tudtam meg egy régi ismerősömtől, hogy szülővárosom előtt, az ercsi úton Dr. Gönczy László csendőr főhadnagy

hősi halált halt. A máramarosszigeti osztálytól egy szakaszával hősiiesen védett egy fontos hidat, s nehézpuska lövedéktől eltalálva rogyott az őrszi szabolcsi földre. Ott született, Nyíregyházán, annak határát védte, s ott lehelte ki lelkét, hogy örökre megpihenjen a nyíregyházi hősök temetőjében.

Sajnos, Nyíregyháza csak pár napig volt a kezünkben, mert délről, Debrecen felől újabb és még nagyobb szovjet erő nyomult előre. Egész Szabolcs hadszíntérré változott. Azonban a máramarosi csendőrök a rájuk rótt nehéz feladatot híven, becsülettel és vitézül teljesítették. Sas szemekkel vigyáztak és őrizték a legmagyarabb folyónkat, a szőke Tiszát. A helyzet már elég súlyos volt akkor. November 3-án egy német futártiszt jött hozzám azzal, hogy vigyem hátrább tábori őrséimet, mert ott már a német gyalogság küzdőterében van a csobaj, prügny és báji őrsöm. Azok a részek már állandó gyalogsági és tüzérségi tűzben vannak. Azonban az őrsparancsnokok nem hajlandók hátrább települni, mert mint a német futártiszt mondta, arra nem kaptak parancsot.

Hadosztály-parancsnokságomnak jelentve a történeteket a H. M. Vezérkari Főnökségtől kapott rádióparancs alapján november 5-én hátra gyülekeztettem tábori őrséimet. Gyülekező helynek Mádót, illetve Szerencset jelöltem meg.

November 5-én hajnalban már ellenséges előőrsök tevékenysége hallatszott a Bodrog túlsó partjáról is, amikor a tartalék szakasszal elhagytuk Tokajt. Szerencsen Domonkos alhadnagy jelentette, hogy Daru Antal főtörzsőrmester, a volt rónszéki őrs parancsnoka, a Tisza-parti védőállásban egyik karját elvesztette súlyos aknatalálattól. Hátra szállították a németek egy tábori kórházba. Jelentését szomorúan vettem tudomásul, mert megjelent előttem Daru daliás alakja, aki sok éven át a Várban teljesített szolgálatot, mint alabárdos testőr.

Így állották a sarat a máramarosi csendőrök 1944 őszén, hogy megvédjék a legmagyarabb folyót, a Tiszát, híven, becsülettel, vitézül.

*v. baranchi Tamáska Endre, csendőr százados*

## EGY TÁBORI CSENDŐROSZTAG MEGSEMISÜLÉSE

Tábori csendőreim Lipótszentmiklóstól le a Vág völgyében egészen Pöstyénig teljesítettek szolgálatot 1945. év elejétől az I. hadsereg közvetlen alárendeltségében.

Lipótszentmiklóson gyorsított ütemben vonultunk át egy légiriadó után. Az utcák aránylag néptelenek voltak, magyar és német katonákon kívül kevés polgári személy tartózkodott a -28 fokos januári hidegben. A Vág vashídján áthaladva Palugya községbe érkeztünk, ahol jobb kéz felől már feltűnt az ősi várkastély és az új is. Lóról leszállva a csendőr és honvéd legénységet máris kezdtem beszállásolni az öreg várkastélyba, a zúzmarás lovakat és hajtó legénységet pedig Andreánszky jószágkormányzó jóvoltából friss, zizegő szalmával almozott istállókat várták.

Alig fűjtük ki magunkat, jött a futár, hogy azonnal jelenjek meg a régi Korona Hotelben, Felvinczy alezredes úrnál. Rövid időn belül a szobájában voltam, ahol közölte az I. hadsereg parancsnokának parancsát: „A mostani pillanattól kezdve alakulatával együtt az I. hadsereg-parancsnokság közvetlen alárendeltségébe tartozik. Feladata a Vág völgyében tábori csendőröket telepíteni. Az I. hadsereg leharcolt részeinek és az újabb harcoló egységeknek útját Cseh-Morvaországból a Felvidékre és vissza biztosítani. A partizánveszélyes területeket felszámolni, és a Vág völgyében a közbiztonságot fenntartani.”

A feladat nehéz volt, ahogy átgondoltam, de mégis örültem annak, hogy a Vág-völgyi községekben oly hosszú idő után újra magyar csendőrök fognak portyázni. Szállásomra siettem, s asztalomon térképemen máris karikáztam be a tábori csendőr-őrsök helyeit. Lipótszentmiklós, Rózsahegy, Klobusov, Puhó, Nagybicse, Trencsénteppla, Trencsénpüspöki, Kosztolna, Vág-szerdahely, Pöstyén. Hívtam a még vacsorázó tiszthelyettesi kart, őrsparancsnokomat. Megállapítottam az őrsök létszámát, s azzal a hadseregparancsnok parancsát még megtoldtam a következőkkel: „Az őrs székhelyét akkor hagyhatja el, ha a helységben már a harcoló egység parancsnoka vette át a parancsnokságot. Ezek az őrsök bevonulni kötelesek Trencsénbe, vagy

későbbi parancsban megállapított egyéb helyre. Remélem, hogy minden csendőr, pótcsendőr és honvéd tudja, hogy ezt a parancsot híven, becsülettel és vitézül kell teljesítenie!”

Egy napi pihenő után, csikorgó téli időben, lóháton, fogatokon indultunk tovább lefelé a Vág völgyén, a lipótszentmiklósi őrsöt hátrahagyva. Jobbról még láttuk eltűnni a Magas-Tátra szikrázó hólepte csúcsait, balról az Alacsony-Tátra havas, felhőkbe burkolódzott enyhébb hajlatait, és a Vág csillogva versenyzett mellettünk, hől jobbról, hol balról kerülgetve bennünket. Kraloványtól délre a völgy elszűkült. Szinte a Vágra kihajolva pillantottuk meg Sztrecsnó várának büszke romjait. Egyik lenyűgöző kép váltotta a másikat, s így nem is éreztük, hogy dermesztő hideg van, és hogy éhesek vagy szomjasak vagyunk. A tábori őrsök egymás után maradtak le. Alig keveredtünk ki egy partizántámadásból, máris jobbról sárgállottak a nagyicsei ódon várfalak. Úton-útfélen sárga táblákon fekete betűkkel: „Achtung! Partisan Gefahr!” Alakulatom jóformán négy órnyire fogott le a tartalék, a lőszer és a málhavonattal, amikor ködös szürkéségben megláttuk Csák Máté trencsényi sásfészkének romjait.

Első nap idegenkedve fogadták a pánszláv és sovinszta tót (szlovák) iskolában nevelkedettek a magyar csendőrijárőröket. Második nap, harmadik nap már felengedett a tótajkú lakosság, mert látta, hogy a magyar csendőrök az ő életüket és javaikat is védik. Egymás után kapták a járőrök a meghívást szolgálaton kívül különböző családokhoz, jó tyúklevésre, túrós csuszára, töltött káposztára. Sok helyen a tiszta szobában még ott lógott az elsárgult magyar katonakép: „Szolgálati időm emlékére”. De találtunk csendőrképet is, Suhajda Béla büszkén mutatta villás szarvú, kipedert bajszú csendőr szakvezetői képét: „Én a sárospataki őrsön szolgáltam annak idején”. Patekék paplant vittek ki a lovakat betakarni, mert az istálló nagyon hideg volt. Janecsék disznót vágtak a csendőrőrs tiszteletére és megvendégelésére. Ha járőr az utcán portyázott, egy óvatlan pillanatban asszonyok, lányok kis csomagban tízórait, uzsonnát csúszattak járőrök markába... De ki tudná felsorolni azt a sok-sok kedves „gyelmet és szép epizódot, ami a magyar csendőrijárőrökkel

történt ezalatt a két és fél hónap alatt Liptóban, Zólyomban és Trencsénben?

A szolgálat nehéz volt, de a csendőrijárőrök örömmel és büszkén teljesítették azt. Tudták, hogy az ezeréves magyar földet portyázzák. Partizánveszély, harc, kimerítő szolgálat, éhség, hideg, távol a szeretteiktől mindezt nem tudta megakadályozni.

1945 februárjában éppen csendőrnapot ültek, szolgálatban vagy tábori szállásaikon a Vág-völgyi magyar csendőrök, amikor este Trencsényüspökiben, tőlem a harmadik házban lövéseket és gránátrobbanásokat hallottunk. Szovjet partizánok és hozzájuk csatlakozott tót orvlövészek támadtak meg a sötétben egy szolgálatba induló járőrt. Az udvaron lévő fehér havat a rakamazi őrsbeli Pák József próbacsendőr örvezető meleg vére festette pirosra. Ott lehelte ki lelkét kezeink között a Felvidékért, Nagy-Magyarországért: híven, becsülettel, vitézül.

>•<

— A H. M.-től 1945. március 25-én kaptam parancsot, hogy vonjam össze tábori őrséimet, és azokkal induljak nyugatra, s majd ott tudom meg, hol telepítsem le azokat.

A Vág völgyében, Ratkóc községben rendelttem el a gyülekezőt. Minden tábori őrsöm oda érkezett be országos járművekkel két napon belül.

Dr. Bánki László<sup>1</sup> csendőrszázados Pozsonyból gépkocsin érkezett, s közölte velem, hogy a megsebesült Zayzon Jenő csendőr százados utódjául a 24. hadosztályhoz vezényelték. Kérdezte tőlem, nem cserélnék-e vele? Ő az alakulattal nyugatra vonulna, míg én pedig helyette előre mennék a harcoló 24. hadosztályhoz? Egyébként a nevezett hadosztálynál már be voltam osztva 1944. okt. 20-tól nov. 5-ig. Én örömmel egyeztem bele.

Dr. Bánki százados Pozsonyból másnap reggelre hozta a parancsot, hogy egy 35 fős csendőrosztaggal én vonuljak be a harcoló 24. hadosztályhoz, ő pedig vegye át alakulatomat s vonuljon nyugatra.

---

<sup>1</sup> Dr. Bánki László csendőr százados önként hazajött nyugatról, otthon a kommunisták letartóztatták és kivégezték.

A parancs szerint önként jelentkezökből állítottam össze a csendőrosztagot. Két törzsörmester (Maczkó János és Beregszászi), a többi mind fiatal örmester és csendőr szakaszvezető volt. Négy országos járművet vittem magammal kocsisokkal és két hátszlovamat. Ímókom Király József örmester volt.

Ratkócról Trencsén-dél, Bánóc, Privigye és Némethprónán keresztül erőltetett menetben bevonultam Znióvárjára, ahol akkor a 24. hadosztályparancsnokság egy része állomásozott. A hadosztály harcoló egységei Háj, Mosóc, Stubnya-fürdőtől délre, a Túróc völgyében harcoltak. Znióvárján sok régi ismerőssel találkoztam. Az új hadosztályparancsnok, Rummy Lajos<sup>2</sup> ezredes még nem érkezett meg akkor.

Április első napjaiban érkeztem meg a 24. hadosztályhoz, s ott jelentkeztem Krizanich Andor ezredesnél, aki akkor ott a rangidős törzstiszt volt. A hadosztály törzsében ott volt még vitéz Vén Zoltán ezredes<sup>3</sup> „Aranysarkantyús vitéz” is régi ismerősöm. A hadosztály vezérkari főnöke vitéz Paduschitzky Gábor vezérkari százados,<sup>4</sup> míg az „anyag” vezérkari főnök dr. Szilágyi Gábor vezérkari százados volt. Az utóbbiban évfolyamtársamat köszöntöttem a M.Kir. Debreceni „Tisza István” Tudományegyetem jogi fakultásáról. A pihenőben lévő tüzérosztály parancsnoka Mogyoróssy László alezredes volt, akit még abból az időből jól ismertem, mikor a nyíregyházi 6-os „Gábor Áron” tüzérosztálynál teljesítettem szolgálatot.

---

<sup>2</sup> Rummy Alajos ezredessel, aki a 24-es hadosztályhoz mint parancsnok nem tudott bevonulni, mert közben szovjet fogságba esett, a voronyezsi hadifogolytáborban voltunk együtt 1949 és 1950-ben.

<sup>3</sup> Vitéz Vén Zoltán ezredessel egy rövid ideig a brünni szovjet hadifogolytáborban voltam együtt. Őt még százados kora óta ismerem, Nyíregyházán a 12-es „Rákóczy Ferenc” gyalogezerrednél teljesített több évig szolgálatot.

<sup>4</sup> v. Paduschitzky és dr. Szilágyi vezérkari századosokat hálából átvették az „új” magyar hadseregbe. 1951 év elején, amikor a Mosonyi úti ÁVH-börtönében voltam, v. Paduschitzkyvel szembesítettek is. Akkor ő az új hadsereg egyenruháját viselte s alezredesi rangban volt. Dr. Szilágyiról is hallottam, hogy alezredesi rendfokozatot ért el.

A három napos erőltetett menet után Znióvárján pihenőben volt a csendőr osztagom, de azért megfelelő készültségben, mivel a környező hegyekben szovjet-tót partizánok kellemetlenkedtek. Április 3-án eligazítást tartott v. Paduschitzky vezérkari százados távollétében Kolozsváry György hadbiztos százados, és én is parancsot kaptam, hogy csendőrosztagommal a Túróc völgyében Stubnyafürdő, majd Háj községbe menjek, s ott Hegedüs ezredesnél jelentkezsem. Ott kapom meg az újabb eligazításomat.

Stubnyafürdőre érkezve dr. Szilágyi Gábor vezérkari százados fogadott. Közölte velem, hogy v. Paduschitzky vezérkari százados nincs Háj községben. Kinn van a harcoló csapatoknál<sup>5</sup>. Kisebb várakozás után visszairányítottak tábori csendőrosztagommal Znióvárjára. Ott meg se tudtunk pihenni, mikor újabb parancsot kaptam, hogy vonuljak déli irányba, és Stubnyafürdőn majd kapok újabb eligazítást. Így még az éjszaka folyamán elindultam és Mosóc községig értem el éjfél előtt. Ott szándékoztam éjszakázni és pihentetni a legénységet. A gróf Révay-uradalom istállóiban helyeztem el embereimet és lovaikat.

Míg ott intézkedtem az udvaron, egy utász örmester jött mellém. Embereim, lovaik már a szállásukon voltak. Az utász örmester jelentette, hogy menjek be vele az állomásparancsnokságra. Ebben a pillanatban négy „tigris ruhás” SS német katona ugrott elő géppisztolyt fogva rám.

Pisztolyomhoz kaptam, de az utász örmester kért, ne hogy fegyvert használjak, mert az SS-katonák szitává lőnek.

Ez volt a kritikus éjszaka, 1945. április 5-én, amikor v. Paduschitzky vezérkari százados át akarta állítani a 24. hadosztályt az ellenség oldalára<sup>6</sup>. A négy SS-katona fegyveres kísérel

---

<sup>5</sup> Biztos vagyok benne, hogy v. Paduschitzky vezérkari százados, amikor én Stubnyafürdőn voltam, már a szovjet oldalon volt, s onnan nem is jött vissza.

<sup>6</sup> Átmentek még a szovjet oldalra, akikre emlékszem: Hegedüs és v. Muzsay Ferenc ezredesek a hadosztálytörzsből. Mint később halottam, v. Muzsay ezredest börtönbe zárták, Zayzon eltűnt.

tében mentem a Révay-kastélyba, ahol a német parancsnokság tartózkodott. Mielőtt a szobába léptem, az ott lévő Zempléni csendőr őrmesternek átcsúsztattam a pisztolyomat.

Benn a szobában egy SS német Gestapo főhadnagy fogadott, nem valami barátságosan. Kintről erős harci zaj szűrődött be a szobába, s főleg nehéz fegyverek zaját lehetett kivenni. Egy-egy páncéltörő ágyú hangját is.

A német SS főhadnagy közölte velem, hogy a 24. magyar hadosztály harcoló része átment az ellenség oldalára, s ezen a részen szovjet páncélosok nyomultak be, főleg a Túróc völgyében. Mivel én is a 24-es hadosztály beosztottja vagyok, letartóztatott. A pisztolyomat kérte, de akkor az én pisztolytáskám már üres volt. Az ott lévő négy SS-katona a kastély pincéjébe kísért le. Ott egy vasrácsos pincehelyiségbe zárt be. Az ablakon keresztül jól hallatszott a fegyverek ropogása, a gépágyúk tüzelése.

A pince valóban egy siralomháznak nézett ki, semmi sem volt benne, csupán szalma az egyik sarokban, míg egy kis széken egy szál gyertya égett. Itt azonnal írtam egy jelentést jogtalan letartóztatásommal kapcsolatban, s kértem az örök egyikét, hogy azt a legközelebbi magyar parancsnokságra juttassák el. A német SS-őr az átadott jelentést ott azonnal szét is tépte.

Lenn a pincében nem volt semmi fogalmam, hogy mi is történt azalatt a tábori csendőr osztagommal. Egész éjszaka erős harci zaj hallatszott le a pincébe, a kastélyból pedig szaladgálásokat, német szavakat tudtam kivenni. Alvásról szó sem lehetett. A gyertyám is elégett. Ahogy hajnalodott, megszűnt a harci zaj. Csend uralkodott. Ez 1945. április 6-án volt.

Kora reggel a négy SS-katona átkísért a 101-es önálló utászszázalaj parancsnokságára, ahol Vörös Vidor alezredes fogadott.

Ő nagyon félt a szobában tartózkodó Okolicsányi-Kuthy Dezső utász főhadnagytól, aki erős Szálasi-párti és németbarát hírében állt. Vörös alezredes mondta, hogy nem tud rajtam segíteni, mert a németek letartóztatásában vagyok.

Még az elmúlt éjszaka folyamán két honvédtisztet — egy főhadnagyot és egy hadnagyot — vittek el a szomszédos pincehelyiségből, akiket — amint azt megtudtam — az SS főhadnagy

a kastély kertjében agyonlövetett. A géppisztolysorozatot én magam is jól hallottam.

Visszakísértek a kastélyba, ott gépkocsiba ültettek géppisztolyos őrökkel, hogy Túrócszentmártonba visznek egy német statáriális bíróság elé. Ez vasárnap reggel, április 6-án volt.

Pribóc községben éppen a templomból kitérülő tömegben sikerült kiugranom a gépkocsiból és elszöknöm. Közöttük nem tudtak ellenem fegyvert használni. Itt a községben megtaláltam Krizanich ezredest, nála azonnal jelentkeztem, s előadtam jogtalan letartóztatásomat. Ő azonnal intézkedett az összekötő német tiszttel, s ennek alapján von le Suir vezérezt, az ott harcoló német csapatok legmagasabb parancsnoka azonnal elfogatta az SS főhadnagyot. További sorsáról nem tudok. Állítólag agyonlövötte.

Közben megérkezett Maczkó törzsőrmester és Király őrmesterem. Tőlük tudtam meg, hogy Okolicsányi-Kuthy főhadnagy az SS-katonákkal a már pihenőben lévő csendőreimet elfogatta és bekísértette a Révay-kastélyba. A négy országos járműre pedig szabad rablást engedélyezett a német és magyar katonáknak. Egyébként, mint később megtudtam, ugyanez a főhadnagy az én két vadászpuskámat és priccsnyergemet vette magához.

A későbbiekben tudtam meg, hogy míg én a kastély pincéjében voltam SS-őrizetben, a csendőr osztagom a kastély emeleti nagytermében volt szintén SS-őrizetben. A Gestapo főhadnagy éjjel előtt felment egy tolmáccsal — az utász őrmesterrel — s ott közölte, hogy a 24-es hadosztály harcoló részei, az első vonal megadta magát s átment a szovjet oldalra. Ezen a keletkezett részen a szovjet csapatok betörték. Minden emberre szükség van. Majd feltette a kérdést: akarnak-e a szovjet ellen az első vonalban harcolni? A csendőrök egyhangúan kiáltották: akarunk! De mindjárt hozzátették, hogy Tamáska százados úr parancsnoksága alatt. Erre az SS főhadnagy kijelentette, hogy ő már nincs. Ekkor megszólalt Beregszászi törzsőrmester:

— Átveszem a parancsnokságot! Szerelvényt fogj! Utánam!

Ezután a németek fegyverrel és lőszerrel ellátták a csendőröket s elindították őket Mosóc-délre, a védővonalba. De még

ekkor sem bíztak meg teljesen a magyarokban — ahogy ezt is később megtudtam —, két-három csendőrt szétszórva osztottak be a németek közé. A történyt ládászámra kapták, és folyt az elkeseredett harc.

Még az éjszaka folyamán Zayzon Jenő csendőr százados és Kolosváry György hadbiztos egy sportkocsin menekült át az oroszokhoz. Kolosváryt menekülés közben a németek agyonlőtték, Zayzon átjutott. A benyomult szovjet éket sikerült megsemmisíteni, s a keletkezett rést pedig magyar és német erőkkel zárták le. Ebben a védővonalban voltak csendőreim is.

Nekem Krizanich ezredes parancsára a közvetlen közelében kellett maradnom. Ekkor csak két csendőröm volt, Maczkó törzsőrmester és Király őrmester. Így tartóztattam fel egy Pribóc községbe vonuló utász szakaszt, akik az Okolicsányi-Kuthy századhoz tartoztak. Parancsnokuk egy zászlós volt, aki éppen az én lovamon ült. Az egész szakaszt a templom kertjében megmotoztattam, és minden csendőr és magánholmit elkoboztattam tőlük. Ugyancsak a főhadnagy ellen elfogatási parancsot készítettem.

A 24. hadosztály maradék részét felsőbb parancsra hátra rendelték, hogy majd morva területen a leharcolt 16. hadosztállyal együtt feltöltik, fegyverzettel látják el bevetés végett a felsőbb vezetőség elhatározásából.

Nagybitse és Puhó mellett kellett átvonulnunk a régi magyar országhatáron (a Fáttra hegyvonulaton), hogy Morvaország területére települjünk. A hágó előtt pihenőt tartottunk, amikor egy tehergépkocsi érkezett, s arról harcban megviselt, szakállas, poros-füstös 13 táborig csendőrök szállt le, amikor engem megláttak. Beregszászi törzsőrmester jelentette, hogy a visszavonuló harcokban, amely majdnem két hétig tartott, bátran, hősiiesen, a németek közé ékelve harcoltak. Rólam csak annyi hírt volt, hogy engem a Gestapo agyonlövetett a Révay-kastély kertjében. A védelmi harc emberfeletti volt a nagy szovjet túlerővel szemben. Lőszert kaptak bőven, annál kevesebb ételment. Pihenés nem volt, azt lehet mondani. A csendőrosztagnak nagy része ott halt meg a harcokban, főleg a Túróc-völgyiekben, esetleg súlyos sebesüléssel jutottak szovjet kézre.

Szabó szakaszvezető elmondta, hogy még az első éjszaka ő másodmagával volt egy kis vacokban, amit csak úgy szuronynyal ástak maguknak. Jobbra tőle feküdt Zempléni őrmester. Egy kisebb tűzszünet volt. Odaszólt Zempléninek, mert az nagyon csendes volt. Az nem válaszolt. Odakúszott hozzá s látta, hogy Zempléni őrmester véres fejjel fekszik a karabélyára borulva, és már nem él. A többi életben maradt csendőröm is hasonlóképpen adta elő az egyhetes harcuk eseményeit. Király őrmesterrel ezeket mind írásba foglaltam, hogy meglegyenek a dokumentumok, hisz ezeket a bátor és vitéz csendőröket kittintetésre akartam felterjeszteni.<sup>7</sup>

Mint mondták, ill. jelentették, ott más választás nem volt, mint az utolsó történetig harcolni vagy meghalni. A 35 táborig csendőrömből mindössze 13-an maradtak meg, akik akkor a gépkocsiról leugráltak<sup>8</sup>. Szomorú volt tudomásul vennem, hogy táborig csendőrosztagnak így semmisült meg s lépett a Hadak Útjára. Mosóc községtől délre, legtöbbször csontjai ott porladnak hevenyészett, jeltelen sírokban. Mindnyájan önként jöttek velem a harcoló hadosztályhoz, pedig ha nyugatra mennek, talán még életben maradtak volna. Egy emlékoszlopot megérdemelne hősi helytállásuk a magyar földért, amelyért feláldozták életüket.

*v. baranchi Tamáska Endre, csendőr százados*

---

<sup>7</sup> A hadinaplóm és feljegyzéseim egy részét Okolicsányi-Kuthy főhadnagy az okmányaimmal és családtörténeti kutatásommal együtt a kis kézitáskámból kiszórta a földre. Eredeti családi okmányaim is azok között voltak. Ezeket a kihallgatott utászoktól tudta meg.

<sup>8</sup> A maradék csendőr osztagommal voltam Krizanich ezredes mellett Morvaország területén, és csak ápr. 20-án váltam meg tőlük, amikor Pröflitzből át kellett mennem a szomszéd városba (nevére nem emlékszem), hogy ott parancsra átvegyem a Legfelsőbb Magyar Összekötő Törzs Rendészeti Főnöki beosztását a közben kórházba került v. Thassy-Plávészky Ferenc csendőr alezredestől. (Ez törzstiszti beosztás volt.)



Csendőr szemtanúk által leírt események hiányában itt a károsultakra és azok által előadott történetekből levont történelemre hivatkozhatunk csak.

Ez vonatkozik a Délvidéken lefolyt razzia és a deportálások fejzeire. Mivel a túlélők nem elégedtek meg emlékeikkel, hanem bírának, lélekbúvároknak, filozófusoknak és egyéb prókátoroknak is felcsaptak. Sokan így több rosszat okoztak, mint hasznot. Ezért ezekben a fejezetekben kénytelenek vagyunk elvi konsziderációkra is kitérni, mint pl. mik az engedelmesség és a parancs határai, és hogyan függhetnek ezek össze a tisztességgel?

Néhány dologról azóta már többet tudunk. Például az agyonreklámozott antiszemitizmus sem más, mint a **mátság** fogalmával jelzett, két vagy több testület együttéléséből keletkezett problémák. Amerikában pl. a fehérek és a négerek között, Izraelben az arabok és a zsidók között, a volt Monarchiában a magyarok és a szláv nyelvűek között, a Balkánon a szerbek, bosnyákok, horvátok és az albánok között.

A háború befejeztével a csendőrség tagjaira következtek a zord idők.

Azóta feszegetett kérdés: kik csinálták az atrocitásokat? Erre született emberek-e, akiknél az antiszemitizmus már velük született fogvatékosság, vagy politikailag félrevezettek?

A válasz rá egyszerű: teljesen normális emberek csinálták, akiknél a körülmények végzetes összejátétsza kihozta a nemezist. **Hannah Arendt** mondta ki először, hogy Eichmann vagy a többi háborús bűnösnek nevezett náciik teljesen banális emberek voltak. De **hatalom** volt a kezükben. Amikor a zsidóknak volt hatalma a régmúltban vagy ma Izraelben, ők éppúgy követtek el genocidet vagy ma brutalitásokat, mint más nép vagy nemzet, amelynek lehetőség és pillanatnyi hatalom van a kezében. A keresztény **megbocsátás** sokat vitatott és gúnyolt tanítása talán éppen azért van, hogy ezzel ellenállást építsek fel saját állati ösztöneim ellen, hogy olyant ne cselekedjek, mint amilyent az ellenfelem elkövetett.

---

Vitéz Komjáthy Tihamér gyalogos főhadnagy szintén a 24-es hadosztálynál volt beosztva. Ő is az átmentek között volt. Az új magyar hadsereghez átvették, s ott 1950-ig teljesített szolgálatot mint őrnagy. Ekkor letartóztatták Sólyom altábornagy perében, börtönbe tették. Büntetése letöltése után bányász lett. Az 1956-os szabadságharc után nyugatra jött. Itt az USA-ban egyetemi tanár lett, miután ledoktorált. A „1000 years Hungarian art of war” (Rákóczy Foundation 1982 Canada) című könyv 163. oldalán ezt írja: „Let us quote here only one statement made by a Russian general upon the capitulation of the Hungarian 24th Division on April 6, 1945, If I could have had Hungarian soldiers, I would have occupied Berlin a year ago.” („Hagy idézzük itt egy orosz tábornok egyetlen kijelentését, amelyet a 24. hadosztály kapitulációjakor, 1945. április 6-án tett. Ha magyar katonáim lehetek volna, már egy éve elfoglaltam volna Berlint.”)

Szép elismerés az ellenség részéről.

Kik csinálták az atrocitásokat? Csak hiányos műveltséggel rendelkezők teszik fel ezt a kérdést! **Homo, homini lupus**, vagyis az ember saját embertársának farkasa, klasszikus mondás volt már az ókorban. De ez azt is jelenti: nem lehet **bűnösséget** csak az egyik félre rá-tukmálni.

## A DÉLVIDÉKI RAZZIA

Ezen a néven ismeretesek azok az „atrocitásoknak” nevezett események, amelyek 1942. év januárjában zajlottak le a visszacsatolt Délvidéken, pontosabban Zsablya—Újvidék területén. Ennek nagy és — mondjuk meg — elég ellentétes irodalma van, főleg az áldozatokra vonatkozólag mindkét oldalon. A Brahm könyv 6 csendőr meggyilkolását említi szerb partizánok által, mely a megtorlást elindította. De az MTA Történettudományi Intézete jóval többet: „Bácskának 1941 áprilisában a honvédség által történt birtokbavétele után néhány erőszakos csetnik ellenállás erélyes letörésével sikerült viszonylagos nyugalmi állapotot teremteni.”

Ez azonban alig tartott 6 hétig. „A lábon álló gabona beérésével nap mint nap búzaasztagok, majd később kenderkazlak gyulladtak ki. Telefonvezetékek elvágása, vasútvonalak elleni merényletek mind sűrűbben ismétlődtek. Honvédtisztek, tiszthelyettesek, csendőrök, rendőrök, detektívek ellen merényletek következtek be. Mindezek az események egységes irányításra, központi akarat érvényesülésére mutattak.”

Hogy milyen súlyos volt a helyzet, mutatja az alábbi törvénytörvényes híre: „1942. január 1-ig már több mint 100 főre mondták ki a halálos ítéletet, s több ezer évi összbüntetést szabott ki a haditörvénytörvényesek a kommunistákból partizánna átvedlett, súlyos cselekményeket elkövetett merénylőkre.”

Ezt megtorolván, és hogy elejét vegyék még több hasonló merényletnek, csendőr- és honvédosztagok, 3 magas rangú honvédtiszt és 12 csendőrtiszt vezetésével Zsablya és Újvidéken meg környékén „razziát” csináltak, melynek eredménye az lett, hogy minden előzetes tárgyalás nélkül a gyanús elemeket a helyszínen kivégezték, köztük 141 kiskorút és kb. 300 öreget és nőt, összesen 2300 és 3309 közötti váltakozó személyt. Az áldozatok között volt 1000 zsidó egyén is, akiket a fajüldözés áldozatainak tartanak, mivel az eljárásról semmi hivatalos papír vagy bírósági perfelvétel nem volt, így azt mondhatnak rá, amit akarnak.

A Braham-könyv megjegyzi, hogy ez a „vérengzés” a magyar kormány előzetes tudta nélkül történt, az ott vezénylő honvéd és csendőrtisztek saját elhatározásaiból.

Tegyük még hozzá röviden, hogy a magyar kormány részéről a felelősségre vonás megtörtént, és a bűnösnek talált honvéd és csendőr parancsnokokat elítélték.

Ezt az eseményt úgy emlegetik még ma is, mint civilizációnk szégyenfoltját, elrettentő példáját a Horthy-fasiszta rezsimnek, mintha a történelemben ez lett volna az egyetlen eset Attila unokáitól.

Ehhez néhány szót kell fűznünk emlékeztetőül.

\*

Ezekre az eseményekre a **történelem** adta meg a választ. Tito végezte az első **etnikai tisztogatást** a Bácskában, amit igazságszolgáltatás címén elnéztek neki. S az ezredfordulón bebizonyosodott, hogy akik a horvátoknál, bosnyákoknál és Koszovóban végeztek etnikai tisztogatást, azok ugyanazok a szerb szélsőséges elemek voltak, akik a Bácskában végeztek orvátmadásokat. De míg a magyar hatóságok törvényesen eljárak a razzia vezetői ellen, addig a nagy hangon **háborús bűnösnek** kijelentett szerb államférfiak, akik felelősek az elkövetett brutalitásokért, még mindig szabaddábon vannak. Mert a demokráciák ügyvédei még nem tudják, hogyan vádolják vagy milyen kifogásokkal mentseék fel őket.

Ellenfeleink a bácskai sajnálatos eseményeket atrocitásoknak nevezik, de lehet-e szépen és gyönyörűen fegyverrel vagy erőszakkal emberi életet kioltani? Minden emberölés atrocitás. Még a bűnös kivégzése is, bár törvényes és szükséges is. A háború maga atrocitás, minden eszközzel való harca az.

Tömegyilkosságnak hívhatnánk azt az esetet, amikor ártatlan civil tömeg közé lőttek fegyveres alakulatok. De a modern háborúban elmosódtak a szerepek. A légibomba nem ezt csinálja? Miért törvényes ilyen módon megölni civilek százazreit? Úgy néz ki (mert erre nincs megállapodás), hogy az ellenségnek kinevezetteket lehet így kezelni, akik a térképen megrajzolt határoknak nevezett vonal másik oldalán vannak. Ezen meghatározás alapján ellenség csak a határvonalakon túl létezik, a határvonalakon belül, ha ellenségesen is, de csak **nemzetiségek** vagy **kisebbségek** léteznek, akikre az emberi jogok vonatkoznak.

Így a történelmi Magyarországon kisebbségeink léteztek, de miután Trianonban új határt húztak, azokat ellenségeknek hívhattuk, mert úgy is viselkedtek. A Bácska visszaszerzésével a régi ellenségből tehát kisebbségnek kellett volna lennie, s ezt a magyar hatóságok így is próbálták kezelni, de éppen ők maradtak ellenségek. Miután az ellenség ellen a fenti praxis szerint lehet atrocitást is elkövetni, miért tekintették ezeket a háború után kisebbségeknek? Azért, mert mindig a győztesek diktálják elveiket, s igazolják cselekedeteiket.

A velünk szemben ellenszenves szerzők mindig gúnnyal igyekeznek felhozni az egyszerű katona vagy csendőr védekezését, hogy **parancsra cselekedtek**. Heródes kiadta a parancsot katonáinak, hogy öljenek meg minden kisedet két éven alul, és azok a parancsot teljesítették. Nem hallottam soha tiltakozást ez ellen, hogy ez genocid lett volna. Sem a zsidók, sem a keresztények részéről.

Mi több, Mózes éppen ilyen etnikai tisztogatást végzett nem egy velük keveredett kisebbség ellen (mint pl. a midianiták), de erről sem hallottam beszélni a templomban, mert ugyan hogyan magyarázhatták volna a papok vagy a rabbik?

Az izraeli katonák is durvulnak. Számtalanszor láttuk, hogyan rugdalták meg és verték meg az elfogott kődobáló arab fiatalokat.

Ezek kényszerből elkövetett **bűnök**, és Loyolai Szent Ignác a katona parancsteljesítési dilemmáját úgy oldotta meg, hogy tanítása szerint egy katonának a parancsot mindig teljesíteni kell, mert a parancskiadó felel Isten előtt azért, ha embertelen parancsot adott ki.

Óriási tévedés volt összetéveszteni az **antiszemitizmust** az **anti-internacionalizmussal**! Mert az utóbbit utasította vissza a nemzet a kommunizmus formájában azokkal a zsidókkal együtt, akik abban részt vettek. A 45 népbiztosból 32 volt zsidó, tehát 71 %, de lehettek volna hottentották vagy fehérlo fia hitűek, ezeket is éppúgy visszautasították volna, mert csak az számított, hogy milyen politikai eszmét képviselnek.

A Braham-könyv nem beszél számokról, csupán szavakkal minimalizálja a zsidók részvételét a bolsevista forradalomban 19-ben. Já-szi Oszkár 1920-ban azt írta, hogy „a kommunista vezérkarnak legalábbis 95%-a került ki a zsidóságból”.

Szalay Gyula, tiszteletbeli csendőr

R. L. Braham könyvében (amely a magyar Holocaustrtal foglalkozik) feljegyezve található, hogy a deportálásokat nem a civil közigazgatás hatósági területei szerint végezték, hanem csendőrkerületek szerint, s ezzel a csendőrség végzettszerűen belekerült a politikai manőverezésekbe.

E forrás szerint mintegy 3000—5000 csendőr vett ezekben részt, tehát majdnem egyharmada az állománynak. A trianoni csendőrség létszámát 12.000-ben állapították meg, de a felvidéki és az erdélyi részek visszacsatolása után elérte a 22.000-es számot.

Eddig és idáig parancsra cselekedtek, nem tudván sem a csendőrök sem a deportáltak, mi vár rájuk. Mindez az említett könyvben részletesen dokumentálva van. Még e parancs teljesítése sem lett volna magában elítélendő, hiszen az amerikai rendőrök éppúgy parancsra szedték össze a japán származásúakat Amerikában, vagy a francia csendőrök a zsidókat Franciaországban. De a túlélők elbeszélései szerint megbocsáthatatlannak tartják azt az eljárást, illetve bánásmódot, amelyben nagy részük részesült.

A vallatásoknak nem volt faji vagy vallási jellege, nem az volt a lényeg, hogy hisznek-e a Szentháromságban vagy nem, mint az inkvizíció idején, hanem az, mennyi pénzt dugtak el, és hol vagy kinél. De itt sem a csendőrök voltak az insztigátorok, hanem már a rendőrséggel karöltve a civil hatóságoknak is része volt. A csendőrök csak a „piszkos munkát” végezték. (Állítólag ütlegeltek és pofoztak.)

A könyv még megjegyzi, hogy a civil hatóságok, sőt maga a magyar nép milyen buzgalommal segítette a német SS-eket. Sőt olyan buzgalommal, hogy ez még a németeket is meglepte.

Bár voltak mentési akciók, magánosok részéről, sőt az egyháziak részéről is. De ahogy a könyvből kivehető, ezeket olyan ímmel-ámmal fogadják. Opportunizmust látnak mögötte, bizalmatlanok irántunk.

Volt egy csendőrakció is, amelyről említés sincs az egyébként részletes fenti könyvben, amit ide szúrok.

Szalay Gyula, tiszteletbeli csendőr

A szovjet tankcsordák aláereszkedtek a Kárpátok lejtőin, a Havasalföldön át beözönlöttek a Nagyalföld térségébe, s azután szinte fennakadás nélkül nyomultak az ország szívébe, Budapest irányába. Debrecen előterében ütköztek csupán némi ellenállásba, de lendületes előnyomulásukat ott is csak ideig-óráig tudták késleltetni. A legközelebbi stratégiai célpont ezúttal Budapest volt.

1944. (emlékezetem szerint) szeptember végén mint sok más intézmény, hivatal stb., a csendőrség Központi Nyomozóparancsnoksága is (ahol akkor szolgálatot teljesítettem) az ország nyugati határa mentén húzódott. Törzs alosztálya, Kun László csendőr százados parancsnoksága alatt Répcelak községben foglalt ideiglenes állomáshelyet.

Néhány hét eltelte után Kun százados, 22 főből álló csendőr különítményt rendelt vissza Budára e sorok írójának parancsnoksága alatt, a Gellérthegyre, Svédország magyarországi külképviseletének biztosítására.

Nyílt titokká vált, hogy a követség épületében Raoul Wallenberg követségi tanácsos rendszeresen zsidókat rejteget, és Amerikába igyekszik őket átjuttatni. E tényről a Nyilaskeresztes Párt is értesült. Több alkalommal intéztek támadást a követség ellen, és onnan zsidókat hurcoltak el. Ez utóbbinak megakadályozását szolgálta a csendőr különítmény odarendelése.

Szolgálati időnk alatt mintegy 24—26 főből álló fegyveres nyilas csoport két alkalommal intézett támadást a követség épülete ellen, hogy onnan Kugel Ernő nevezetű egyént és társait bekísérjék a Nyilas Pártházba. A csendőrség mindkét alkalommal megakadályozta őket szándékuk végrehajtásában. Fegyverhasználatra ugyan nem került sor, mert a nyilas fegyveresek meghátráltak, de ezek az odamenekült zsidók egyedül nekünk köszönhették, hogy megmenekültek a biztos haláltól.

Mikor a szovjet ostromgyűrű bezárulása előtt onnan elrendeltek bennünket, Wallenberg úr ezekkel a szavakkal búcsúzott tőlem:

— Kormányom és a magam nevében köszönetet mondok a M.Kir. Csendőrségnek és külön önöknek, amiért kiváló szolgálattal elősegítették emberéletet mentő munkánkat.

Kéznyújtással búcsúzott. Ez volt az utolsó találkozásunk.

Hihetetlen, hogy a svéd követség épületében megfordult több ezer zsidó közül ne akadna olyan, aki ne emlékezne az e tárgyban szereplő idegölő napokra, és az életüket védelmező csendőr különítményre. Azokra a csendőrökre, akik szemük előtt adták élő példáját az „emberi humanitásnak”, s életüket mentettek meg. Gyakori példája elevenedett meg, hogy a csendőr nemcsak a parancsot hajtotta végre, nem csupán az elővezetéseket gyakorolta, hanem nagyon sok esetben sietett segítségére (még kockázatot vállalva is) a bajbajutottaknak.

Nem hisszük, hogy az ilyen igazságtételnek ma is még nem lennének élő tanúi a zsidóság körében. Ők Magyarország lakosságának 8%-át képezték a II. világháború előtt, viszont az anyagi javak 20—25%-át élvezték.\* Hazánk kis Amerika volt számukra. Határozottan állíthatjuk, hogy a törvényeket tiszteletben tartva ugyanolyan bánásmódban volt részük, mint minden más rendű és rangú állampolgárnak.

Tudniuk kellett, hogy a nagy sérelem, mely őket érte, nem a magyar nép, de nem is a csendőrség vagy a kormány-szervek akaratából adódott, mindazokért egyedül és kizárólag a hitleri politikát terheli a felelősség.

*Simon Ferenc, csendőr őrmester*

\*

*E cikk szerzője kérdezi, miért nem jelentkezett senki sem a megmenekültek közül, hogy elismerjék a csendőrök közbelépését?*

*Egy lehetőség az lehet, hogy miután a testületet háborús bűnösnek jelentették ki, nem jelentkezhet senki a zsidók közül, hogy ezeket védje akármilyen címen. Félhetnek attól az agytrösztől, amelyik kiokoskodta a háború hivatalos történetét és egyetlen magyarítható módját, amelyt sem megkérdőjelezni, sem vitatni nem lehet náci vád nélkül.*

---

\* A szerző adatai

*Mert esetleg egy jótett nem veszi el egy volt másik vagy több illegális bántalmazásnak a jogerősségét. A deportálás előtt, a csendőrök jó gyerekek voltak, s utána is mint katonák harcoltak s haltak meg.*

*Szerintük, ha ezt hősiiesen is tették, de egy közbeeső időben csúnyán viselkedtek velük szemben, s ezzel minden további, még az ellenséggel szembeni hősiesség magatartás is érvényét veszíti. De ez az attitűd azt a gondolatot is implikálja, hogy csak a saját egzisztenciájuk számított, függetlenül arra a helyre és népre, ahol és akivel együtt éltek.*

*A Holocaustnak könyvtárakra terjedő irodalma van, de az angol nyelvűek legalább egyben hasonlítanak. Szinte egymást kopírozzák: minden bajért mások felelősek. Most már ott tartunk, hogy felelős az egész világ. Olyan ótestamentumi stílusban íródottak, mert védekező szellemük van. Már Mózes is a zsidók bűnéért egy kisebbséget tett felelőssé. A múlt század végén keletkezett antiszemitizmus elnevezés jól jött, mert ezt bele lehetett magyarázni a nyugat-európai történelembe, s felelőssé tenni nemcsak a pápákat, de az egész kereszténységet is a zsidóüldözésekért.*

*Ez ellen az abszurd vélemény ellen csak egyetlen eredeti és zseniális gondolkodó emelt szót: Hannah Arendt női filozófus, aki maga is zsidó volt. Ő volt az első, aki a zsidók felelősségét is kereste, mert — magyarul — nem zörög a haraszt, ha nem fújja a szél.*

*Elítélte a kollektív felelősség elvét, meglátta, hogy a 20. század totalitarizmusai történelmi előzmények nélküli jelenségek voltak, s politikailag helytelen belekeverni ezeket a szokásos zsidógyűlöletbe.*

*Senkit sem ért annyira hamis, véresszájú és rosszhiszemű támadás, mint őt, Izraeltől kezdve Amerikáig, még évekkel halála után is egészen a mai napig. Fizetett „tudósok” előadássorozatokban próbálták blamálni könnyen befolyásolható egyetemi hallgatók előtt, újságok, mint a New York Times számárkórusba álltak, hogy őt diszkreditálják, rossz hírbe hozzák, vagy megszegyenyítsék.*

*Főleg amiért Hannah Arendtet elítélték, az, hogy elsőnek pezdette a zsidó tanácsok korrupcióját, hogy saját maguk bőrét mentsék, eladták hitsorsosaikat. Ezzel a náciik nivójára süllyedtek, s ez elviselhetetlennek hangzott azután, amit magukról képzeltek.*

*A náciik ismerték azt a tény, hogy a zsidók nem hisznek sem a másvallásúaknak vagy fajúaknak, nemzetiségűeknek, csak a hasonzorúeknek. Ezt kihasználva, mindenütt, ahol a „final solutiont” elindí-*

tották, előtte felállították a zsidó tanácsokat, akiken keresztül orruknál fogva vezették őket a gázkamrába, úgy, hogy ezek az áldozatok mit sem sejtettek sötét jövőjükrol.

Ez mind azért lehetett, mert magukról hamis képet alkottak, ellúvén, hogy különbek, okosabbak, eszesebbek, mint mások, s egymás között becsületesebbek is. Mindez valamilyen ótestamentumi hagyomány alapján, ami elkülönítette őket minden más népcsoporttól.

De halálos veszedelemben minden bevett szokás, minden elhitt erkölcs és becsületnek nevezett érték nem működik. Az ember életösztone kerekedik felül, a legnagyobb emberi motiváció. Tragédiák nagy témája ez: választani az élet vagy a becsület között. A kisember az életet választja. Üldözök és üldözöttek ugyanannak a varázsnak a búvökörében éltek, amit parancsnak hívtak. Mert a parancsteljesítés nemcsak a lelkiismerettől függött.

Az „üldözök” részéről a parancs nem teljesítés, vagy parancsmegtagadás szigorú megtorlásokat vont maga után. Súlyossága szerint esetleg életével is fizetett a parancsmegtagadó. Tehát, ha nem is tetszett a parancs, aki ennek hatalma alatt volt, az a maga jól felfogott érdekében is végrehajtotta, mert más veszélyt is jelenthetett a megtagadása. De a parancsteljesítés saját életébe is kerülhetett.

Az „üldözöttek” hasonló helyzetben voltak, legfeljebb fokozatokban volt különbség. A zsidó irodalom a zsidótanácsokat náci kollaboránsoknak hívta, ami helytelen. És nem is igaz. Mert a halálos veszedelem árnyékában végrehajtották a parancsokat (amelyeket sokszor kérelemnek álcáztak), mert az életöszton nagyobb volt mindennél, s ezért nem lehet őket kárhoztatni. Sokan a parancsteljesítés után maguk is áldozatok lettek.

Még ma sincs olyan tudományos diszciplína, amely foglalkozna különböző együtt élő népek kulturális különbségeiből kifolyó problémákkal. Ezeket a politika vagy a vallás, az erkölcs körébe utalják. Ez nem elég. Addig, míg mindkét fél a másikat *vádolja* ahelyett, hogy saját maga is ne tartana *önvizsgálatot*, hanem *puffogtatja* régi elveit, addig nincs megértés és béke.

Még a „zabralásokról” szeretnék szólni. Sajnos ez univerzális volt. A németek minden megmozgatható vagonszámra elhordtak Oroszországból, s az oroszok mindenkit, akit elértek, kifosztottak értéktárgyaikból. Az amerikaiak sem maradtak le. A Belgiumon keresztül meő hadifogoly szállítmányok egyedeitől leszedtek jeggyűríket, órákat.

1998-ban alakult meg a Presidential Commission Amerikában, hogy felkutassa az amerikaiak által elloptott vagytonokat. Így a magyar „aranyvonat”-nak nevezett értékszállítmányból 248 millió dollár érték tűnt el Harry J. Collins ezredes kezén, akit ennek őrzésével megbíztak.

1946-ban tárgyalták 3 amerikai tiszt perét, köztük Jack Duimont ezredesét és Nash női kapitányét, akik a 250 millió dollárra becsült Hess-vagyont lopták el.

A Pöllenberg-kastélyból egy Meador nevezetű katona ellopta a híres „Samuhel” Bibliát, amelyet 3 millió dollárra becsültek, s ezt egy texasi bankba kölcsön fejében helyezte el.

A háború után vagyunk, s folytassuk most a csendőrségre rájött zord időekkel.

A szerkesztő

## A LEGYŐZÖTTEK

1945 májusában voltunk. Kilencedikével mi is legyőzöttek lettünk. A maradék 16-os és 24-es hadosztály leharcolt egységei, amelynek egy részét a csendőrök alkották, egy tömegben lettek hadifoglyai a szovjet hadsereg csehországi részének.

Igen szomorú nap volt a május 13-a életünkben. Ott álltunk feyvertelenül mi is, soraikban igen megřitkult csendőrök. Nagyon rossz érzés volt, amikor az ember kezéből kivették a feyvert, amelyet becsülettel viselt évek hosszú során. Embereim tanácstalanul álltak velem együtt, hogy azután mi is fog következni. Szovjet kézben hadifogolynak lenni — jól tudtuk — nem lesz nagy öröm, főleg nekünk, zsandároknak. A Schwartzberg-kastély kertjébe tereltek be több ezer magyar hadifoglyot, ahol már hű csendőreimtől külön voltam választva.

Bizonytalan várakozásokban teltek az órák. Névsorokat állítottak össze, meg a maradék órákat, gyűríket szedték össze, illetve kobozták el erőszakkal. Ezek tették mozgalmassá az időt.

Miután bezáródott a kastély hatalmas kapuja mögöttünk, honvéd bajtársaim szintén ajánlották barátilag, hogy vegyem le

csendőrhajtókámat s a rendfokozatomat, mert ez egyáltalán nem életbiztosítás a komcsik kezeiben.

Erre csak azt tudtam válaszolni: miért?

Azt becstellett szereztem és viseltem éveken keresztül, ezért azt most sem kell szégyellnem vagy elrejtennem. Semmi bűncselekmény nem terheli lelkemet, így attól nem akarok megválni soha. De rövidesen megtudtam, mint a szovjet táborparancsnokság, hogy egyedül vagyok mint csendőrtiszt a több mint nyolcezer hadifogoly között. Ugyanis egy ebédidő után jött értem nemsokára a tolmács szerepét betöltő ruszin tanító, hogy hívatnak az NKVD kihallgatásra. Egy sötét külsejű, lótolvaj kinézésű NKVD őrnagy fogadott kinn a gyepen, egy nagy almafa alatt. Csizmáját kedélyesen lehúzta, kitergette nem egészen fehér kapcáját, kitétte maga mellé a fűre pisztolyát, s kezdődött a kihallgatás. Melynek nyomatékot vagy a kutyakorbáccsal vagy a pisztolyával való hadonászással adott. Így kezdődött meg részemre a kihallgatások áradata. A kérdések özöne. Hány oroszot gyilkoltam meg? Hány kommunistát akasztottam fel? Mít csináltam szovjet asszonyokkal, gyerekekkel, és még ehhez hasonló kérdések tömegét. Persze feleletemet mindig csak azzal fogadták, hogy abból egy szó sem igaz. Ők mindent tudnak rólam.

Ennek ellenére ezek a kérdések újra és újra ismétlődtek idegromboló módon, majdnem tíz éven keresztül. Pedig váltig mondtam nekik, ha mindent tudnak, akkor kár fáradni az én kérdegetésemmel. Ez volt az én „Odtisszeiám”.

*v. baranchi Tamáska Endre, csendőr csendőr százados*

## CSENDŐRODÜSSZEIA

A farkasok üvöltése lassan lecsendesedett, s a zúzmarás erdőben kezdett derengeni. A nap vörös lángpallosként jött fel a fák koronái fölé, s áttört a háromszoros szöges drótkerítésen, hogy ráragyogjon a hó alatt meglapuló barakkjainkra.

Éppen olyan reggelnek mutatkozott ez is, mint a többi idegsorvasztó, hideg nap. Mégis egypár hadifogolyban valami

belső érzés mást mutatott. Február 14-e volt a mai napon. *Csendőrnapi.*

A szűkös fogolyreggeli után, mely már hónapok óta csak dohos korpalevesből állott, vásott egyenruháinkat magunkra öltve álltunk a szánokkal a hadifogolytábor kapujához. Hat hadifogoly volt egy-egy szánba fogva, amelynek a húzóigája nem volt más, mint villanydrót. Ezen nem is csodálkoztunk, hisz a drótok, szögesdrótok országában éltünk már jó ideje.

Kevés várakozás után a kutyaugatás szerű orosz vezényszavakra kinyílt a tábor kapuja, s a subás, szőracsizmás, fegyveres őrség körülfogott bennünket, elindult a szánkaraván. Csizmáink alatt csikorgott a hó, s a szél a sarki hideget csontjainkig fújta. Bajszunkra, szakállunkra hamarosan hatalmas jégcsapok fagytak, s halántékunkon a haj őszbecsavarodott a kifújó párából. Az első szánnak és embereinek volt a legnehezebb dolga, mert utat kellett törni a magas süppedő hóban. Így felváltva lettünk vezérszánkósok. A látvány lenyűgöző volt. Zúzmarás fák, hatalmas mennyiségű szűzi hó, amely a kisebb fenyőket földig húzta súlyával, s a körülöttünk uralkodó nagy csend azt érezte velünk, hogy templomban vagyunk. Igen, mi abban voltunk, az Úristen hatalmas templomában, és ünnepeztünk.

Az én szánomba befogva hárman voltunk csendőrök. Két budai hős védő és jómagam. Mi hárman jól tudtuk, hogy számunkra ünnepnap van, még akkor is, ha hamba fogva húzzuk az igát, mint valami rabszolgák a huszadik század nagy dicsőségére. Ma egy dicső testület, és nemes múlttal rendelkező alakulatnak üljük és ünnepeljük a születésnapját titokban. Ma csendőrnapi van.

Lassan az erdei vágásokhoz érkeztünk, ahonnét a hatalmas fatörzseket szánjainkhoz vállon kellett kihordanunk. Sokszor bizony derékig belenyomott bennünket a hatalmas fatörzs súlya a mély hóba. De ma fel se vettük. Valami láthatatlan hatalom megsokszorozta erőnket. Még kis sem fújhattuk magunkat a rakodás után, máris ordították az orosz konvojok az indulás vezényszavát. A drótok megfeszültek, és az izmok munkába álltak. Megindult a hosszú karaván a tábor felé. Az örök kaján vigyora mellett, durva tréfáikkal fűszerezve folytattuk komor

arccal utunkat. Belül mégis ünnepeltünk. A csizmák alatti hó ropogása állandóan azt az ütemet ismételte, visszhangozta: híven, becsülettel, vitézül.

Háromszori fordulás után teljesen besötétedett. Fáradtan, átfázva végre barakkjainkba térhettünk. Korpalevesünk elfogyasztása után, mint valamikor az őskeresztények a katakombákban, a dohos, vizes sötét és hideg barakknak végében kezdtünk gyülekezni. Mint apró szentjánosbogár, az egyik sarokban egy olajmécses világított. Az asztal egy fehér kincstári takaróval volt leterítve, melynek piros-fehér-zöld csíkja adta meg az ünnepi díszet, az ünnepi külsőt itt, az orosz föld mélyében. Mögötte állott komolyan vitéz tábori lelkészünk, az igazi „csatapap”, kinek mellén ott sorakozott a Kardos Lovagkereszt két Kardos Szignum és két Vaskereszt szalagja. Ünnepi istentiszteletre hívtott bennünket össze Pista papunk.

Szavai, melyek bár hideg párával voltak kísérve, annál melegebben hatottak a hallgatók szívébe, lelkébe. Azt a dicső testületet méltatta, amelynek tagjait azért kellett tűzzel-vassal pusztítani a vörösöknek, mert abban és annak derék tagjaiban látták az első számú ellenségeiket, hogy ördögi terveiket mielőbb keresztülvigyék Magyarországon. Együtt hallgattuk izzó, hazaszeretettől fűtött beszédét csendőrök és honvédek. Tudtuk, mit jelent ez a nap számunkra. Éreztük, hogy a honvédeskü és csendőreskü kötelez bennünket, bárhová és bármilyen körülmények közé vessen is a sors. Lebegjen előttünk soha el nem felejthető jelszavunk: híven, becsülettel, vitézül!

Kinn újra feltámadt a komisz északi szél, mely az orgonabúgást jelképezte, és az égen megjelent a sarki fény, mely a dicsfényt adta az Égi Atya jóvoltából a világgá sodródott csendőrök felé, kik már jeltelen sírokban nyugodtak, vagy különböző börtönökben, hadifogolylágerekben sorvadoztak, vagy még ott-hon, Magyarországon mély megaláztatásban tengették nyomorult életüket, s azok felé, akik az Úristen kegyelméből szabad földön, rettegés nélkül gyűlhetnek össze ezen a napon.

Így ünnepeltünk valahol Szibériában február 14-én, csendőrnapon.

\*

1947-et írtunk naptárunkban. Súlyos esztendők Szibériában 1945, '46, '47. Soraink már erősen lecsappantak. Nem a hazaszállítástól, hanem inkább az éhség, betegség s az embertelen munka tizedelte meg sorainkat. Voltunk, akik az Úristen jóvoltából mégis átvészeltük ezeket a legnehezebb esztendőket.

Pütkösd után egy újabb szállítmányt vittek el a táborunkból... Úgy mondták, haza. Ezek között volt a magyar hadifogolytábor-parancsnok is. Így mi, maradék, újra fej nélkül maradtunk. Persze a maradék mindig a legnyakasabb fajta volt, akik még a hazaszállítás reményében sem voltak hajlandók betörni s fejet hajtani az orosz rabtartóknak. Jóformán alig csukódott be a tábor nagy kapuja, amelyen át a hazafelé tartó bajtársak eltűntek szemünk elől, amikor már hívtak is az örbódéba. A tábor területéről csak ezen keresztül lehetett kijutni. Innen kísérték ki a „stáb”-ra, azaz az orosz táborparancsnokság épületébe. Ott Ciganov NKVD főhadnagy s a táborparancsnok fogadtak. Az irodába belépve még ki sem fújtam magamat, mikor Ciganov főhadnagy közölte velem, hogy mostantól kezdve én leszek a magyar hadifoglyok parancsnoka.

Válaszom erre csak annyi volt.

— Tudja-e főhadnagy úr, hogy én csendőr vagyok?

— Igen — válaszolt röviden. — Éppen ezért intézkedtünk így, mert jól tudjuk, hogy a csendőrök otthon is úgy teljesítették szolgálatukat, hogy abban kifogás nem lehetett. Bennük mindenki megbízott. Viszont azt is jól tudjuk, hogy felfogásukat most sem változtatták meg itt, a fogságban sem, s ezért mi jobban bízunk az ilyenfajta emberekben, kik szolgálatukat híven teljesítik.

Ezt tudomásul véve ballagtam vissza a tábor kapuja felé, s bizonyos belső öröm fogott el... Ez a dicséret a M.kir. Csendőrségnek szólt, szerény személyemen keresztül, mégpedig a legnagyobb ellenségünknek szájából, egy szovjet politikai tisztől. Büszke voltam arra még abban a nyomorult helyzetben is, hogy csendőr vagyok. 1950-ben szállítottak haza, egyenesen a mosoni úti ÁVH-börtönbe, ahonnét 1951 októberében Kazincbarcikára vittek, s onnan csak 1954-ben szabadultam. Az alábbi történet itt játszódik.



1953. október 12-én én is bejutottam a „kiválasztottak” közé. Egy ÁVH-s szakaszvezető jött értem a munkahelyemre, s onnan egyenesen a büntető-munkatábor pincebörtönéhez vezetett az utunk. Csengetésére megnyílt a vasajtó, s egy pár perc múlva már vágta is le a gombjaimat az ÁVH-s pribék, miközben én a fal felé fordulva kellett, hogy álljak. Gondolataimat még össze sem tudtam szedni, mert a szakaszvezető hamar végzett a munkájával, s rövid út után be is taszított egy cellába. Már kattant is a zár mögöttem. Ez a cella nem volt valami lélekvidámító. Nyirkos, vizes falai csak úgy sugározták a téli hideget. Ablak nem volt rajta. Így azután tapogatózva kellett megismerkednem szűk és barátságtalan új lakóhelyemmel.

A föld alatti büntető cellákban mindig voltak különleges lakók, de a csendőrséget állandóan képviselte legalább tíz személy. Voltak már őslakók is, akik több hónapja szívták az egészségtelen, dohos levegőt, de a szabadulás reményét mégsem adták fel. Pedig a lelki és testi megtörés a kommunisták ördögi és kéjelgő módszerével éjjel-nappal folyt. Az idő ólomlábon járt, különösen annak, aki sötétzárkába került, mint jómagam. A nappalok, éjszakák egybefolytak. Órának a bilincsek, láncok csörgését használtuk, mert azokat általában kétóránként cserélték. A kis szüneteket pedig a fogolyörök durva viccei vagy istentelen káromkodásai töltötték ki.

Nem sokáig hagytak gondolataimmal foglalkozni itt sem, mert rövidesen zörrent a lakatom, és egy ÁVH-s törzsőrmester lépett be a cellámba. Közölte velem, hogy a „fekete” hadnagy úr 16 órai kurtavasat rendelt el számomra.

Tudomásul vettem. Ha a bajtársaim, csendőrök, honvédek kibírták, nekem is ki kell bírnom. Grünfeld őrzővezető kísért át az 1-es számú cellába. Ott sápadt fény világított. De ez is jobb volt a szememnek, mint a teljes vaksötétség. A cella közepén lévő priccsre kellett felülnöm, persze mezítláb és ingujjban. Először csuklóimat bilincseltek meg, majd azokat a megbilincselte bokámhoz láncolták jó szorosán. Így kezdődött el a 150 napos földalatti életem.

A két óra igen lassan telt. Kézfejem, lábam már erősen dagadt, majd lila színt vett fel. Míg én gondolataimmal voltam

inkább elfoglalva, a félóránként váltott s elöttem álló örök durva tréfákkal szórakoztattak. Egyszer mégis csak vége lett a kétórás szenvedésnek. Csörögtek a bilincsek, a láncok, s tudtam, hogy én is letöltöttem két órát. Így már csak 14 órám maradt hátra. A láncok jól belevágódtak a húsemba, de azért valahogy bevánszorogtam az egyik cellába, ahol valaki volt már a fésőtétben. Az ajtó becsapódása után suttogva köszöntött s mondta, hogy Keserű csendőrőrmester. Vizes kapcával borogatta a kézfejét, s még neki is jól látszottak mindenütt a bilincs nyomai. Fájdalmát leplezve összeszorított fogai között halkán mondta: „Ki fogjuk bírni százados úr! Nem tudnak bennünket úgysem megtörni!”

Igenlően bölintottam, miközben csuklóimat, lábamat próbáltam masszírozni. Hamar tájékozódtam, hogy kik is vannak lenn a föld mélyén a csendőrök közül? A vizes, sötét, álló cellákban való tartózkodások jelentettek valami helyváltoztatást az én életemben is. Vallatások inkább éjjel, mint nappal. Természetesen mindezek jó sok koplaltatással fűszerezve. Ezek voltak az egyébként egyhangú börtönéletnek a változatosságai.

Egyik napon sikerült egy véletlenül talált kis darab dróttal átfúrnom a cellámnak mindkét falát, s így szomszédaimmal megvolt a közvetlen kapcsolatra a lehetőségem. Ekkor bal szomszédom éppen egy csendőr főhadnagy volt.

Az étkezésünket Szántó csendőr szakaszvezető hordta le, akit az ÁVH-sok mint küldöncöt alkalmaztak, mivel munkára nem tudták küldeni, mert csak hat ujjá volt két kezén összesen. Nagyon óvatos volt, hogy a bizalmat el ne veszítse, de éppen ezért tudott nekünk mindig valami hírt hozni, vagy esetleg a koplalással fenyegetteknek egy-egy darab kenyeret lopva bedobnia a lesőnyíláson. Ha sokszor elképzelhetetlen híreket is kaptunk, azok mégis jók voltak biztatásnak, hogy ne adjuk fel a reményt. Hét végén egyszer kaptunk meleg vizet lemosásra, s így a mosodások közötti a csendőr törzsőrmesterrel lopva mindig tudtunk egy-két szót váltani, aki a külvilágról szerzett híreiből ilyenkor beszámolt nekünk.

Több mint két hónap telt el, mikor abban a megtiszteltetésben részesültem, hogy az őrszobát takaríthattam néhanapján.

Sepregettem, s az őr ágyát vettem be. Ez jó alkalom volt arra, hogy az ablakot kinyitva, a szemben lévő konyhaépületet láthattam. Ott ilyenkor az ajtóban megjelent Pándi csendőr őrmester, aki szakácsként működött ott, s távirati stílusban leadta nekem a legújabb értesüléseit s a fontosabb eseményeket. Persze ezeket csak akkor tudtam megtenni, ha az őr éppen kiment a szobából. Kéthetenként általában borotváltak bennünket. Szerencsénk volt, mert a lejövő borbélyok között volt egy csapatcsendőr is. Mindig úgy helyezkedtem, hogy engem ő borotváljon. Ilyenkor tudtunk egypár szót váltani. Ezekben is volt valami új a földalatti lakók számára.

Legizgalmasabb esetem azonban akkor volt, amikor egy alkalommal egy zsíros újságdarabot loptam el az őrszoba szemetes kosarából. Alig vártam, hogy az újságfoslányt átfussam. Főleg a politikai, külpolitikai pár szavas hírek érdekeltek. Utána sürgősen küldtem is az útjára a csatornába, mert jól tudtam, mit kapnék érte, ha nálam megtalálnák.

Még ma sem tudom megmondani, hogyan jött be egy mindnyájunkat nagyon felvillanyozó hír. Ez pedig így hangzott: nyugaton, a szabad földön élő csendőröknek vannak iskoláik, tanfolyamaik, tovább képezik magukat, s készülnek arra, ha üt az óra, hogy átlépjék a határt. Neveket is említettek, akiket láttak és felismertek a határ közelében, ahol tájékozódás végett többször megjelentek. Ez a hír a falakon fúrt nyílásokon keresztül expressz sebességgel ment körül az összes cellákon, s mindnyájunkban megerősítette az önbizalmat. Jobban bírtuk a kurta-vasat, a kínzásokat, a koplalást, a hideget, mert éreztük, hogy nemcsak itt a kazamatákban van csendőrség, hanem a nyugaton élő bajtársaink is együttes erővel készülnek, hogy majd tudjanak rajtunk segíteni, ha annak eljön az ideje.

Pár hónapos sötét- és magánzárka után kerültem össze Aurél barátommal, egy fiatal csendőrzászlóssal egy cellába. Még Voronyezsből jól ismertem. Most már nekem sem kellett a négy üres falat bámulni, hanem hosszú beszélgetésekben tervezgettünk a jövőre, a Csendőrség jövőjére. Tudtuk és rendíthetetlen hittel vártuk, hogy egyszer ki fognak csapódni a börtönajtók. Talán éppen egy nyugatról megjött csendőrbajtársunk fogja le-

verni a lakatot cellánk ajtajáról. Ez a hit és bizalom tartotta bennünk a lelket hónapokon keresztül a földalatti csendőregységben, s adott erőt a további szörnyű dolgok elviselésére is.

Végre szeptember 5-én szabadultam összesen 9 évi fogóság után. De még mindig nem voltunk egészen szabadok. Ha-zaérkezésünk után az ÁVH-nál kellett jelentkeznünk.

*v. baranchi Tamáska Endre, csendőr csendőr százados*

## ÖSSZEDŐLT VILÁG

1945 februárját írták az ostromgyűrűbe zárt Budapesten. Pár napja sebesültem a déli vasúti pályaudvarnál a bal lábamra. Gránátszilánk okozta. Kis idő múlva bedagadt a csizmába a lábfejem. Egy óvóhely lakói levágták a csizmát rólam, s bekötözték. Így kerültem ezután a Gyáli úti tiszti kórházba.

A bombázás és tüzéségi tűz szűnni nem akart már hat hete. A kórház sem volt már nyugodt hely. Elfáradva, szinte fássultan mentem az alagsorba, ahol mint könnyebben sebesült kaptam helyet egy heverőn, amit a fűtőkazán ajtaján csúsztattak be félig, mert fűtés nem lévén minden talpalatnyi helyet kihasználtak. Tőlem balra egy lóca állt, amit a fűtő használhatott, ha pihent. Most az ápolónővér íróasztalául szolgált. Fölötte kampósvégű drótok lógtak, és a földön néhány üres sörösiüveg hevert. Rossz volt a levegő, de közel sem olyan, mint fent a súlyos sebesültek között. Gittát, akit a napokban hoztak be ide akna-szilánkkal a gyomrában, veséjében és szemében, többször meglátogattam. A földszinten feküdt, s ha féllábon felugráltam hozzá, majdnem hánytam a büztől, ami a szobában volt. Tizenkilenc évesen Erdélyből menekült a család „biztonságába”. Csinos volt, barna szemekkel. Édesanyját akna tépte szét tegnapelőtt, és a sötétedéskor az emberek a kórház kertjében temették el. Apját nem ismertem. Valahol harcolt, ha életben volt. Este apám keresett fel. A Márvány utcából jött, ott tudta meg, hogy itt vagyok a kórházban.

Kis csomagot hozott. Édesanyád küldte, mondta, egyél rendesen. Légy ügyes, és ne feledd az imádságot. Hogy mi lesz

velünk, azt nem tudom, de katonák vagyunk. Megcsókolt, azután megsimogatott, s eltűnt a kazánház ajtaján át, ahol jött. Soha ennyire egyedül nem éreztem magamat. Mellettem egy fejlődéses katona feküdt. Nem mondta meg a nevét, csak annyit kérdezett, hogy hol vannak az oroszok? Jönnek, mondtam, s éreztem védtelenségünket.

Reggel nagy volt a lövöldözés, és a robbanások egészen közletről hallatszottak. Nagy volt a kavarodás, mindenki menni próbált a szűk helyen, hogy megtudjon valamit. Én is öltöztem. Csak az egyik csizmám volt meg, mert a másikat szétvágta. Így félig mezítláb próbáltam menni. A földszinti szobákba mentem tudakozódni. Itt tudtam meg: Gitta halott volt. Kézigránát robbant az ágyán, s a vér még nem alvadt meg lepedő nélküli matracán. Visszamentem a kazánházba. Egy orosz jött velem szembe és röhögött. Mondott valamit, de nem értettem meg. Mögötte jött a „fekete” orvos százados, fehér köpenyben.

Az a parancs, mondtotta, hogy mindenki, aki mozogni tud, menjen ki a kórházból. Kell a hely az orosz sebestülteknek. Gyülekezés fenn a főkapunál. Fent voltunk vagy hatvanan. Az orosz kiabált és lökdösődött. Ötösével kellett sorba állni. Mikor engem rángatott, látta, hogy csak egy csizmám van, s a lábam be van kötve. Mellbelökött és intett, menjek vissza. Visszakocogtam a kazánházba, s leültem a lócára a nővér mellé. Megkérdezte, mi van fenn. Elmondottam, mire egykedvűen elkezdett magáról beszélni, hogy ő erdélyi menekült. A kolozsvári színtársulatnál dolgozott, s felajánlotta, hogy szívesen segít adni egy injekciót, amitől elalszom. Az ajtóban ekkor jelent meg a tábori lelkész, s ezt csak abból tudtam, hogy mondta. Csendesen kért mindenkit, hogy vessünk keresztet, s ezzel minden bűntünk alól feloldoz. Ezzel a feloldozással vagyok ma is. Büntelen. Megint jöttek az oroszok a „fekete” orvossal az élen. Megparancsolta nekem, hogy menjek fel. Jelentettem, hogy egy orosz visszaküldött az egy csizmám miatt. Dühösen rámivallt: ez őt nem érdekli, menjek fel, majd ő ad valamit, ha feljön. Felérve látom, hogy a lábadozók mind ott állnak, a fejlődéses is. Kerítettek nekem egy nagy gumicsizmát, ami engem vitt inkább, mint én őt. Így indultunk el vagy kétszázan a budai hegyek egyik há-

zába. Február hatodika volt. Besötétedett, mire odaértünk. A ház pincéjében lettünk összezsúfolva. Röviddel azután jöttek az örök, és megszabadítottak mindenüktől. Óra, gyűrű, pénz, cigarettatárca stb. Persze ez nem ment simán. Akit ahol értek, ott rúgtak és pofoztak. Ez reggelig tartott. Végre kirugdaltak bennünket az utcára, ott minden tizediket kivették a sorból, mert fasiszták. A ház másik oldalán lelövöldözték őket. Ezúttal szerencsém volt. Miközben ott álldogáltunk, gépkocsikon mentek el előttünk a győzedelmes hadsereg kirgiz katonái. Mint az eső, úgy omlott ránk a köpésük. Szerencse, hogy volt hó, amivel le tudtuk törölni az arcunkat. Ez az ünneplésünk nem tartott soká, vagy félórát. Azután ötösével sorakoztattak, s elindultunk valahová. Sántítva segítettem egy fejlődéses altisztet. Nemigen bírtuk a menést. Végül is letettem egy útszéli ároknál. Ott álltam mellette, míg az ór el nem lökött a puskájával, hogy menjek tovább. Pár pillanat múlva hallottam egy lövést. Hátranéztem s láttam, hogy már az árokban feküdt. Neki már jó, gondoltam. Pár sorral mögöttem jött egy micisapkás, magas, vékony fiú, azt tudtam meg róla, hogy amerikai reptülő. Jóindulatúan magyarázott, de egy szót sem értettem belőle. Néha velünk szemből gépkocsin jövő orosz katonák viccesen közénk hajtottak. Az örök nem szerették ezt a mulatságot, mert a következő falunál pótolni kellett a hiányt. A foglyokkal el kellett számolni. Három napi menet után megérkeztünk a Teleki-tanyára. Itt kaptuk az első ennilát. De ezt sem az oroszok adták.

Kihírdették a faluban, hogy hozhatnak ételt a foglyoknak. Csoda történt. Jött a sok ember, asszony, és hozta, amit még ott-hon talált. Levest, főzeléket, tésztát, kenyeret, dohányt. Mindezt az udvaron lévő hosszú vályúba kellett behánytani. Mi a vályú másik oldalán sorakoztunk sorokban. Sípszóra ment a vályúhoz az első sor, s ki mit bírt, mart magának. Egymást löktük bele a vályúba, és próbáltunk valamit kihalászni és betömni a szánkba az örök hangos röhögése mellett. Hamarosan elzavartak, s jött a második sor. Az éhség állattá tett bennünket. Háromnapi menet után elértük Dunaföldvárt, majd Kiskunfélegyházát.

Ez volt az első láger, egy iskola drótsövénnyel bekerítve. Itt volt az első lehetőség alvásra. Itt kezdődött meg a számlálás

is. Minden nap hoztak be a környékről embereket, maguk sem tudták miért. Végül rájöttünk, hogy az útközben meghaltakat kellett pótolni. Egy reggel elengedték a nemi betegeket. Gondoltuk, agyonlövük őket. Nem, kizavarták őket az épületből s elengedték. Két hét múlva bevagioníroztak bennünket. Minden marhavagonban volt egy hordó víz és 80 ember. Vagy 5 hétig utazhattunk. Minden reggel megszámláltak, megkaptuk a kanál levest meg egy szelet kenyeret. Ezalatt az őr egy nagy fakalapáccsal végig döngette a vagon falait, s utána ránczárta az ajtót.

Bent a 80 ember tanakodott, hogyan lehetne megszökni. Nem ismertük egymást, de bízunk egymásban. Végül is meg volt a terv a szökéshez. Felszakítani a vagon padlóját, és kiejteni a sínek közé az embereket, akik vállalkoznak erre. Öten voltak a halálraszántak. Amikor a vonat lassulni kezdett, jött a kiejtés a felszakított résen. Hogy élve maradtak-e, ki tudja megmondani? Talán sikerült elbújniuk, mi imádkoztunk értük. Reggelre visszaillesztettük a padlókat. A reggeli számlálásnál kisült a hiány. Bár háromszor is átszámoltak bennünket nagy káromkodással, de nem lettünk többen. Öten hiányoztak. Még most is látom a vagonparancsnok rémült arcát, mikor az őr kirugdalta a sínek mellé és letérdeltette. Mi megijedve néztük a nyitott vagonajtóból, ahogy az őr a nagy fakalapáccsal agyonütötte. Szétört a feje. Berugdosták az árokba, s kijelöltek egy új vagon parancsnokot. Rémület tilt az arcára, de mentünk tovább.

A következő állomáson hat ott dolgozó liszthordó román munkást löktek be közénk. Meg volt a létszám. Ezek sem sejtették előző este, hogy ez lesz a jutalom az átállásért. Nem volt több szökés. Ittük a megbüdösödött vizet, kaptuk a reggeli levest. Aki nem bírta kivárni a reggeli számlálást, az a dolgát ott végezte el a vagonban. A bűz elviselhetetlen volt. De csak hetek múlva értünk célhoz. Senki sem tudta, hol vagyunk. A levegő kissé hűvösebb volt, mikor kiszálltunk. A friss levegő elszédített.

Otthoni falusi pályaudvarra emlékeztető volt a környezet. Órákig tartott, míg evés után valahogy talpra állottunk. Néhány düledező ház volt a közelben, mellette nagy deszkarakás. Akadt egy tolmács is, ruszin gyerek, aki abszolút hatalommal

bírt felettünk. Ezen keresztül megtudtuk, hogy mindenki kap két lécet a deszkarakásból. Ugyan nem mondták, minek, csak később tudtuk meg, hogy ezen fogunk aludni, én majd két évig. 5 km-re cipeltük őket a táborba. Ez a forradalom előtt apácakolostor volt. Egy dombtetőn állott. A kapunál még felismerhető volt a harangláb, amit őrtonnyá alakítottak át. A kápolnából lett a konyha és pékség, az apácalakból pedig orvosi rendelő és a kórház. Még volt ott egy középület, a „fürdő”, amelyet láthatólag a szocialista dicsőség maradandó emléke gyanánt építettek. Felszerelése 15 fa vederből állott, nem nevezhető skandináv felszerelésnek. Ebbe egy kanál meleg vizet adtak, ha fürdőnap volt. Úgy emlékszem, hogy két év alatt háromszor. Az egyik alkalommal a moszkvai szemlélő ottjártakor.

Két évig voltunk ezen a helyen. Ünnepeztünk karácsonyt seprűből készített karácsonyfával. Kivagoníroztunk sót, szenet, kátrányt, sokszor mínusz 30 fokos hidegben. Ilyenkor az örök kötéllel vertek bennünket a gyorsabb munkára, szerencsénkre, mert megfagytunk volna ilyen hidegben.

Majd 3 év múlva hazaszállítottak bennünket. Ahogy átléptük a magyar határt, kinyitották a vagonajtót. A szép napos időben kiültem a lépcsőre, és élveztem, hogy szabad vagyok. Ruházatom elég jó volt. Trópusi német sapka. Két egyszínű, de felemás cipő, barna nadrág, valószínű angol katonai, spárgára kötött csajka a derekamon, egy magam csinálta kanál, meg egy megmentett „koronás gomb”. Büszkén tűztem fel egy dróttal a sapkámra. Így értünk be az állomásra, ahol új egyenruhás katonák vártak. Egy kicsi, vékony és nyegle százados odaszólt a többiekhez: „Na, itt vannak a híres nácik meg nyilasok.” Amikor elment előttem s meglátta a koronás gombot, megvadult, kiabált össze-vissza, és úgymond leverte a fejemről a sapkát. Ezzel tovább is ment. Gondoltam, jól kezdődik. A győztesektől nem fáj úgy a pofon meg a rúgás, mint ez a fogadtatás.

Kihallgatás után felküldtek az emeletre, ahol egy szalmával borított szobába löktek. Hárman voltunk a szobában, az ajtó előtt őr állt. Kis idő elteltével bejött egy őr, és egy ívről olvasta neveinket. Végül nekem azt mondta nagy durván, hogy én kint álljak meg az ajtóban. Gondoltam, ez meg mifene most? Utá-

nam jöve halkán szolt: „Édesapja alatt szolgáltam. Látja lent ott, azt az autót? Azzal viszik magukat az Andrássy úti laktanyába. Én hagyom, hogy maga menjen ki és tűnjön el.” Minden úgy is történt. Ez volt az Isten uja. Eltűntem. De megmaradtam.

*v. Dobolyi Árpád, csendőr hadnagy*

## CSENDŐRPORTRÉ

Minden Hősök Napja emléket idéz bennem. Sok bátor tettet és hősiesség helyállást láttam a magyarországi harcok, Buda ostroma és az ötvenhatos események során. Mégis, valami más hősiesség is eszembe jut. Az a hősiesség, amely talán nem olyan látványos, mint a harctéri bátorság, de semmi esetre sem kisebb értékű annál. Arra a lelki bátorságra célzok, amit sokkal nehezebb észrevenni, mint a csaták tüzében végrehajtott tetteket. Mikor erre gondolok, egy idős csendőr arca jelenik meg előttem.

A csendőrségnél a háború utolsó éveiben a legkiválóbb tiszthelyetteseknek megadták a zászlóshelyettesi rangot. Ezzel felemelték őket a tisztikarba. A georgijevszki fogolytáborban három ilyen kiemelt tiszthelyettes volt velünk. Ezek közül csak Horváth István zászlóshelyettes hagyott kitörölhetetlen nyomot az emlékezetemben. A fogolytáborban kis életközösségek alakultak ki. Olyanok voltak ezek, mint a család. A fiatalabbak kijártak munkára. Ők voltak a beszerzők. Az idősebbek a táborban maradtak felvételezni, mosni, takarítani a barakkokat. Ennek fejében a fiatalok leadták a napi szerzeményt, amit az idősebbek főztek meg. De minden közös. Ilyen közösség volt a miénk is, melynek ketten főhadnagyok és Horváth zászlóshelyettes voltunk tagjai. Bár mi ketten, a két fiatal rangidősek voltunk, nem volt vitás, hogy Pista bácsi volt a tekintély. Bölcs nyugalommal viselte a fogságot. Minden holminkat makulátlan rendben tartotta, és nem engedte, hogy fogoly nyelven mondva „legatyásodjunk”. Nem engedte, hogy a mosdást, borotválkozást és hajnyírást elmulasszuk. Ha az ingünk elszakadt, megfoltozta. Mi meg szorgalmasan hordtuk a szovhoz bunkerből a répát, paradicsomot, főleg — ha lehetett — krumplit, amit ő ügyesen készített

el. Dohányért cserélt sót, hagymát, hogy az ételnek íze legyen. Esténként csendőr pályájának érdekes nyomozásairól mesélt.

Mindaddig nem volt semmi hiba, amíg az államiból lop-tuk a krumplit. De egy nap elvittek bennünket hídépítésre, és ezzel a beszerzési forrásunk elapadt. Na, de ha nem volt szovhoz, vagyis állami gazdaság, volt helyette kolhoz, vagyis szövetkezet. A tagok házáinál pedig ott volt a háztáji kert krumplival, káposztával, sütőtökkel. Hát mi ezekből kárpótoltuk magunkat. Azután este elmeséltük Pista bácsinak, hogy még a szemét is kiloptuk a kolhozparasztnak.

Az öreg nem szolt semmit. Elkészítette a krumplit, úgy mint máskor, de mikor evésre került a sor, csak ennyit mondott:

— Ti csak egyetek, én nem eszem ebből.

Leesett az állunk Egy fogoly nem eszik a tört krumpliból? Nem értettük.

— Mi baj van, Pista bácsi? — kérdeztem. Ránk nézett és komolyan mondta:

— Nem értitek ti ezt. Paraszt családban nőttem föl. Nyolcan voltunk. Nagyon szegények, de volt egy kicsi kertünk. Az első világháborúban megrokkant apám azt ásta föl, és ott nevelte a krumplit, babot meg a répát. Az a kis kert volt a mindennünk. Aztán egy éjjel valakik kiásták az összes krumplit és elvitték. Akkor láttam apámat sírni. Hát azért, mikor csendőr lettem, megfogadtam, hogy ilyen ne történhessen abban a faluban, ahol én szolgállok. Most ti azt mondjátok, jól kibabráltatok egy kolhozparaszttal. És megnéztétek-e, hány gyermeke van? Megkérdeztétek, hogy lesz-e holnap mit enniük? Én arra esküdtem mint csendőr, hogy tisztelem a másét. Egyetek csak, ti még nem voltatok csendőrök, de nekem nem megy le a falat a tor-komon.

Mint két megszegényített suhanc, úgy néztünk egymásra mi, főhadnagyok. Attól kezdve csak az állami javakra tettük rá a kezünket. Ma erre azt mondanák: „vénségére elment az esze”. A fogolynak csak egy törvénye van, életben maradni. Igen, ez az egyszerű emberi kibúvó. De vannak kivételes emberek, akik az emberi ösztönök fölé tudnak emelkedni. Ilyen valaki volt Horváth István csendőr. Ő is hős, mert hősiességgel, híven,

becsülettel és vitézül teljesítette szolgálatát. Hősök napján illik rá is emlékezni.

*v. Domonkos Sándor főhadnagy*

## CSENDŐRTISZT A NÉPKÖZTÁRSASÁGBAN

A kilencévi odüsszeia után léphettem át újra a hazai ház kúszóbét, és ölelhettem át drága szüleimet. De még nem voltam egészen szabad. A kiszabadult csendőröket ÁVH-s rendőri felügyelet alá is helyezték belügyminiszteri rendelettel.

Az első napon letudtam a helybeli rendőrségi jelentkezésemet. Somodi-Schwartz Ede rendőrszázados fogadott a megfelelő gúnyolódó és sértegető megjegyzésekkel. Nehezen tudtam őket lenyelni. Másnap Patakra kellett mennem a katonai nyilvántartó hivatalba.

Ez volt az első önálló kirándulásom, s többször önkéntelenül is hátranéztem, hogy nincs-e mögöttem a tányérsapkás, géppisztolyos, gimnasztyorkás őr? 1954 szeptembere volt. Patakon már sárga levelekkel volt borítva a sétány. Hamar megtudtam, hol is van a nyilvántartó hivatal. Megtaláltam a szobát, ahová utasítottak, s kopogtatás után benyitottam.

Egy elég jó húsban lévő asszonyság fogadott. Egyenruhában volt. Gimnasztyorka szoknya és egy rövidszárú, ráncos orosz csizma. Vállán láttam, hogy sárga tiszti parolija van. Köszöntöttem:

— Jó reggelt kívánok!

Kérdezte:

— Miért jöttem?

— Katonakönyv ügyében — mondtam.

— Adja ide a régít.

Itt követtem el a nagy hibát. Kissé gondolkoztam, hogyan is szólítsam, majd hirtelen rávágtam:

— Nekem olyan nincs, nagyságos asszony!

Ő meghökkenett erre a nem várt megszólításra, s mindjárt elpirult, majd így szólt:

— Szólítson engem hadnagy elvtársnőnek! Tudomásul vettem.

Majd kérdezte ismét, hol van a régi katonakönyvem, hogy most újat kérek.

Csak tegnapelőtt jöttem haza a börtönből, válaszoltam. Előzőleg meg szovjet fogságban voltam. Egyébként sohasem volt katonakönyvem, mert... És egy kicsit megálltam, s így folytatam: hivatásos tisztem voltam,... csendőr százados.

Eddig ő ült az íróasztal mögött, jómagam pedig álltam előtte. De miután szavaim elhangzottak, felállt, s az egyetlen székel kínál, hogy üljek le. Nem fogadtam el, mondván, hölgyeké az elsőség.

Úgy láttam, ilyen esete még nem volt, hogy eleven csendőrtiszt álljon előtte. Némi zavarban is volt. Talán az én régi túlzott udvariasságom tette ezt. Majd kisietett az irodából s kis vártatva visszatért egy vizenyős szemű, alkoholtól rezes orrú, lócsiszár kinézetű századossal, és egy pogácsafejű hadnagy kíséretében. Ők is végignézték rajtam mint egy csodabogáron. A hadnagy elvtársnő visszament az asztalhoz, s ott a polcon keresgetve elővett egy hivatalos nyomtatványt, s abból olvasni kezdett. A 18-as számú Honvédségi közlönyben megjelent... ilyen és ilyen szám alatti honvédelmi miniszteri rendelet értelmében a hadifogságból hazatért tisztek kérhetik a régi rendfokozatukat, tartalékos állományban. Letéve a közlönyt így szólt: adok magának egy kérvénymintát, azt töltsse ki.

Mindjárt válaszoltam: én nem kérek semmit a honvédelmi minisztertől, ha jár, adják meg.

Erre a nem várt kijelentésre a századost elfogta a méreg. Egészen közel hajolt hozzám, és a pálinka büze csak úgy áramlott belőle, amikor elkezdte a nagy oktatást.

— Persze maguk lenézik a demokratikus tiszti rangokat. De bezzeg a Horthy-időkben szaladtak, kilincseltek a rangokért. És még ehhez hasonló, jól beszajkózott brossúrát mondott el.

Megvártam, míg kifogy a szusz belőle, s befejezte mondanakáját. Felé fordulva, nagyon nyugodt hangon csak ennyit mondtam: „Én a tiszti pályára készültem, s ahhoz megvolt minden iskolai képesítésem, így nem kellett futnom vagy kilincselnem.” Ezzel a válasszal aztán beléfagyasztottam a szót. Mérgesen megfordult, és a hadnaggal együtt elhagyták a szobát. Pár

percnyi néma csend támadt. Majd a hadnagynő fiókokat huzigált, papírosokat nézegetett, s elkezdett gépelni. Közben hozám fordult, kérdezte az adataimat, majd azt is, hogy van-e fényképem? Mondtam, hogy az nincs, hisz másfél napja, hogy hazajöttem a börtönből. Egyébként sem ott, sem a Szovjetunióban ilyenek készítésére nem volt alkalmam.

— Majd ha lesz, hozza be, — mondta ő. Ismét az asztal felé hajolt, rányomta a körbélyegzőt és aláírta, majd átnyújtotta az igazolványt. Most azután nekem nyíltak tágra a szemeim, amint elkezdtem olvasni a katonakönyvemet.

Neve: B. Tamáska Endre.

Rendfokozata: t. csendőr százados... Ennél a sornál megálltam s még egyszer elolvastam, hogy jól látom-e. A hadnagynő még mindig állott az íróasztal mögött. Zsebre vágtam a hivatalos írást, s amint mentem az ajtó felé, hirtelen ismét elfelejtettem, hogy már a népi demokratikus államban vagyok, s így köszöntem el: „Kezét csókolom!”

A magam mögött behúzott ajtóból még jól láttam, hogy a hadnagynő ismét elpirult, de most nem utasított rendre. Úgy látszik, tetszett neki ez a most nem használt köszöntési mód.

Hazaérve megmutattam régi jó barátaimnak, közöttük csendőröknek is az igazolványomat. Nagyon jól mulattunk rajta. Ilyen írással, azt hiszem, senki sem dicsekedhetett. Ezzel jártam két és fél évig, és elég sok alkalommal nyílt tágra az igazoló hatóságoknak, rendőröknek, ÁVH-soknak a szeme, mikor kézbe vették a nevezetes igazolványt, s kezdték a beleírtakat tanulmányozni. .

Így voltam én csendőrtiszt a népi demokráciában.

*v. barancsi Tamáska Endre, csendőr százados*

*Ebben a fejezetben nemcsak csendőrök szólalnak meg, hanem róluk is fognak szólni néhányan.*

*A csendőrség létszáma 1944 nyarán 22.000 fő volt. 1945. március 15-én ez 11.000 főre apadt, a többiek elesetek vagy eltűntek a frontokon. 1945 és 1949 között a szovjetbérenc rendszer 5.000 csendőrt végeztetett ki „háborús és népellenes bűnök vádjával”. 3.000 maradt otthon, kb. ugyanennyi sínylődött 25 évi vagy életfogytiglani kényszermunkára ítélve a szovjetben. 1.100 csendőr emigrációban élt szerte a világon.*

*Grazban alakult meg az első Bajtársi Asztaltársaság Jegenyész Pál főtörzsrömmester vezetésével, amely 1949-ben M.Kir. Csendőr Bajtársi Közösség címen világszervezet lett.*

*Hivatalos közleményük, a Bajtársi Levél 1948 novemberében indult el v. Karsay Jenő alezredes szerkesztésében. 1951 februárjától dr. Dobolyi Lajos ezredes szerkesztette 1952 augusztusáig, mikor Grazból Bregnezbe költözött, v. Karsay Jenő alezredes vette át megint. 1968-ban bekövetkezett halála után a B.L. Torontóba költözött, ahol v. Kövendy Károly százados lett a szerkesztő. 1975-től dr. Kiss Gyula százados szerkesztette Calgaryban, majd 1995 óta v. Kiss Gábor főhadnagy a szerkesztője Floridában.*

*1958-ban alakult a Magyar Csendőrök Családi Közössége, melynek célja volt a bajtársi segélyezés és a csendőrség elleni rágalmak megcáfolása. De támogat minden magyar célért küzdő, becsületes és törvénytisztelő antibolsevista egyesületet.*

*A szabadabb világba kényszerült csendőrök nem érezték magukat bűnösnek, s töretlen hazaszeretettel segítették nyugati befogadóikat a „bolsevizmus elleni harcban”. De tényleg az volt, vagy a nyugat csak az érdekeit védte, s a bolsevizmus csak mellékesen járult hozzá? Mert amikor megtörtént az orosz összeomlás, s mi is szabadabbak lettünk, a dupla standard nyilvánvalóvá vált. Míg a náciknak, fasisztáknak nevezetteket kivégezték, bebörtönözték és üldözték, addig a volt bolsevista ÁVÓ-s és más ugyanúgy kegyetlenkedő szovjetbérencnek a haja szála sem görbült meg. Ez az igazságtalanság sokakban megfoganta a*

*gondolatot, hogy valójában mindkét esetben magyarüldözésről, magyarirtásról volt szó valamilyen címen. S a legjobbakat kellett üldözni, akiknél a magyarságtudat és hazaszeretet a legtudatosabb volt.*

*A becsületes szolgálat után a legnagyobb kitiintetést a csendőrség ezekkel az üldözésekkel kapta. Ezek bizonyították hazaszeretetét.*

Az orosz hadsereg közeledtével Tito partizánjai nagyon felerősödtek a déli végeken. A szegedi és marosvásárhelyi csendőr nyomozó alosztályok maradványait ezek elhárítására Mura-szombaton összpontosították, kb. 40 csendőrt, a szomszédos német-osztrák csendőrökkel.

1945 nagypéntekjén léptünk át osztrák területre, ahol a magyar menekültek útvonalát biztosítottuk partizántámadás ellen. Klagenfurt térségben értük el az angol hadsereg első csoportját. Mivel megbízhatónak minősítettek bennünket, nekik dolgoztunk.

1946 tavaszán 40 csendőrt szedtek össze és a Graz melletti Andritz községbe szállásoltak el azzal a céllal, hogy a szervezés alatt álló osztrák csendőrségnek segítségére legyünk, mint fegyelmezett egység. Ezt a tervet a magyar hatóságok kiszimátozták, és tiltakozásukra az angolok a tervet elejtették, de megtartották bennünket raktárkezelő minőségben.

Itt határoztuk el Imre László tiszthelyettes bajtársammal, hogy a sok rossz hír ellenére megpróbálunk hazamenni. Minden szépen sikerült. Szombathelyre érkeztünk este 10 óra tájban. Már a futballpálya közepén tartottunk Kámon község felé. Egyszerre csak egy szakasz orosz katona körbefogott bennünket. Ekkor tudtuk meg, hogy ott van a tankállomásuk. A városházára kísérték bennünket, ahol úgy rugdostak le bennünket a szenes pincébe, fél lábszárig érő szénporba. Egy óra múlva fiatal magyar hölgyet kísért vagy 10 orosz katona a szomszédos cellába. A kísérők között magyar is lehetett, mert a hölgy sírva kérte: „Könyörgöm, ne hagyjon itt.” Utána vagy 40 perces óriási jajgatás. Mindenkinek saját véleményére bízom, hogy mi történt a hölgygel.

Másnap igazoltatás a rendőrségen, majd megbilincselve egy rendőr kísért Győrbe, a megye székhelyére, majd Pannonthalmára, a Pusztai járás székhelyére. Ott földim, Végh Rudolf taxisofőr volt a rendőrkapitány. Ki akart oktatni, de eredménytelenül. Így azután leinternált. Majd egy csoportba osztottak, akiket Veszprémvársányba vittek a rendőrség részére tűzifa ki-



termelésre. Akkor már a menyasszonyom, Annuska a közelben lakó szüleimnél volt. Augusztus 15-én megszőktem, majd Kisbéren vonatra ültünk, és irány az osztrák határ. Vonatunk csak Celldömölkig ment, mert csak reggel 6-kor volt csatlakozás Szombathely felé, ezért az állomáson szándékoztunk várni. Alig telepedtünk le a kertben, mikor lövöldözést hallottunk az állomás felől. Láttuk, hogy egy fiatal ember fut cikk-cakkban a sínek között, és egy orosz katona pisztollyal lő utána. Tudva, hogy ezek után nagy igazoltatások lesznek, mi azonnal otthagytuk az állomás területét, s bementünk egy ház udvarába. A házban egy vasutas lakott, akitől később megtudtuk, hogy egy részeg orosz katona molesztált egy 16 éves lányt, s a fiatalember nem bírta már nézni, s két jókora magyar pofont lekevert az orosznak, úgy, hogy az eldőlt. Mire észhez tért, a fiú már kint szaladt a sínek között. Egy derék magyar vasutas az orosz elkapta hátulról, és a pisztolyt kivette a kezéből. Hogy mi lett a következménye, nem tudjuk.

Ilyen olcsó volt akkoriban a magyar élet.

## MÁSODIK EMIGRÁCIÓ

1946. augusztus 20-án, István király napján léptük át az osztrák-magyar határt Vaskeresztes községnél. Orosz zónán át 40 kilométert gyalogolva, végül Rürstenfeldnél értünk angol zónába. Egy átvonuló táborban, Weitzesdorfban töltöttük az éjszakát. Másnap reggel kimentünk a műútra, hogy alkalmi teherautóval eljussunk Grazba. Alig mentünk pár száz métert, mikor két osztrák csendőr jött velünk szemben. Igazoltattak volna, de nem volt igazolványunk, így átadtak az angol katonai parancsnokságnak. Kihallgatásunk után a helybeli csendőrség kétszeri engedély nélküli határátlépés miatt a fürstenfeldi börtönbe zárt. Ott tudtam meg, hogy még nincsen megszervezve az osztrák civil hatóság, így az angolok intézkednek minden ilyen ügyben. Nyár lévén az angolok odahaza voltak nyaralni, s a börtönben nagy volt a torlódás. Én egy lengyel fiúval voltam egy cellában, aki hazájából gyalog jött Magyarországon át, és itt

lebetegedett. Kórházba került, és ott tudták meg, hogy idegen, és már egy hónapja van a börtönben.

8 napos börtönélet után a helybeli csendőrőrsparancsnok jött látogatóba, és amikor meglátott, azt mondta: „Hát te hogyan kerültél ide?” Az én válaszom az volt: „Ti tettetek ide.” Akkor ismertem fel, hogy egy burgenlandi magyar gyerek, akivel Muraszombat környékén vadásztunk Tito partizánjaira. Akkor német-osztrák csendőr törzsőrmester volt. Ő lett a helybeli őrsparancsnok. Másnap már szerzett is egy angol pilóta százados, aki soron kívül letárgyalta az ügyemet. Tolmácsom egy egyetemi tanár volt, aki magyarról németre, majd egy osztrák angolra fordított. Az angolnak a könnyei hullottak, amikor oda jött hozzám és tolmács útján azt mondta, hogy nagyon szívbevágó a történetem, és ne vegyem büntetésnek az itt töltött nyolc napot. Azonnal eltörölték, és az eset nem követett sehová.

## ANGLIA

1948 májusában érkezünk meg Angliába. A hatóságok részéről mindig a legnagyobb megértésben és tiszteletben részesítettünk, mert hírből többet tudtak felőlünk, mint a köznép. Belépésünk alkalmával csak a csendőrigazolványunkat tudtuk felmutatni, amire mindig azt mondták, hogy very good.

Mivel elég fiatalnak találtak, így a szénbányászokhoz osztottak be munkára. Szerencsénkre az elszállításunk előtt a szénbányászok szakszervezete tárgyalta az ügyünket, és alkalmazásunk ellen szavaztak, nagy örömünkre, de beosztottak egy kőbánya-mészégetőbe. Nagy nehezen onnan is megszabadultam, és Anglia egyik legnagyobb cémafónó gyárába kerültem mint segédmunkás. Ilyen alkalmakkor többfajta néppel találkoztam. A köznép rettenetesen a háborús propaganda hatása alatt volt, és eléggé tartózkodó velünk szemben. Különösen azok, akik az angol hadseregben szolgáltak, és a közelmúltban szereltek le.

Így történt, ha számtalan alkalommal a szobákon keresztül mentem, megjegyzéseket hallottam, hogy „náci”. Amikor

már kezdtem az angol nyelvet jobban megismerni, az egyik nagyszájú szóvivőjükhez — akit pilóta őrmesternek mondtak — odamentem és megkérdeztem: „Kit hívsz te nácinak?” Persze ő rögtön rám meredt és azt mondta: „Te vagy a náci, mert a németekkel harcoltál.” Erre azt mondtam: „Ide figyelj, te angol vagy, te kommunista vagy.” Ő tiltakozva mondta, hogy ő nem kommunista. „De az oroszokkal harcoltál, s azok kommunisták” — mondtam. Láttam, hogy meg van hökkenve, mert őt még így nem vonta felelősségre senki. Mondtam neki, látod, először gondolkodjál, mielőtt beszélsz. Megegyezünk abban, hogy te nem vagy kommunista, én pedig nem vagyok náci. Én csak a saját hazámért harcoltam, ha ti jöttetek volna nekünk segíteni, akkor veletek harcoltunk volna. Soha többet náci szó nem jött ki a száján, legalábbis én nem hallottam. Mindig mesziről üdvözölt. Így egy szempárt sikerült kinyitni.

Becsületes munkánk, viselkedésünk miatt nagyon is tiszteltek bennünket.

## AMERIKA

1951. október 6-án, az aradi vértanúk napján érkeztünk Amerikába. Itt is a volt csendőrigazolványunkat mutattuk fel, és a legnagyobb megértéssel és kedvességgel fogadtak. Bár egyes bajtársak azt ajánlották, hogy ne írjam be, hogy csendőr voltam, mert akkor nem engednek be. Az én válaszom az volt, hogy ha mint rendes, becsületes ember nem kellek, akkor mint hazug nem jövök. Nekem nincs mit takargatnom. Nem is volt velem soha semmi bajom. Nem így az egyik „magyar” újság, amelyik megérkezésünk után olyan címszó alatt írt rólunk cikket, mint: „Most dobta ki a tenger a szennyet magából.” Ugye, hogy milyen furcsa a világ. Az úgynevezett ellenség tiszteletben, megértéssel kezelt bennünket, akit pedig honfitársnak mondhatnánk, így vélekedik rólunk. Ha tőlük függött volna, akkor — úgy, mint szülőhazánkban — csendőrigazolványunk börtönt, munka-internáló tábort, vagy Szibériát tartogatott volna számunkra.

Így érkeztünk el az 1970-es évekhez, amikor Amerika háborúba keveredett Vietnammal. Emlékszünk arra a sok ellenvéleményre, ami járta a háború miatt. Abban az időben egy itt született fogorvoshoz jártam kezelésre, és többször társalogtunk erről a témáról, mert tudtam, hogy ő mint orvos kétszer is megjárta Vietnámot. Egyszer megkérdeztem tőle: „Miért harcoltok ti ott a messzeségben, több ezer mérföldre innen?” Azt mondta: „Tudod, mi a kommunizmus ellen harcolunk”. Az én természetes kérdésem az volt, hogy mi a különbség az egyik vagy a másik kommunizmus között? Azt mondta, semmi, mind rossz, és kell harcolni ellene. Ide figyelj, doktor. Én 30 évvel ezelőtt már egy kommunizmus ellen harcoltam, és ti bombákat dobtok ránk, hogy lehet ilyesmi? Az orvos meredt szemekkel nézett rám, persze a válasszal mai napig adós maradt. Tudtam, hogy ilyesmire nem számított, de láttam, hogy mély volt a hatása, mert utána még kedvesebb volt, és több fontos kérdéssel lepett meg.

*Körmendi Ferenc, csendőr őrmester*

## EMLÉKEZÉS AZ EMIGRÁCIÓBÓL

Magyarország, magyar nemzet, magyar csendőr. Csak így tudok emlékezni a magyar csendőrré. Amikor azt mondom, hogy Magyarország: a történelmi Magyarországra gondolok. Amikor azt mondom, hogy „magyar nemzet”, az összmagyarságról szólok, mely az Árpádok vezérlete alatt telepedett meg a Kárpátok medencéjében, Árpád-házi királyok alatt vált nemzetté, és amikor kimondom ezt a szót, hogy „csendőr”, azelőtt a pompás magyar királyi alakulat előtt emelek kalapot, mely a magyar nemzet képviseletében Magyarország törvényes rendjét őrizte, hűségesen és becsületesen.

Nekünk, erdélyi magyaroknak különösen sokat jelentett a magyar csendőr, alighanem többet, mint másoknak, mert mi szenvedtük a magyar csendőr hiányát is. Tíz esztendősd erdélyi gyerek voltam, amikor a trianoni ügy nevezett „békekötés” eredményeként Erdély román megszállás alá került, és az egyenes

termetű, egyenes beszédű kakastollas csendőr helyét egy tucatra való lompos és alamuszi, kopott katonaruhába bújtatott oláh foglalta el, egy rendetlenül öltözött gyalogos szakaszvezető vezetése alatt, aki egymaga értett valamicskét az írás-olvasás mesterségéhez, ezzel szemben azonban ravaszabb volt a rókánál is, ahogy ezt hamarosan megtanultuk.

Azzal kezdődött, hogy valaki ellopott az istállóból egy fejstehenet. Ilyesmi még nem történt azelőtt, és apám leküldte a tehenészt a faluba a bíróhoz. Az pedig tovább küldte őt az újfajta csendőrörsre. Így aztán jó félórára becsoszogott hozzánk az újfajta csendőrparancsnok.

— Az enyim név Munteanu — mutatkozott be a szakaszvezető —, hallom neked hiányzik téhen?

— Ki ellopta? — akarta Manteanu tudni.

— Ha tudnám, magam mennék érte — felelte az apám. — De így a te dolgod kell legyen, hogy felkutasd. Te vagy itt a törvény, azt beszélük.

— Jól beszélük — bölintott a kis sovány emberke —, én visszahozza neked téhen még este fejes előtt.

Azzal elment, s egy óra sem telt bele, ott volt a tehénnel.

— Ki lopta el? — akarta tudni apám.

— Ez hivatalos titok — súgta titokzatosan Munteanu —, én néked nem mondhatja. De azt tudom megcsinálni, hogy több ilyen lopás ne történhessen. — Azzal megsúgta apámnak a titok kulcsát.

— Te fizetsz nekem minden hónapban negyven lej. Költségekre — tette hozzá, — és adsz minden héten két liter bor a pincéből, barátsággra. Minden tavaszkor két kicsi malac, minden őszi, pálinkafőzés idején egy korsó a kisüstiből, s amíg te élsz és én élek, nem lesz itt több lopás, semmi.

Így is történt. A román rend embere megkapta apámtól a maga járandóságát, és ha el is tűnt olykor ez vagy amaz, rendszerint meg is került hamarosan.

A környékbeli birtokosokkal is megcsinálta Munteanu a maga szerződését, és ahogy hírét vettem, Erdélyszerte hasonló szerződések biztosították a tulajdonjogot. De aki vadászember volt, és a román hatóságoktól nem kapott fegyvertartási enge-

délyt, az olyanak is sikerült hamarosan „megolajozni” egy-egy akadékos kezét a rend őrei között, a román közmondás alapján: „nincs olyan piszkos edény, amit ne lehetni tisztára mosni ... egy kis jóakarattal”.

Családos ember voltam már, amikor a „bécsi döntés” boldog-szomorú határozata alapján a románok kikotródtak Észak-Erdélyből. Boldogok voltunk, hogy az országnak az a kis része, ahol mi éltünk, magyar lett újra. De fáj a szívünk azokért, akik ott maradtak. A bécsi döntés alapján meghúzott új határ mindössze két kilométerre a házunktól szakította ketté a világot, és régi szomszédainktól keserves volt a búcsúzkodás. Legtöbbjét azóta sem láttuk, elnyelte őket a román gyűlölet.

Amikor az első kakastollas csendőrt megpillantottuk, elsírtuk bizony magunkat, apám is, én is. Örömünk azonban rövid volt nagyon.

Valamit azonban el kell még mondanom, ha könnybe borul is a szemem. Apám életét az utolsó otthoni magyar csendőrök mentették meg. Én akkor már frontszolgálaton voltam, Kolozsvár és Torda között. Küldtem apámért egy teherkocsit. De ahogy megtudtam később: túlságosan eltöltötték az időt csomagolással, búcsúzkodással, miegyébbel, és a román tankok már jöttek Gyeke felől az országúton. A németek felrobbantották a hidakat, és emiatt késtek ugyan, de egy gyalogos román alakulat már előbb átjött az erdőkön, és nem találván ellenállást, egyszerre csak megjelentek a házunk feletti dombon. Szerencsére a csendőrök még nem hagyták el a falut. Tüzelni kezdtek a románokra, azok pedig visszahúzódtak a dombról. A csendőrök a teherkocsira, ami még volt, föltették, apámat is, és elhajtottak a parkon át az országútra és onnan tovább Szamosújvár irányába.

Apám mesélte el mindezt, amikor évekkkel később Németországban összetalálkoztunk. Legyen az Úristen azokkal a derék csendőrökkel, akik őt kimentették az oláhok markából. Tisztartónkat, Bőjthe urat, aki ottmaradt, karóba húzták az ocsmány gazok.

Legyen az Úristen az én szerencsétlen magyar hazámmal is. Emelje nemzetté újra ezt a sárba taposott magyar népet. Hadd

lengjen a magyar csendőr kakastolla a magyar róna felett, az erdélyi hegyeken és mindenütt, ahol magyarok élnek és szenvednek.

*grófczegei Wass Albert*

## LEGIO PATRIA NOSTRA

A második világháború vége Németországban ért, mint a galántai csendőr-zászlóalj századparancsnoka. Francia hadifogságba kerültem. Miután a magyar csapatok sohasem harcoltak a nyugati fronton, a franciák azonnal elengedtek, s tervezhettem az adott helyzetben új életemet. Hazamenés eszem ágába se jutott! Ott álltam kis családommal, s nem tudtam, mit kezdjek. S aztán híre jött, hogy a Francia Idegenlégió önkénteseket toboroz!

Családomat elhelyeztem egy jóindulatú német épen maradt villájában. Megcsókoltam az asszonyt és fél éves kislányomat. Tudtam, fizetésemet úgyis hazaküldöm nekik. Utána jelentkeztem a légiónál.

Átestem a szigorú orvosi vizsgán. Felírták családi és keresztnevemet. Múltam, iskoláim nem érdekelte a légiót. Csak egy számot írtak nevem után: 44.348. Ez a szám elkísért hat éven át leszerelésemig.

A jelentkezési irodában Európa menekültjeinek színvirága állt, fiatal harcosok. Mint hallottuk, három nációt nem vettek fel soha: franciát, oroszot és nébert. Franciát azért nem, mert csak idegeneket toboroztak. Oroszt azért nem, mert azokban nem bíztak, s irtóztak a kommunista bacilusoktól. A feketéket pedig nem tartották alkalmasnak a légió vasfegyelmére és a nehéz kiképzésre. A németek között sok volt az SS-katona. A kapu bezárult mögöttünk, a légió védelme alá kerültünk. Legio Patria Nostra lett a jelszavunk: a légió a mi hazánk.

Először vonaton Marseille-be vittek, onnan hajón Oránba, majd teherautón Sidi-Bel-Abbesbe, ahol beöltöztettek a légió egyenruhájába. Polgári ruháinkat megsemmisítették. Ezt a várost a légió bölcsőjének hívták.

5 éves szolgálati időt írtunk alá, hála középiskolás múltamnak, hol 4 évig tanultam franciául, hamar belejöttem a beszédükbe. Magatartásomról és mozgásomról hamar észrevették katonai múltamat, s 5 kivonulás után nem kellett többet kivonulnom. Egy alkalommal feljebbvalóim beleegyezésével bemutattam egy kiképzési tervezetet, ami után őrmesterré léptettek elő. Ez a rendfokozat itt akkora volt, mint otthon legalább a századosi, mert igen kevés tisztii utánpótlást kapott a légió.

Legszigorúbban büntették a ritka, de időnként előforduló szökéseket. Ez különben lehetetlen volt, mert az arabok magas pénzjutalmat kaptak, ha bujkáló légiósokat feljelentettek. A pénzért az arabok pedig saját édesanyjukat is képesek voltak megölni.

A szaharai kiképzés végeztével, 1947. november 11-én útbába indultunk Indokínába. December 7-én kötöttünk ki Saigomban. Elosztás után Nhat-Rang nevű kikötővárosba kerültem, 400 km-re Saigontól északra.

Itt állandóan a dzsungelt jártuk és a rizsföldeket, néha térdig érő pocsolyában. Kerestük a vietkongokat, a kommunistákat. Mint volt csendőr, hamarosan felfedeztem, hogy a lakosság kétszínű, sőt árulól! Kérdéseinkre hazug válaszokat adtak, de rólunk mindent elmondtak az ellenségnek.

Hetente egy gépkocsioszlop indult Nhat-Rangból, és utánpótlást vittek kihelyezett csapatainknak. Többször engem küldtek ki a két város közti magaslatot biztosítani. Szakasgom mindig megúsza. Egyszer egy Emánuel nevű légiós őrmester ment ki szakaszával. A vietkongok bekerítették őket, s kivétel nélkül az összes légióst lemészárolták. Emánuel feldarabolva találtuk meg két nap múlva.

Új parancsnokomnak ajánlottam az otthon ismert csendőrfogásokat. A „V” formációval könnyűszerrel elfogtuk a vietkong járőröket.

Váratlanul áthelyeztek a 2eme Bureau-hoz. Ez kitüntetésnek számított, mert a kémelhárító szolgálathoz kerültem. Magyar csendőrmódszer szerint próbáltam bizalmi egyéneket beszervezni, bőven adtam nekik cigarettát, élelmiszert és kávé. Ez sikerült, vagy húsz bizalmim állandóan biztos hírt hozott, s ezredünk elkerülte a veszteségeket. Közeli barátságot építettem

ki a Moy-hegyi bennszülött lakossággal. Ezek gyűlölték a vietkongot, s szívesen jöttek segíteni.

Két évet szolgáltam itt mint légiós őrmester. Itt ért a parancs, hogy lejárt az indokínai szolgálatom. 1950 márciusában visszatértem Afrikába. Ott 3 hónapos szabadságot kaptam, a légió költségén Afrikába hozatták feleségemet és kislányomat, kit fél éves korában láttam utoljára. Még egy évet aláírtam, s 1952-ben szereltem le végleg a légióból.

A 6 évi szolgálatot életem szép emlékei közt könyvelem el. A légió nagyszerű szelleme, az igaz bajtársiasság meghatott. Összetétele kb. ez volt: 70 százaléka németajkú, főleg SS-katonák akikben a francia vezetés megtalálta minden számítását. 10 százalék francia, akik mint belgák jelentkeztek, 5 százalék olasz, 5 százalék magyar, kiknek jó része honvéd vagy csendőr volt.

A légiót gyakran molesztálta a háború utáni bosszúállás a „háborús bűnösök” kiadatásának kérelmével. A légió parancsnoksága sohasem válaszolt ezekre a kérelmekre, soha senkit ki nem adtak. Az indokínai és afrikai háborúk alatt semmiféle kivizsgálás és May-Lay esetek nem voltak. Így a légió a legkeményebb parancsokat is azonnal, latolgatás nélkül is teljesítette, a harcban nem volt pardon! A fegyelem a légió élete volt, mert tudtuk, hogy ott igazság és emberség uralkodik. Egy hadsereg fegyelmét azonnal tönkreteszi, ha kegyetlenséggel vádolják, a katona a parancsot nem latolgathatja! Ha a parancsot kiadták, azt a végrehajtás után nem lehet kritizálni, és nem lehet „bűnösöket” keresni.

A légió rengeteg hősi halottat veszített fennállása idején. A temetők bejáratánál mindenütt ez áll ma is: „Mort pour la France”. Dicsőségesen szolgált a francia birodalmat a gyarmatokon. Mégis dicstelentül fejezte be fennállását az arab forradalmak idején. De Gaulle tábornok parancsára a légió kivonult Afrikából. Tagjait leszerelték. Hírmondóként még két helyen szolgál a légió: Korzika szigetén és Afrikában, Djiboutiban, Francia-Szomáliában.

Húsz év távlatából a légió szent mottójával zárom írásomat: „**Vivat Legio Patria Nostra**”.

*dr. Kún Imre, csendőr százados*

*A francia idegenlégióban a háború után kb. 4000 magyar szolgált. Becslés szerint 150—200 csendőr, köztük két tiszt. Elnyelte őket Indokína, megtizedelte a malária. Szakértők szerint vagy 15—20 élte túl a csendőrök közül. Vagy tízen leszerelésük után Algírban megnősültek és letelepedtek. Algír kiűritése után sorsukról nincs többé hír. Hat csendőr légiós közül kettő Kanadában, egy az USA-ban elhunyt.*

## A TÖRVÉNY LOVAGJAI

Fiatal éveim legszínesebb emlékei közé tartoznak a csendőrökkel kapcsolatos élményeim. Ha hallom a szót: „magyar csendőr”, szinte látom magam előtt a délceg, keményvágású, szinte acélba öntött férfiakat, amint ütemes léptekkel menetelnek a tanyák között, az erdők vágásában, dűlőutakon, vadonban, lengő kakastollas kalapjukban, vállukon feszesen tartott szuronyos puskával, oly tökéletes rendben, mintha díszmenetben vennének részt. Valahogy mindig a pompeji katona önfeláldozó fegyelmére, vagy valami más planétáról való lények szinte álomszerű megjelenésére emlékeztettek, ahogy lassan-lassan belemerültek a nyári alkonyatba vagy a zord téli táj ködébe. Pár élményt szeretnék felidézni.

>•<

Öt éves lehettem, s a szigorú, de melegszívű apácák által vezetett óvodába jártam. Egy szép nyári nap kirándultunk a közelben levő nagy állami erdő szélére a természetet megismerni, földiepret szedni. Vígán mászkáltam egyik helyről a másikra, s már majdnem teleszedtem kis kosaramat az illatos, édes eperrel, mikor feltűnt, hogy senki sincs már körülöttem. Valahogy betévedtem az erdő sűrűjébe. Elkezdtem kiabálni, de senki sem válaszolt. Az erdő óriási volt, állítólag farkasok is éltek benne.

Ahogy telt az idő, egyre beljebb mentem, s már kiabálni sem volt erőm, csak keservesen sírtam. Közben egyre sötétedett, nagy viharfelhők kezdtek gomolyogni az égen. Elfáradtam, lábam már nem bírta a járását. Leültem egy nagy fa alá és sírdogáltam. A sötétedő erdőben a farkasok villogó szemét láttam rám

leselkedni minden bokorból. Egyszerre csak két csendőr sziluettségét világította meg a szapora villámlás, akik látomásként tornyosultak fel előttem. A csendőrájáró volt, meghallották a sírásomat az égzengés ellenére. Csodálatos érzés volt a biztonságot sugárzó két mosolygó arcot látni a tollas kalap alatt. Az egyik csendőr felvett a hátára, mert már járni sem volt erőm, s majdnem egy órán át gyalogolva elértük a falu szélét.

Míntha csak erre várt volna a természet, óriási vihar tört ki, fákat döntve zengett az ég, villámlott szinte megállás nélkül. Édesanyám már halálos aggodalommal várt, s el lehet képzelni a nagy örömet és a csendőrök iránt érzett hálánkat. Azóta a csendőrök mindig úgy éltek emlékezetemben, mint mentőangyalok — a vihar lovagjai.

>•<

Egy reggel, iskolába indulás előtt, vidám zeneszóra lettem figyelmes: a csendőrörs-parancsnok ablaka előtt két vidám sváb gazda adott rezesbandával szerenádot. Valahogy megtudták az őrsparancsnok születésnapját, s virággal, üveg borral akarták köszönteni. De alighogy elkezdték a zenészek, az őrsparancsnok kijött a házából, formális hangon megköszönte a figyelmességet, de nem fogadott el se virágot, se bort, inkább utasította őket, hogy hagyják abba és távozzanak. Az emberek csalódva mentek el, és én gyerekfejemmel úgy éreztem, hogy az őrsparancsnok nagyon ridegen, hivatalosan viselkedett. Sajnáltam a csalódott gazdákat, az abbamaradt muzsikát.

Ma már más szemmel látom ezt a kis epizódot. Azóta megtanultam, nem volt olyan vagyon, mellyel a magyar csendőrt meg lehetett volna vesztegetni. Hivatása életének a célját, tartalmát, életét jelentette.

>•<

Az első világháborút követő rövid életű vörös forradalom után, mely trianoni tragédiánkhoz is hozzájárult, senki sem kívánta vissza a bőrkabátos terrorlegényeket. Érthető, hogy a két világháború között meg volt tiltva mindenféle marxista megmozdulás. Már negyedik elemibe jártam Budapesten, s egy május elseji szép tavaszi napon nyitott ablaknál tanulgattam. Egyszerre csak egy nagy tömeg jelent meg utcánkban, talán ezren is

voltak. Hirtelen megtorpant a tömeg. Két kakastollas csendőr állt előttük mozdulatlanul, mint két szobor.

A járőrvezető erős hangon felszólította a tömeget, hogy azonnal oszoljanak szét. Senki sem mozdult, csak veszedelmes morgás hallatszott. A csendőr megismételte a felszólítást utolsó figyelmeztetésként. Mint egy látomás, az óriási tömeg eltűnt az utcából, mintha ott sem lett volna, csak a két csendőr állt a helyén. Mindenki tudta, hogy a harmadik figyelmeztetés után a járőr löni fog a tömegbe.

Szörnyűnek tűnik ez fel a mai fegyelmezetlen polgárnak, de valójában erre soha nem került sor, mert mindenki tudta, hogy a csendőrséggel nem lehet tréfálni, a csendőr az ország rendjének, törvényeinek a szimbóluma volt. Másrészt a kis ország népessége törvényisztelő is volt.

>•<

Tizenkét éves voltam, mikor ismét egy kis alföldi faluba költöztünk. Nagy élmény volt a főváros korlátozásai után a vidéki élet. Hamar összebarátkoztam hasonló korú fiúkkal, s vígan élveztük a falu szabadságát. Izgalmas kalandot keresve egy nap elhatároztuk, hogy egy este elmegyünk az öreg Mihály bácsi földjére dinnyét lopni. Ez különösen csábító volt, mert Mihály bácsi minden este őrizte a gyümölcsösét, milyen nagy hecc is lenne, ha az orra elől lopnánk el a dinnyét. Be is csúsztunk a csőszkunyhó mögött, és zsebkésünkkel vígan lékeltük a dinnyét. Nagy csalódásunkra egy sem volt érett. Mint igazi indián harcosok, felfedezés nélkül kicsúsztunk a dinnyeföldről, s másnap már el is felejtettük kalandunkat. De Mihály bácsi felfedezte, hogy mi voltunk a huncut dinnyelévelők, s megfenyegetett, hogy fel fog jelenteni a csendőröknek.

Másnap délután éhesen ballagtam haza a futballozás után, mikor nagy meglepetésemre két szuronyos csendőrt láttam bemenni a házukba. Kivert a hideg veríték, már szinte láttam magamat, amint a csendőrök visznek a falu előtt, megbilincselve. Egy fa mögött elbújva vártam, hogy feladják a keresést s elmennek. Nem is maradtak sokáig, s végre hazalopakodtam. Vártam, hogy szüleim felelősségre fognak vonni, de nem szóltak semmit. Végre már nem bírtam a bizonytalanságot, s a féle-

lemtől béna nyelven megkérdeztem, hogy mit akartak a csendőrök a házunkban? „Ó, semmit, csak egy kis hivatalos ügyben jöttök” — mondta édesanyám.

Szám tapasztalatomból éreztem, milyen félelmet is jelentett a törvény őreinek még a látása is annak, aki valami vétket elkövetett. Nem csoda, hogy a bűnözők reszkettek, ha megjelent a csendőr nem egy egyenruhás embert jelentve, hanem a tisztességnek, rendnek, törvénytiszteletnek megtestesítőjét.

>•<

Szép szál ember volt az őrsparancsnok, csak úgy sugárzott belőle a komolyság, tekintély. Soha senki nem hallotta káromkodni, vagy nyersen, kiabálva beszélni. Egy nap édesanyám átküldött az őrsre egy kosár frissen mosott fehérneművel, mert a mi mosónőnk a csendőröknek is mosta a fehérneműjét. Ekkor voltam tanúja az alábbi epizódnak.

A csendőrök éppen bekísértek egy részegeskedő, a kocsmában duhajkodó legényt. Az őrsparancsnok bevezetésül lekent két hatalmas pofont a hetyke legénynek, aki egyszerre megváltozott és sírva fakadt, mint egy nagy gyerek. Utána letiltette az asztal mellé, ő is odaült melléje, s elkezdett hozzá beszélni, emberi melegséggel, mintha apja lett volna. Bízatta, hogy viselkedjen úgy, mint egy férfi, felelősségteljesen, hozzon örömet szüleinek, és érdemelje ki a falusi társadalom tiszteletét, megbecsülését. A legény hálálkodva, tisztelettudóan köszönt el. Soha többé nem volt vele baj, derék ember lett belőle. A háború után láttam őt, s elmesélte, hogy az őrsparancsnok pófonjainak és tanácsainak köszönheti, amiért tisztességes ember lett belőle.

>•<

Jött a háború, és angol hadifogságba estem. Egyszer csak vége lett a sok nyomorúságnak, s a győztesek kezdték szabadon engedni a foglyokat. Az elbocsátási ellenőrzésnél egy angol kapitányhoz kerültem; a szeme felragyogott, amikor kiderült, hogy magyar vagyok. Mintha más gondja nem is lett volna, elkezdett mesélni.

— Tudja uram, én a kanadai lovas csendőrség tisztje vagyok, de a háború alatt az angol hadseregbe jelentkeztem. Mí, kanadai csendőrök a háború előtt már sokat hallottunk a ma-

gyar csendőrségről, s nagy örömmre egy alkalommal belekerültem egy küldöttségbe, amely Magyarországra utazott, hogy a csendőrséget tanulmányozza. Uram, azok a gyönyörű pesti nők, az a csodálatosan szép város — hogy lehet az, hogy a világon soha nem hallunk semmit se hazájáról? Amit tapasztaltunk, az életünk nagy élménye maradt, nem tudtuk elképzelni, hogy az a kis ország milyen magas nivójú társadalommal rendelkezik, milyen szorgalmasan dolgoznak, milyen kultúráltak, civilizáltak, vendégszeretők! A csendőrség nivója, szelleme, fegyelmezettsége, szervezettsége szinte megdöbbentő volt! Higgye el uram, nincs a világon még egy olyan csodálatos, kiemelkedő rendészeti szervezet, mint a magyar csendőrség! Ön igazán büszke lehet arra, hogy magyar!

*Kocsor Sándor, tiszteletbeli csendőr*

## ADALÉKOK

Hallomásból tudom, hogy az amerikai és angol légierő legénységének egy magyar szót kellett megtanulnia, ami a „csendőr” volt. Ugyanis kényszerleszállás esetén magyarországi területen a csendőrért kiáltás volt az, ami az életben maradt legénységnek biztonságot jelentett. A lakosság rettegett tőlük, és esetleges tettelegessége is hajlamos volt velük szemben.

*Körmendi Ferenc, csendőr őrmester*

*Néhány bajtársunk akadályoztatásuk révén, későn válaszolt a felhívásra, s az általuk beküldött anyag későn érkezett. Ezeket most, utólag szűrom be, eltérve az eredeti kronologikus sorrendtől. Elnézést kérek az ő neviükben is.*

## CSÖBÖRBŐL-VÖDÖRBE

1945. április hó elején, a végső napokban az ország eleste előtt, a vezetésem alatt álló, kb. 80 csendőrnyomozóval átléptem az osztrák határt. Utunk göröngyös volt, szőnyegbombázásokkal tarkítva, de végül is beérkeztünk a nincs tovább! helyünkre, a bajorországi Chiemsee melletti Traunstein község környékére. Helyettesem, dr. Binder Gusztáv, évfolyam- és tanfolyamtársam segítségével csendőrbajtársaimat 3 fős csoportokban bekvártélyoztuk a környék gazdáihoz, ahol kis munka fejében lakást-ellátást kaptak. A közeljövőnk előnyösnek ígérkezett annak ellenére, hogy az amerikaiak majdnem egy időben érkeztek meg, nem okozva bajt.

Rövid néhány héten belül önkényes alapon egy volt budapesti rendőr detektív — aki Szabados névre hallgatott — néhány jó „díszmagyart” beépítve hajtóvadászatot rendezett a környéken amerikai támogatással. Minket lefogott, engem mindenemtől megfosztottak, beleértve családi iratokat, iskolai, egyetemi bizonyítványokat, Párisban nyert világbajnoki aranyérmet 1937-ből. Kiraboltak. Néhány csendőrömmel, Binderrel börtönbe csuktak az ausztriai határ közelében. Magára hagyva Binder feleségét egy néhány hetes gyermekkel, aki ott született rövid idővel előtte.

Pedig néhány nappal ezelőtt az esemény előtt barátságos amerikai katonák látogatást tettek Binderék falusi szobájában, ahonnan Binder feleségének jegygyűrűjét ellopták. Ezt néhány óra múlva felfedezték, és dr. Binder sietve felkereste a közelben tanyázó amerikaiakat, akik közül az egyik kinyitva egy dobozt kérte őt, hogy melyik volt a felesége jegygyűrűje vagy egy tucat jegygyűrű között. Így kapta vissza felesége a gyűrűjét.

Rövid idő múlva katonai teherkocsikon átvittek minket egy ausztriai lágerbe, ahol elkerítve voltak az emberek osztályozva. Ott hideg volt, fáztunk és éhezünk. A tábor kettős drótkerítéssel volt bekerítve, sűrűn tűzdelve őrtornyokkal, ahol az amerikai őrök azzal szórakoztak, hogy a cigarettára éhes foglyoknak a kerítés mellé félig szívott cigarettát dobáltak, s mikor a fogoly lenyúlt érte, belelőttek. Jókat nevettek tréfájukon!

Megjegyzendő, hogy Szabados detektív egyike volt a korábban Budapesten székelő Sombor-Schweinitzer vezetése alatt álló detektív csoportnak, amelyet emlékezetem szerint a bevonuló németek eltávolítottak 1944-ben. Ugyanakkor engem is őrizetbe vettek Újvidéken, az ottani szárnyparancsnokságon egy hétre. Megfosztván fegyveremtől is.

1945 őszén előkészítettek egy 15–20 tehergépkocsiból álló oszlopot, minket beléjük gyömöszöltek, és Bécsen keresztül Budapestre szállítottak. A főváros határában az ÁVÓ üdvözölt bennünket először. Engem az a megtiszteltetés ért, hogy Gyenes (alias Dienes — az anyja neve) volt csendőr gh. százados rendőr ezredesi uniformisban kérdezte tőlem, hogy merre szolgáltam, mire válaszomra azt ordította vissza felém, hogy „maga is abban a sváb bandában szolgált”, és távozott tőlem. Még ma is talány részemre, hogy ez mit akart jelenteni?

Végül beérkeztünk az Andrássy út 60-ba (az ÁVÓ-paradicsomba). Lehetett látni, hogy erősen felkészültek erre a fogadtatásra, mert az út két oldalán ezres tömeg üvöltözött, a legdurvább neveket osztogatva nekünk, halált kívánva fejünkre, és teleköpdösték arcunkat. Az amerikai tiszt teljes örömét fejezte ki a tömegnek, beszélt magyarul legalább olyan jól, mint én, mert egy budapesti származású volt, Grósznak hívták.

A tömeg egy órai tombolása után levezettek bennünket az ÁVÓ pincéibe.

Ez volt hónapokig, ill. évig otthonom, egy piszkos, beton-alapú, elhanyagolt pincehelyiség, patkánylátogatókkal, kidugva fejüket a törött pócecsövezeten. Ágy természetesen nem volt, és nem is lett 11 évi fogságom alatt. A villany éjjel-nappal égett, a klozetra akkor mentem, amikor az őr azt elhatározta, nem pedig, amikor szükségem volt rá. Eleinte a véresre kínozott nőket,



férfiakat együtt tartották. Néhány hónap után kettéválasztották őket.

Az ÁVÓ pincéiben (vad)állati életünk volt. A kihallgatások éjjel voltak a felső emeleti szobákban, arccal fal felé fordulva, karjaimat magasba nyújtva egy-két órán keresztül, attól függően, hogy milyen szadista volt a még gyakorlatlan nyomozó 1945—46-ban. Az összeeséshez közel, vagy már lerokkadva kezdődött a tulajdonképpeni kihallgatás, pofonokkal és rúgásokkal. A fogoly ellenállása ekkorra már megtört, mert a sok éhezés és fázás amúgy is erősen legyengítette a szervezetet. A „nyomozó” kérdéseit az agy már nehezen fogta fel. A kihallgatás jegyzeteit nem kellett aláírni, mert amit a kérdező leírt, az szent volt a Népbíróság részére. Ételünk moslék volt, egy-egy elhasznált konzervdoboz volt a tányérunk, az első két évben csak minden másnap adtak egy öklömnyi, erjedésnek indult kukoricakenyér-darabkát, sokszor etettek vízben főtt csalánlevéllel. Ruhánk elkopott polgári öltözet volt télikabát nélkül. Fagyoskodtunk egész télen át.

Másik kezelési módszertük volt az örökös fertőtlenítés, házon kívüli nyomozás után való visszatértünkör. A nyitott pincehelyiségben meztelenre vetkőzve vártuk a ruhánkat fertőtlenítő gép megállását. A téli hónapokban különösen fájdalmas volt. Emiatt gyakori volt a halálozás, de életünk tovább tengődött. Megemlítem, hogy 11 év alatt soha nem feküdtem ágyban, csak a földön vagy agyonhasznált szalmán, gyakran anélkül, s ez időn keresztül nem láttam WC-papírt.

A váci kislefogházban voltak az „elit” foglyok, s itt voltak divatban a „kötelező séták”. Ezeket a lábunkat sebessé törő, elhasznált bakancsokban jártunk, lehajtott fővel, hátrakulcsolt kezekkel, egymástól 5 méter távolságra. A séta mindig azzal fejeződött be, hogy 4—5 eminens foglyot kipécézték és agyba-főbe vertek.

Engem azért nyomorgattak, hogy valljam be egy budai bunker felszámolását 1944 végén. Annak még a közelében sem voltam, és végül is vagy másfél év múlva egy tisztársamat végeztek ki emiatt. De mielőtt a fenti társamat elfogták, engem gyakran nyomozásra vittek megbilincselve, láncra fűzve má-

sokkal, akiket különböző ügyekben vádoltak. Így mint a gályarabok meneteltünk az Andrássy útról a Nagykörúton gyalogmenetben a Duna-partra a hajóhoz, mert a hidak nem voltak még helyreállítva. A hajóállomástól pedig a Fő utcai törvényszékre, majd 1—2 nap múlva vissza az Andrássy útra. Hónappal később már a helyreállított szükséghídon masíroztunk. Egy ilyen alkalommal, ahogy a hídon masíroztunk, egy jól öltözött idősebb ember, nem riadva meg az öröktől, felém kiáltotta: „Fiam, én büszke vagyok rátok!” Az ereimben meghűlt a vér, hogy nagy veszélynek teszi ki magát az illető. Rápillantva felismertem régi latin tanáromat, akit 1933 óta nem láttam. Ez volt az egyetlen emberi megnyilatkozás 11 év alatt, és még mindig eszembe jut kedves tanárom mondása, ami nemcsak rám, de testületemre is vonatkozott. Időközben a bunkertígyben keresett tisztársam előkerült és felakasztották, de én a börtönök lakója maradtam. Egy idő múlva elővezettek a tárgyalóterembe, ahol minden teketória nélkül kényszermunkára ítélték, amit a váci kislefogház eminens foglyai között töltöttem megint csak az ÁVÓ örök kezelésében. Ez időn belül egyszer egy évre az egyik tatabányai aknába szállítottak, ahonnan súlyos betegen visszavittek Vácra. A bánya területe tele volt besúgókkal, nekem is bajt okozva. Itt hetente 10 siftet végeztem, a másodikat mindig élelem nélkül.

1956 második felében kiengedtek, egy papírt nyomva a kezembe azzal a meghagyással, hogy 1957 januárjában vissza kell térnem Vácra. Azonban a szabadságharc kezdete után úgy éreztem, hogy most már el kell hagynom hazámat.

\*

Nem akartam örömet okozni az ÁVÓ-nak azzal, hogy visszatérek a börtönbe, s 1956. december elején Mária nővérem érintkezésbe lépett egy „embercsempéssel”, aki szintén elhagyta az országot családjával együtt. Ellenszolgáltatásul nővérem ékszerrel fizette ki az illetőt, akinek utasítása az volt, hogy egy holdfény nélküli éjjel hajtjuk végre vállalkozásunkat.

Az illető kijelölte a napot, a találka helyét, ahol egy tehergépkocsi várakozott ránk, aminek a tetején egy ponyvával letakart nagy gépezet volt, amit mi hatan „öriztünk”. Hivatalos

orosz nyelvű igazolványt nyújtott át mindenkinek, közölve, hogy mi egy fontos gépet szállítunk Sopronba az orosz hadseregnek, és továbbengedést kér az útzáraknál, amikkel a bécsi út tele volt. Nekünk pedig olajos overallokba kellett öltöznünk. Mi férfiak kívül álltunk a gép körül, félig agyonfagyva. Hó borított mindent az egész útvonalon. Esteledett már megérkezésünkkor Sopronban, ahol egy mellékutcában a sofőr gyorsan leszállított minket, megkapta ő is a járandóságát, és utána sietve eltűnt teherautójával együtt. A „vezetők” pedig elvezetett minket a városon kívüli gazda házához, aki már többször benne volt ilyen tüzletekben. Ott egy-két órát pihenve elérkezett az idő az indulásra.

Kifizettük neki is a járandóságát, s elindultunk a sötétben, vezetőköt követve. Vagy fél órai csendes menet után az utasítás az volt, hogy ezentúl egy szót sem szólni, és szélességben haladva, majd kúszva előre nyugati irányban. Egy idő múlva egész közelben egy tankajtó csapódását hallottam, amitől a vér megfagyott ereimben. Mozdulatlanul lelapultam, és rájöttem, hogy egy orosz jött ki a tankjából szükségét végezni alig néhány méterre tőlem. Az orosz visszatérve tankjához, becsapta ajtaját, és minden elcsendesült. Én pedig folytattam kúszásmat. Egy pillanatra úgy éreztem, hogy megint kelet felé kötök ki valahol. Úgy látszott, hogy két tank között sikerült kúszásmat folytatni nyugat felé. Már kúszhattam vagy 2 órát, teljesen kimerülve és leizzadva, amikor az ún. „sekiföld”-jéhez értem, ami sima hóval kevert homokos terület volt. Azon kezdtem tovább csúszni, és egy idő múlva — időérzésem teljesen cserben hagyott — derengeni kezdett a távolban két fekete pont. Azt hittem, hogy megint rossz irányba tévedtem. Nem volt választásom, csak folytatni előre a kúszást. A távoli két pont egyre nagyobbra nőtt, és egyszer csak kiáltásokat hallottam: „kommen Sie Kamerad”. Nagy kő esett le a szívemről, mert a távoli pontok osztrák csendőrökké nőttek ki magukat.

Le sem tudom írni megkönnyebbülésemet, amint hozzánk érve a két csendőr felemelt, bevittek egy közeli segélyhelyre, ahol bögreszámra itattak meg forró citromos teával. Onnan a következő nap reggelén a helyi vonatra szálltam, és pénz hiá-

nyában a kalauz leadott a rendőrnek, aki Bécsben a helyi fogháznak adott át. Másnap reggelre elbocsátottak és el irányítottak egy menedékhelynek szánt iskolába, ahol nagy számban fiatal nők, anyák élveztek menedéket. Előzőleg figyelmeztettek, talán a börtönben, hogy nem tanácsos lágerbe menni, mert onnan esetleg csak évek múlva szabadulhatok, mert akkor már, 1956. december közepén minden ország lezárta a kivándorlási lehetőséget a kvóta beteltele miatt. Szerencsére későn érkezett meg az új-zélandi komité. Nem volt más választásom, mint két napig hóban sorban állva vártam a jó szerencsét, ami nem is hagyott el.

Egyik nap 50 nőtlent, másnap 50 nőt választottak ki, akiknek olyan mestersége volt, amilyent az Új-Zéland állam szükségelt. Hirtelen ötlettel kijelentettem, hogy mozdonyfűtő vagyok. Nagyszerű, mondta a hivatalos, éppen ilyeneket keres az N. Z. vasút. Másnap többféle injekciót adtak, majd karácsony estéjén kézbesítették a sürgőnyt, hogy másnap indulok autóbusszon Klagenfurtba, ahonnan repülön, az amerikai „Flying Tiger” Co. gépén elhagytam Európát. Vagy 10 országban leszállva végül is megérkeztünk Új-Zélandba.

Első állomáshelyem Christchurch volt, ahol 5 fontot adtak és elhelyeztek egy munkásotthonban. Különféle rövid ideig tartó fizikai munka után bejutottam egy amerikai autógumi-gyárba, ahol a kazánházban dolgoztam egy mérnök keze alatt. Ő fiatalabb, 5 gyermekes segítő ember volt, aki egy közeli községben polgármester is lett. Egy év múlva bekertült a parlamentbe mint képviselő, és két év után miniszterelnök lett. Én 2 év múlva ösztöndíjat nyertem és megszereztem a könyvtárnoki diplomát. Idevalósi feleségem a földrajz szakos képzettsége után ugyancsak velem együtt szerzett hasonló diplomát. Egy lányunk van 3 diplomával, aki jelenleg a Norwich-i (kelet-angliai) katedrális helyettes zeneigazgatója.

Jelenleg kinézek a tengerre, közel hozzánk, és megpróbálom visszaforgatni az éveket, alig gondolva arra, hogy már 44 éve élek Új-Zélandon.

*v. Dienes Gyula, csendőr főhadnagy*

## A CSENDLAKI CSENDŐRŐRS VÉGZETE

A szovjet csapatok előnyomulása Magyarországon 1944-ben megélénkítette a jugoszláv partizánok tevékenységét a Muraközben. Az 1941-es délvidéki és muraközi területek visszacsatolása után béke és rend uralkodott mindaddig, amíg a német és magyar csapatok mélyen a Szovjetunióban harcoltak. (Ez az ún. „délvidéki razzsiának” nevezett epizód után értendő. — A szerk.)

Őrsöm, ahol szolgáltam, közel volt a trianoni határhoz, jugoszláv területen. Részben magyar, részben vend lakossággal. A vend lakosság is szeretett bennünket, nagy résztük kenyerét Magyarországon kereste meg. Az idősebbek még mindig jól beszéltek magyarul. Voltak köztük, akik vitézek lettek az első világháborúban való hősiességükért, mint Soós bácsi, Kisfalvi Stamfer Géza és mások.

Őrsünk telefonértesítést kapott, M. község tanítójától, hogy a falu határában lévő vincellér házban jugoszláv partizánok lehetnek, mert a vincellér fia iskolából haza menve nem tudott bemenni a házba, mert ott egy egyenruhás őr áll géppisztollyal. Őrsparancsnokom a tényt azonnal jelentette telefonon a szárnyparancsnokságnak. Parancsnokunk riadóztatta a hozzá tartozó őrsöket, majd a muraszombati honvéd határvasút parancsnokságot is értesítette. Rövid időn belül a helyszínen megjelenő csendőrök és határvasúti feldolgozópartizánok felszólították a házban levőket, hogy adják meg magukat. A felszólítás előtt nagy ívben körülvettük a házat, felkészülve egy fegyveres támadásra. Ekkor még nem lehetett tudni a házban megbúvó partizánok számát. A felszólításra a házból erős géppisztolytűzzel válaszoltak az ablakokon keresztül.

A gyűrű lassan szűkült, és az ostromló erők közelebb kerültek a házhoz. Mindkét részről nagy tűzharc keletkezett. A partizánok erősen tartották magukat mindaddig, amíg kézigránátokat nem dobtak be a házba. A robbanások után azok a padlásról, a cserepek alól kezdtek tüzelni. Parancsot kaptunk a cserepeket golyószóróval leveretni a tetőről, ami meg is történt. A partizánok ezután már csak a kémény fala mögött tudtak tüzelni. A harcot még akkor sem adták fel, csak akkor, amikor a töl-

tényük elfogyott. Az egyik határvasúti raj szakaszvezető parancsnoka megunt a várakozást, és létrán igyekezett fel a padlásra, hogy elfogja partizánokat. Az egyik partizán a géppisztolyával akarta a szakaszvezetőt fejbe vágni, akinek szuronya annak hasában kötött ki. Ezzel a harc véget is ért.

A végén 5 partizánt tettek ártalmatlanná. A csendőröknek és a honvédeknek sem halottja, sem sebestültje nem volt. Ezután derült ki, hogy ez az 5 partizán gyilkolta le orvul éjnek idején a csendlakai csendőrök tagjait, mert azok a csendőrök egyenruhájába voltak felöltözve. Közben még az is kiderült, hogy így, csendőregyenruhába öltözve rabolgatták a Mura-vidék lakosságát néhány napig.

Tito partizánjai civil ruhában, főleg éjjel támadtak meg német, magyar egyenruhás járőröket, magyar jegyzőket, tanítókat, postásokat, úgyszintén a magyarsághoz hű vendeket orvul. Az egyenruhás magyar vagy német alakulatokat nappal messze elkertülték.

A háború befejeztével Tito partizánjai a faluvégeken, közel a trianoni határhoz fosztogatták az óhazába visszaigyekvő magyarokat, akik a visszaszerzett Délvidéken teljesítettek állami szolgálatot a vasútnál, postánál stb.

Jill Dando, angol televízió bementő orvul való meggyilkolása (2000-ben) készített arra, hogy megírjam a fenti megtörtént esetet 55 évvel ezelőttről. Eddig a nagyvilág békés polgárai nem hitték el mindazt, amit mi tapasztalatból mondtunk el a szerb vérengzésekről. Az újvidéki, szabadkai magyar megtorlások pontosan a szerb vérengzések következményei voltak.

A szerbek vállalták magukra Jill Dando meggyilkolását, mondván, ez volt a válaszuk a belgrádi televízió épületének szétbombázására. Akárki gyilkolta meg az ártatlan Jill Dandot, ettől függetlenül a nagyvilág láthatja, hogy a szerbek mire képesek Koszovóban.

v. Szakaly János, őrnagy

## AZ ÁRULÓ VÖRÖS BÚZA

Ez a kis történet is bizonyítja, hogy lesújtó, illetve terhelő bizonyítékok birtokában a csendőrségnek soha nem kellett fizikai kényszerrel használnia a bűnös vallomástételére.

\*

Egy kora reggeli órában éjjeli szolgálatból mentünk vissza az őrre őrparancsnokkal, mikor ismerős falusi gazdát láttunk várakozni az őr kapujánál. Madai bácsi a falu jómódú gazdája volt. Az őrsirodában elmondta, hogy előző éjjel ugyan semmi neszt, zajt nem hallottak, de a magtárból mégis elvittek 12 zsák búzát, és egy fél oldal füstölt szalonnát is, amely a magtár gerendájára volt akasztva. A jegyzőkönyv felvétele után megregeliztünk, s utána nyomban a helyszínrre siettünk.

Itt bűnjeleket és nyomokat kerestünk. Találtunk is, de a nyom a szomszéd kertjében eltűnt, mert a fák alatt a kert füves volt. Az őrparancsnok azután érdeklődött Madai bácsinál, hogy az utóbbi pár hónap alatt kik fordultak meg nála, és tud-e valakit, aki a magtárba is benézett, vagy látta a kalitkába rakott zsákokat?

Madai bácsi mondta: „Vetés előtt a malomba vittem a vetőmagot szelektálni-tisztítani, s a kertem végében lakó Varga Ferenc 45 év körüli fiatalembert hívtam segítségül szekérre rakni a zsákokat. No meg csépléskor, akik a cséplőgép alól hordták be a búzát a magtárba, azokon kívül nem tudok mást, aki széjjelnezhett volna.”

Beszélgetés közben megpillantottam egy fél véka búzát, amelynek rozsdas színe volt. Egy favékában mellette volt egy más fajta, fehér színű búza. Megkérdeztem őt, hogy e kétféle búzát termelte-e, és miért? Felelete az volt, hogy fehér kalászt és bánkúti vöröset termelt, mert a gazdakörben ajánlották e kettőt, mint bővebben termőket. Kérdésemre, hogy melyik búzából loptak, a felelete az volt, hogy a vörösből. Azt is megtudtam kérdésemre, hogy csak Gulácson van ilyen búzája egy másik gazdának, de senkinek másnak ebben a faluban nincs.

Megköszöntem a felvilágosítást, és mindkét fajtából egy fél marékkal mintát vettem, s külön papírba becsomagolva a

járórtáskámba tettem. Elköszöntünk Madai bácsitól, s bíztattuk, hogy megkeressük az ellopott búzáját. Sok szerencsét kívánt nekünk.

Ahogy kiléptünk a kapun, parancsnokom mondja:

— Fiam az éjszakai szolgálat után fáradtak vagyunk. Délig pihenőt tartunk, s ebéd után elindulunk az ügyben nyomozni, míg meleg.

— Hogyan gondolja a nyomozást? — kérdeztem.

— Ez a gyanúsítottak vallomásától függ — felelte.

— Elgondolásom szerint nem lesz nehéz — feleltem én.

— Hogy gondolod, fiam? — kérdezte.

— Úgy, tiszthelyettes úr, hogy a faluban csak Madai bácsinak volt vöröskalásztú búzája, és ezt lopták el.

— Na, és? — kérdezte parancsnokom. Erre kivettem táskámból a mintákat. Aki ellopta, vagy a malomba vagy a terménykereskedőhöz fogja vinni. Ha tiszthelyettes úr is úgy gondolja, menjünk el e két helyre, és törvényesen felszólítjuk, illetve megkérjük őket, hogy ha valaki rozsdaszínű búzát hoz eladni vagy öröltetni, lemázsalás után azonnal értesítse az őrparancsnokot.

Parancsnokom szembefordult s kezét nyújtotta:

— Fiam, megdicsérlek fondorlatos gondolkodásodért és leleményes elgondolásodért. Jó csendőr lesz belőled, testületünknel sokra viheted — mondta.

Úgy is lett. Ebéd után elmentünk a malomba és a terménykereskedőhöz, s előadtuk kérelmünket.

Másnap délben szólt az őr telefonja: tessék jönni a malomba a beszélt ügyben. Azonnal kerékpárra ültünk, s a malomban a garat mellett találtunk 3 zsák bánkúti vörös búzát.

Tulajdonosát odahívtuk, s a 3 zsákot lefoglaltuk. Varga Ferencet őrizetbe vettük. A községházán tanúk előtt beismerő vallomást tett. Lakásán megtaláltuk a hiányzó 9 zsák búzát.

Az illető büntetlen előéletű volt. Ezért a bíróságon enyhe büntetést kapott. Madai bácsi sem kérte szigorú büntetését, mivel szomszédok voltak.

*Szabó Gyula, csendőr őrmester*

## A „BINDER” SZÁZAD

Ez a kis leírás a dr. Binder Gusztáv csendőr főhadnagy által vezetett század harcait írja le.

Ez a század a kormányzó úr leváltása után alakult a debreceni kerületben önkéntesen jelentkező csendőrökből. Az oroszok már körülférték Debrecent, de egy német pán célos hadosztály áttörte a gyűrűt, s a csendőrök is parancsot kaptak a kivonulásra. Így a kora reggeli órákban kerékpáron indultunk a Hortobágy felé, ahol nagy német pán célos erővel találkoztunk. Tiszafüredhez érve, a hídon át menet egy lóháton ülő ezredes úr megállított bennünket, és eltérített Ároktő-Dorogma felé, ahol orosz áttörésre számoltak. Estefelé értünk oda s láttuk, hogy egy igen fáradt, öreg katonákból álló csapatot kellett leváltanunk.

Mivel dr. Binder főhadnagy úr a győri utászoknál kapta a kiképzést, én pedig a szatmárnémeti 9. utászzászlóaljnál, így közvetlen beosztottja lettem.

Egy öreg honvédtől elkértük a géppuskáját egy láda lőszerrel, s azzal mentünk be a kijelölt állásunkba, amely a dorogmai református templomnál, a Tiszához vezető úton volt. A főhadnagy úrral együtt csináltuk a tüzelőállást, amit az oroszok meg is „locsoltak” egy éjjel, és hajnalkor támadtak. A tűzharcok alatt Binder bajtárs — mert annak hívatta magát — mondta: „Fiúk, mindenki vigyázzon a töltényre, mert nem sok van belőle.” Két kemény hetet töltöttünk ott, és sok bajtársam elesett. Egy alkalommal Dávid Berci bajtársam kapott lábszárlövést, akivel egy őrsön voltam Biharugrán. Kihoztam a tűzvonalból, amiért később Bronz Vitézségi érmet kaptam. (Ezt Zalaegerszegén háromszori megverés után vették el tőlem.)

Elesett bajtársaim az ottani temetőben vannak eltemetve. Valahányszor Magyarországra megyünk, mindig szoktam virágot vinni sírjukra.

Két hét után leváltottak bennünket. Binder főhadnagy urat az ENSZK-hoz vezényelték, engem pedig az ottani őrsre osztottak be.

Ellátásunkat öregebb csendőr tiszthelyettesek és alhadnagyok végezték. A lovas kondért, amelyben ellátásunkat hoz-

ták, minden másnap kilőtték az oroszok, de a környékbeli répa- és kukoricaföldekről pótoltuk az ételmet. A kilakoltatott községben egyszer találtam egy fazék szilvát meg kenyeret, ami másnapos korára megzöldült a penésztől, mégis jóízűen megettük.

Senkivel nem találkoztam azóta a megmaradt bajtársak közül. Akik hazamentek, azok közül sokat agyonverték a kommunisták, mint volt őrsparancsnokomat, Kiss Antal főtörzsőrmester urat Biharugrán.

*Kálmán-Vadon Sándor, csendőr örvezető*

## EGY „CSENDŐRGYEREK” EMLÉKEI

Zalabérben születtem 1923-ban. Apám itt volt csendőr-őrsparancsnok. Hosszú utat tett meg eddig 1908 óta, amikor is mint fiatal káplár leszerelt a közös hadseregtől, s jelentkezett a csendőrséghez. Ezt János bátyja tanácsára tette, aki 1915-ben mint tábori csendőr halt hősi halált Volhíniában, az orosz fronton.

Az elbeszélésekből tudom, hogy csendőréveit Ajkán kezdte, Veszprém megyében, s a háború kitörésekor, 1914-ben már őrmester volt. Ekkor vezényelték Erdélybe Homorod—Kőhalomra. Állítólag azzal a szándékkal, hogy több magyar nyelvű csendőrrel akarták az ottani őrsöket megerősíteni. Itt érte a román betörés 1916-ban. Honvéd csapatok nem álltak a hadvezetőség rendelkezésére, de ott voltak a csendőrök. Egy Fischer nevű csendőrezredes a csendőrökből és civilekből harcoló alakulatokat szervezett, és sikeres védő és halogató harcokban késleltette a románok előnyomulását. Mackensen tábornok német segítségével azután megtisztították Erdélyt a románoktól. Apámat e harcokban többször kitüntették, és előléptették törzsőrmesterré. 1918-ban került vissza Kiskomáromba mint tiszthelyettes, és az ottani őrs parancsnoka lett 34 éves korában.

Itt érte meg az összeomlás és az őszirózsás forradalmat, s a tanácsköztársaság szomorú napjait. Mint őrsparancsnoknak sikerült a kommunista atrocitásokat megakadályozni és a Sza-

muely-féle gyilkosokat távol tartani. Az őrshez tartozó 6 faluban egyetlen egy akasztás vagy másfajta kivégzés nem történt. Ugyancsak megakadályozta a Kun Béla uralmát lövető „fehérterror” is. A hagyomány szerint a „fehérek” is jöttek a kommunizmus bukása után, hogy a vörös bűnbakokat megbüntessék. Ez nem annyira igazságszolgáltatás volt, mint inkább bosszú. Ezért apám a fehérek túlkapásait is próbálta megakadályozni és sikerrel, mert több ártatlan személyt elbűjtatott, vagy megakadályozta elfogatásukat. A helyi gazdák és a vidék lakossága ezt jól tudta, és ezért apámat a csendőreivel együtt szerették és becsülték. Így az őrs területén hamar helyreállt a rend és nyugalom. Különben is a környéken bűnözés alig volt.

Itt házasodott meg apám, tehetős molnár család lányát vette el annak szülei tiltakozása ellenére, mert ők a házasságot rangon alulinak tartották. Eddig mint legényember az őrsön lakott, de a házasságkötés után egy nagyobb parasztházat bérelt. Kellemes társasági életet éltek, többször meghívták őket vendégeknek, lakodalmakba hivatalosak voltak. Két évre rá született József bátyám, mielőtt leköltöztünk volna Zalabérbe.

Az elmondott családi krónika után térjünk vissza Zalabérbe, ahonnét már halvány emlékeim vannak.

Itt sem az őrsön lakott a család, hanem egy bérelt parasztházban. Az őrshez kb. 5 vagy 6 falu tartozott, mind nagyon régi települések, honfoglalás korabeli nevekkkel, mint Dötk, Batyk stb. A lakosság Zala vezér törzsének ivadécai, igen rendes nép. Mivel ezek a községek közel voltak egymáshoz, a járőrözés is könnyű volt, és így az őrs állománya sem volt több mint 5—6 személy. A krónika feljegyezte még itt tartózkodásunk alatt a Zala folyó által keltett nagy árvízveszélyt, amelyet apám vezetésével sikerült elhárítani. Nemcsak a csendőröket, de a szomszédos községek gazdáit is mozgósította szekerekkel, talicskákkal együtt, hogy gátakat emeljenek. Az éjjel-nappal tartó őrködés eredményeképpen a falu elkerülte az árvizet. Ilyen körülmények között ki ne szeretne volna csendőröket?

Mintegy 3 évi szolgálat után apámat Csökölybe, Somogy megyébe helyezték át. Ez a hely akkor nagyközség volt, egy 600 éves település a XIV. századból. A lakosság is régi, Somogy és

Koppány törzsének ivadécai. Szép és érdekes népviseletük volt. Egyik ritka jellegzetességük a fehérben való gyászolás, és nem feketében. Az őrshez tartozott 6 vagy 7 falu, de nem nagy területen, ezért az őrs létszáma csak 6 fő volt apámmal együtt. Itt a csendőröknek nem sok munkájuk akadt, mivel a lakosság törvénytisztelő, tisztességes nép volt. Itt sem az őrsön laktunk, hanem egy szép parasztházat béreltünk az összes gazdasági épületekkel együtt, amiket használtunk is a konyhakerttel, amiből anyám szép gazdaságot csinált rövid időn belül. A gazdasághoz tartozó földeket napszámosokkal műveltette meg.

A második évben anyám hozományából származó pénzből, meg a megtakarítottból vettünk egy cséplő garnitúrát, tehát cséplőgépet és traktort. A környéken csak egy ilyen működött, s ez nem volt elég. Ez a befektetés jónak bizonyult, pénzt hozott a házhoz. Apám fizetéséhez, ami akkor havi 350 pengő volt, alig kellett hozzányúlni. Ezt mind megtakarították. Emlékezetből tudom, hogy már ekkor, 6 évi házasság után a család hatezer pengővel rendelkezett. Akkor ez nagy pénz volt. Lehetett volna venni érte egy szép házat vagy 20—25 hold földet. Tehát jól prosperáltunk. Azonban a M.kir. Csendőrség ebbe beleszólt.

A cséplőgép 3 évi működése után a Kaposvárról jött szemlélő osztályparancsnok valahogyan megtudta ezt a kis vállalkozást, és közölte apámmal, hogy egy őrsparancsnok nem foglalkozhat ilyen természetű üzlettel, még akkor sem, ha azt nem ő, hanem a felesége csinálja. Apám kívül állt ezen az üzleten, ez anyám pénze volt s az ő munkája. Így a cséplőgarnitúrát el kellett adni nagy felháborodására a családnak, és ez megerősítette anyámnak még korábban, Kiskomáromban kialakult véleményét a csendőrtisztekről, miszerint ők „tökfejűek”, mert távol állnak a valóságtól és a dolgozó néptől.

A kiskomáromi eset pedig úgy történt, hogy annak környékén volt egy tönkrement, „kopott” bárónak nagyobb földbirtoka, amit árverezés céljából kiharcelláztak. Anyám is igényelt 20 holdat, amelyet hozományából könnyen meg tudott engedni. A parcellázás és az igénylők nevei nyilvánosak voltak, és így történt, hogy a csendőr szárny- és osztályparancsnokság tudomást szerzett róla. Valamilyen formában értesítés jött, hogy

anyám a földigénylést vonja vissza, annak ellenére, hogy azt a saját nevére kérte, tehát az nem volt hivatalos csendőr ügy. Apám előjáróinak beavatkozása a család ügyeibe nagy felháborodást váltott ki nemcsak a családban, de a környékbeli civil lakosság részéről is. Általában úgy vélték, hogy a csendőrtisztek a báró vadászcollégái voltak és részrehajlók. Anyámnak kelletnél el kellett válni a vásárlási igénytől, nehogy apám karrierjét tönkretégye.

De a bosszúvágó megmaradt nála, s a csendőrtiszteket nyíltan kritizálta, és „tökfejű” jelzővel látta el őket. Anyám élete végéig sajnálta ezt az elszalasztott vásárt.

A szokásos 3 év után apámat áthelyezték Szulokra. Egy másik nagyközségbe Somogy megyében. Nevezetessége a lakosság németajkúsága volt, azaz sváb. Még Mária Terézia idején jöttek a Fekete-erdőből. S hazánkban virágzó gazdaságot hoztak létre a dohánytermesztésből. Az egész országban nem találtam még falut, amely olyan gazdag és jómódú lenne, mint akkor Szulok volt. Apám 5 évig, tehát az átlagnál hosszabban szolgált Szulokban. Bátyám és jómagam itt végeztük az elemi iskolát, s amikor onnan elmentünk 1933-ban, mindketten folyékonyan beszélünk németül a helyi tájszólással. Ennek előnyét egész életemben élveztem.

Szulokon az őrsön laktunk, tehát én is ott voltam a csendőrökkel együtt 5 évig, és ott láttam bele először igazán egy őrs életébe és mindennapi működésébe. Így ismertem meg a csendőrök mentalitását és éleltszemléletét, amelyből egy jó adag rám is ragadt.

A szuloki őrshez kb. fél tucat falu tartozott, állománya 6—8 személy között mozgott. Apámon kívül volt még egy törzsőrmester, a többi alacsonyabb rendfokozatú. A faluk közötti távolság átlag 7—8 kilométer volt, esetleg 10 km. Ezt a távolságot általában gyalog tették meg, de egy-kettő már kerékpáron is járt szolgálatba. A bűnesetek száma aránylag kevés volt. Például az őrs területén 5 év alatt egyetlen egy gyilkosság sem történt.

Az őrs minden falujában volt cigánytanya, ahol teknővájó cigányok éltek. Emellett dolgoztak is mint napszámosok és alkalmi munkások. A szuloki őrsnek is megvoltak a maga állan-

dó cigányai, akik rendszeren jártak az őrsre alkalmi munkát végezni: szemlék előtt tisztogatni és takarítani, hogy a szemlére minden jól nézzen ki, és a csendőr uraknak ne kelljen olyan sokat dolgozni. Az őrsre járó cigány brigádnak meg volt a maga vezére, azaz vajdája, a Ferkó, egy jókinézésű, fiatalabb és intelligens cigány. Ő osztotta ki embereit a különféle munkákra, és ügyelt a rendre. Tudta pontosan a különbséget a szárny-, osztály- és kerületi parancsnokok között, és ennek megfelelően takarítottak az őrs területén. A szárnyparancsnoki szemlére már ő is csak legyintett, de ha jött az ezredes úr a kerületből, azt már ő is komolyan vette. A Ferkó cigány mellesleg disznókereskedő is volt. Az őrs általában tőle vette a fiatal süldőket, melyeket azután az őrsön neveltek levágásra. Fontos volt még az évi tűzifa beszerzése és felvágása a konyhára és fűtésre, rendkívül nagy mennyiségben. Fontos volt télen a hólapátolás, az őrs egész területén szintén nagy munkát kívánt. A csendőröknek csak a saját holmijukat és felszerelésüket kellett rendben tartani és szemlére előkészíteni. Az elég gyakori szemlék általában felborították az őrs nyugalmát és napirendjét. Ilyenkor általában nem volt járőrözés, a legénység az őrsön maradt. A szemlélő előjáró az őrsön lakott, az őrsparancsnok irodájában aludt és ott étkezett. Mivel az őrsön nem volt fürdőszoba vagy WC, a szemlét végző tiszt lavórból mosakodott, és a közös WC-t használta, de éjjelre az ágya alatt volt egy éjjeli edény használatra, ha az épületből nem akart kimenni oda, mert az az udvaron volt.

Étkezésre a gazdálkodást vezető csendőr megkérdezte a szemlélő előjárót, hogy mit szeretne enni ebédre vagy vacsorára. Mire az általában azt felelte, „amit a legénység”. De gyakorlatban az őrsfőzőnő mindig készített valami különlegesen jó ételt, vagy esténként a szemlélő előjáró rendelt valamit, és akkor természetesen az őrs legénysége is azt kapta.

Az étkezés terén sok függött a gazdálkodásvezetőtől és az őrsfőzőnőtől, akit általában „szakácsnőnek” neveztek. A konyhára mindenki befizette havonta a kiszabott összeget, és a gazdálkodásvezető ebből látta el az őrsöt, beleértve a szakácsnő fizetését is, és egyéb kiadásokat a konyhára. Egy csendőrnek a közös konyha általában fizetésének 15—20 százalékába került.

Tehát nagyon kevésbe. A szuloki őrson a havi konyhapénz 30 pengő volt, emellett az átlag csendőrfizetés 200—250 pengő havonta a rendfokozat szerint. Tehát a csendőr fizetése zömét megtakaríthatta. Ezért tekintették a leányzók a csendőröket jó partinak.

A csendőrök falubeli társadalmi helyzete és élete a legtöbb esetben jó és kielégítő volt. Szulokban a sváb lakosság szerette és tisztelte a csendőröket, beleértve apámat is. A nőtlen csendőrök sok leánynak udvaroltak, és rendszeresen jártak bálokba és táncmultságokba. Főleg farsang idején, amikor jól szórakoztak. A sváb lakosság inkább barátsággal, mint ellenszenvvel viselkedett a csendőrök iránt. Sokkal több bajuk volt a helyi magyar lakossággal, akik jóval szegényebbek voltak, és bűnöző is akadt közöttük.

Minden őr területén, így Szulokban is különleges helyzete volt az őrparancsnoknak, így apámnak is. Ő hivatása révén a helyi intelligenciához tartozott, de ezekkel a család nem tartott fenn társadalmi kapcsolatokat. Ide tartozott a két jegyző, az esperes, a kántor, a körorvos, három tanító stb. Viszont apám kapcsolatot tartott velük hivatalból, vagy udvariassági látogatást tett náluk. Az őrparancsnok számára fontosabb volt a bíróval és a gazdagabb és tekintélyesebb helyi gazdákkal a kapcsolat. Ugyancsak személyesen és hivatalból ismerte apám a helyi kisebb-nagyobb földbirtokosokat. Ezek szívesen látták a csendőröket birtokaikon vagy tanyáikon, és elvárták, hogy azok törődjenek velük.

Például a kálmáncsai gróf egyik évben nagy rókavadászatot rendezett, nagyobb számú bel- és külföldi arisztokrata részvételével, és erre csendőrröröket kért a vendégek biztonsága végett, amit meg is kapott apámtól. Ezért apámat az osztályparancsnok külön megdicsérte. Persze a csendőrökre nem volt szükség. Valószínűleg a gróf csak imponálni akart velük a vendégek előtt.

Szulokban még meg kell említenem a szép fogatokat, amelyeket a jómódú helyi gazdák bocsátottak az őr rendelkezésére a szemlélő elöljárók fogadására. Gondolom, ez apám ötlete volt. A mindenkori szemlélő elöljárót egy szép hintó várta

mindig az állomáson, egy fehér kesztyűs csendőr kíséretében. A hintó és a lovak a szemlélő elöljáró rangjának megfelelően lettek kiválasztva. Tehát az osztályparancsnok szebb hintót és szebb lovakat kapott, mint a szárnyparancsnok. Egy alkalommal, mikor apám a kedvenc kerületi parancsnokát fogadta, egy ezredest Pécsről, négy fehér lovat fogatott be. Az egész falu megcsodálta a nagy úr érkezését.

A szuloki őrson még egy szép dologra emlékszem, amit csak az idő távlatából tudok értékelni. Mari néni, a szakácsnő hadiözvegy volt két kiskorú fiúval, akik Kálmáncsán laktak a rokonoknál, a közeli községben. Az őr megengedte, hogy a fiúk nyári szünetében az őrson lakjanak teljes ellátással. De sokszor az évközben is ott voltak hetekig. Még zsebpénzt is kaptak.

1933-ban apám kérte áthelyezését olyan őrre, amelynek közelében gimnázium volt. Ekkor már bátyám, és én is befejeztük az elemi iskolát Szulokban, és megkezdhattuk középiskolai tanulmányainkat, hogy majd 8 év múlva leérettségizzünk. Így esett a választás a kaposmérői őrre, Kaposvártól úgy 8 kilométerre. Kaposváron volt a Somsich Pál Reálgyimnázium, ahová mindkettőnket felvettek, és 1933 őszén kezdtük el a középiskolát. Apám még a nyáron elfoglalta új beosztását, mint a kaposmérői őr új őrparancsnoka. A család is oda költözött, de nem az őrson laktunk, hanem egy tágas parasztházat béreltünk. Innen vonattal jártunk Kaposvárra hetente 6 napon át, ami viszonylag kényelmes volt. Mindnyájan jobban szerettük a falut, mint a várost.

Apám karrierje itt kezdetben felfelé ívelt. Az ottani őrsből szakaszparancsnokságot akartak csinálni, és oda apámat akarták kinevezni, mint új szakaszparancsnokot. Ezzel az alhadnaggyá való kinevezés is vele járt, de először az alhadnaggyi vizsgát kellett volna letennie 1934 nyarán. Valamilyen okból a vizsgája nem sikerült, és így az alhadnaggyi előléptetés sem. Viszont mint tiszthelyettes nem lehetett szakaszparancsnok. Ez egy újabb áthelyezést és hurcolkodást jelentett valamilyen ismeretlen helyre, vagy esetleg kérhette volna nyugdíjazását. Apám ezt nem akarta, mert akkor még csak 50 éves volt. Kétségbe voltunk esve, főleg mi gyerekek, mert egy új iskolába kerülünk,



amitől minden gyerek félt. A helyzet úgy oldódott meg, hogy apámat áthelyezték a szombathelyi III. csendőr kerületbe, és ott a toronyi őrsnek lett az őrsparancsnoka. Ez Szombathelytől 8 km-re van, tehát vonaton kényelmesen be lehetett járni a városba, ahol a Faludi Ferenc Gimnáziumba iratkoztunk.

Az érdekesség kedvéért még megjegyzem, hogy apám a toronyi őrsöt folyékony horvát tudása miatt kapta, mert az őrshez tartozó faluk részének horvát ajkú lakossága volt. Különben az őrs is fontos lévén, annál is inkább, mert az osztrák határ mellett feküdt, és több határátkelő helyet is magában foglalt kilenc községgel együtt. A faluk közül a távolabbiak 10—15 km-re is voltak Toronytól. Az őrs legénységi állománya 8 állandó csendőr, apám mellett még 2 törzsőrmester, 2 őrmester és 3 csendőr

De mindig volt egy próbacsendőr is. Újdonságnak itt a járőr kerékpározott. Apám kivételével minden csendőrnek volt kerékpárja, és a szolgálatot ezzel látták el. Így a legtávolabbi faluba is 1—2 óra alatt megérkeztek, és a célnál esetleg már gyalog portyáztak.

Itt az őrsön laktunk, amely valamikor nagy erdészház volt. Az őrsparancsnoki lakás kisebb volt, mint a megszokott parasztházaké, de megfelelt, s főleg apámnak kényelmesebb volt. Az őrs személyzetére 3 tágas szoba szolgált. Volt még egy nagy konyha és egy nagy éléskamra. A nagy konyhára szükség volt, mert a főzés mellett a csendőrök a konyhát használták a reggeli tisztálkodásra, borotválkozásra stb. Fürdőszoba és WC nem volt az épületben. Ebből volt kettő a udvaron, egy az őrsparancsnoknak, egy a legénységnek. Központi fűtés természetesen nem volt. Minden helyiségben volt egy vaskályha, amit fával tüzeltek. Ugyanígy a konyhában fát használtak. A sütők régi-módiak voltak, s sok munkát igényeltek. Itt is csak egy szakácsnő volt, aki a bevásárlásokat is intézte, ezért néha 10—12 órát dolgozott naponta. De ez az állás mégis keresett munka volt, mert a teljes ellátás, lakás, jó fizetés mellett még borralaló is akadt. A szakácsnő itt is hadiözvegy volt, és Mari néninek hívták. Jól főzött, anyámmal mindig kóstolókat adtak egymásnak, ha valami különlegességet készítettek. Én többször étkeztem a

csendőrökkel, ha alkalmam volt erre, amikor az apám nem volt otthon, mert ő ezt nem jó szemmel nézte. Pedig ők hívtak, hogy étkezzem velük, vagy hallgassuk a rádiót. Ez csak az őrsnek volt, nekünk nem, mert apám szerint, ha rádió volna a házban, akkor tanulás helyett azt hallgatnánk.

Ezen az őrsön megjelentek az írógépek, amiket persze a csendőrök maguk vettek. Az állam ilyen nem adott, csakúgy nem adott kerékpárt sem. De az őrs már modernebb képet mutatott. Telefon természetesen volt, és a villany is be volt vezetve. Ez már haladást jelentett, mert az összes korábbi őrsökön villany még nem volt. Így 1934-ben élvezhettük először a villanyvilágítást.

A toronyi őrsnek volt egy hátránya: közel voltak a parancsnokságok. Szombathelyen volt szárny-, osztály- és kerületparancsnokság és egy nyomozó alosztály. A városnak ezen a részén nyüzsgtek a csendőrök. Ugyanekkor az őrs körletében szép számmal voltak kisebb-nagyobb földbirtokosok kitűnő vadászterületekkel. Nem véletlen, hogy a csendőrtiszt urak hamar felfedezték ezt a kitűnő lehetőséget, és gyakran vadászgattak a toronyi őrs körletében. A vadászatot sokszor egy szemlével kötötték össze, aminek apám nem mindig örült, mert hát jóból is megárt a sok. Előnye a földbirtokosok dicsérő elismerése volt a csendőr és apám iránt, s ez végső fokon a javára szolgált.

Nem lenne teljes az őrs képe, ha nem emlékeznénk meg az ondódi cigányokról. Ez közel fekvő dombos kis falu volt, ahol a 30-as években több mint száz cigánycsalád lakott. De nem akármilyen cigányok, hanem a híres „roma” muzsikuskok, akiket az egész országban ismertek, és akik közül nem egy híres primás és más zenész került ki. Egyszer magam is részt vettem egy Ondódból származó híres primás temetésén, akit több mint 200 hegedűs kísért utolsó útjára. A férfi zenészek mellett voltak csinos női zenészek és énekesek, akiket a nagyobb városokban alkalmaztak az éttermekben és hotelekben. Ezen kívül itt mindig lehetett találni csinos és fiatal cigánylányokat. Ezt a csendőrök is hamar felismerték, annál is inkább, mert Ondódban rendszeresen járőröztek, és gondolom szívesen is. Innét adódott, hogy a toronyi csendőrök és az ondódi cigánylányok között

kapcsolatok alakultak ki. Nem egy csendőrnek volt ott cigánylány barátnője. Apám ezt próbálta megakadályozni, de kevés sikerrel. Ugyan annyit elért, hogy semmiféle házasság vagy botrány nem jött létre. A helyi lakosság erről nem sokat tudott, csakúgy a szombathelyi csendőrparancsnokságok sem.

Nekem is megvolt a cigánykapcsolatom, mert egy Szopli Lajos nevű híres cimbalmos tanított cimbalmozni 3 éven át. A cimbalom sajátunk volt, anyám hozományaként. A harmadik évben Szopli Lajos bácsi már néha magával vitt, hogy helyettesítem a bandában mint cimbalmos. Büszke voltam rá 14 évesen.

Így teltek a toronyi csendőrörsön az évek, míg sikeresen befejeztük 1937-ben az alsó négy osztályt. Ekkor apám elhatározta, hogy nyugdíjba megy, aminek anyám is nagyon örült. Ekkor már Keszthelyen volt kifizetett villánk, nagy telekkel és közel a Balatonhoz. A városban volt a híres Premontrei Főgimnázium, ahol leérettségiztem. Bátyám nem tanult tovább, hanem kitanulta a molnár mesterséget. A családban ekkor már vagy fél tucat jómódú molnár volt. Már 1937-ben odaköltöztünk. De apámat hivatalosan csak egy év múlva nyugdíjazták. A háborús éveket és a harctéri szolgálatot duplán számítva közel 40 évig szolgált.

Híven, becsülettel, vitézül, és a maga nemében szép karriert hagyva maga mögött. Nyugdíjba menetelekor 54 éves volt, egészséges és munkaképes, 88 éves korában halt meg.

Életének legboldogabb pillanata az volt, amikor én a Ludovika Akadémia elvégzése után hazamentem Keszthelyre bemutatkozni 1944 augusztusában. A nagy kiterjedésű családban én voltam az első hivatásos tiszt.

*Tokay László, honvéd alezredes*

## ZÁRÓSZÓ

(Emigráns szemmel)

*A csendőrség társadalmi összetétele nem volt egységes. A legénység főleg paraszt származásúakból került ki — mint a legmegbízhatóbb elem —, míg tisztjei főleg a városi középosztályból. Az a páratlan közbiztonság, amely országszerte létezett, valójában a nagybirtok életbiztosítása is volt. Ez lassította a haladást (földreformot), amely az új trianoni nemzedékkel elindult, de a háború megakadályozta.*

*Így a csendőrség igazi tragédiája, hogy „híven, becsülettel, vitézül” szolgált egy elavult „királyi” rendszert, amely hazafias neveléssel (s ez könnyű volt a trianoni butaság miatt) könnyen el tudta feledtetni a nemzet igazi történetét és felgyűlt bajait.*

*A marxizmus megszületésével az a feltevés alakult ki, hogy ilyen nagy problémákat csak valamilyen ideológiával lehet megoldani, és nem a békés parlamentáris keretek között. Az egyik ilyen ideológia volt a bolsevizmus. A csendőrökkel a szélsőjobb oldalt és a baloldalt egyformán ellenőriztették, mert mindkettő ennek az érinthetetlen földbirtoknak voltak ellentétesei.*

*A XX. században az iparszerű földművelés időszerűtlenítette a kisbirtokot, így a földreformot. A szövetkezethez jutottunk volna mindenképpen, de mégsem egyforma módon. A földreformnak nem annyira gazdasági, mint nemzetpolitikai, pszichológiai hatása lett volna. Több millió senki érezhette volna magát embernek, s az a sok Janó, és földnélküli János, akik kivándoroltak, vagy álmodtak egy szabad államról, mert Magyarország nem találta megélhetésüket, nem látogott volna. Talán Trianon sem következett volna be.*

*Az agrárviszonyokkal végtelenül összefonódott a zsidóság sorsa is. Ezzel kapcsolatban talán a leghitelesebb szakértőt, dr. Theodór Hercl, pesti születésű, németajkú újságíró idézem, a Cionizmus „atyját”, aki 1910 körül a magyar zsidóságnak aránytalanul nagy részvételét a földbirtokban és az ingatlan vagyonokban „óriási hibának” tartotta, és megjósolt egy „leghevesebb formájú antiszemitizmust”, ha a liberális kormány megbukik, amelyet „eddig a zsidó választási pénzalappal tartottak hatalmon.”*

*1910-ben, amikor a zsidóság arányszáma 5% volt, az 1000 holdon felüli birtokok 19%-a, a 200—1000 hold közöttiek 16,8%-a volt*

zsidó tulajdonban, és 48,6%-ban volt zsidó bérlő 100 holdon felül. Trianon után még rosszabb lett a helyzet.

Ami érthetetlen, hogyan lehet egy **kapitalizmust** pártoló rétegben annyi **marxista** felfogású? Erre talán feleletet kapunk **Jászi Oszkár** pesti születésű újságírónak tollából:

„...A kommunista átlagtípus némi részben feleletet ad arra a kérdésre, hogy miért került ki a kommunista vezérkarnak legalább 95%-a a zsidóságból?” Jászi megállapítja, hogy a kommunista átlaglélek a zsidó átlaglélekkel hasonlóságot mutat: „a természettől való elváltság, a tradíciók hiánya (? A szerk.), a gögös exkluzivitás, a **messianisztikus hivatás mindkét típusnál közös... a fölöszlás, a forradalom és a kommunista istenországnak lelki szintézise iránt a zsidóság különös hajlamosságot tanúsított.**”

Talán ez magyarázza meg azt a bizalmatlanságot, amivel a zsidókat nézték a két háború között, s bizonyára nagy szerepet játszott tragédiájukban.

Ősi magyar probléma: lehet-e „hívnek, becsületesnek, vitéznek” lenni, csupán a hívség, becsületesség, vitézség kedvéért? Vajon elvonatkoztatott értékek-e ezek, amelyek érvényesek saját magukért, vagy attól a céltől is függnek, amelyre vonatkoznak? Mert hívség, becsületesség, bátorság magukban mégsem erények, hanem a cél teszi őket azzá. Mert hit lehet: vak, hívség: érdemtelen, vitézség: oktalan.

A bolsevisták is harcoltak valamilyen célért, de értékesek voltak-e azok? — Ki határozza meg a cél érvényét? Ezt a mindenkori hatalom határozza meg. A francia forradalom a szabadság, egyenlőség, testvériség elveit tartotta a nemes célnak. Mi a szabadságot, hazaszeretetet és a keresztény kultúrának nevezett irányzatot.

De ezek mind tág fogalmak, amelyekbe mindent bele lehet magyarázni, vagy megmásítani a mindenkori hatalom érdekében. A lényeg: a hatalom által egy **közérdek** teremtése, amellyel a többség azonosítja magát. — De, ha egy közösség tudatában van annak, hogy aki és ami (eszme) őt veszélyezteti, sokkal rosszabb, igazságtalanabb, kegyetlenebb, mint az övé, akkor nem tesz mást, még ha reménytelen is a harc, felveszi azt. **A „híven, becsülettel, vitéziül” így nyert értelmet.**

Szalay Gyula, szerk.  
tiszteletbeli csendőr

## OBITUÁRI

Itt felsorolom azoknak a csendőröknek a neveit, akik törvényszegők vagy forradalmárok közvetlen tettelegességének áldozatai lettek.

**Hütter Ede** kápolnásnyéki őrsbeli csendőrt 1886. jún. 15-én a pázmándi határban egy orvvadász agyonlőtte.

**Szabó József** keceli őrsbeli őrmestert zavarók megfélemezése alkalmával, egy többszörös katonaszökevény 1919 jún. 15-én agyonlőtte.

**Horváth János** perkátai őrsbeli tiszthelyettest garázdálkodó huszárok megfélemezése közben, 1927. jún. 21-én egy huszár Perkátán agyonlőtte.

**Galgóczi György** nagymarosi őrsbeli csendőrt vasútbiztosító szolgálatban, 1910. jún. 22-én, Nagymaroson egy vonat halálra gázolta.

**Rácz György** nagyperkátai őrsbeli őrsvezető címzetes őrmester 1916. jún. 24-én komitácsi üldözésekor Szerbiában, Makovnik mellett elesett.

**Bakonyi András** járőrmestert, paksi járás- és őrsparancsnokot, és **Csala Bálint** paksi őrsbeli alőrmestert ellenforradalmi tevékenységük miatt vörös terroristák Pakson 1919. jún. 26-án meggyilkolták.

**Dékány Benedek** járásőrmester ráckeveki járás- és őrsparancsnokot ellenforradalmi tevékenysége miatt vörös terroristák Ráckevén 1919. jún. 29-én meggyilkolták.

**Szabó János** szenttamási őrsbeli őrmestert egy katonaszökevény Szenttamáson, 1919. jún. 3-án orvul agyonlőtte.

**v. Kazi Antal** kalocsai őrsbeli csendőrt egy nyomozott tolvaj 1938 jún. 4-én, Foktőn, lesállítás közben agyonlőtte.

**Mezei János** nagyompolyi őrsbeli csendőr 1913. jún. 5-én a zimonyi komp közelében, szolgálat közben a Dunába fulladt.

**Pintér Pál** járásőrmester őrsparancsnokot ellenforradalmi tevékenysége miatt terroristák 1919. jún. 8-án Kapuvárott meggyilkolták.

**Walthern Ferenc** nagybecskereki őrsbeli címzetes őrsvezetőt és járőrtársát, **Ágoston Béla** csendőrt 1887. jún. 10-én Szerbelemér mellett lázongó néptömeg meggyilkolta.

**Pakk János** barsi őrsbeli csendőr, címzetes őrsvezető 1912. jún. 11-én a krízsnici kompnál szolgálat közben a Dunába fulladt.

**Vénig Sándor** szajoli őrsbeli tiszthelyettes 1926. febr. 28-án éjjel, garázdálkodó csoporttal szemben fellépett, s a csoport egyik tagja leszúrta. Négy nap múlva Szolnokon meghalt.

**Balogh József** kismarjai őrsbeli csendőrt egy ellenszegülő a karabélyról lerántott szuronyával 1924. márc. 3-án agyonszúrta.

**Balogh György** bátori őrsbeli csendőrt 1915. márc. 15-én egy katonaszökevény Bátor határában megölte.

**Sasvári Kálmán** kosárfai őrsbeli csendőrt és járőrtársát, **Sándorcsik András** népfelkelőt, 1915. márc. 5-én egy vonat halálra gázolta.

**Székely Lajos** felsőmoécsi őrsbeli népfelkelőt a román határszél portyázása közben 1916. márc. 6-án egy lavina elsodorta.

**Geiger József** 2. oszt. őrmester ruszskabányai őrsparancsnokot és **Antal Tivadar** ruszskabányai alőrmestert 1919. márc. 8-án román katonák Vámosmárgán elfogták és agyonverték.

**Magerle Gyula** ruttkai őrsbeli 2. oszt. őrmester és **Teker Ferenc** turzófalvi őrsbeli alőrmester szerb komitácikkal vívott harcban 1918. okt. 16-án Valjevó mellett elesetek.

**Hódosi István** vashidekúti őrsbeli csendőrt egy ellenszegülő 1913. okt. 22-én Lendvakirályfán fejszével agyonvágta, járőrtársát, **Bertalan Mihály** próbacsendőrt pedig lelőtte, aki 6 nap múlva meghalt.

**Simon István** nagykomlósi őrsbeli csendőr a szerbekkel Bányosnál vívott harcban, 1914. okt. 22-én hadifogságba esett, ahol meghalt.

**Leonhardt János** bárányosi őrsbeli népfelkelő csónakkal való portyázás közben, 1917. okt. 23-án a Dunába fulladt.

**Stevlik József** 2. oszt. őrmestert, a váradesi őrsparancsnokot, **Radicev József** budapesti kerületbeli alőrmestert és nyolc próbacsendőrt szerb komitácik 1918. okt. 24-én Kalandjevciben megölték.

**Pécsi Lajos** tiszaluci őrsbeli csendőrt 1915. okt. 6-án két büntettes Tiszalucan orvul megölte.

**Vágó János** dombói őrsbeli népfelkelőt katonaszökevények üldözése közben megölték, és 1917. aug. 2-án meghalt.

**Teszlák György** kiskunmajsai őrsbeli tartalékos őrmestert leszállás alkalmával egy katonaszökevény 1917. aug. 3-án agyonlőtte.

**Bereczki Dávid** feldebrői őrsbeli törzsőrmestert egy elfogandó kommunista 1919. aug. 13-án agyonlőtte.

**Turi István** berszászkai őrsbeli csendőr 1915. aug. 14-én a szerb partra végrehajtott éjjeli rajtaütés során a Dunába fulladt.

**Kovács Márton** vajszki őrsbeli csendőr 1910. jún. 16-án, szolgálat közben Vukovár alatt a Dunába fulladt.

**Koenyestyán János** máramarosszigeti szárnybeli csendőr címzetes őrmestert Szerbiában, Rekovácon, 1916. júl. 20-án komitácik agyonverték.

**Adler Károly** és **Junker János** törökkanizsai őrsbeli csendőroket, búcsúügyelet alkalmával a feldühödött néptömeg Gyálán, 1886. jún. 25-én megölte.

**Musztács Ferenc** bölcskei őrsbeli őrmestert egy elfogandó megszökött rab 1933. júl. 25-én Madocsán agyonlőtte.

**Friedmann Jakab** gesztelyi őrsbeli csendőrt 1888. júl. 27-én egy veszélyes gonosztevő Megyaszón orvul agyonlőtte.

**Bárány Béla** nagybárodai őrsbeli csendőr marhatolvajok üldözése közben, erdei vasút kisiklása következtében Nagyváradon 1899. júl. 30-án meghalt.

**Dajka Lajos** kassahámori őrsbeli csendőrt megszökött orosz hadifoglyok 1915. aug. 21-én Felsőtökés határában megölték.

**Szengyel András** ózdi őrsbeli őrmestert egy elfogandó terhelt 1920. aug. 22-én Ózdon orvul lelőtte, másnap belehalt.

**Székely Márton** feketehalmi őrsbeli alőrmester szolgálat közben talált kézigránáttól kapott sebesülésébe 1917. máj. 16-án Brassóban meghalt.

**Oniga Kasszián** szikesfalusi őrsbeli csendőr részeg csoporttal szemben szolgálatilag fellépve, 1919. máj. 9-én szenvedett sérüléseibe Fehértemplomban meghalt.

**Hajsza József** németboly őrsbeli alőrmester Pécssett fellázadt katonákkal vívott tűzharcban 1918. máj. 20-án elesett.

**Göllén József** rudolftlepi őrsbeli alőrmestert a vörösök 1919. máj. 23-án Rudolftelepen meggyilkolták.

**Mészáros Mihály** dalbosfalvai őrsbeli 2. oszt. őrmestert az újsopotai határban egy katonaszökevény, 1917. júl. 6-án agyonlőtte.

**Deák Sándor** stina-fedelesului őrsbeli alőrmestert a magyar-román határ megállapításakor felrobbant kézigránát 1918. júl. 7-én megölte.

**Pajor János** somogysszentmiklósi őrsbeli alőrmmestert 1917. júl. 8-án aratásra vezényelt katonák szolgálata közben megölték.

**Fejes Béla** lajtaszentmiklósi őrsbeli próbacsendőrt mint fürdő-ügyeleti járőrt egy ellenszegülő csoport 1921. júl. 10-én Balfon megölte.

**Szász János** őrsvezető torontálozori őrsparancsnokot és járőrtársát, **Kalderár György Áron** csendőrt 1895. júl. 13-án egy fegyveres gonosztevő Torontálozórán agyonlőtte.

**Berő Ferenc** sziráki őrsbeli csendőrt hadi foglyok kísérése közben vasúti szerencsétlenségben, 1918. nov. 1-jén Herceghalomnál meghalt.

**Bujáki József** szilicei őrsbeli alőrmmestert két hazatért katona 1919. nov. 2-án Szilicén bosszúból orozva megölte.

**Kovács Péter** 2. oszt. őrmester, a cintosi őrs parancsnoka, a laktanyának fellázadt román néptömeg elleni védelmében 1918. nov. 2-án elesett.

**Szoboszlai Dániel** 2. oszt. őrmestert, a zarándi őrsparancsnokot fellázadt román néptömeg 1918. nov. 1-jén Zarádon meggyilkolta.

**Szűjjártó János** bojáni őrsbeli népfelkelőt hazatért katonák és katonaszökevények 1918. dec. 2-án Felsőszéken bosszúból meggyilkolták.

**Mészér József** 2. oszt. őrmestert, a kismodrói őrsparancsnokot, mikor a jegyző megtámadott feleségének védelmére kelt, fellázadt tót néptömeg 1918. nov. 5-én Kismodrón meggyilkolta.

**Németh Ferenc** csákvári őrsbeli alőrmmester fegyveres rabló tömeggel harcolva, 1918. nov. 5-én az etyeki határban elesett.

**Hunyadi György** 2. oszt. őrmestert, a zenta-tornyospusztai őrsparancsnokot rablott holmi összeszedése alkalmával egy katonaszökevény 1918. nov. 6-án agyonlőtte.

**Opra Géczí Pál** 2. oszt. őrmestert, a felsőmoécsi őrsparancsnokot lázadó román néptömeg Felsőmoécson meggyilkolta.

**Varga Sándor** kővágóórsi őrsbeli alőrmmestert szerb katonák 1918. nov. 6-án, Tündérlakon agyonlőtték.

**Kiss Pál** 2. oszt. őrmestert, a csentai őrsparancsnokot és **Kovács Mátyás** csentai alőrmmestert lázadó szerb néptömeg 1918. nov. 7-én meggyilkolta.

**Morocza Gábor** 2. oszt. őrmestert, a gimesi őrsparancsnokot fosztogató katonák 1918. nov. 7-én meggyilkolták.

**Czompa János** sonkádi őrsbeli csendőrt két fegyveres gonosztevő 1887. nov. 9-én Szatmárcsekén agyonlőtte.

**Boros Gábor** guraapilori őrsbeli csendőrt a Lunka-Berhína havason katonaszökevényekkel vívott harcban, 1915. jan. 23-án elesett.

**Blazsanik András** 1. oszt. őrmestert, a kisszállási őrsparancsnokot egy katonaszökevény, akit el akart fogni, a jánoshalmi határban 1918. jan. 24-én agyonlőtte.

**Odri Sándor** kerékteleki őrsbeli 3. oszt. tiszthelyettes orvadászok üldözése közben, 1922. jan. 25-én, Tarkány határában jégen elesett, agyrázkódást kapott és megfagyott.

**Diszházy István** mezőkövesdi őrsbeli próbacsendőrt egy körözött gonosztevő Noszvajon, 1884. febr. 2-án agyonlőtte.

**Simin Pál** szekszárdi őrsbeli csendőrt 1894. febr. 4-én a város határában egy orvvadász agyonlőtte.

**Szücs Antal** maglódi őrsbeli tiszthelyettest vasútbiztosító szolgálatában Maglód mellett 1937. ápr. 2-án egy vonat elütötte.

**Demeter István** nagyzeréndi őrsbeli népfelkelőt 1917. ápr. 5-én kóbor cigányok járőrszolgálat közben agyonlőtték.

**Tóth József** dusnoki őrsbeli tartalékos címzetes őrmester 1918. ápr. 7-én katonaszökevény kísérésekor hajókatasztrófa közben a Dunába fulladt.

**Belanka András** béli őrsbeli alőrmmestert és járőrtársát, **Budai János** próbacsendőrt a bogszegbéli vasútállomáson román katonák 1919. ápr. 17-én elfogták, és Monoró határában meggyilkolták.

**Pongrácz Aladár** százados zilahi szakaszparancsnokot, **Ferencz András** járásőrmestert, **Tóth Ferenc** járásőrmestert és **Jakab Pál** 1. oszt. őrmestert vörös terroristák Püspökladányban 1919. ápr. 20-án meggyilkolták.

**Körmendi Elek** 2. oszt. őrmester, a szatmárcsekei őrsparancsnok és **Borbély Károly** alőrmmester a laktanyát támadó vörös katonák elleni harcban, 1919. ápr. 20-án elesetek.

**Uzsvai László** németmokrói őrsbeli alőrmmestert a csendőroket megtámadó ruthén kommunista néptömegekből 1919. ápr. 21-én Herincsen agyonlőtték.

**Resch Mihály** őrmester, élesdi járás- és őrsparancsnok 1914. ápr. 24-én lázadó tömeggel vívott harcban, Élesden elesett.

**Pethő Lajos** ratosnyai őrsbeli próbacsendőrt 1915. ápr. 25-én járőrszolgálat közben a Marosba fulladt.

**Mózer János** dobozi őrsbeli csendőrt a románok 1919. ápr. 25-én Dobozon meggyilkolták.

**Bertalan Sándor** létkai őrsbeli alőrmestert a románok Kabán 1919. ápr. 26-án agyonlőtték.

**Krankilla István** emődi őrsbeli csendőr verekedők megfékezése alkalmával 1904. ápr. 4-én Emődön szenvedett sérüléseibe két hét múlva Miskolcon meghalt.

**Villányi Imre** 2. oszt. őrmester furluki őrsparancsnokot, 1918. máj. 27-én a lakása udvarán bosszúból agyonlőtték.

**Diószegi Imre** miskolci őrsbeli őrmestert egy katonaszökevény 1918. máj. 28-án, a hejőcsabai határban agyonlőtte.

**Merk Mihály** 1. oszt. őrmester tállyai őrsparancsnokot cseh katonák 1919. máj. 28-án Tállyán meggyilkolták.

**Wolf József** nyárádszeredai őrsbeli őrmestert egy 1918-as forradalmi fosztogató szolgálati fellépése miatt 1919. máj. 29-én Balkányban orozva agyonlőtte.

**Benke József** pomázi őrsbeli csendőrt 1884. jan. 4-én Izbégen a lázongó tömeg megölte.

**Dedinszky József** 2. oszt. őrmestert, a kövesligeti őrsparancsnokot, ellenszegülő ruthének Kövesligeten, 1919. jan. 5-én agyonlőtték.

**Bárfi István** trsztenai őrsbeli alőrmestert egy szerb komitácsi 1917. jan. 7-én Selanecen agyonlőtte.

**Hercsel Márton** etyeki őrsbeli csendőr menekülő büntettes üldözése közben Etyeken, 1927. jan. 10-én saját szuronyába esett.

**Galamba József** ózdi őrsbeli csendőrt kincstári pénzszállítmány fedezete alkalmával 1908. jan. 12-én, Ózd közelében rablók agyonlőtték.

**Szabó József** 2. oszt. tiszthelyettes szerencsi őrsparancsnok veszélyes gonosztevővel harcolva elesett Mádton 1924. jan. 12-én.

**Zauberer Jeremiás** őrsvezetőt, címzetes őrmestert, a petrovai őrsparancsnokot 1906. dec. 22-én Petrovabisztra közelében, postafedezeti szolgálatban rablók megölték.

**Kramer Miklós** vajszlói őrsbeli főtörzsőrmestert, a torjanci határban jugoszláv pénzügyőrök a határon áthívták és 1922. dec. 23-án agyonlőtték.

**Ürögi György** nádudvari őrsbeli alőrmester szerb komitácsi bandával vívott harcban 1917. dec. 24-én Ivanjica mellett elesett.

**Békési Sándor** csornai őrsbeli csendőrt egy éjjeli csendháborító, akivel szemben szolgálatilag fellépett, 1925. dec. 25-én Csornán megölte.

**Fodor István** 2. oszt. őrmester járokszállási őrsparancsnokot garázdálkodó katonák megfékezése közben az egyik katona 1918. dec. 26-án hátulról agyonlőtte.

**Varga Márton** címzetes őrsvezetőt, a kanaki őrsparancsnokot, fegyveres gonosztevők 1905. dec. 23-án meglőtték, amibe 4 nap múlva belehalt Nagybecskereken.

**Flerik Gábor** őrsvezető, címzetes őrmester, nagyszalanci őrsparancsnok 1899. márc. 21-én Nagyszaláncon nemtelen bosszúnak esett áldozatul.

**Kublicska József** metesdi őrsbeli csendőrt 1910. márc. 27-én bosszúból hátulról agyonszúrták.

**Misics Miklós** magyarcsernyei őrsbeli csendőrt egy ellenszegülő Tóba községben 1898. márc. 31-én agyonszúrta.

**Kamuty Lajos** főhadnagy ungvári 2. szakaszparancsnok a vörös uralom miatti hazafiúi kétségbeesésében Kisvárdán agyonlőtte magát. 1919 márc. 27.

**Szücs István** kerékteleki őrsbeli csendőrt egy bajtársa véletlenül a lőtéren agyonlőtte, 1925. márc. 24-én.

**Kiss Imre** csendőr őrmester 1944 őszén, Újvidéken járőrszolgálatból hazatérve feleségét és 1 éves kislányát meggyilkolva találta lakásukon. Elkeseredésében szolgálati fegyverével agyonlőtte magát.

**Mankó György** orosházai őrsbeli csendőrt dohánycsempészek őrsé határában agyonlőtték 1885. nov. 11-én

**Doró Mihály** hódásági őrsbeli csendőrt rablóüldözés alkalmával Pincédén agyonlőtték 1886. nov. 10.

**Butyka Imre** korondi őrsbeli csendőrt Korond határában, postafedezeti szolgálatban rablók megölték 1888. febr. 15-én

**Walther Ferenc és Ágoston Béla** nagybecskereki címzetes őrsvezetőt és járőrtárs csendőrt Szerbelemér mellett lázongó néptömeg meggyilkolta 1897. jún. 10-én.

**Pálfi Károly** nadrági őrsbeli őrsvezetőt postafedezet alkalmával rablók megölték 1902. nov. 20-án.

**Szabó Balázs** inkei őrsbeli csendőrt az őrsé határában egy orvvadász agyonlőtte 1909. máj. 7-én.

**Dévánszky János** őrsvezető, címzetes őrmester, a kókai őrsparancsnok orvátámadás következtében sebeibe belehalt Budapesten 1909. szept. 28-án.

**Váradi József** őrsvezetőt, a maróti őrsparancsnokot egy fegyveres bandita agyonlőtte Berettyószentmártonban 1910. szept. 6-án

**Máthé Lajos** balászfalvai őrsbeli csendőrt helyi betörők, akikkel szemben szolgálatilag fellépett, meggyilkolták 1915. máj. 14-én.

**Gábor Tivadar** zajugróci őrsbeli csendőr címzetes őrmestert Brankovinában egy szerb rabló agyonlőtte 1916. okt. 19-én.

**Lichner Pál** málnapataki 2. oszt. őrmestert Prijepolje határában szerb komitácik agyonlőtték 1918. okt. elején.

**Székes Sándor** zakarfulusi őrsbeli csendőr, címzetes őrmester szerb komitácikkal vívott harcban Takova mellett elesett 1918. okt. 14-én

**Mihalcsuk Miklós** szarvasházai őrsbeli csendőr szerb komitácik orvátámadása folytán Kolarcban elesett 1918. márc. 4-én

**Szabó János** szenttamási őrsbeli alőrmetestert egy katonaszökevény orozva ugyanott agyonlőtte 1918. jún. 3-án

**Köbl Ferenc** gyertyánligeti őrsbeli alőrmetestert bolsevik rablóbanda Besszarábiában, Tyraspolban megölte 1918. júl. 11-én.

**Fülöp Péter** remetevasgyári őrsbeli alőrmetester katonaszökevények által okozott sebeibe Nagymihályon meghalt 1918. okt. 9-én.

**Bihari György** hajdúsámsoni őrsbeli alőrmetestert Martinán katonaszökevények bosszúból megölték 1918. nov. 25-én.

**Papp István** 2. oszt. őrmester őrsparancsnokot lázadó román néptömeg Egresen megölte. 1918. novemberben

**Pálfi Károly** járásőrmetester munkácsi járás- és őrsparancsnokot kommunista munkások Várpalánkán meggyilkolták 1919. ápr. 28-án.

**Sztankovics Sándor** 2. oszt. őrmester cibakházi őrsparancsnokot, **Tornai Lajos** őrsbeli alőrmetestert és **Uzsváth Péter** őrsbeli csendőrt Szolnokon a vörösök meggyilkolták. 1919. máj. 3-án.

Ellenferradalmi tevékenységük miatt a következő egyéneket gyilkolták meg a vörösök 1919. máj. 4-én:

**Benedek János** és **Demény Lajos** alőrmetestereket Szolnokon, **Trupulai János** 2. oszt. őrmestert, a tápióbicskei őrsparancsnokot, **Domonkos Imre** alőrmetestert Tápióbicskén, **Megyeri Antal** 2. oszt. őrmestert, a tiszavárkonyi őrsparancsnokot Tiszavárkonyban.

**Vén András** 2. oszt. őrmestert, az oláhberettyei őrs parancsnokát vörös terroristák Kecskeméten meggyilkolták 1919. máj. 5-én.

**Göllen József** rudolftelepi őrsbeli alőrmetestert a vörösök ugyanott meggyilkolták 1919. máj. 23-án

**Fery Oszkár** altábornagy csendőr főfelügyelőt, **Borhy Sándor** alezredes törzstisztet, **Menkina János** alezredest, a csendőrség főfelügyelőjének segédtisztját a vörösök Budapesten meggyilkolták, 1919. júl. 21-én

**Keszericzke Vendel** miksavári őrsbeli próbacsendőrt Horvátországból beözönlött fosztogatók megölték 1918. nov. 3-án.

**Oláh János** járásőrmetestert, a gávai járás- és őrsparancsnokot, **Szányi Károly** és **Gyermán Imre** gávai őrsbeli próbacsendőröket a románok Nyíregyházán meggyilkolták 1919. júl. 7-én.

**Réti Flórián** balatonföldvári őrsbeli tiszthelyettest két elfogott büntettes Balatonszamárdi határában meggyilkolta 1929. máj. 10-én.

**Veszprémi Antal** lebényi őrsbeli őrmester orvvadászokkal vívott tűzharcban, a bormási erdőben elesett 1929. nov. 26-án.

**Papp Arzén** tiszthelyettest, a szirmabesenyői őrsparancsnokot egy ellenszegülő Sajóbábonnyban halálra sebezte 1932. szept. 23-án.

\*

A Budapesten szerkesztett **Csendőrségi Lapok** kimutatása szerint az 1918-as összeomlástól Kun Béla bukásáig a csendőrség veszteségei:

katonaszökevények fegyvereitől: 15 csendőr,  
a betört csehek által: 7 csendőr,  
szerb komitácik által: 7 csendőr,  
a betört románok által: 20 csendőr,  
a proletárdiktatúra csendőráldozatai: 28 csendőr.

\*

Ebből a kis összeállításból láthatjuk, hogy az agyonreklámozott, híressé vált, de adatokkal soha alá nem támasztott **csendőrsortűz** nem hiába dördült el. Napóleon ágyútűzzel állította meg Párizsban a fékevesztett tömeget. 1956-ban tankokkal tiporták le az oroszok és csatlósai a reformokat követelő békés tüntetőket, amely forradalomra szélesült. Micsoda hipokrizis csendőrtüzeket emlegetni, mikor az 1935-ös csendőrtűznél 7 áldozat volt csupán.

*Ma, a technológia hálájából többen halnak meg vasúti, autó-, repülőgép-, hajó stb. szerencsétlenségben, mint akármilyen rendőri akcióban. De a rendőrség is modernizálódott. Arzenáljukban megtaláljuk a magasnyomású tűzifecskendőt, rohamsisakot és törhetetlen pajzsot, mint a könnyfakasztó gázt, melyek a század elején még nem léteztek, s a csendőröknek nem volt más alkalmatosságuk sem az önvédelemre, sem egy fosztogató néptömeg feloszlására, mint a puskájuk.*

*Nem is beszélve Izraelről, ahol már nem gumilövedéket használnak az arab kődobáló tüntetők ellen, hanem élest. Sőt rakétalövedéket, harci repülőt, s ezek áldozatai tízszeresen, hanem hússzorosan felülmúlják a zsidó áldozatok számát. Itt már ezekben beszélnek.*

*Ez már mind a véres múlté, de mikor nem volt a múlt véres?*

*Arra igyekezzünk, hogy a jelenünk ne legyen az, mert ha folytatjuk a múltat, akkor az emberiség szomorú jövőnek néz elébe.*

Szalay Gyula  
szerkesztő

#### **Kimaradt hivatkozások, források és betoldások.**

- 10. oldalon, alul: Könyvünk . . . fényképe a belső címlapon
- 11. oldalon, 6. bek. (Lásd, Forr. no. 11, 115-116 oldal)
- 145. oldal alján: (Lásd, Forr. no. 5.)
- 146. oldalon: Aláírás: Szalay Gyula, szerkesztő
- 147. oldal legalján: (Lásd, Forr. no. 1, -36. oldal)
- 148. oldalon, 2. bek végén: (Lásd, Forr. no. 4, -236-237 oldal)
- 149. oldalon, 2. bek végén: (Mózes IV, 31, -17-18 vers)
- 150. oldalon, 1-ső bek végén: (Lásd, Forr. no. 1, -71. oldal)
- 153. oldalon, 4. bek végén: (Lásd, Forr. no. 5.)
- 154. oldalon, 3. sor végén: (Lásd, Forr. no. 10.-278 oldal)
- 155. oldalon, 3. bek végén: (Lásd, Forr. no. 9)
- 174. oldalon, aláírás: Szalay Gyula, szerkesztő
- 211. oldalon, 5. bek végén: (Lsd, Forr. no. 8, -79. oldal)
- 212. oldalon, 2. bek végén: (Lásd, Forr. no. 6, 29. oldal)
- Hátsó borítólapon: A Szent László Rend tagja helyett  
A Szent László Lovagrend tagja-

Megjelenik a Gálos Nyomdász Kft. kiadásában.  
Felelős kiadó: Gálos László

A borítót Gálos László tervezte.  
Korrektor: Disztl Gábor  
A nyomdai előkészítés Elek István munkája.  
Készült a Gálos Nyomdász Kft. nyomdájában Pécsen, 2002-ben.  
Felelős vezető: Gálos László  
Terjedelem: 14 A/5 ív

ISBN 963 86153 3 8